

Camilla Collett

Amtmandens Døtre

(tredjeutgavens versjon, først utgitt 1879)

Utgave ved Gry Berg, Liv Kalveland og Ellen Nessheim Wiger

Det norske språk- og litteraturselskap/bokselskap.no
i samarbeid med Nasjonalbiblioteket
Oslo 2013

Camilla Collett: *Amtmandens Døtre* (3. utgave 1879)

Det norske språk- og litteraturselskap, 2013 (digital utgave, bokselskap.no)

Utgitt i samarbeid med Nasjonalbiblioteket

ISBN: 978-82-93134-05-3 (digital, bokselskap.no), 978-82-93134-18-3 (epub), 978-82-93134-19-0 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Om denne utgaven

ved Ellen Nessheim Wiger

Denne utgaven er laget av Det norske språk- og litteraturselskap i samarbeid med Nasjonalbiblioteket. Arbeidet er utført av Liv Kalveland, Gry Berg og Ellen Nessheim Wiger.

Tekstgrunnlag

Tekstgrunnlag for denne utgaven av *Amtmandens Døtre* er tredjeutgaven fra 1879, som ble utgitt i Kristiania av Alb. Cammermeyers Forlag. Språket er ikke normalisert.

Førsteutgavens sideskift er markert (med skarpe klammer rett i teksten), men linjeskille markeres ikke.

Utgaven fra 1879 har ikke kapittelinnledning slik vi er vant til. Noen overskrifter forekommer, men som oftest er nye «kapitler» bare markert ved litt ekstra luft og sideskift. For å lette lesingen (og også med tanke på parallellvisningen, se under) er det satt inn kapiteltelling/-overskrifter. Disse er satt i skarpe klammer for å markere at de er utgivers tekst og ikke Colletts.

Rettelser

Behandlingen av teksten med hensyn til rettelser er forsiktig; bare der det ikke er tvil om feil i teksten er det rettet. Opplagte trykk-/setterfeil er rettet.

Alle endringer i teksten blir gjort rede for i form av noter.

Eksempler:

bliv] rettet fra: hliv

søsterlige] rettet fra: føsterlige

Uregelmessigheter i ortografi og i bruk av interpunksjon er ikke rettet. Colletts bruk av prikker og tankestreker reproduseres.

Varianter

De mange og til dels store forskjellene mellom utgavene har umuliggjort et tradisjonelt variantapparat i denne utgaven. I stedet er det ved hjelp av verktøyet [Juxta Commons](#) laget en [digital parallellvisning av](#)

[tekstene fra førsteutgaven \(1854/55\) og tredjeutgaven \(1879\)](#).

I parallellvisningen kan man enten vise tekstene side om side eller man kan velge en av tekstene som «basetekst».

Førsteutgaven (1854/55) finnes også som egen [bokselskapbok](#).

Tilblivelse, kommentarer og ordforklaringer

Denne utgaven er ikke kommentert. For kommentarer og ordforklaringer, se [Camilla Collett: Amtmandens Døttre. Utgave ved Ellen Nessheim Wiger og Kristin Ørjasæter, Det norske språk- og litteraturselskap, 2013 \(digital utgave, bokselskap.no\)](#). Kristin Ørjasæters [innledning](#) i samme utgave opplyser om verkets tilblivelses- og utgivelseshistorie, komposisjon, Colletts forfatterskap m.m.

Forord.

[iii] Da denne Fortælling for et Snes År siden første Gang viste sig for Publikum, var den i sin Art noget Nyt oppe hos os. Vore hjemlandske Novellister, vor fortræffelige *Maurits Hansen* først at nævne, havde næsten udelukkende holdt sig til Almu- og Småstadsforholdene. En Skildring af de sociale Tilstande, således som de efter vor politiske Gjenfødelse artede sig i vort norske Patricierliv, var så godt som uforsøgt.

Den Studsen, som dette Forsøg derpå vakte, må fornemmelig tilskrives denne Omstændighed: det Uvante. Den samlede sig i den private som i den offentlige Kritik i tvende Hovedanklager. Den første af disse Anklager, at det var en «Tendentsroman», vil nu falde bort af sig selv, da det omtrent hører til Umulighederne i vore Dage at skrive en Roman, som ikke er det. Den Anden, der er bleven tilbage, at den er Produktet af en pessimistisk Livsopfatning, der ser Skygger overalt, kunde måske ligesålet pukke på Uundgæelighedsundskyldningen: [iv] hvorledes er det mulig, i vore Dage ikke, etc.? Imidlertid er det fornemmelig for at imødegå denne sidste Anklage, at jeg har fundet det nødvendigt at forudskikke et forklarende Ord.

Titelen «Amtmandens Døtre» får denne Fortælling nu engang beholde, men den kunde måske mere betegnende omsættes til «Et Lands Døtre». Den giver, *betydelig formildet*, en Skildring af de Livstilskikkelser, der ventede Døtre i de mere dannede Klasser, særlig under vore isolerede Landboforhold. Noget mildnende i disse Vilkår vil Tiden, især ved sine lettere Kommunikationsmidler, naturligvis have medført. I mit lange Liv, tilbragt under disse Forhold, havde jeg ikke oplevet andet end Tragedier rundt om i Familierne, ei heller, så langt som Sagnet strakte sig tilbage, hørt berette om Andet. Nogle af disse Sagn var af den Beskaffenhed, at de kunde forsvare en Plads i *Sophokles* eller *Shakespeare*.

Jeg gjentager derfor: hvad jeg har meddelt deraf, disse Småbidrag til en fædrelandsk «Kvindehertets Historie,» er gjengivet med al Moderation, al nødvendig Hensynsfuldhed, anende, mere end jeg dengang var mig det klart bevidst, at det vilde være betænkeligt alt for pludselig at rive Sløret bort fra Tilstande, som man nu engang var bleven enig om, med åbne Øine ikke at se. [v] Folks Beholdning af smukke, ømme Følelser var næsten ganske flygtet over i Digtningen, særlig derunderforstået hin Tids importerede, sterkt tårepersende Romaner, dem man i slidte Bind og i en forfærdelig Oversættelse kunde finde på næsten ethvert Familiebord. I denne Lektüre søgte man da Forfriskelsen efter Dagliglivets Tryk og Prosa; det var den unge Piges Hjertetrøst at drømme sig ind i den, ligesom det fornemmelig var den, der måtte levere Stoffet til den selskabelige Underholdning.

Man skulde næsten sige, at i samme Grad som den æsthetiske Følsomhed bevægede Gemytterne, i samme Mon afstumpedes den for de virkelige Tilstande, man havde lige for Øine. Gjennem Generationer kjendte man dem nu engang ikke anderledes. Man havde vænnet sig til at betragte dem i sine Kriser og enkelte Udbrud omtrent som andre Naturfænomener, som Sommertørken, som et Skybrud eller som den første Nattefrost, der ubønhørlig feier Havens sidste Blomst væk.

En Mægling mellem disse to Livsmagter, Digtning og Virkelighed, med det Formål ved den Førstes mægtige Hjælp at vindicere den Sidste sin Ret, var som sagt endnu så godt som uforsøgt. Fru *Gyllembourgs* Noveller, der på en høist velgjørende Måde afløste og tildels fortrængte den fremmede Sensationsroman, [vi] dannede vistnok en Overgang til en bedre Forståelse af vort eget Liv. Men de var dog, trods at de tiltalte os mere hjemligt, byggede på Kulturtilstande og andre Forudsætninger, der lå os for fjernt til, at de kunde virke stort anderledes end som behagelig Underholdning. Nærværende Fortælling tør derfor uden Anmasselse, kun ved en Kjendsgjerningernes simple Berettigelse, regne sig som et første Forsøg på at vække denne Forståelse.

Det er umuligt at beskrive den Forundring, det vakte dette Blik ind ad «vore egne Vinduer». Endnu inden anden Del af Bogen var kommet ud, havde Personerne og deres Skjebner vakt den inderligste Deltagelse. Hvordan mon det vil gå dem? Dog vel ikke for slemt!

Anden Del tilfredsstillende derfor mindre. Den vakte al den lyssky Uvillie, som en sandfærdig Historie kun kan ønske, som det bedste Vidnesbyrd om – dens Sandfærdighed. «Så nær Lykken, disse stakkels Unge, og dog! . . . *At det skal briste på et lumpent Tilfælde, som let kunde være greiet!* Det er dog for galt!»

I denne sidste Anke, at Fortællingens tragiske Vending beror på nogle «usandsynlige Tilfældigheder», har man samlet sin veltigste Anklage. Vi vil finde den gjentagen i alle Anmeldelser; [vii] selv i de velvilligste mangler aldrig «den usandsynlige Tilfældighed.»

Og netop i denne Anke har Kritiken, skyldløs i sit lykkelige Ikkehjemme på dette Felt, *rørt ved Fortællingens egentlige tragiske Nerve.*

Lykken kaldes det, men mon det for hendes Vedkommende ikke snarere kunde kaldes *Lykketræf*? Thi i Sandhed, således som vort Samfundsreglement engang er ordnet og vedtaget, beror den kvindelige Lykke kun på en Mulighed, et blot og bart Træf, omtrent ligeså beregneligt som Udfaldet af en Trækning, når man har et Lod i det store, garanterede Statslotteri.

Ægteskabet, Familielivet har man fastslået som Kvindens Bestemmelse, «hendes sande, skønne Livsopgave», hendes «hellige, ophøiede Kaldelse,» pleier Præsterne at benævne det. «Derfor er det mindre ved Åndensⁱⁱⁱ Gaver end ved *Hjertets, Følelsen*, at hun får sin Betydning og udfylder sin Plads i Samfundet», etc. etc.

Smukt klingende Ord. Man glemmer kun, at hun selv står vanmægtig bunden ligeoverfor denne sin Livsopgave, at det er hende kun tilladt at forholde sig negativ efventende ligeoverfor denne ophøiede Kaldelse. En overveiende Del Kvinder tilstedes jo slet ikke at opfylde sin Bestemmelse, [viii] og sker det, falder Loddet neppe engang blandt hundrede således ud, at denne skønne Livsopgave virkelig bliver *skjøn*, medens Alt udenfra ved alle Tilskyndelsesmidler vil drive hende til at opfylde Bestemmelsen netop således, og ikke anderledes.

Og nu hendes *Følelse*, derunder forstået en vis halstarrig Smag for og Villie til at påtage sig Livets Besvær, netop for *ham* og ingen Anden, og finde dette Besvær uendelig himmelsk . . . hvad Betydning har denne hendes stærkeste Sjeledrift for Samfundet? Hvad bruges den til? Hvilken øm Agtelse viser dette

samme Samfund denne Skat, som det vil påstå at stille så høit?

Du, som spørger, hvis Du kræver alvorligt Svar, spørg *Virkeligheden*, dette ene pålidelige, ubestikkelige Vidne. Lad den fortælle dig sine Hemmeligheder, sine triste Hemmeligheder, alt dette Ubehagelige, Brydsomme, som Verden stræber at glemme ved hårdnakket at negte, at det eksisterer. Den vil fortælle dig, stakkels unge Pige, hvis det er dig, som spørger, den vil fortælle dig denne Virkelighed, at samme din mægtigste Sjelsevne kun i Tale og Digt hæves så høit og gives de smukke Navne af «dit Hjertes Skat», «Livets Fornyelseskilde» o. s. v., men at denne Skat på dens egen Grund er en såre ringeagtet, uselig Ting, som Du må skjule næsten [ix] som en Skam, skjule, undertrykke, indtil den har fortæret sig, eller måske i bedste Tilfælde dig selv. Den kan fortælle dig, at selv hvor det hænder, at Lykkens store Lod kommer ud, selv hvor det Vidunderligste hænder, at din Følelse *besvares* og et af disse stille, bævende Forhold indtræder, som Ordet endnu ikke har beseglet eller Tilliden gjort uangribeligt, vil dette samme Samfund have tusind Midler til forstyrrende at gribe ind. Endnu må du tie og lade Alt ske, tør ingen Forklaring søge, er dette Ord ikke udtalt og Pagten sanktioneret af lykønskende Slegtninger og Veninder. Vær da på din Post, det hænger i et Hår, noget ørkesløst Sladder, et ubetimeligt Drilleri, en plump Ven, en tynd Væg, der røber Noget, der skulde forstås anderledes, – kort, den *jammerligste Tilfældighed* optræder her som Skjebne og har den Magt at knuse din Lykke på Stedet, og du – *du må taus lade det ske*.

Alt dette har Virkeligheden, denne min tidlige, mørke, indesluttede Fortrolige, fortalt *mig*. Den har hvisket mig det i Øret, i lange, kolde, ensomme Dage, og ængstelig besvoret mig ikke at røbe det. Om jeg har formået at holde Løftet, må min Fortælling afgjøre.

FØRSTE DEL

[I, 1]

[3] En Eftermiddag, mod Slutningen af Trediveårene, var en Reisende, der kom Syd fra, steget af på Skydsskiftet *Storemo*, beliggende i et af Landets nordlige Amter. Det var just i Skumringen. Han befandt sig i det lille Gjæsteværelse indenfor den larmende Bondestue og syntes ret at være et Rov for det Ildebefindende, den ganske besynderlige Uro, man overfalder af på disse «Hvilesteder», et Ildebefindende, der dennegang endnu forøgedes ved en mørk, regnfuld Oktoberdags hele Tristhed.

Skydsen havde allerede ladet vente på sig halvanden Time, da den skulde hentes en halv Mil i det slette Føre. Den Reisende havde imidlertid forsøgt alt, hvad man ved slige Leiligheder [4] forsøger for at bekjæmpe Utålmodigheden og bringe Minutterne til at gå; han havde taget den sidste Rest af sin Reiseproviant frem uden at kunne nyde en Bid, bladet i en interessant Bog uden at kunne samle sine Tanker til at læse en Side, han havde vist for syvende Gang beseet Skilderierne paa Væggene, ligefra de fire Årstider i strålende Regnbuefarver indtil de to Kobberstik på hver Side af Speilet, der begge i præcis samme Udgave fremstillede *Christianus VII Rex* og syntes at protestere mod den gamle Sætning, at man kan have for meget af det Gode. Endelig strakte han sig saa lang han var paa det hårde Stykke Møbel, der under Navn af Sofa som en ganske ekstraordinær Bekvemmelighed undertiden findes på de norske Skydsstationer, og lod som han sov.

Den gamle Gjæstgiverkone var imidlertid kommen ind og udtog af et Hjørneskab nogle Glas og Kopper, som hun ivrig begyndte at pudse. Under dette Arbeide, hvortil hun gav sig bedre Tid, end hendes Pligter som Værtinde syntes at tillade, betragtede hun den Hvilende på Sofaen med umiskjendelig nysgjerrige Blikke. Denne var en ganske ung Mand, og trods den Tilstand af legemlig Træthed og det allersletteste Humør, hvori han befandt sig, måtte han nok [5] have gjort et fordelagtigt Indtryk på den Gamle, efter hendes Mine at dømme.

Skydsen bliver længe borte; den har lang Vei måtro, udbrød hun endelig.

Georg Kold, så hed den Fremmede, så uvillig op uden at svare.

Lettet ved den gjorte Begyndelse, tilføiede hun:

Med Forlov, er han kanske den ventendes Fuldmægtig hos Amtmanden?

Et kort og barsk «Ja» afskrækkede hende slet ikke; hendes Interesse steg tvertimod øiensynlig, og enten vor Reisende vilde eller ei, måtte han give sig i Snak med hende. Han benyttede da Leiligheden til at indhente nogle Oplysninger om Familien, som hun nøie kjendte, om Gårdens Beliggenhed osv. Tilsidst spurgte han, om Amtmanden havde mange Børn.

Javist har han Barn, han har en Søn.

Men ingen Døtre?

Jo, Gud bevars, han har Døtre også; der var nu Frøken *Marie* og Frøken *Lovise*, der bleve gifte, den ene med Fuldmægtigen, den andre med Huslæreren, der fik Præstekald. Nu er der bare Frøken *Amalie* hjemme.

Er Frøken Amalie voksen?

Voksen? ja kors, hun er voksen nok, hun er [6] netop jevngammel med Lisbeth-Marie, dem gik og læste sammen, – Lisbeth-Marie, det er nu min Datter, skal jeg sige Dem, og hun bliver to og tyve til Mikkelsmis.

Er hun smuk?

Hvad befal's?

Er Frøkenen vakker?

Det skulde jeg tro, sagde Konen. Jo, det er nok noget til deiligt Menneske det! De skulde se hende, når hun kommer til Kirken, det lyser lang Vei af hende, så deilig er hun.

Død og Plage! mumlede den Fremmede og sprang op. Er det Skydsen, som kommer? Det bliver en farlig Affære den! lagde han til, forfølgende sin Tanke.

Nei farlig er slet ikke Veien; når De kører pent, kører De den Milen på to Timer, trøstede Konen ham. Jo, der kommer den!

Gjæstgiverskens Beregning af de to Timer viste sig alligevel at have været for sangvinsk. Med en ganske anden sagkyndig Vegt forsikrede Skydsgutten, at i mindre end tre var der ingen Mulighed i at tilbagelægge denne Vei. Hvo, som kjender det Mindste til vore Veie i den rigtige Vår- og Høstsøle, ved, at dette ikke er nogen Overdrivelse. Da den Reisende hørte dette, befalede han sig Gud i Vold og overlod Gutten Tømmerne. [7] Mørket faldt stærkt på, og man hørte ingen anden Lyd end Hestens tunge, pladskende Trin og Vindens Susen i de våde Træer. Således unddraget alle ydre adspredende Indtryk, hengav Kold sig ganske til Strømmen af sine Betragtninger. Hans naturlige Freidighed og Længsel efter Målet begyndte at vige for den uhyggelig ængstende Fornemmelse man betages af, når man er i Begreb med at træde ind i en vildfremmed Kreds, og det i en Tilstand af Træthed og Nedspændthed. Hvor det da er godt at komme til en Moder eller en snil, omhyggelig Tante! Man frygter det første Indtryk, man vil modtage af en Omgivelse, som man for længere Tid skal slutte sig til, og man frygter for det Indtryk, man selv vil gjøre. For at være ærlig, må vi tilstå, at den første Bekymring, hvordan Familien vilde behage ham, beskjeftigede ham langt mer end den sidste. Om dertil endnu kom en lille hemmelig Frygt for Frøken Amalie, tør vi ikke afgjøre.

Hurtigere, end han havde ventet, blev der dreiet ind i Alleen, der førte ned til Amtmandsgården. I det dybe Tusmørke kunde vor Reisende endnu skimte Omridsene af en stor uregelmæssig Bygning. Efter et af Skydsgutten besvaret Spørgsmål, der lød fra en Dør eller et Vindu, kom der [8] Bevægelse i Huset. Lys forsvandt og viste sig snart i et, snart i et andet Vindu, og Cold, som var trådt indenfor, hørte Døre slås i og Lyd som af flygtende Trin. Da Intet Menneske viste sig, vovede han sig indenfor endnu en Dør, der stod på Klem, og han befandt sig da i et Værelse, der havde Udseende af at være Familiens Dagligstue. På Bordet lå en veltet Sykurv og på Gulvet et Strikketøi, som en halv voksen Kat bearbejdede på det bedste, et

Lys stod endnu på Bordet, et andet, eftersat på en Komode, blaffede uhyggeligt for den åbne Dør. Men nu kom Amtmanden ind, en Mand på henved de Treds, liden og spæddlemmet, med et ædelformet Ansigt, hvorover der hvilede et eget Slør af Sygelighed, Træthed eller Kummer – dette kunde det første Blik ikke let bestemme. Det grånende Hår krusede sig i tynde, sirlige Lokker. I et Sprog, hvori den danske Accent var umiskjendelig, bød han den nye Husfælle velkommen og undskyldte sine Damers Fraværelse med huslige Forretninger, men håbede ved Aftensbordet, osv. Han bukkede sig derpå, og efterat at han med megen Sagtmodighed havde udløst Strikketøiet af Kattens modstræbende Kløer, tog han Lyset og indbød Kold venlig til at følge ham til et for ham bestemt Værelse ovenpå. [9] Den gamle Mands hjertelige Væsen lod Georg straks glemme det første ubehagelige Indtryk, og han forvandt det aldeles, da han så sig alene i det smukke, hyggelige Værelse, hvor han forefandt alle de Bekvemmeligheder, en træt Reisende kan ønske sig.

En Times Tid efter blev han kaldt ned til Aftensbordet. Da han kom ind i Dagligstuen, fandt han to pyntede Damer, der af Amtmanden blev ham forestillede som hans Hustru og Datter. Fruen begyndte på en sirlig Undskyldningstale, som han dog halvt overhørte, da hans Opmærksomhed ganske var rettet på den yngre Dame. Den befrygtede Skjønhed fandt han mindre farlig, end han havde ventet. Det var dog en ganske vakker Pige, høi og fyldig af Vækst og mere blond end Moderen, der var mindre og finere bygget; man kunde tage dem for to Søstre, men dog måske kalde den sidste smukkeste. Efterat han havde fået denne Beroligelse, der på et Hår lignede en Skuffelse, spiste han med den bedste Appetit af det rigelige Aftensbord, hvormed man vilde hædre den nye Husfælle.

Vi forlader ham her rolig en Stund, og, idet vi foregriber de Iagttagelser, som han selv først efter længere Tid med Sikkerhed kunde anstille, vil vi gjøre Læseren bekjendt med et Par Individuer [10] af hans nye Omgivelse. Vi nødes derved til med nogen Udførlighed at dvæle ved et af dem, både fordi dette Individ hovedsagelig griber ind i Fortællingen, og fordi dets Karakteristik på en vis Maade slutter alle de Øvrige i sig.

Amtmandinden, *Fru Ramm*, var en i visse Henseender ikke lidet begavet Dame. Hun havde læst Meget, oplevet Meget, og hun talte derom i et Sprog, der både var sirligt og flydende, og kunde hun under dette få Leilighed til at udvikle en eller anden skjøn liden Grundsætning, så gjorde hun det gjerne. Hun havde været «romantisk» i sin Ungdom. For dem af vor yngre Slægt, der ikke rigtig ved, hvad dette vil sige, bemærker vi i al Korthed, at det var et hjemmelavet Begreb, der havde beholdt Lidet eller Intet af sin oprindelige Betydning. Det var Romantiken tæmmet og afrettet for vort borgerlige Prosaliv, og som, berøvet Sjel og Indhold, gik igjen i Grimaser og tomme Formler – ikke Poesien selv, kun et Surrogat, dens aflagte Stads, der går ned til Terner og Kammerjomfruer. De trivielleste Mennesker havde den Grille at ville være romantiske, og de spillede denne Rolle undertiden meget skuffende. Hos Fru Ramm havde dog Tiden og det praktiske Liv – hun var en dygtig, praktisk Kone – ubarmhjertig afslebet [11] denne Side af hendes Væsen, så at Sporene nu kun viste sig fragmentariske, som Forgyltningen på et gammelt Møbel. Fru Ramm var gjæstfri og høist forekommende mod Fremmede. I den Kunst at indrette sit Hus, i at modtage og underholde Gjæster, kunde Ingen måle sig med hende, og Ingen forsøgte heller derpå. Hun nød også en overordentlig Anseelse der i Egnen. Til hende henvendte man sig i alle Smagsanliggender; der var ingen Festlighed af nogen Betydning mulig uden hendes Råd og Bistand. En Tvivl om, at det var en Dame af overlegne Evner og den fineste Dannelse, kunde ikke engang opstå. Hun var af dem, der kunde

leve tredive År til uden at have tabt en Stråle af den Glorie, der omgiver dem, kun må de ikke rykkes ud af den Afstand, den Belysning, hvori de er stillede.

Men et uhildet Blik, der nærmere havde Anledning til at iagttage hende, opdagede snart, af hvad Art denne Dannelse var. Den manglede Kjernen. Hin Forekommenhed, hvormed hun charmerede Fremmede, kom ikke indenfra, den var ikke et velvilligt Gemyts overstrømmende Varme, der omfatter Alle, endog den ringeste Gjæst. Den var et Festskrud, som hun efter Leilighed tog af og på. Og således stod det sig omtrent med alle de Egenskaber, hvormed hun [12] mest bestak Andre. Hendes Udvortes svarede på en mærkelig Måde hertil. Ikke mange Damer på Fru Ramms Alder kunde rose sig af at have konserveret sig så godt. Hun havde en smækker, let Figur, som man endnu med Fornøjelse kunde se i en Dans, når hun ved store Anledninger forøgede Høitideligheden ved at åbne Ballet, en rig Hårvekst, livlige blå Øine med et hårdt Udtryk, og en blomstrende Farve, hvis oprindelige Rosenskjær dog nu var fastnet til et stereotyp, noget teglstensfarvet Rødt. Dette Ydre vidste hun at hæve ved en Dragt, der, når hun viste sig ude, både var smagfuld og kostbar. Hendes Ungdom var af denne krystalliserede Art, der vækker Mistanke om, at den opnåes ved en Sjelens Kulde og Tørhed, som bevarer mod Livets smertefulde Indtryk; thi en Regel bliver det dog tilsidst, at en rigtig sjelfuld Kvinde vinder ikke den rette Skjønhed uden på den legemliges Bekostning. Kun gennem dennes Blegnen opstår hint Udtryk, der rører, fordi det på engang fortæller om Kamp og Seir.

I sit huslige Liv var Fru Ramm skattet som en Kone, der gjorde sin Kreds såre lykkelig. Og hendes Mand og Børn holdt af hende, som gode Mennesker gjør det, af Nødvendighed, af Hjertets Trang. Amtmanden havde forelsket sig i [13] hende og, ligesom Tusinde gjør i hans Sted, vundet hende, ægtet hende uden at spørge stort om hendes Kjerlighed. «Den kommer nok bagefter.» Men for denne Vildfarelse, at «den kommer nok bagefter,» havde han bødet med tidlige grå Hår og med den Karakterens Slappelse, der indtræder hos Mænd, som lader sig beherske af en uædlere Natur end deres egen. Hans bløde, kjerlighedsfulde Sind havde forgjæves brudt sig mod hendes Glimre- og Herskesyge. Man kunde bebreide ham, at han ikke kraftigt nok havde modsat sig sine to ældste Døtres ulykkelige Giftermål. Og dog elskede han sine Børn ømt, han kunde endnu følge dem, der var tilbage, med et Blik, hvori der lå en inderlig Bøn for deres Fremtid.

Først da Georg K. nogenlunde havde tilfredsstillet sin Appetit, lagde han Merke til, at Bordgjæsterne, foruden *Edvard*, hans Elev, endnu var bleven forøget med et Væsen til, nemlig med en halvvoxen Pige. Hun var iført den for hendes Alder så lidet klædelige Dragt, der desuden var mindre end net og stak betydelig af mod de to andre Damers. Hun deltog aldeles ikke i Samtalen, men stirrede ned på sin Tallerken, hvorfra hun af og til så op med et sky og tillige forskende Blik. Efter Bordet var hun forsvunden. Kold spurgte om hende, og ligesom [14] lidt fortrydelig over, at den Lille ikke var bleven ham forestillet, tog Amtmanden Ordet og sagde: «Det er *Sofie*, vor yngste Datter. Hun er lidt sky, men et godt Barn. Jeg vil bede Dem, Hr. Kold, tage Dem lidt af hendes Uddannelse. Her er kun liden Anledning for hende til at lære Noget, og vi har altid havt imod at sende vore Børn bort. De vil finde hende noget forsømt, men jeg håber nok, at Lysten skal komme. Det er mit Ønske, at hun deler Formiddagstimerne med *Edvard*.» Kold svarede med et stumt Buk.

Efter således for Læseren at have indført den Person, der spiller en af Hovedrollerne i de følgende Blade, vil vi overlade ham til hans nye Stilling og imidlertid lade halvtredie År gå hen. En Vinterdag mod

Aften finde vi ham igjen på sit Værelse. Han er ikke alene. På Sofaen sidder en liden, stærktbygget, mørkladen, noget koparret Mand med gjennemborende, just ikke meget godmodige Øine. Hans Klædning er en skjødesløs, næsten lurvet Reisedragt, af et stort Merskumshoved uddamper han umådelige Skyer. Denne Mand er Læge og heder *Müller*. Han har engang øvet stor Indflydelse på Georg K. Han havde været hans Lærer og dimitteret ham til Universitetet, ja, hvad mere er, han havde været hans Ven og Støtte, da Georg som frændeløs ^[15] Yngling stod alene i den fremmede By. Derved var der mellem dem opstået et Forhold, der grundede sig på Alderens Overlegenhed og Personlighedens Overvegt på den ene, og på Taknemmelighed på den anden Side. Der var rigtignok gået nogle År hen siden. Nu var Müller på Veien til det Distrikt, hvor han var bleven ansat, og, da den førte ham forbi Amtmandens, havde han overrasket sin forrige Elev med et Besøg.

Værelset, hvori de to Venner befandt sig, var næsten for smukt til en Huslærer på Landet. Såvidt det endnu lod sig skimte igjennem Tobaksrøgen, var de Effekter, der tilhørte Kold selv, et Bogskab, Jagtrejskaber, enkelte Kunstgjenstande – alle værdifulde og smukke, og det noget antike Møblement, som på den Tid endnu ikke havde oplevet sin Gjenfødelse, og som man gjerne på Landet skuppede op i Sove- og Pulter kamre, passede særdeles vel dertil. Det Hele harmonerede imidlertid ganske med den Personlighed, der beboede det. Hvorvel i sin huslige Dragt røbede Kold dog i sit Ydre en Omhu for dette, der ikke er ganske almindelig hos os, man kan næsten sige en Elegance, som lod til at være ham naturlig.

Müller lod sit Blik prøvende glide omkring ^[16] og endte med at måle Kold selv med sine små, borende Øine.

Endelig sagde han ironisk resigneret:

Jeg ser, at du idetmindste i et Stykke er den Gamle.

Synes De? sagde Kold smilende. Det er jo et godt Varsel det, kjere Müller. De ved, det duer ikke at træffe en gammel Ven i en ny Skikkelse. Jeg har virkelig den samme uforbederlige Afsky for smudsigt Linned og uredt Hår som for seks År siden. Jeg har nu engang for alle givet Afkald på at være genial på den Måde.

Nu, vær så god! Pynt dig, parfumer dig kun for Huldrene og Budeierne heroppe. For mig gjerne, når du blot ingen dumme Streger gjør. At du har det godt, det glæder mig, det glæder mig *virkelig*. Du ved nok, jeg fandt det desperat af Dig at drage på Landet. Jeg blev ordentlig benauet, da jeg så Gården. Herre Gud, hvordan mon det går her! tænkte jeg. Nu da, min stakkels Byron, begynde så Lordgrillerne at gå af dig? Fortæl mig nu rigtig omstændeligt, hvordan du har det.

Godt, det forsikrer jeg Dem, meget bedre, end jeg havde ventet. Jeg har på mig selv oplevet, at et virksomt Liv er det Allersundeste for den, der som jeg har levet en Tid i alskens ^[17] Kvalm og Tummel. Jeg repræsenterer, som De kanske ved, en Dualisme her på Stedet, jeg er, det vil da sige, jeg var, både Lærer for Sønnen og tillige Fuldmægtig på den Gamles Kontor. Men hvad De måske neppe vil tro om mig, begge Arter af Forretninger har virkelig interesseret mig.

Müller rystede på Hovedet. Det er brav nok, men i Længden vil det ikke forslå. Det er dog Intet for Dig. En bestandig Virksomhed trætter også. Ungdommen trænger til Rivning med Verden, Omgang,

Meddelelse.

Jeg savner det ikke. Det er netop det Gode ved Landlivet, at det Intet har af det Rastløse, Selvfortærende, som Livet i en stor By. I Naturen finder jeg Modvegt nok mod den Træthed, De taler om. Jeg streifer om på Jagt og Fiskeri, rigtignok mindst for at jage og fiske. Ofte går jeg to Mil til Fjelds med en Bog i Lommen. De tror ikke, hvor dette Naturliv er friskt og bestandig foryngende; snart virker det sporende og åndsvækkende, snart forfriskende som et Bad. Efter slige Ture oppe i Fjeldene er Hvilen nede på den venlige Gård med mine vante Sysler yderst behagelig. Dertil bidrager naturligvis mit Forhold til Familien.

[18] Ah, dit Forhold til Familien, faldt Müller ind, fortæl mig engang lidt om det.

Meget gerne, svarede Kold uden at ændse det lurende Blik, Müller idetsamme fæstede på ham. Edvard, min Elev, er en dygtig Gut, skjønt slem forkjælet af Moderen. Det har været en Fornøielse at læse med ham. Han er nu færdig og tog Artium i Høst. Den gamle Ramm er en hjertensgod, elskværdig Mand. Han behandler mig som Søn, og jeg tror, at han holder af mig som en sådan.

Virkelig! udbrød Müller. Han holder af Dig som en Søn! ja så, ja, ja! Det er s'gu vakkert af Manden. Er han ikke dansk af Fødsel?

Jo, men af norsk Familie. Han har levet i de interessanteste Forhold i Kjøbenhavn. Gud ved, hvad han vilde heroppe. Hvilke Savn at lære sig til at døie! Den indre Kjerne i ham er dog lige frisk endnu, kun i det Ydre er han vel noget forandret. Han holder sig mest på sit Arbeidsværelse, og er hvad man i Almindelighed kalder uselskabelig, skjønt langtfra utilgjængelig; mod mig er han meget venlig og meddelsom.

Intet Under! Den stakkels Mand har da endelig truffet på et kultiveret Menneske, som han kunde tale med. Dine Forgjængere har [19] derimod, hvis jeg kjender den Art Subjekter ret, været nogle fatale, uvidende Tølpere, hvad?

Jeg tror det næsten. Her har været en Række af slige Personer i Huset, der har fungeret snart som Fuldmægtige, snart som Lærere for Børnene, men som den Gamle ligesom skyr at nævne. Det lader dog til, at Husets Damer har fundet mere Behag i dem. Et Par af dem er endog blevne gifte med Døtrene.

Et Par af dem gifte med Døtrene! Død og Plage, min stakkels Georg, hvor mange er der igjen af disse Døtre?

Kun to, svarede Georg smilende, det vil da sige i Grunden kun én; den Anden er et Barn og har i lang Tid ikke været hjemme.

Kun to og dog i Grunden kun én, gjentog Müller, oh ja, én er s'gu også mer end nok til at volde Ulykken. Denne Ulykke er allerede skeet. Du, min stakkels Gut, er af alle mindst skikket til at undgå den.

Endelig! der har vi det! sagde Kold og lo høit. Nu er det min Tur at sige: jeg ser, De er endnu i et Stykke den Gamle. Jeg tror gerne, at De fordømte hele Menneskeslægten til Coelibatet, når De kunde, og overlod det til Vorherre at fornye den igjen, når den levende Generation vilde til at uddø. Når jeg nu siger Dem,

[20] vedblev han i den Tone, der har lidet Håb om at overbevise en Modstander, når jeg nu siger Dem, at der ikke findes Antydning til noget Forhold mellem mig og Frøken Amalie, vil De så ikke tro mig? Og har jeg nu i to År lykkelig overstået Faren, så tænker jeg dog, at jeg herefter er sikker.

To År, hvoraf Du har tilbragt det ene på Reiser og i Kristiania for den A.'ske Sags Skyld, og Frøken Amalie formodentlig det andet i Besøg hos sin Moster. Nu er hun kommen hjem, så kan Romanen jo netop begynde. Pas på, når jeg næste Gang kommer, så har Du Slyngen om Benet, og så Farvel Fremtid, Farvel alle mine Drømme om, at der engang skal blive Noget af Dig! O Georg, Georg, med Dig er det ude!

Han var sprunget op og målte Gulvet i lange Skridt, medens Georg i resigneret Forventning lagde sig magelig tilrette i Sofaen.

Men Herregud, se hende dog først, førend De dømmer. De har ikke seet hende, hun var jo ude, da De kom.

Å²² Snak, Udseendet gjør Intet til Sagen. Det er en af Evas Døttre, det er nok. Ved Du da ikke, at der gives en Magt, der er stærkere end al Villie, alle Forsætter, alle Fornufts slutninger, og [21] det er den, som ligger i det daglige Samliv under ét Tag på Landet, eller hvad man på godt Norsk kalder *Husvarmen*? Kom mig ikke med Eders mystiske Naturoverensstemmelser, der drage Sjelene mod hinanden med uimodståelig Magt! kom mig ikke med eders Forudbestemmelser, og hvad det Sludder altsammen hedder. Her bliver ikke Tale om Sligt. Forstand, Villie, Smag opgive her deres Ret over Manden, og han bliver et Rov for et sneverhertet Lykketræf, den lumpneste Tilfældighed. Hun er styg – om kort Tid vil Du finde, at hendes Træks yndige Uregelmæssighed er noget ganske anderledes pikant, end den kolde, regelmæssige Skjønhed. Er hun noget tilårs, vil Du dvæle ved den modnere Alders Fortrin, og er hun en opløben Skoletøs, vil Du gjøre hende til en Psyche. Hun har rødt Hår, . . Du kan ikke begribe din fordums Smag for Brunetter og begynder endelig at fatte Skjønheden i de rafaelske Hårreflexer. Ja, Du ler du, Du ler så klogt, så medynksomt, som om Du ikke kan fatte, hvorledes et sindigt Menneske kan blive til Fantast og kæmpe mod Veirmøller. Du tænker, man kan tage disse spirende, ømme Længsler og gemme dem hermetisk, ligesom Asparges og grønne Erter, indtil den Tid kommer, da Du har bedre Brug for dem? Indbild [22] dig ikke det, min Ven. Der er desværre ikke opfundet lufttætte Dåser til dem endnu. Enten Du vil eller ei, vil de antage *Hannes, Mines, Thrines* Skikkelse, hun vil snige sig ind i Dine Drømme om Natten, og hendes Stemme, der kanske et den eneste glædelige Tone i Huset, vil gjenlyde for Dig på din ensomme Stue. Du ved ikke, kjere Georg, hvormange ulyksalige Forbindelser der på denne Måde sluttes, hvormeget de forøge de mange gudsforladte Ægteskaber hertilands. Har Du andetsteds hørt om såmange uoverlagte Forlovelser, såmange Opslag! – Ak, sloge de endda op igjen! men et forskruet Pligtsystem afholder de Fleste fra det, der under slige Omstændigheder er den eneste Redning. Husvarmen er en ren national Ulykke; den kan kun øve sin Magt i et sådant Samliv som det norske på vore lange, mennesketomme Strækninger. Den er norsk ligesom Spedalskheden og Ølkveisen. Og er Forlovelserne, der slutter disse Forryktheder, disse Hjertets Ølrus, andet end et *delirium tremens*, Toppunktet af Galskaben?

Efter et langt Drag af Piben, der under den lange Tale var begyndt at slukne, vedblev Müller med en Stemme, der var sunken ned til Tonløshed:

Jeg har selv, som Du ved, været et Offer ^[23] for den. Efter min Faders Død berøvet alle Midler til min Subsistents, modtog jeg i Nødens Øieblik en Huslærerpost i nordre Trondhjems Amt. Der var en eneste voksen Datter i Familien. Jeg så hende med uerfarne Øine jeg var dengang yngre end du, og det varede ikke længe, inden det begyndte at virke. Alt sammensvor sig også besynderlig dertil. Hun havde en sygelig slem, gammel Drage af en Moder, en af disse Vampyrer, der bogstavelig frister Livet ved at tære på deres Døtres. Den stakkels Pige havde aldrig vidst, hvad Ungdom var. Moderen tillod hende hverken Nat eller Dag at vige fra sin Side. Jeg begyndte da med Medlidenhed. Den karrige Heks af en Husholderske måtte derhos skjere så tynde Smørrebrød og blande så meget Chikori i Kaffeen, for at *Bolette*, når hun havde Uge, kunde betænke mig des rigeligere. Intet er bestikkeligere end en tyveårig Appetit. Hvad min Elskedes Udvortes angår, da vil jeg kun bemærke, at det eneste unge Væsen der i Huset var en Tjenestepige, der skelede. Jeg havde ikke dengang lagt mig specielt efter Tenotomi for Skelen, og havde derfor ingen Grund til at finde den Slags Øine interessantere end andre; altså, Pigen skelede, men *Bolette* skelede ikke. Vi blev da forlovede, og jeg var det med god Tro et helt År ^[24] efter at jeg var kommen tilbage til Kristiania. Du kjender mine Principer i dette Stykke. Her må man være ubarmhjertig som en Kirurg. Operationen må voves, skulde end Patienten dø under Smerterne.

Kold bemærkede, at der umuligt lod sig opstille noget Princip i dette Stykke. I mange Tilfælde vilde det være barbarisk at bryde. Og *Bolette*, hvordan gik det hende siden?

Ja, ser du, hun døde virkelig deraf, sagde Müller og vendte sig mod Ovnens for at banke sin Pibe ud. Denne Tobak er ingen Landhandlertobak, thi den kjender jeg, det er netop Landhandlernes svage Side; hvor har den Gamle den fra? Det var en traurig Historie, blev han ved med en Stemme, som om noget var gået i Vrangstruben. Et Opslag er et Opslag, tænkte jeg, derfor skrev jeg mit Brev uden Broderi, kort og forståeligt. Det kom for brat over hende, Stakkel! Så langt Nord på må man længe vente på Breve. Hun blev syg idetsamme og var død fire Dage efter uden at have mælet et Ord. Moderen skrev mig et sakramentalsk Brev til. Stakkels *Bolette*, det var bedre så. Ja, det var det s'gu. Jeg vilde dog måske have gjort hende Livet surt. Hun var så blød af Karakter. Men mig har det reddet. Efter at ^[25] den Historie var endt, var jeg også grundig kureret for ethvert Sværmeri og hvad disse ungdommelige Benauelser alle hedde. Jeg begyndte med dobbelt Iver at gå på Hospitalet og at passe mine Forretninger, og næsten uden de nødtørftigste Hjælpekilder fuldendte jeg mit medicinske Studium. Jeg opnåede, hvad jeg aldrig drømte om. Lykkes det mig da engang imellem at redde et Menneskeliv, tænker jeg, at Guderne nådig tager det som et Sonoffer for min stakkels *Bolette*.

Efter en Pause sagde Kold: Det er sandt nok, at Vanen og det tilfældige Samliv knytter mange dårlige Forbindelser i vort Land; men jeg tror dog, oprigtig talt, at Deres eget Uheld gjør Dem ensidig. De overdriver Faren. De kan ikke vide, hvormange der har undgået den.

Jo jeg kan, svarede Müller lakonisk. I et Tidsrum af henvend ti År har af omtrent tredive Eksemplarer, der er faldne under mine Observationer, de fem undgået Faren.

Fem undgået Faren! sagde Kold, bragt lidt ud af Fatning. Og ved hvilke Mirakler?

Kan jeg også forklare dig. I et Par Tilfælde var Misforholdet af Alder altfor stort, i et tredie var *hun* skrutygget, i et fjerde reddedes *han* på en besynderlig Måde. Han fik nemlig to Gange i Rad, netop som

han havde bestemt [26] sig til at åbenbare hende sine Følelser, Halsbetændelse, en meget slem og farlig Halsbetændelse, og, da han er Fatalist, vovede han sig ikke, af Frygt for at dø, den tredje Gang til det. Den femte Ridder, som bestod Eventyret med Dragen, var hin *Nielsen*, der blev Kapellan hos Presten i S. Det var et Stykke af en Original, som du nok husker, jeg havde givet ham en lille Advarsel forud. Han og en Broderdatter af Præsten, en meget vakker Pige, der var der i Huset, begyndte også med for Alvor ikke at fordrage hinanden, og, da han reiste, var det udartet til formelig Krig mellem dem.

Nu, ser De det!

Men siden traf de hinanden i Sandefjord, og nu er de gifte. Jeg har netop stået Fadder til den første.

De må have holdt en Kontrabog over alt dette, sagde Kold forbløffet.

Du har Ret, en lille Annotationsbog vilde ikke være så ilde. Endnu har jeg dog Tallet i Hovedet, skjønt Numrene idelig forøges. Deres Antal er nu steget til – lad mig se – niogtyve! Niogtyve Ofre for Epidemien i mindre end ti År! Jeg ved ikke, hvad det er for en fatal Anelse der siger mig, at du skal fylde Tredivetallet.

Kold lo af fuld Hals. Kjere, bedste Müller, [27] se dog på mig! ser jeg ud som en månesyg, smægtende Ridder?

Nei, Du ser godt ud. Nu ligner Du Byron igjen mindre end før, da Du var magrere og havde lagt Dig til denne melankolske Bleghed. Du er bleven igjen således, som da jeg først kjendte Dig. Da var du glad og strålende som en ung Faun. Siden kom Du ind i en Sfære, hvor jeg ikke gad følge Dig. Men det var ikke vanskeligt at se den Forandring, der lidt efter lidt foregik med Dig.

Georg, vedblev Müller, som bemærkede det mismodige Udtryk, der havde leiret sig på dennes Ansigt, Du ved det, det er ikke Nysgjerrighed, der driver mig. Så dybt, som jeg kan det for Nogen, interesserer jeg mig for Dig, Gud ved, hvorfor egentlig, måske, fordi vi er så forskjellige. Fortæl mig engang uforbeholdent, hvad der gik af Dig for et Par År siden, og hvad der drev Dig herop. Vi er nu engang komne i det fortrolige Hjørne. Denne hyggelige Stue og Duren af den gamle, fortræffelige Ovn har stemt mig ganske sentimentalsk.

En anden Gang, sagde Kold synlig forstemt; lad os ikke fordærve disse korte Timer med at oprippe gamle, fatale Historier.

En anden Gang er en Skjelm; dog, som Du [28] vil. Vil Du fatte Dig skriftlig derom, så meget gjerne, dog nogenlunde kort og uden Koloratur. Jeg er nu engang ingen Ven af den lyriske Poesi.

Skrive? jeg skrive Brev? sagde Georg leende. Altså et Skriftemål! det tør jeg ikke love Dem, Müller.

En Pige afbrød dem her for at melde, at man ventede Herrerne ved Aftensbordet.

Müller så på sit Uhr. En velsignet Skik her på Landet! man lader os den ugenerteste Frihed i tre – fire Timer og erindrer os først om deres Tilstedeværelse med det dækkede Taffel. Den øvrige Tid af Aftenen vil vi ofre Familien; jeg skal jo desuden tage Frøken Amalie i Øiesyn.

Kold havde imidlertid ombyttet sin Frakke med en Kjole og bandt med megen Gratie et sort

Halstørklæde om. Ja, ser De, sagde han lidt forlegen, da han vendte sig om og mødte Müllers satiriske Mine, Amtmanden klæder sig altid på til Bordet.

I Døren vendte han sig om og sagde alvorlig: Jeg skal måske skrive Dem til engang. Indtil da får De tro hvad De vil at jeg er en Fusentast, en sådan umoden Dreng som – som den Georg, De engang kjendte.

[I, 2]

[29] Næste Dag, da Vennerne atter var sammen på Værelset, stansede Samtalen ved Tonerne af en Guitar eller et Klaver nedenfra. Man lyttede en Stund.

Hvad det angår, sagde Müller og gjorde en Bevægelse med Hånden hen ad den Kant, er jeg beroliget. Med hende kunde Du gjerne være ti År²³ under Tag uden Skade.

Det er ikke, fordi hun ikke er smuk nok, ung nok, derpå kommer det, som sagt, i Grunden lidet an. Men der er en Kløft mellem Dig og hende, som jeg ikke havde beregnet. Du er et Tidens Barn, hun er det ikke. Hun er «romantisk», som Folk kaldte det i min Ungdom. Hun bær Merket af en Epoke, som Du ikke kjender noget til, men som også gjerne kan kaldes [30] den Lafontaineske, fordi den laborerede af alskens usande og forskruede Idealer, som især denne Forfatter bragte i Mode. Med ét kom der en mere kritisk Tid og slog Kløfter i Familierne. Derfor går nu ofte de Gamle som ængstelige Høns omkring Dammen og ser til Andungerne, der tumler sig i et Element, som de slet ikke kjender, og kan ikke begribe hvad det er for en Yngel, de har udklækket. Men til disse hører ikke Amalie. Hun er sin Moders Datter, et af de «velartede» Børn. Jeg så det straks på den Måde, hvorpå hun var klædt, og hvorpå hun slog Øiet op, se således! men jeg kom straks på det Rene, da Talen faldt på hendes Yndlingskribenter. Jeg tør bande på, at hun har et Yndlingslam, en Yndlingsdue eller noget Sligt, at hun endvidere sværmer for «evig, ubrødelig Troskab», som man er forpligtet til at holde enhver Bengel.

Kold havde Lyst til en Modsigelse, men han måtte hemmelig tilstå sig selv, at denne Karakteristik var træffende.

Frøken Amalie er en hjertensgod, brav Pige, uagtet nogle små romanagtige Griller. Vi To er for længe siden på det Rene med hinanden. Man må engang have skildret mig som en sort Forræder mod hendes svage, ubeskyttede Kjøn, thi i Førstningen viste hun en påfaldende Ængstelighed [31] for mig. Blev vi tilfældigvis ene i Stuen, overfaldt der hende en jomfruelig Forvirring, og et Par Gange, da jeg uformodentlig traf hende ude i det Frie, udstødte hun et lille Skrig og for ind i Skoven. Men efterhånden mærkede hun vel, at der fra min Side Intet var at befrygte, og hendes Væsen blev mere tillidsfuldt.

Endelig, afbrød Müller ham, gik det over til et søsterligt, fortroligt Forhold.

Ganske rigtigt; i lang Tid betroede hun mig alle sine Betragtninger over Livet, og de Glæder og Lidelser, der bevægede hende; men jeg må vist ikke have tilfredsstillet hende i denne Rolle; thi lidt efter lidt ophørte det, hun blev igjen hemmelighedsfuld og ordknap.

Og nu finder hun Dig utålelig . . . nok om hende. Men Du nævnte En til. Hvor er hun? Hvor gammel er hun?

Hun er i Danmark hos en Onkel.

Hvordan ser hun ud? Kommer hun snart tilbage? Om hende har Du Intet fortalt endnu.

Der er ikke Stort at sige heller, af det Gode nemlig. Dette Barn har gjort mig det temmelig broget. Hun har formelig voldt mig Fortræd. Jeg var ret fornøiet, da hun reiste.

Ei, Fortræd! men på hvad Måde?

Det er vanskeligt at sige. Det var et besynderligt ^[32] Væsen. Jeg var så ulykkelig at skulle undervise hende. Men Gud bevare mig! Hvis noget i Verden var et Tålmodighedsverk, så var det det at læse med hende!

Hun var altså dum?

Dum? sagde Kold besynderlig fortabt. Han så længe på Müller med et fraværende Blik.

Nu ja, jeg spørger, om hun var dum eller klog?

Ja, det er det jo netop, om hun var det eller ei. Man kunde bryde sit Hoved itu over hende. Undertiden indbildte jeg mig, at hun havde ypperlige Anlæg, men i Almindelighed måtte man tro, at hun var ringe begavet. Hun lærte sine Lektier så slet og viste sig så uvidende, at det var til at fortvivle over. Da jeg tænkte, at hun måske havde vanskeligt for at lære udenad, forsøgte jeg med allehånde mundtlige Foredrag, forgjæves, under disse var hun ligeså adspredt og uopmærksom. Hun syntes blot at vente på det Øieblik, da hun som en Stormvind kunde fare derifra.

I Dit Sted havde jeg simpeltvæk frabedet mig Arbeidet.

Det vilde jeg også gjøre. Jeg vilde sige Faderen, at hun slet intet lærte, at jeg ikke kunde forsvare at blive længere ved; men jeg havde ^[33] ikke rigtig Hjerte til det. Han anede det slet ikke. Da det var gået så brillant med Edvard, havde han en uindskrænket Tillid til mig. Og så – var der noget, der drev mig til det Yderste. En Dag kom hun og sagde, at hun havde sådan Lyst til at lære Engelsk. Lad gå, tænkte jeg, nu kan jeg jo prøve Tålmodigheden på Engelsk engang. Men der tog jeg atter fejl. Hun lærte dette Sprog i en utrolig kort Tid og med en Lethed, som forbausede mig. Med det Øvrige gik det som før. Det var umuligt at komme efter, om det var Stupiditet eller Vrangvillighed, eller hvad det var.

Det var som Fanden, skulde man ikke komme efter det.

Kom jeg ned i Stuen, så var der også Noget på Færde. Moderen klagede altid over hende. «Det har lykkes mig at opdrage mine andre Døtre til pene, dannede Piger, men jeg har intet Råd med Sofie.» Den gamle Ramm holdt dog meget af denne Datter. «Min Sofie er lidt vild, men det giver sig nok,» sagde han. Til mig havde hun en Mistillid, der grænsede til Uvillie.

En Dag kort før hun reiste, bebreidede jeg hende dette, men da gav hun mig et Svar, som påny blev mig en Gåde. I det Øieblik så hun ^[34] ikke ud som et Barn, og den, der blev forlegen, var jeg.

Müller havde med temmelig uskyldig Mine hørt på denne Beretning. Den sidste Vending, som uforsigtig undslap Kold, var imidlertid nok til at vække hans utrættelige Vens Drilleri, hvorunder dog denne søgte at skjule en alvorlig Bekymring.

Se så, Tak skal Du ha'e, nu kan jeg Lektien udenad. Pas på, nu kommer Metamorfofen, den urgamle, himmelfaldne, velbekjendte, dette Naturens merkværdige Taskenspillerstykke: Næste Dag, da den vise Pædagogus mediterer over en ny Behandlingsmåde af uforbederlige, egensindige Børn, går Døren op, og «mit schüchternen, verschämten Wangen sieh't er die Jungfrau vor sich steh'n,» jo, jeg har også læst Schiller engang.

Det kan gjerne være, sagde Kold halvt leende, halvt ærgerlig, men jeg var slet ikke så heldig at opleve nogen Metamorfose. Straks efter, med første Dampbåd, reiste hun til Kjøbenhavn til en Søster af Amtmanden, Etatsrådinde D., og der har hun været siden. Lykke på Reisen! Det var, ligesom Nissen forlod os, siden har vi havt Fred i Huset.

Men med næste Dampbåd kommer Nissen ^[35] igjen; vogt Dig, min Gut, for denne Nisse, den har mange Skikkelser og mange Navne.

Müllers sidste Ord var endnu, idet han greb sin Ven om begge Armene: Georg, vær på din Post! Begå ingen Dumheder!

[I, 3]

[36] Müller var reist. Kolds første Følelse var en Lettelse. Hans fordums Lærer var optrådt med sin sædvanlige Overlegenhed og med et Krav på gammel Fortrolighed, som Kold ikke mere kunde yde, men ikke heller havde Mod til at unddrage ham.

Men dette Besøg, hvor kort det end havde været, efterlod imidlertid Spor i vor Vens Tilværelse, som han ikke selv merkede. Den idylliske Tilfredshed, som han havde rost sig så af, havde fået et betydeligt Stød. Der var kommen en Uro i hans Sind. Snart droges hans Tanker hen mod tidligere Forhold, hvorom Erindringen var bleven oppippet i hans Samtaler med den [37] gamle Bekjendt, snart betoges han virkelig af den Ængstelse, at Müller kunde have Ret, og at det frivillige Exil, hvori han for Øieblikket befandt sig så vel, dog kunde virke slappende på hans Ånd og hemmende på hans Udvikling. De nye Begivenheder, Tiden havde fremkaldt, fremstillede sig gennem Afstandens Prisma ganske anderledes vigtige og interessante, end han måske i Nærheden vilde fundet dem. Han følte Trang til et mere bevæget Liv.

I en sådan Stemning spadserede han en Eftermiddag op og ned i sit Værelse, da Amtmanden trådte ind med et Brev i Hånden. Georg havde nok merket, at Sofies Breve til Hjemmet voldte den Gamle en overordentlig Glæde. De Dage, på hvilke de ventedes, viste han en Utålmodighed, som om det havde været den varmeste Elsker. Han havde dog aldrig direkte meddelt *ham* Noget af dem; kun denne Gang havde hans faderlige Stolthed ikke modstået Fristelsen. Dette måtte han vise sin kjere Kold, at han også kunde glæde sig med ham.

Hos Kold vakte dette Brev den høieste Forundring. Der betog ham næsten en ubehagelig Følelse. Han kunde ikke gjøre sig selv Rede for hvad der forvirrede ham så. Det var det Hele, Tonen deri, Sproget, der ikke havde Spor af den [38] Svulst, den Holdningsløshed, der betegner Overgangen fra Skolepigen til den voksne Pige. Det var en Opfatning, båret frem i dette eiendommelige Sprog, der røbede en Hang til mere at gribe Fænomenerne i sin dybere Årsag og Virkning, medens Oplevelserne selv syntes at have liden Interesse for hende. Om Adspredelserne, Bekjendtskaber, og hvad nu Opholdet i den fornemme Tantes Hus førte med sig, udtalte hun sig så knapt som muligt, og var det da gjerne for at knytte en Betragtning dertil, som igjen ikke var den unge, livslystne Piges.

Denne Opfatning, dette Sprog, disse dybsindige Bemærkninger, hvorfra havde hun dem? Var det Studium, Tænkning, der lå til Grund – var det *Intuition*? Han fristedes til at tro på denne Kvindesjels hemmelighedsfulde Evne, der ved et indre Syn tilegner sig hvad Mændene puge sig til. Dog for Kold, måske mere end for den gamle Fader, der kun svælgede i den inderlige Følelse for ham og Hjemmet, der gik igjennem Brevet, lå der over dette Brev et Slør af noget Trist, Vemodsstemt, der gjorde samme Indtryk på hendes fordums Lærer, som en let Morgentåge over et overraskende Landskab, man tilfældigvis passerer.

Kunde det være Sofie, der havde skrevet [39] det! Dette besynderlige Barn fra Sæteren, fra Skolestuen,

hans levende Tålmodighedsprøve? han syntes endnu at se hende sidde der med sit stirrende, tankeløse Blik fæstet på Skyerne eller Taget udenfor, medens han ivrig stræbte at forklare hende noget. Han blev ganske skamfuld, da Amtmanden hjertelig slog ham på Skulderen og råbte muntert:

Nu, har De ikke Ære af Deres Elev? Ja, jeg erkjender også den Del, De har deri, kjere Kold!

En ublandet Glæde voldte det Kold at se den Iver, hvormed hun drev Musikken, hvori hun havde erholdt de bedste Lærere. Hun udtalte sig herom snart med en Glæde, der viste hendes Begeistring for Kunsten, snart med en Nedslagenhed, der havde en dybere Kilde end den blotte Skræk for de mekaniske Vanskeligheder.

Amtmandens Besøg gav Kold netop hvad han i det Øieblik trængte til, det gav hans løse, svævende Tanke en Gjenstand, hvortil den kunde knytte sig. Han kunde ikke få Brevet ud af sit Hoved, og han begyndte at gennemgå alle sine Sammenstød med det besynderlige Væsen, som havde skrevet det. Deriblandt var der mangt et Træk, som han instinktmæssig havde ^[40]fortiet Müller, og som nu opgik for ham i et Lys, hvori han aldrig før havde seet dem.

Kold havde en ældre Veninde, med hvem han i et vist Tidspunkt af sit Liv havde udvekslet meget af hvad der da bevægede ham. Denne Veninde havde han lovet, at han skulde sende en eller anden liden Optegnelse fra sit nuværende Opholdssted. Hidtil var dette Løfte blevet uopfyldt, og han havde ofte gjort sig Bebrejdelser derfor. Han syntes aldrig noget var godt nok. Nu vil jeg forsøge, sagde han, jeg vil samle alle disse Småtræk, og når jeg ser dem på Papiret, vil det vise sig, om det er noget, jeg kan byde *Margrethe*.

[I, 4] Af Georgs Optegnelser til Margrethe

[41] Dette Barn forvirrede mig i høi Grad. Undertiden brast min Tålmodighed, og jeg foreholdt hende alvorlig, at hun var så doven og uopmerksom. Da kunde hun se på mig med et Blik så ydmygt, så bønligt, at jeg ikke kunde sige et Ord mere. En anden Gang tog hun det så ligegyldigt, som om det slet ikke angik hende. Måske det kommer af, at hun nu engang ikke kan lide mig, tænkte jeg. Nede mellem hendes Egne vil hendes Væsen udfolde sig naturligere. Her vil jeg bedre kunne iagttage hende. Men her var hun næsten aldrig at se. «Det er næsten en Umulighed,» sagde hendes [42] Moder, at få Sofie til at sidde stille inde med et pent Arbeide. Kan hun derimod ligge i Haven og grave og plante i Jorden, hjælpe Budeierne med at fodre Dyrene, så er hun fornøiet. Tænk Dem, hvad der hændte mig forleden. Bispinden kom ganske uventet her, og hun spurgte efter Sofie. Jeg fik hende i Hast ind fra Skuret, hvor hun stod og skagede Lin mellem Husmandskonerne, for at få hende omklædt; hun træder ind, vel i sin Staskjole, men med Håret dryssende fuldt af Avner og et Ansigt så fortvivlet! Jo, De kan tro det var behageligt!

Slige Historier fik jeg ofte nogle af. En Dag, som Gjeteren var bleven syg, bad hun indstændig om at måtte gå i hans Sted. Man må kjende den Sorgløshed, hvormed Børn på Landet opdrages, for at begribe, at hun fik Lov at tilbringe en hel Dag ganske alene i den vilde, ensomme Udmark. På denne Vis så jeg hende næsten blot ved Bordet; der sad hun taus, men ytrede hun noget, så troede Moderen altid at opdage noget Dumt deri, eller også noget, der stod i Strid med den Velopdragenhed, hun søgte at bibringe hende. Amalie behandlede hende under dette med en vis tåbelig altklug, halv bekymret Beskyttelse. I disse Småkonflikter med hendes Egne følte jeg altid stor Lyst til at forsvare [43] hende, og jeg søgte ved mangt et Tegn at lægge det for Dagen. Hun vilde aldrig forstå det.

.....
.....
.....

Grotten var nok hendes kjereste Opholdssted, hendes egentlige rette Værnething. Af den Grund gik jeg sjelden derned, uagtet dette Sted også for mig havde noget høist Tillokkende. Sofie havde nu engang et Slags Eiendomsret dertil, og et Par Gange, jeg havde truffet hende derude, bar hendes Miner umiskjendelige Tegn på, at Overraskelsen var hende ubehagelig. Men engang kom jeg ovenfra Dalen, og jeg fik Lyst til at klavre ud på de Klipper, der danne denne merkværdige Hvælving, for at se, hvorledes den lukkede sig foroven. Her så jeg gjennem en Revne Sofie ligge udstrakt, ubevægelig på Bunden af Grotten. Forskrækket løb jeg ned, thi jeg tænkte, der kunde være tilstødt hende noget. Hun sov træt af sit Arbeide; ved hendes Side lå en Spade, der syntes altfor tung for hendes spæde Kræfter. Over hendes Ansigt, der blev grelt belyst af Skinnet ovenfra, hvilede et Udtryk af Sorg, som jeg aldrig før havde seet. Det kom fra

Sjelens Dyb, kun i Søvn kunde hun have det så, eller var det idetmindste muligt ^[44] at fastholde det. Det er besynderligt med visse Ansigter, som i Søvn eller en dødlignende Ro antage en Skjønhed, man ellers ikke bemærker, måske fordi de ikke have vundet det for denne Form harmoniske Udtryk. For første Gang bemærkede jeg, at Sofies Træk var smukke og regelmæssige. Men endnu mere undrede det mig at se, at hendes Hoved hvilede på en stor Bog. Det var ingen af hendes sædvanlige Bøger, det så jeg straks, men hvilken Bog kunde det da interessere hende at læse i? Det gik just dengang allerbedrøveligst med vore Skoletimer. At få dette at vide var en Umulighed, når jeg ikke vilde vække hende. Hun holdt den omspændt med Armen, som om hun værgede for sin Hemmelighed.

.....
.....
.....

Hendes Mistro til mig var grænseløs. Kun en eneste Gang har det lykkedes mig at overvinde den og bringe hende ind i en ordentlig Samtale.

Jeg var på Jagt oppe i Fjeldene, på hvis sydostlige Knæ Gårdens lille Sæter ligger. Jeg lagde Veien over den i det Håb at træffe et ^[45] eller andet Medlem af Familien der, som ikke sjelden gjorde Besøg derop, ialfald kunde jeg hvile mig ud på den smukke Skrænt og få Lidt at spise af Sæterjenten. Endnu længe førend jeg kom op til Sæteren, hørte jeg en underlig gjenlydende Musik, der snart lød nær, snart fjern, og skjelnede tilsidst to Fruentimmerstemmer, der bestandig afløste hverandre i at kaue. Men hvilken Stemme var ikke den ene! Så bævende, fuld og klokkeren, så jublende stærk og dog så bøielig, gav den Gjenlyd i de fjerneste Åse og fyldte den hver Vrå i de tause Skovdybder nedenunder. Jeg var nu så nær, at jeg kunde overse Sætervangen uden selv at bemærkes. Det var Sofie, der sang; hvem kunde have tænkt, at dette spinkle Pigebarn havde en sådan Dommedagsrøst. Marit gav vel Undervisningen, men det var kjendeligt, at hun betragtede sin Elev med en Art stolt Forbauselse. Ved al denne Lokken og Kauen nærmede Kjøerne sig mødige og mætte til Leddet. Sofie sprang ned mod dem og op på Leddet, og medens hun klappede den store hvide Bjældeko udenfor, sang hun endnu en Stump af en gammel Vise med den samme forunderlig bøielige og vibrerende Røst, der, idet den henvendtes til Koen, fik et ganske eget Udtryk af komisk Melankoli. Uvilkårlig ^[46] undslap mig et Bifaldsråb, idet jeg trådte ud af mit Skjul. Sofie vendte et Ansigt mod mig, hvorpå den yderste Forskrækkelse stod malet, gjorde en Bevægelse, der skræmmede alle Kjøerne til den ilsomste Flugt ned i Skoven igjen, og var forsvunden med dem. Jeg ligeså fort efter; min Hund ledede på Sporet, og efter et kort Krydstog i det Tykkeste af Skoven fandt jeg hende siddende på en Fjeldpynt, der meget steilt helder ud over Dalen mod Øst. Hun rørte sig ikke, hun syntes neppe at bemærke, at jeg satte mig ned hos hende. Uvis begyndte jeg:

Hvad skal denne Flugt betyde, kjere Sofie? Hvor kan min Overraskelse over din Sang skræmme dig således? Vær dog ikke så sky, så mistroisk. Er der noget underligt i, at din Stemme forbauser mig?

Istedetfor Svar begyndte hun bitterlig at græde.

Jeg forstår dig ikke.

Lov mig blot, at De ikke vil sige det hjemme.

Hvilket?

At jeg kan – at jeg har sunget.

Men Gud, hvorfor må de hjemme ikke vide det? Der er dog intet Ondt i at synge.

[47] Fordi jeg da kom til at spille med Organisten. Han er så fæl, så fæl; De skulde blot vide, hvad den stakkels *Louise* har udstået.

Louise?

Ja, min Søster Louise, hun, som blev gift med *Caspersen*, som var Huslærer hos os.

Nå så! sagde jeg og greb uvilkårlig til min Hat.

De må vide, vedblev hun, at da Louise var på min Alder, havde hun en ganske ubetydelig Stemme, men hun var munter og glad, og hun traliede hele Dagen. Moder troede, der var noget Udmærket ved den, og den gamle Organist blev bestilt for at uddanne den. Men, da den var så længe forsømt, måtte Sagen tages grundigt. Det vil sige, at der begyndtes Klokken otte, og Timen varede til Klokken tolv, akkurat så længe, som der tærskedes på Låven, og så spiste vi, og så begyndte de igjen! Og i den hele Tid sad Louise der med Nodebladet, som hun havde så ondt for at fatte noget af, foran sig, og den ækle, gamle Karl sad ved Siden af hende med sin Skrå i Munden, og smækkede hende over Fingrene med en tynd Pind og dunkede hende Takten i Ryggen. Louise kom altid forgrædt fra disse Sangtimer og sagde ofte: [48] Vogt Dig, Sofie, for at synge, ellers skal du lære Musik.

Lærte din Søster da noget?

Ja, nu skal De høre. Efter halvandet Års Forløb havde hun lært at synge to Stykker, nemlig: «Skjønne Minka» og «Hvorfra kommer du, o lille Stjerne,» og Læreren blev afskediget. Men nu begyndte en ny Plage for hende. Hvergang der kom Fremmede, måtte hun frem og synge. Ingen Undskyldning hjalp. Moder sagde, at det var Skam, når hendes Fader havde kostet så mange Penge på hende, at hun ikke kunde gjøre dem den Glæde. O, hvormange Gange har hun ikke sunget: «Skjønne Minka, stans din Klage!» med så fortvivlet Stemme, når jeg bare tænker på det! Her brast hun atter i Gråd. Louise blev så angst, når hun hørte en Vogn, at hun for afsted over Stok og Sten.

Græd nu ikke mere over det, kjere Sofie. Din Søster har sandsynligvis aldrig havt noget Talent, men det har du umiskjendelig. Synes du da ikke, at du begår en Synd, ved således at dølge det, som om det var noget Ondt?

Nei, nei, råbte hun heftig, derved undgår jeg netop en stor Ulykke.

Men en rå Behandlingsmåde er ikke uundgåelig for Enhver, der vil lære at synge. Din [49] Stemme trænger til en ganske anden Uddannelse, end den kan gives her; det vil dine Forældre nok forstå.

Hun så med store Øine på mig.

Ak, sagde hun, selv om jeg kunde lære at synge således, som jeg tænker mig det, hvad Nytte havde jeg så af det? Louise synger aldrig mere.

Det Ord Nytte bragte mig næsten til at le, men jeg vogtede mig vel. Jo, netop Nytte, sagde jeg. For det Første er det nyttigt at kunne glæde Andre, og jeg tvivler ikke om, at Du snart vilde skaffe dine Forældre en Glæde, som den stakkels Louise vist aldrig har skaffet dem, om hun end nokså villig sang «skjønne Minka.» Det vilde aldrig falde dem ind at misbruge *din* Sang til et fast Forlystelsesapparat for Fremmede. Musikken vil gjøre Dig selv friere og mere tillidsfuld, den vil berige din Sjel. Dette er endnu det Allernyttigste. Tro mig, kjere Sofie, for en ung Dame er alt det Skjønne nyttigt, og hun kan aldrig tilegne sig formeget af det. Hendes Sjel trænger til al den Ligevegt, al den Selvstændighed, den kan nå.

Atter så hun på mig længe og forskende. Der lå Forundring, Smerte, Tvivl i dette Blik; ^[50] hun vilde sige Noget, men taug. Et udtryksfuldere Ansigt har jeg aldrig seet.

Jeg benyttede Leiligheden, som jeg frygtede ikke vilde så snart vende tilbage, til at udvikle dette for hende, og jeg talte så pent og fornuftig og gav mig såmeget Air, som jeg kunde.

Hun gik taus ved min Side, lidt foran, halv vendt mod mig; engang imellem slog hun Øinene stort op, det var som om hun indsugede Ordene. Da vi kom til Sæteren, bad jeg Marit om at skaffe mig Noget at spise, thi jeg var bleven dygtig sulten; men dette påtog Sofie sig med en Venlighed og Geskæftighed, som jeg aldrig havde seet før. Vi var blevne de bedste Venner, da Hesten kom efter hende. Vi vandrede ned gennem Skoven, medens jeg førte den ved Bidslet; men da vi nåede Bygdeveien, steg hun op, inden jeg kunde hjælpe hende. Hun havde en liden Hue, der har tilhørt Edvard, på Hovedet og slog nu en vid Kappe om sig, der ganske tilhyllede hendes sædvanlige uklædelige Dragt. Fra Hesten rakte hun mig sin Hånd og sagde med et Udtryk, der på engang var bønligt og bydende: «De holder jo nok Deres Løfte, intet Ord om Sangen.» I det Øieblik så hun igjen ikke ud som et Barn. Hun for afsted som en Pil.

^[51] Har jeg ikke ganske taget fejl af hende? Skjulte der sig ikke just under alle disse Modsigelser en fint udpræget, med sterke Instinkter begavet Sjel, der kjæmpede for sin Befrielse uden at vide, hvorledes hun skulde håndtere den Virkelighed, hvori hun var sat? Men hvad var det? Hvad rørte der sig i hende? Hvorledes vil det arte sig? Er det måske allerede udvisket i den nye Omgivelse? Hun har nu været der i halvtredie År og er bleven konfirmeret dernede. Hendes Tante fører et elegant, selskabeligt Hus. Om hun kom igjen bymæssig forkvaklet, uden Præg og Individualitet? Hendes Moder betroede os forleden, at Tanten ivrigt ønskede at beholde Sofie dernede, da hun der kunde «gjøre sin Lykke.» Hun havde allerede to alvorlige Tilbedere foruden nogle andre af «anden Rang». Men alle Overtalelser var strandede på Sofies Ønske om at komme hjem. Og hun kommer hjem. Hvad der er vist er, at det ikke er den Sofie, der reiste, det opløbne Barn med Blålærreds Kjole og Mammelukker og de lange Fletninger ned ad Ryggen. Det er den syttenårige Sofie, som kommer igjen, måske «herrlich in der Jugend prangend wie ein Gebild aus Himmels Höh'n.» Og hvad så? Ak, kjere Müller, min gamle, ærlige, ubehændige Bjørn ^[52] med dine Husvarmetheorier og din Frygt? Min Frygt er, at dine Ulykkesspådomme slet ikke skal indtræffe, min Frygt er, at jeg ingen Grund har til Frygt. Jeg skal aldrig mere styrte mig beruset, blindt troende ud i hine lokkende Dybder, hvor man tror at se Perler og Skatte på Bunden. Schillers «Taucher» var en Helt, en ungdommelig Helt *første* Gang, anden Gang var han en Nar. Ak, jeg skal aldrig mere være en Nar! I vore Dage har man opfundet Dykkerklokker, hvor man forsigtig kan fire sig ned og rolig iagttage Alting uden at

få engang såmeget som Snue efter.

[I, 5]

[53] Det var denne Vaklen mellem Fortid og Fremtid, mellem gamle sårende Minder og ubestemte Længsler, hvori hans Sjæl vuggedes, der en smuk Aprildag drev Kold til at vandre ud i det Frie.

Det Terræn, hvorpå Gården lå, sænkede sig ned mod Elven i en lang, af Enge og sparsom Løvskov optaget Terrasse. En ganske anden Karakter frembød dens modsatte Bred i en Række sønderbrudte, yppigt overgroede Klippemasser, der ligesom dannede Fodstykket til de Åse, der begrænsede Dalen. På denne Side lå Møllen, og til Høire løb en Fodsti ind imellem Klipperne. Allerede denne Sti, der bugtede sig mellem de dybe Fjeldvægge, langs en [54] Bæk, var høist tillokkende, men blev det endnu mere ved, at den førte til den omtalte Grotte. Ved Enden af Passet havde Klipperne dannet en naturlig, rummelig Hvælving, hvis smukke Former og symmetriske Linier næsten kunde bringe til at tvivle, om det var Naturens Værk. Det Indvendige viste dog Spor af, at Menneskehænder var komne Naturen til Hjelp. Grus og Sten var omhyggeligt bortryddede, Bunden jevnet og bestrøet med Sand, og en Ujevnhed i Klippevæggen såvelsom et Par løse Klippeblokke var ved Hjelp af Mos omskabt til Sæder. Hvælvingen, der var temmelig dyb, vilde dog have været for dunkel, havde ikke en Revne i Fjeldet oventil indladt et ved Buske og Slyngplanter dæmpet, men dog tilstrækkeligt Lys. Udenom Grottens høire Side styrtede Bækken sig i flere Småfald ned af Klipperne, udvidede sig i en Halvkreds foran den og fortsatte derpå sit Løb nedad. Udsigten fra dette Punkt var venligere og mere oplivende, end Stedets Karakter lod formode; den gav Sindet en mild Modvægt mod det mørke Indtryk, Hvælvingen gjorde. Gjennem Fjeldpasset, der åbnede sig mere og mere, så man Bækken muntert strømme ned mod Elven, hvor man skimtede Mølletaget under nogle ældgamle Birke, [55] og det lyse, mere frugtbare Landskab hinsides dannede den mest smilende Baggrund. Vi have forhen antydnet, at Sofie ligefra sin tidligste Barndom havde tiltaget sig en Eiendomsret til Stedet, som Ingen heller gjorde hende stridig. Endnu som ganske liden, når Adgangen ofte var yderst vanskelig, havde hun fundet Veien derhen, beskyttet ved den Ubevidsthed om Fare, som er de Smås usynlige Vogter.

Det var til dette Sted Kold styrede sin Gang. Skjønt Veien var næsten utilgængelig, da Vandet fra Fjeldet Vår og Høst drev Bækken over sine Bredder, nåede han dog med nogen Anstrengelse derhen. Fra Grottens Indgang betragtede han Landskabet. Det grønne, spillende Mos, den plaskende Bæk, og den rene, blå Himmel gav Alt et forårsligt Skin, der dårede Beskueren.

Man kan hundrede Gange have seet et Menneske, en Lokalitet; en Dag falder det os ind at betragte, det er, med det indre Øie beskue, dette Menneske, denne Lokalitet, som da fremstiller sig for os ganske ny og fremmed. For første Gang lagde Kold Merke til, ved at se sig omkring i Hvælvingen, at kun den forreste Del var regelmæssig, medens Naturen i den inderste havde dannet forskellige Nicher [56] og Fordybninger. Her faldt Lyset fra den solblanke Dag blåagtigt gennem den omtalte Revne. Speidende gled hans Øie rundt. Det forekom ham, som om enhver Sten, enhver Ridse måtte kunne give ham nogen Oplysning om det Væsen, der i det Øieblik beskjeftigede ham. I Sandet mente han at finde Spor af en Fod, den mindste på hele Gården. Et Par Stene i Fjeldvæggen, som noget fortørret Mos var gledet ifra, lod sig flytte. Han havde truffet et hemmeligt Gjemme. Omhyggelig gjennemsøgte han hver Spalte. Forgjæves! Ved at rode i

Gruset fandt han endelig Noget. Det var en liden rund, cylinderformet, hul Gjenstand af en hård Substants, der havde en påfaldende Lighed med et Valnøddeskal. Han beså den fra alle Sider, han stirrede på de små, krusede Linier, som om enhver af dem var en betydningsfuld Rune. En Valnøddeskal var og blev det.

[I, 6] Til Müller

[57] Gård den 29 Marts.

Jeg har taget et uhyre Ark frem, skåret alle de Penne, jeg har, og skyndt mig at skrive «kjere Müller», jeg har låset Døren af, skjønt jeg ved, at ingen Sjæl forstyrrer mig, alt dette i Tro på, at det gamle «frisk begyndt, halv fuldendt» udtrykkelig er myntet på Brevskrivning, denne lunefuldeste, vanskeligste af alle menneskelige Idrætter. Men nu vil jeg skrive Müller til, jeg skal, jeg vil. Man skal måske vente længe på et sådant Sammentræf af både ydre og indre Betingelser for et Brev, et ordentligt, langt, grundigt Brev, en [58] Hjerteudgydelse i den gamle Stil. Disse Betingelser er: Marts Måned udenfor, der i Almanakken kalder sig «Vårmand» – jeg vilde nu give den et ganske andet Navn, hvis jeg ikke kunde stryge den aldeles ud – og Kvarantæne og slet Humør indenfor. Tro dog ikke, at vi ikke have Sol. Den stråler Dag for Dag, Uge for Uge på den blegblå Himmel med en sand fortvivlet Udholdenhed. Den blinder os næsten med Refleksen fra de hvide Tage, uden at den mægter at fordrive Snemasserne. Den eneste bare Plet, jeg skimter oppe i Åsen, det første, mine Øine opløfter sig til om Morgenens, er i de sidste tre Dage ikke bleven større. Lokker Solskinnet En ud, og man har nået hen til Hjørnet i et ubeskriveligt Føre, mødes man af den skjærende Nordenvind, der jager En lige ind igjen. Således går Dagen uendelig ensformig. Gården er som uddød – den eneste Lyd, man hører, er Tærskerens Slag fra Låven, fra den tidlige Morgen til den sene Aften, ustanseligt, rastløst som Slagene af et utålmodigt Hjerte. Hvor trist er denne Lyd! Denne Tid på Landet er rigtignok ikke til at – dog, jeg vil ikke sige noget ondt om Landet, når Sommeren kommer, er Alt glemt.

Men jeg skal til at skrifte, det er sandt, og [59] De merker nok, at jeg i denne lange Indledning gjør ligesom Børnene, der af Frygt, fordi de kommer for sent, gjør endnu en Omvei til Skolen. Ja, i Sandhed, det Skriftemål, jeg har at aflægge, bliver vanskeligere, end jeg havde tænkt, og jeg vil have ondt for at opfylde mit Løfte – ikke af Frygt for Dem, bedste Müller, o nei, bild Dem ikke det ind! De skal ikke have Grund til den fjerneste Spot, De skal tvertimod have Glæde af mig. Hvorledes skal jeg forklare mig! . . jeg har få Begivenheder at stille op; min Ulykke ligger i Skuffelser, som Folk af Deres Art aldrig har at gjennemgå, og som De derfor vanskelig kan fatte hos Andre. De kjender jo nok mine stakkels ungdommelige Illusioner, De har ofte nok ubarmhjertig gået dem til Livs. Siden skiltes vore Veie. Der var hele År, hvori jeg neppe så Dem. Jeg troede, at De havde ganske ladet mig fare, indtil De pludselig overraskede mig heroppe i min Ensomhed. Det var smukt, det var trofast af Dem! Jeg kan ikke til Gjengjeld gjøre Mindre, end at holde mit Løfte og fortælle Dem, hvordan jeg har tilbragt det mellemliggende Tidsrum.

Det er med en egen Rørelse man i de senere År tænker tilbage på sin første Ungdom, [60] hin lyksalige Grønhedsperiode. Man ved ikke, om man skal ynke eller beundre den. Man vil nok storagtig forkaste den Lykke, den bereder, men man gjør det ikke uden et hemmeligt, nagende Savn og mangt et længselsfuldt Blik tilbage.

De husker jo nok, hvordan jeg ved Overflytningen fra min fredelige Hjemstavn til Kristiania stupte ligened i det værste Ståhei af vore politisk-socialt Brydninger. Feiden *Welhaven-Wergeland* var på sit Høieste; den var netop fra Studentersamfundet gået over i Offentligheden. I ethvert Individ af den dannede Klasse, ligetil Skolepogen, kunde man være sikker på at møde et Partimedlem. Det var nok til at gjøre et stakkels uerfarent Menneske ør i Hovedet. Jeg vil også oprigtig bekjende Dem, at Stridsspørgsmålene selv, således som de senere har stillet sig for mig: en Nationalitetens Hævdelse gennem Folkeoplysning og Udbyttelsen af egne Kilder, mod det engang tilvante åndelige Fodringsystem udenfra, var jeg for umoden til klart at dømme i. Det Afgjørende for mig blev, at disse Spørgsmål diskuteredes mellem Studentersamfundets nøgne, tilrøgede Vægge, under Skrål og Glasklir, og at en over al Måde forbitret personlig ^[61] Polemik drev dem ud i så grelle Yderligheder, at tilslut intet Kompromis mere var tænkeligt. Det måtte briste. Jeg sluttede mig da, som begribeligt, til dem, der forkyndte sig som Mådeholdets og Civilisationens Apostle. Det var idetmindste Programmet. Jeg havde netop oplevet en sådan stormende Aften i *Samfundet*, der endte med et Efterspil nede i Gaderne, under Vægternes Tilløb og fredelskende Borgeres stille Forargelse. Bruddet, der førte til Stiftelsen af «*Forbundet*», forekom mig derfor som en Nationalbegivenhed, der ikke gik ud på Mindre, end at redde hele det borgerlige Samfund fra Undergang. Jeg så i denne Udskillelse kun en Lysets Seier over Mørket, Civilisationens over Råheden. Altså der flyttedes, men ak, som det så ofte går med Flytninger, Nissen flyttede med. At der, næst Anføreren selv, Digteren, dengang Hovedstadens enfant chéri og terrible, var prægtige Folk blandt disse Udflyttere, Individuer, hvis blotte Navn gav dette nye Tempelridderkab en Vigtighed, en Anseelse, som det ellers slet ikke vilde fået, ved vi Alle, men denne Omstændighed tilførte det måske mange Tilhængere, som det havde været bedre tjent med ikke at optage i sit Forbund. I det Hele taget tror jeg ikke, at ^[62] de egentlig moralske Tilstande artede sig så særdeles meget bedre end under de gamle Forhold; kun føltes Nødvendigheden af at træde op med lidt mere Anstand. Dog, hvorfor fortæller jeg Dem dette, Müller! – Dem, der selv mer end engang for mig, «Troppisten», «Forbundsløven» så blodig har spottet det slemme «Misforhold» mellem Ide og Virkelighed! Jeg gjør det, fordi jeg engang vil stå klar for Dem; De har aldrig forstået mig rigtig her.

Altså, nu var jeg Medlem af Forbundet. Det Ensidige, fornemt Afsluttende i det opstillede Program begyndte dunkelt at gå op for mig. Forsamlingerne, der mest havde sit Sæde nede i Kirkegaden hos Boghandler *Dahl*, førtes naturligvis nu, da man var i sin egen Leir, med al Samstemningens Gemytlighed; der støiedes og klinkedes mindre. Også i sin Polemik, der fyldte først «*Vidar*», senere den «*Konstitutionelles*» Spalter, trådte man besindigere op end Modstanderne, men – jeg ved ikke – disse unge Dommerminer, denne kolde, overlegne, tirrende Tone, denne seige Hædefuldhed blev mig i Længden fatalere, end de vildeste Expectorationer på den anden Side nogensinde havde været det; i disse var der dog Varme, ungdommelig Opbrusning! Får man så senere ^[63] lidt Tid til at tænke sig om, og i min treårige landlige Afsondring har jeg havt god Ro dertil, så ser man først, hvad en Sag kan blive til i fanatiske Partigjængeres Hænder. De egentlige Forkjæmpere, der virkelig går ud fra noget Stort og Nytænkt, vilde måske høilig forbauses, når de kunde forudse, hvad Venner og Fiender forenet får lavet ud deraf, og hvad de så har at afgive deres ærlige Navne til. Jeg vil ikke tale om Personerne selv, der kommer til at illustrere disse Vrægebilleder. Tænk Dem kun, i hvad Skikkelse *Wergeland* figurerer nede i Kjøbenhavn, eller *Welhaven* i vore Kyststæder og Oplandsbygder! De vil le mig ud, kjere Müller, når jeg siger Dem, at jeg endte som en temmelig lunken Partimand, men med at sværme for begge Partichefdigterne, dog må jeg lægge til, mere i en vis respektfuld Afstand. Desmere fortabte jeg mig i begges Digtning. Ingen har

varmere end jeg hilst ethvert nyt Udbrud deraf. Måske følte jeg instinktmæssig, at her vilde det altfor mægtige Personlige kun virke forstyrrende.

Hvorfor, tænkte jeg mangengang, hvorfor dette bitre Fiendskab mellem disse To, der syntes mere bestemte – jeg måtte her tænke på *Goethes* og *Schillers* Forhold – til selv at [64] danne et Forbund – bestemte til at fuldstændiggjøre, men ikke tilintetgjøre hinanden? Det er Partigjængerne, der skaber Fiendskaber, ikke Ideerne.¹⁴

Det skulde ikke blive min sidste Illusion, hvad jeg her oplevede.

Det nye Forbund havde tilført Selskabeligheden i vor By nye Elementer; det trådte selv op med Baller og Festligheder, og denne Selskabelighed begyndte nu, påvirket af Hoffets hyppige Nærværelse, at tage et storartet Opsving. Man forsøgte sig i alskens fremmede Reunions; vore gemytlige Aftenselskaber med Damer tilbords – «Mit fulde Glas og Sangens raske Toner», veg Pladsen for et Arrangement, der lignede en Kappestrud om, hvordan man mest ugratiøst og hurtigst muligt kunde nedsluge, hvad man i Trængsel og Forvirring havde revet til sig. Vi fik Dinéer og Soiréer og Matinéer og Goutéer og Gud ved, hvad det Altsammen hed.

[65] De ved jo nok også, at jeg, som mindst drømte om en sådan Lykke, blev revet med ind i dette Festliv. Jeg kom formelig i Mode og skulde være med overalt. Det Morsomme deri var, at denne Udmerkelse timedes mig sandsynligvis i Egenskab af ægte «Troppist», det er, et rigtigt Forbundsmedlem, medens jeg i Virkeligheden lidet fortjente denne Karakter. Jeg var en duelig «Opfører» og knyttede mit Halstørklæde, som De ganske rigtig nylig erkjendte, upåklagelig korrekt. Hvor bevæget af Uro og Spænding, Bedårelse og Skuffelse jeg gik mellem Alt dette, vidste Ingen.

Da måtte jeg mangengang tænke på, hvordan jeg i mine Rusdage havde stillet mig ved Indkjørselen til Stiftsgården når Statholderen gav Bal, for at se Damerne stige ud. Her må De erindre, hvordan Opveksten i det ensomme E., hvor jeg i Mangel af Menneskeomgang [66] læste Romaner og Digte, havde indvirket. Min Moder, selv skøn og meget begavet, kunde kun bestyrke de Ideer, jeg havde dannet mig om det andet Kjøen, en Trang til at beundre det, en Begeistring for det, som man vil sige ligger til Slægten, og som har givet Anledning til en hel Del romantiske Begivenheder i den. Måske jeg har fortalt Dem nogle af disse, måske dog ikke havt rigtig Mod på det; men gik man langt nok tilbage i Tiden, vilde de formodentlig ende i en Dragesvands eller noget andet Eventyrligt. Hvad Under da, at jeg endnu førend jeg var værdig til at være med, begyndte med brændende Iver at søge Idealerne til mine Drømme. De skulde blot vide, hvordan jeg forfulgte Sporet af enkelte Damer, som Mængden betegnede som Skjönheder. Ingen Trubadour, ingen trofast Ridder af *la Mancha* kunde i Ydmyghed og Udholdenhed måle sig med Deres Georg. Når jeg så dem i deres blændende Baldragter stige ud, eller flagre som Syner forbi de oplyste Vinduer, forekom de mig som Væsener af en høiere Art end vi andre jordiske, plumpe, bestøvlede Skabninger, og den Lykke at stå dem nær, tale med dem, danse med dem, tabte sig for min Tanke i Noget, en Dødelig ikke kunde bære. Mine Extaser dannede en underlig [67] Kontrast til mine Kameraters rå, spottende Bemærkninger; hvor forbitret kunde jeg storme derfra!

Så stod jeg da indenfor Kredsen, og det gik, som man kunde vente, det vil sige, netop som jeg ikke ventede det. Jeg forelskede mig efter Raden i alle dem, som man kaldte Sæsonens Dronninger, og jeg

gjorde efter Raden samme Erfaring, kun lidt mer eller mindre overraskende, at Skjønheden er farlig, når den ikke er det harmoniske Udtryk for en tilsvarende Sjel. Denne Skjønhed holdt ikke altid Stik, men viste sig at være af den, som kun er beregnet på Toilet og Lyseffekt. Jeg ved ikke, hvordan det var, men alle Berørelser med dens Bærerinder efterlod et forunderlig uklart, tomt Indtryk. Må jeg tænke på *Julie R.*, i hvis Miner jeg læste den inderligste Interesse og Deltagelse for et tragisk ophøiet Træk, som jeg, stakkels unge Menneske virkelig grebet af, meddelte hende – og som vendte sig om og bag sin Vifte gjorde Grimaser til Veninden – og denne Veninde selv, der maliciøs røbede det og reproducerede Grimasen på anden Hånd!

Væbnet med denne tidlige Visdom, troede jeg mig længe fuldkommen sikker. Jeg blev mindre ivrig Danser, forsøgte mig i en vis skeptisk ^[68] gelassen Mine, der dengang begyndte at gjøre Lykke, skrev selvironiske Digte à la *Heine* i ensomme Timer, indtil jeg en vakker Dag spadserte lige i Fælden igjen, og dennegang for Alvor.

En ung Dame kom i et Vinterbesøg til en af Familierne derinde, som dengang dannede et Slags Centrum for Byens Selskabelighed. Rygtet havde længe talt om hende, inden hun viste sig på Scenen. Jeg var strax solgt. Jeg så hende første Gang i en Lycéconcert, vort Bekjendtskab udviklede sig gennem Sæsonens Kotilloner, og jeg beilede og fik hendes Ja i en Lancers. Denne Forlovelse varede et År.

O Müller, hvor hun var smuk! I denne Skabning, dette Ansigt lå de rigeste Løfter, en Mand kan drømme om, Løfter – som hun idelig brød, hvergang hun åbnede Munden. Jeg ved ikke, hvori dette lå, enten i Opdragelsen, tomme Omgivelser, eller i hende selv, måske i Alt forenet. Hun var en Inkarnation af den modern kvindelige Støbegodsopdragelse, der synes at have sat sig som Mål, at afslibe ethvert Spor af Individualitet, kvæle hver Gnist af et selvstændigt Liv, og som i mindre dybe Naturer frembringer Usandhed i Alt: Affectation istedenfor Følelse, Snerperi for Blufærdighed, og Fraser ^[69] for noget Selvtænkt. Hos denne deilige Skabning var Alting skinnende, afpudset, glattet, kun reflecterende det Små, alle Dagens Futiliteter. Jeg forsøgte undertiden at løfte hendes Betragtning op til noget Større, at ægge hende til en selvstændig Mening; jeg lurede på et Glimt af Misbilligelse, af Vrede, når noget rigtig Usselt og Hadeværdigt, beskyttet af Døgnopinionen, frekt gjorde sig bred. Men nei. Den høieste Grad af moralsk Uvillie, jeg nogensinde har seet hende løfte sig op til, gjaldt en Dames Baldragt, der ikke var ganske reglementeret.

Og dog, Müller! . . . Jeg kunde knapt oppebie det Øieblik, da jeg skulde se hende! . . . En af disse få rolige Aftener, når hun måske Dagen før havde afslået mig min Bøn, dog at blive en Gang hjemme fra en Adspredelse ude. Hvor kunde jeg da styrte hen til hende . . . Undine, min Undine! Jeg ønskede, at jeg kunde lukke Øret og fortabe mig taus i hendes Beskuelse. Müller, så De hende nogensinde? . . . Jeg ønskede, jeg kunde ligne Filologen i *Hertz's* Digt, der gennem den Elskedes Skjønhed stemmes op til en begejstret Hymne over hendes Dumhed. Ak forgjæves! jeg formaaede det ikke; oprevet, udmattet til det Yderste løb jeg, mer end jeg gik, hjem slige Aftener, for – at drømme om ^[70] hende og begynde, akkurat hvor jeg slap, næste Dag. Jeg havde en Fornemmelse, da dette Lidelsesår var endt, som om jeg havde gennemgået alle de gamle Gudeudfordreres olympiske Straffe, ja, dem allesammen, fra den Vansmægtende foran Drikken, fra ham, som rullede Stene op, der trillede ligefort ned igjen, indtil hin Ulykkelige, der på sin formastelige Vingeflugt kom Solen for nær og næsegrus styrtede til Jorden.

Der er kun Et at føie til denne Karakteristik af min Elskede, men det er også det, der er pinligst for mig at bekjende Dem, den Opdagelse, jeg tilsidst gjorde, at hun elskede mig i Grunden – ikke, og dog vilde hun gifte sig med mig. (Mine ydre Vilkår vilde jo tilladt mig, selv med mit *Haud*, som eneste Søn af «Grubekongen» at aspirere til en liden husfaderlig Embedsstilling.) I dette Punkt var hun uangribelig. Hun, der kunde sætte en så fornærmet Dronningmine op for en Bagatel, tålte med en Tålmodighed, der bragte mig til at fortvivle, enhver Hentydning til vore Naturers Grundforskjellighed og den Ulykke, den vilde berede os, og slog mine indirekte Vink om at løse vort Forhold hen i Fjas og Spøg. Endelig brød jeg selv Lænken og udholdt tålmodig Byens Skvalder. Jeg var naturligvis Bedrageren, ikke den Bedragne. [71] Frøken W. gjaldt for en af de første unge Damer, og det er den sørgelige Sandhed, at hun vist var det. Hun havde den Evne at være Alle tillags. Hvor hun viste sig ude, på Baller, Koncerter, i Theatret, bag Bazarskranken eller om Søndagene ved Assessorindens Side i Kirke, var hun altid ens, smagfuldt simpelt klædt, venlig, velopdragen, regelret i Alt, hun behagede Alle.

Så var det min Skyld alene, min, Fantastens, Idealistens, med sine forskruede *Fordringer*, hentede i Romaner og Heltindesagaer. Ja, det er sandt, jeg nærrede nogle Forventninger, som man kaldte så, men jeg havde ikke hentet dem der. I min egen Sjels dybeste Grund havde jeg fostret disse Forventninger. Jeg tænkte mig Kvinderne, som jeg havde seet min Mor være det, Sjelen i hele sin Omgivelse, Initiativet til alt Stort og Godt hos den.

Ja, det er sandt, jeg var kommet til den store By med den Indbildning, i ethvert smukt Ansigt, i ethvert strålende Øie, at læse Løftet om en sådan altbelivende Sjæl, og i den store By havde man faststillet Betydningsløsheden og den stumpe Passivitet som det Kvindeliges Grundlov, og man beundrede Idealet af denne skønne Kvindelighed i *Konstance W.*

[72] Efterat denne sørgelige Historie var endt, var også Trylleriet ved den Scene hvorpå den havde udspundet sig, grundig forstyrret. Vort selskabelige Livs hele trøstesløse Tomhed gik først rigtig op for mig, da Intet mere fængslede mig der. Og kan det være anderledes, hvor den åndige Påvirkning fra begge Sider mangler, og en Smule Forelskelse skal afgive det eneste Forbindelsesled. Overalt mærker man en Bestræbelse for at skilles. Hvor det på nogen Måde lader sig gjøre, liste Herrerne af og overlade Damerne Pladsen. Man kjeder sig, man mærker, at der er noget Galt, og man begriber ikke hvori det kan stikke. I denne indre Hulhed tager man til Personalkritiken, en finere Benævnelse for Sladder, og søger at afvinde Manglerne det Sørgelige ved at raillere dem. For Guds Skyld intet Tegn på Følelse, ingen Beundring for Noget, muligst ligegyldig og så høflig som man kan være for ikke at blive grov, det synes at være bleven Grundtonen i vor nyudklækkede Selskabelighed. Jeg har kjendt Mennesker af et naturlig velvilligt Sind, der har gjort Vold på sig selv for at blive utålelige. Alt dette skulde vel være tidsmæssig Europæisk. Men jeg tror, at vi i det Hele taget i vore tidsmæssige europæiske Bestræbelser alt [73] for let tilegne os *Lyderne* og formeget glemmer at tage *Dyderne* med. Vi tænke ikke på, at mange af hine mindre elskværdige Tidsfænomener, der dukker op i fremmede Samfund, beror på Forudsætninger og udvikler sig af Tilstande, der er grundforskjellige fra vore, at de ofte træder op som Reaction, som Protest mod andre udbrugte, forældede Kulturformer, kjæmpende, vekslende, altid fornyende sig, medens de indpodede på vore Forhold kun arte sig som Udvækster, Karikatur. Vi har jo slet ikke nået den gamle Kultur endnu, end sige dens Udartning, vi er, så at sige, hoppede over den, vi kunde trænge til Adskilligt af hvad bedst den havde at yde, lidt mere Idealitet i vor Stræben, lidt mere Styrke til at elske, og Styrke til at hade, hvad der

hades bør – lidt mere Respekt for Formerne, lidt mere Agt for Kvinderne og Syn for hvad de rettelig betyde og kunde og burde være Har vi Noget af dette?

Jeg ved det ikke. Mig var det, som om jeg indvendig stivnede, og jeg følte en sådan Misfornøielse med mig selv og Altsammen, at jeg havde grebet den ubetydeligste Anledning til at komme bort. Nu kan det ikke undre Nogen, at jeg greb denne Post med Begjerlighed; der [74] måtte en total Omskiftning til for at blive Menneske igjen.

Men jeg skulde ikke forlade Byen uden at modtage et forsonende Indtryk. Guderne sendte mig det medlidende i min høieste Nød. Det var mit Bekjendtskab med *Margrethe D.*

Jeg havde nok seet hende før i Selskaber, eller rettere overseet hende. Hun var ikke egentlig smuk, når man ikke kjendte hende og talte med hende. Spinkel, med et lidende Udtryk, men uendelig fin og gratiøs, vakte den Passivitet, hun iagttog – hun sad næsten altid alene, mellem de Andre – netop min Interesse, og denne steg for hvert Ord, vi talte sammen. Snart søgte jeg ingen Anden end hende, jeg havde jo opdaget hende; der opstod et smukt Venskabs- og Fortrolighedsforhold mellem os, et kun altfor uvant Phænomen mellem to Unge inden vort Selskabsliv, til at det ikke skulde vakt ny Opmærksomhed. Vi lod dem snakke. Der var intet Erotisk fra nogen af Siderne. Vi var begge færdige på vor Vis. Jeg som den Yngre og Utrøstelige, blev her ganske naturlig Skriftebarnet. Om hendes Skjebne vidste jeg blot, hvad Byen fortalte derom, at hun havde afslået et anseligt Parti, og at hun af en Grille, sandsynligvis agtede at forblive gammel Jomfru. [75] Hos hende fandt jeg Alt, hvad jeg havde savnet hos mine forrige Inklinationer, rigtig Følelse, Tankerigdom, Skarpsindighed i Opfatning. Hun manglede Lethed i det almindelige Selskabssnak, men i dybere Materier fik hun en Art Veltalenhed, som jeg ikke har truffet hos nogen Anden; hendes Sprog var da sindrigt, blomsterduftende – ikke blomstrende – o så ægte kvindeligt! Hun var den Første, der mildt og skånsomt bedømte min Færd, idet hun tillige viste mig Kilden til alle mine Skuffelser. Aldrig har jeg fundet en sådan Åndsselvstændighed under Trykket af de småligste Forhold. Margrethe D. var en af disse sjeldne Naturer, der udvikler sig i *sin* Art trods alt Hemmende, og som, kuert tilbage i sit eget Indre, formår at bære Undtagelsens Martyrskab tyst og stille i sig selv; men der hvilede over hendes Væsen et Slør som af Vemod, eller måske Livstræthed.

Havde hun selv elsket?

De har været *forandringsfuld* og *fordomsfuld* på en Gang, det er Deres Ulykke, sagde hun engang med en lidt bitter Betoning, som ellers ikke var hende almindelig. Den, der skulde tilfredsstillet Dem, har De ikke søgt, hvor De skulde søgt hende. De har søgt hende i Festsalene, under Lysekronerne. Blandt de [76] Ikkefeterede, de Ikkepåagtede, de Skjulte, havde hun måske været at finde. Sporet af den Slags Kvinder må man søge i de dunkleste Vrår af Husene, eller søg dem i Sindssygeanstalterne, eller i *Graven* . . . i *Graven* lagde hun til med et Eftertryk, som om hun indskjærpede mig et Husnummer, der ikke måtte tages fejl af.

Det var trist at høre; havde hun Ret?

En anden Gang mildere: De klager over os og med Rette. Men hvad skal vi gjøre? vor eneste Udvikling få vi gennem Smerten, men ulykkeligvis gjør denne os med det samme uskikkede til Livet.

Ja, hun selv var et sådant brudt Rør, som Vinden kun endnu aflokkede melodiske, men også enkelte skjærende Toner. Hvor Meget skylder jeg ikke Margrethe! . . Mine glade Illusioner kunde hun ikke redde, men hun har reddet min Tro.

Georg Kold lod denne Skrivelse ligge hen nogen Tid, optagen som han var bleven af en uopsættelig Forretning. Så mindedes han den, tog det lille Hefte frem og læste det igjennem.

[77] Længe sad han grundende med det i Hånden. Han måtte spørge sig selv, om det var ham, der havde skrevet alt dette og – til Müller!

Ja, til Müller var det virkelig; det begyndte ganske nykternt, næsten lidt modstræbende, stilet til ham. Og så

Han åbnede sin Pult, grov det ned i dens skjulteste Gjemme og låsede omhyggelig. Han var tilmode som den pålideligste af alle ufeilbarlig pålidelige Slusevogtere, som for første Gang har gjort sig skyldig i en Skjødesløshed, og som nu, skamfuld over sig selv, skyndsomt stræber at udslætte Følgerne.

Inden en halv Time havde han et andet Brev til Vennen færdigt. På den første Side berettede han, tørt og koncist som en Regnskabsfører, alle sine uheldige Forelskelser. De øvrige tre Fjerdedele indeholdt Betragtninger over en offentlig Begivenhed, som dengang satte Aviserne og Gemytterne i megen Gjæring, og han endte med, at han havde opdaget to skelende Subjekter i Præstegjeldet og et i Annekset, som Müller skulde have tilgode, når han kom næste Gang.

Dette Brev fik Müller, og han læste det meget opmærksomt igjennem.

[78] Vil man se! min ideale, høitstemte Georg! Han kommer sig. Han begynder at stige ned til os andre almindelige Mennesker, der tager Verden som den er . . . En-to-tre-fire, – han er endda oprigtig – og fulgt af «en mindre – vel – overveiet Forlovelse» og så taler han så rolig derom, som om det var Pottemagerarbeide, der kan klinkes! . . . Skuffet – for evig helbredet – Illusioner, der ikke mere kunne reddes . . . bah, jeg kjender det, det varer netop til næste Gang, et Par smukke Øine kommer ham i Veien . . . Se! se! to i samme Præstegjeld og en i Annekset! . . . Nei, han må bort, deroppe duer det ikke for ham, han må bort

[I, 7] (Fortsættelse til Margrethe.)

[79] Tyvende Mai.

Her er en forskrækkelig Travlhed i Huset de sidste Dage, i Anledning Datterens Ankomst, der forventes, tror jeg, i Overmorgen. Jeg er den Eneste, som får Lov at være i Fred. Et nyt Værelse er indrettet; der skures og bages, pudses og pyntes, som om man ventede en Prindsesse og ikke det stakkels Barn, der gik som et halvt Skumpelskud, før hun reiste. Da holdt jeg på hende, måske det nu bliver omvendt, at Turen kommer til de Andre, måske . . . dette er det Sidste, jeg har at berette om hende.

[80] Foråret er også kommet. Det kom i Nat. Efter den lange Kulde med det triste Syn af de bladløse Træer og brune Bakker, blev Luften med et lummer igår og imorges faldt der en varm Regn. Der står et Glas med Blåveis og gule Marianøgler på Komoden; mon det er fra Amalie? Hun er dog god, Amalie. Engene er skinnende grønne, man kan høre Løvet sprætte, og over Birkeskoven hænger der et gjennemsigtigt, lysegrønt Flor. Jeg har åbnet alle Vinduer ud til Haven; de gule, klæbrige Knopper på Popleerne glindse i Solskinnet, og en stærk Duft fylder hele Værelset. Alligevel har Luften noget Trykkende. Denne Overgang fra en lang, knugende Vinter til vort yppige Forår er næsten for stærk for et almindeligt Menneskes Nerver, jeg føler mig ilde tilmode. Ikke Ro nogensteds. Jeg har forsøgt at arbeide, men umuligt. Hvilket Liv der pludselig er kommen over den stille Gård! Menneske- og Dyrerøster lyde muntert mellem hverandre. Det summer udenfor, at Våren er der, og hvert Øieblik kommer en Humle brummende ind ad Vinduet for at fortælle det. Kreaturerne merker det også, de brøler utålmodig i Stald og Fjøs . . . De Stakler skal endnu længe holdes inde, for at de ikke skal [81] spise af det onde Græs. Det onde Græs er nemlig en Art frodigt, lokkende, meget grønt Græs, der allerførst skyder op af Jorden, men som skal være giftigt. Gud bevare os Alle for det onde Græs! Amen.

[I, 8]

[82] Ondt Veir havde igjen i nogle Dage forsinket Sofies Hjemkomst, som nu endelig indtraf og vakte lydelig Glæde i den stille Nat. Først næste Formiddag gik Kold med bankende Hjerter ned af Trappen. Han fandt Sofie i Dagligstuen med sin Moder og sine Sødskenne. Hun hilsende ham, dog uden at nærme sig. Georg vidste ikke, om han skulde række hende Hånden eller ei; når Sligt skal overlægges, bliver det for sent. Der blev vexlet nogle almindelige Velkomst- og Høflighedsfraser, Beklagelser over Veiret anstillede, og Georg, der i den Spænding, han var i, følte sig ilde tilmode, drog sig snart tilbage. Han ilede op på sit Værelse, tog *Ørsted's* Håndbog frem, [83] og læste vedholdende og fordybet deri et Par Timer, endte derpaa en vidtløftig Indstilling for Amtmanden og red så ud.

Først nu nødtes han til at give sine Tanker Gehør. Hans Møde med den Nysankomne havde rigtignok været såre flygtigt, men Indtrykket var dog altfor utilfredsstillende. Havde han da gjort sig Forventninger? Om hendes Væsen kunde han intet dømme; den Lethed og Sikkerhed, hvormed hun modtog og gjengav disse intetsigende Fraser, hvoraf Samtalen havde bestået, behagede ham ikke ganske. Om hun var smuk, vidste han heller ikke. Hun havde et Tørklæde om Kinden, og et stort Shawl indhyllede hendes Figur, der forekom ham tynd og slank. Hendes Ansigtssfarve var noget rød og echaufferet. Dette burde ikke være påfaldende for Nogen der ved, hvorledes et Par Dages Reise i vor skarpe Vårluft kan bringe de skønneste Træk af Lave. Men vor Helt var enten ikke så liberal som den danske Digter, når han siger:

«Om Kummer eller Østenvinden
Har skadet Roserne på Kinden
Tro mig, min Ven, det siger ikke stort.»

Eller, rimeligere er det, han havde slet ikke tænkt over Luftens Indvirkning på den menneskelige [84] Hud. Han tænkte vel, hvad hundrede koparrede og tatoverede Adamssønner havde tænkt før ham, at en Dames Teint skal være ren og skjær som hendes Rygte, og Sofies stærke Teint mishagede ham.

I flere Dage kom den Hjemvendte ikke tilsyne, da hun havde Tandpine og holdt sig på sit Værelse. En Indbydelse til en Familie i Nabolavet blev imidlertid modtaget. Det var første Pintsedag. Våren stod i sin fulde Flor. Den hele Familie reiste tidlig derhen; længere ud på Aftenen indfandt Kold sig. Der var stort Selskab, det forreste Værelse var næsten opfyldt. Da han Ingen søgte, og ikke vilde trænge igjennem, blev han stående i en Krog, hvor den tiltagende Dunkelhed næsten skjulte ham. Man skulde netop begynde at danse. Fra Storstuen, hvor Møblerne var ryddede tilside, lød en lystig Strauszer, og Herrerne, hvoriblandt nogle Gjæster fra Byen, de unge Hrr. Landhandlere, Capellanen og Husets Sønner kom just stormende til for at engagere. I en Afstand så Georg Sofie. Det måtte være hende, det kunde ingen Anden være, dog havde hun noget ganske fremmed for ham. Det forekom ham, at hun afslog flere Opfordringer til Dans. Han stod og grundede over dette i en Krog, medens [85] Stuen begyndte at blive tom; da kom Amalie farende ud fra Salen igjen og med en Mine, der forkyndte Ting af den yderste Vigtighed, drog hun Søsteren med sig hen i Vinduet.

Der stod hun da tre Skridt fra ham; Dagslyset faldt stærkt på hende.

Du må danse, Sofien min, Du må endelig danse. For Himlens Skyld afslå det ikke . . . det vil tages ilde op . . .

Jeg danser aldrig.

Hvorledes Sofie, Du aldrig danse? skreg Amalie . . . Du elskede jo Dans lidenskabelig! . . . Kan Du ikke huske, da Du var liden, dansede Du rundt så længe til Du tumlede overende og slog Dig mod Stole og Borde? . . . Du har desuden taget Information i Kjøbenhavn . . . det er altså ikke dit Alvor.

Mit fulde Alvor, svarede Sofie med fast, men dog noget bedrøvet Tone.

Men Gud signe Dig Sofie! . . .

Der er jo Damer nok, afbrød Sofie hende noget heftig. *Elise Breien* ser ud, som om hun bragte et stort Offer ved at spille, det kan jeg jo så godt gjøre! . . . Og dermed var hun allerede inde i Salen, og under den første Pause, der indtraf i Musiken, havde hun allerede halv bedende, halv med Vold, indtaget den omtalte ^[86] Plads ved Pianoet. Her spillede hun urokkelig næsten den hele Aften Vals på Vals, Feiere og Galopper. Måske troede hun derved lettere at forsone de fortørnede Guder.

Af gammel vinterlig Vane havde man tændt Lys i Salen, men man kunde neppe se dem. Fra alle Vinduer indstrømmede den nordlige Horizonts natlige Sommerklarhed. Pianoet var stillet således, at et stærkt Skjær faldt på den Spillende.

Ligesåvist som ethvert Kunstværk fordrer sin Ramme og sin eiendommelige Belysning, enhver Ædelsten sin Indfatning, ligesåvist som der gives Vine, der kun smage af grønne Glas, såvist er det, at Skjønheden, den levende Skjønhed er bunden til sine Betingelser, under hvilke den vil træde frem. Forstod man dette ret, forstod man at sondre det Tilfældige, vilde man ikke så ofte gjøre den Uret, og forstod Skjønheden selv ret at afværge det Tilfældige, vilde den oftere være skøn. Sofie bekræftede dette, da hun sad således foran Klaveret afsondret, fri, blot hvilende i sin egen ungdommelige, gratiøse Sikkerhed. En mørk Silkekjole, hævet ved en smagfuld Besætning af hvide Kniplinger, en Gave af Tanten, fremhævede ved Snit og Farve vidunderlig hendes fine, slanke Figur. ^[87] De unaturlig høie Frisurer begyndte dengang netop at vige Pladsen for den græske Knude, der klæder et ungt Ansigt så vel . . . Sofies rige, deilige Hår var ordnet på denne Vis; men da denne Mode endnu ikke var kjendt deroppe, gav det hende noget Fremmed mellem de Andre. I Aftenskeret havde hendes Træk antaget en lysende Marmorbleghed, men nærmede man sig, så opdagede man, at hun ikke manglede en sund, ungdommelig Farve.

På Sofaen havde Værtinden og Fru Ramm taget Plads. Amtmandinden strålede i Silke og Guldstas, med sin blankeste Festmine.

Jeg gratulerer Dem rigtig, at De har fået Deres Sofie hjem, sagde den lille, tykke Fru *Breien*. Jeg kjender hende næsten ikke igjen, så pen, så smuk er hun bleven. Hun får den deilige Teint, som ligger til Deres Familie, Fru Ramm. Pas på, hun bliver endnu vakrere end Louise.

O ja, såmen! Hun har taget sig op . . . Når Sofie blot får mere Couleur, og hun bliver lidt fyldigere, sagde Fru Ramm, der i disse moderate Udtryk søgte at holde sin moderlige Beundring i Tømme.

Hendes fordums Lærer må sikkert finde hende fuldkommen som hun er; thi han har ^[88]ikke havt Øinene fra hende, siden han kom. Der står han i Døren som en Støtte. Min *Elise* sad over sidste Vals, det havde ikke været så forskrækkelig et Under, om Hr. Kold! . . . men, Gud bevares, Elise dør ikke derfor, om Hr. Kold ikke ved, hvad Høflighed kræver . . . Gud fri mig, nu tager han sågar Lorgnetten op. Ja, ja, Fru Ramm, pas på!

Hvordan mener De? sagde denne med en uforlignelig Mine . . . Ah, . . . nei, det vil jeg ikke håbe; det Menneske har sandelig gjort det broget nok i vort Hus, lagde hun til med et Suk. Ser De, min Mand vilde endelig have Kold til Lærer for Edvard. Han var bleven ham så overmåde recommanderet. Jeg betvivler ikke, at han jo er et dannet og dygtigt Menneske, det er nok, for at min Gamle sætter Pris på ham. Men vi Fruentimmer, min gode Fru Breien har et skarpere Blik, vi bedømme en Mands Værd anderledes. Dannelse og Talenter er store Fortrin hos et ungt Menneske, men i mine Øine kan de ikke erstatte Mangelen på Følelse, på Karakter. Allerede førend han kom, kjendte jeg flere Historier om den unge Herre, som ikke just geråder ham til Ære, og som er af den Beskaffenhed, at det nok kunde ængste en Moders Hjerte . . .

^[89] Oh, dem kjender jeg også lidt til, faldt Fru Breien ind.

Så? lad os da høre, om Deres er de samme?

At mine er pålidelige, tør jeg indestå for, mente den tykke Frue. Jeg har dem gennem Elise, der korresponderer, som De ved, med sin Kusine i Drammen. I Drammen er jeg kjendt; der ved man ligeså god Besked om hvad der passerer i Kristiania, som på Stedet sely, ja mangen Gang bedre. En Dame var i den Grad forelsket i ham, at hun tog Gift. Hun har senere giftet sig med En, som vi Begge kjende, . . . men jeg nævner ingen Navne. To andre Damer slog op med deres Kjerester, overbeviste om, at den nævnte Person gjorde af dem, og neppe havde de gjort det, så trak han sig tilbage! Sådan går det, når man vil slå det skidne Vand bort, førend man har det rene!

Mig er det blevet noget anderledes berettet, sagde Amtmandinden, der ikke fandt rigtig Behag i den lille, tykke Frues noget kyniske Udtryksmåde. Men det er nu det samme. Såmeget er vist, at hans Time også slog. Han blev tilsidst dødelig indtaget i en Frøken W., en meget smuk, dannet og i alle Henseender udmærket Pige. De blev forlovede, Alt er ^[90]herligt en Stund . . . så blier han kold og besynderlig . . . pludselig slår han op . . . Ingen kan begribe Grunden!

Slog *han* op? slog han virkelig op *sely*! det kalder jeg skammeligt! skreg Fru Breien i en så høirøstet Indignation, at Amtmandinden så sig bekymret om til alle Sider. Den stakkels *Tilla Torp* var forlovet i sex År, og jeg vil ikke rose *hendes* Kjereste i det Forhold, men den Triumph undte han hende dog, at han lod hende slå op.

De kan begribe, snille Fru Breien, at jeg blev urolig for mine Småpiger, da jeg hørte, at han skulde komme i Huset. ^{b5} Med Sofie havde det ingen Nød, hun var jo et rent Barn endnu, og hun kunde desuden ikke fordrage ham; der var altid Klammeri mellem ^{u6} Men Amalie, den stakkels uerfarne Pige . . . Et

Hjerte, der er sådan bare Uskyld!

Nu ja! må jeg nu høre, hvordan det egentlig hænger sammen mellem Amalie og ham, afbrød Fru Breien hende, og rykkede gridsk en Tomme nærmere. Jeg har mere end en Gang troet, at det var klappet og klart mellem dem.

Det må De såmen gjerne høre. Amalie var i Førstningen bly og yderst tilbageholden. ^[91] Hun havde også hørt disse Rygter. Han udmærkede hende imidlertid øiensynlig, dog må jeg sige på en beskeden, ærbødighedsfuld Måde. Aldrig forsømte han at hjælpe hende op i Vognen og ud af den, og en Gang fulgte han hende hjem fra *Meiers*, da det havde regnet, og det kunde sandelig ikke være for Spadserturens Skyld. Når en ung Herre i vore Dage går så vidt, skal der ikke megen Gjetningsevne til at se hvad det fører til. Men der må være kommen Noget mellem de Unge. Amalie trækker sig pludselig tilbage . . . hendes Tilbageholdenhed – dog dette bliver mellem os – går over til en komplet Uvillie. Hun kan aldeles ikke udstå ham. Læg Mærke til, de tale aldrig sammen. På ham kan man Intet mærke, han må have en besynderlig Magt over sig selv. Men at den stakkels Pige har lidt i dette Forhold, det ved jeg. Under dette sorgløse Ydre, frygter jeg, skjuler sig et brudt Hjerte, Fru Breien.

Amalie, der idetsamme valsede forbi med Kapellanen, bekræftede slet ikke ved sit Udseende dette Moderens Udsagn. Hendes noget svære Figur tog sig endnu aneligere ud i den hvide Kjole, og hendes Kinder, endnu mere ^[92] blussende ved Dansen, kappedes i Farve med den Rosenkrands, hun havde anbragt skrås over Håret.

Tager jeg ikke meget fejl, sagde Fru Breien og fulgte det dansende Par med sine små, blinkende Øine, så har vor alvorlige Capellan stor Lyst til at læge det brudte Hjerte. Aldrig har jeg seet ham danse før, og i Aften er han en af de Ivrigste.

Parret var netop stanset et Stykke foran dem. Medens Capellanen med Hænderne under Kjøleskjødet ivrig syntes at underholde sin Dame, dannede han en ganske besynderlig Contrast til denne.

Capellan *Brøcher* havde en høi, mager, spinkel Figur, som han bar meget rank; et langt, desto smalere Ansigt, et skarpt Fugleprofil, store, lyseblå, blondindfattede Øine og et noget fremstående Underansigt. Et Par dygtige Bakkenbarter vilde nogenledes have oprettet Ligevægten i dette Ansigt; men Naturen havde negtet Capellanen denne Prydelse. Han lod heller ikke til at finde sit Ansigt for langt; idetmindste bestræbte han sig for endnu at forøge dets Længde ved at tvinge sit tynde, høragtige Hår op i en Hanekam. Hans Ansigtsfarve var af denne rødlig ubestemmelige Art, der er ligeså langt fra Sundhedens Purpur ^[93] som fra den varme, brunlige Farve, der antyder en kraftig, kolerisk Sjel.

Efter denne Skildring vil man nok kunne slutte, at Brøcher ikke var nogen smuk Mand. Det var han heller ikke. Men han havde en Egenskab, der fuldkommen erstattede ham hans Mangel på personlig Skjønhed. I de dannede Familier paa Landet flyve Sønnerne tidlig ud af Reden for at søge deres Lykke andensteds i Verden; Døtrene derimod flyver ikke ud, de blive tilbage i Reden for at vente på, at Lykken skal opsøge dem. I en sådan afsides, men familie- og døtrerig Egn repræsenterede Capellanen Lykken. Han var virkelig sågodtsom det eneste tænkelige Parti i den hele Omegn. Dette hindrede dog ikke de unge Piger fra *indtil videre* at bruge ham som den hemmelige Skive for deres uskyldige Morskab. Den stive, pedantiske, i Klæder og Manerer yderst pertentlige Capellan gik mellem dem som en stor Blindebuk, der

en Stund tålmodig lader sig nappe og drille, men som, bedst som det er, nok kan gjøre et Greb i Flokken, og denne Usikkerhed er netop det Pikante ved Fornøielsen. Hidtil havde man dog ikke mærket, at han havde noget Sådant i Sinde. Det Erotiske syntes slet ikke at være et for ham hjemligt ^[94] Element, og endnu havde man ikke oplevet Noget hos ham, der lignede «at gjøre Cour.» De Symptomer, som de to Fruer fra Sophaen havde opdaget, kunde derfor ikke Andet end være dem i høi Grad påfaldende.

I dette Øieblik blev Symptomerne betænkelige.

Amalie havde i Distraction plukket Bladene af en Blomst, og kastede nu Stilken, idet hun gik. Denne Stilk tog Capellanen skyndsomt op og stak i Vestelommen.

Nu! har jeg Ret? sagde den lille Frue og blinkede. Hvad siger min nådige Amtmandinde dertil?

Intet, Fru Breien, Intet, sagde Amtmandinden med en Rolighed, som man nok må kalde stoisk. I slige Ting vil jeg ganske lade de Unge råde. Min Bestræbelse har været at opdrage mine Piger *således*, at de selv forstå at træffe deres Valg. Tvang kjender jeg ikke, og den skal ikke kjendes i vort Hus.

De to Damer iagttog nu stiltiende, idet de vexlede et betydningsfuldt Blik, hvorledes den gamle Amtmand, der kom ud fra Spilleværelset, nærmede sig Kold og ved et Slag på Skulderen vakte denne af hans tankefulde Stilling. Hans drømmende Mine veg strax for et Udtryk ^[95] af ærbødig Venlighed; den Gamle tog ham fortrolig under Armen og drog ham hen i et Vindu, hvor de kom i en ivrig Samtale, der afbrødes, da man skulde til Bords.

Aftenen og et godt Stykke af Natten forløb på denne Vis hurtig. På Landet morer man sig, men ser ikke så ofte på Uhrene som i Byerne.

Sofie havde den hele Tid, uden at hun selv tænkte det, ⁿ⁷ været Centrum i den lille Kreds. Hun øvede ubevidst en Magt over Alle. Den åbenbarede sig i de smigrende Øiekast, Moderen sendte hende, i Amalies søsterlige ⁿ⁸ Forelskelse. Men, medens de Gamle i Selskabet, der havde kjendt Sofie som Barn, trohjertet viste hende deres Beundring, var det hos de Yngre mere Nysgjerrighed end frivilligt Velbehag, hvormed de trængte sig om hende.

Kun med Georg Kold havde hun den hele Aften ikke vexlet et Ord.

[I, 9]

[96] Sofie havde aldrig havt nogen Fortrolig eller Veninde, men i sin Barndom havde hun holdt en Dagbog, hvori hun samvittighedsfuldt nedskrev sine små, daglige Begivenheder. I Kjøbenhavn havde hun ophørt dermed. Hun var formeget optaget udenfra til at få Tid dertil og hun følte desuden selv, at hun stod på et Overgangstrin, hvor man mistror sine egne Indtryk. Efter hendes Hjemkomst vågnede igjen Trangen til hendes gamle Fortrolige, men da Tanken om en sammenhængende Dagbog var hende imod, indskrænkede hun sig til nu og da på løse Blade at nedskrive hvad der stærkt havde grebet [97] hende. Af disse Blade, der måske mere tro end noget Andet vil gjengive et Billede af hende, meddeler vi nogle, skrevne strax efter hendes Hjemkomst.

Den 24de Mai 1842.

Hvor besynderligt det er at vide, at jeg igjen er hjemme! Er jeg virkelig i mit Hjem? Om Natten i Drømme drives jeg igjen bort, det foresvæver mig som noget Uopnåeligt, jeg lander hundrede Gange på den norske Jordbund, jeg ser Hjemmet og træder ind under dets Tag, da forvandles Alt igjen, jeg er i lutter fremmede Omgivelser, blandt fremmede Skikkelser. I denne Strid vågnede jeg i Nat. Er det da ikke sandt! råbte jeg høit, og se! alle de kjendte Gjenstande trådte så sælsomt belyste frem af Dunkelheden. Oldemoders Portræt over Komoden blev næsten levende, da Rammen lå i Skygge; jeg syntes livagtig, at hendes strenge, stive Ansigt fortrak sig til et Smil over min Forundring. Det er vor Norske, lyse Sommernat. Jeg måtte springe op, hen til Vinduet, åbne det for at indånde Duften af Hæggen nedenunder og høre på Møllefossen, der sang sin gamle Sang for [98] mig. Hvormange Erindringer stege ikke op ved denne Lyd! Og så måtte jeg se på denne vidunderlig blanke Nathimmel, hvorpå Fjeldlinierne tegnede sig så skarpe og dunkle. Ikke længe efter steg Solen rød som en Glød op over Åsen.

.....
.....
.....

Jeg kan ikke leve uden i den Norske Natur; borte fra den måtte jeg sygne midt i alle de Glæder og Nydelser, Verden formår at give. Alt er nyt og friskt i den, og dog kjender jeg Alt så vel igjen. Med mine Omgivelser er det netop omvendt. Der er Alt, som det var, da jeg forlod det, dog synes det mig forandret. Jeg gik idag ind i Havestuen. Den forekom mig opfyldt af så Meget, og dog så besynderlig tom, så øde. Og Maleriet, der forestiller Antiochus og Stratonike, denne syge Kongesøn, der elsker sin Stedmoder, forekom mig ikke som det Samme. Var det blot Ideen, som henrev mig?

Den gamle Mands Hoved i Kobberstikket overraskede mig derimod som noget Nyt, jeg aldrig havde seet før.

.....
.....

[99] Den Modtagelse, jeg har fået i Hjemmet, har overrasket mig. Mor og Sødskende kom mig så kjerligt imøde. Det var som om de havde ventet mig med Længsel! . . Og Far! Havde de mærket sig et gammelt Ønske eller gjettet det? Jeg har fået mit eget Værelse; det lille Kammer indenfor Amalies er sat istand og nydelig indrettet. O, alt dette har jeg ikke ventet! Jeg voldte dem jo ingen Glæde, da jeg var hjemme; var jeg ikke en Mislyd i deres Liv? Med hede Tårer har jeg blandt Fremmede tænkt derpå. Men herefter vil jeg volde dem Glæde. Alt for dem Uforståeligt i mit Væsen skal jeg vide at beherske; de skal ikke kjende det, ikke ængstes over det. Ak, er det forståeligt for mig selv?

.....
.....

I Grotten har jeg endnu ikke været. Igår, da de Fremmede skulde derned, kunde jeg ikke overvinde mig til at gå med. Kan man bede til Gud midt i et pyntet, leende Selskab?

.....
.....

[100] Den 30te.

Vi har været i Selskab på *Eng*, Far og Mor, Kold, Amalie og jeg. Den hele Bygd var der, jeg gjenså alle mine Bekjendte. Også med dem denne Forandring, som jeg ikke kan begribe, endmindre beskrive. Jeg var så glad ved at træffe dem, især *Meiers*, mine gamle Legekammerater. Men det var ligesom om de tvivlede på, at min Venlighed var oprigtig; det hændte undertiden, at de lagde en spydig Mening i mine simpleste Ord. Vilhelm Meier kaldte mig «Frøken», og sagde *De* til mig, så jeg vidste ikke, enten jeg skulde blive vred eller le, da jeg ikke huskede at gjengjælde denne Artighed. *Emma D.* var langt fra så smuk, som da jeg reiste. Det Værste var, at jeg nær var kommen i en alvorlig Strid med den unge Breien, fordi jeg fandt hans Forældre smukkere end Portræterne og uden mindste kritisk Hensigt kom til at sige, at jeg fandt disse frygtelige. Med en sand udfordrende Mine spurgte han mig, hvad jeg mente, og bad mig være så god at «forklare mig.» Flere Gange om Aftenen hed det: ja, De er vel bleven så vanskelig; – – nu, da De har været så længe udenlands, synes De vel, Intet duer heroppe hos os. Der var Noget ved de Fleste, der trykkede mig, så jeg var ret glad, da [101] jeg sad i Gighen med Far, og kørte med ham i den deilige, lyse Forårsnat. Far var så oprømt, vi havde så meget at fortælle hinanden. Jeg tror ikke, man var så livlig i den Vogn, som kørte bagefter. Kold havde sat sig hos Kudsken, og både Mor og Amalie vågnede af en liden Lur, da vi standsede for Døren.

.....
.....

1ste Juni.

Først idag Morges var jeg i Grotten. Den var idetmindste ikke forandret; den forekom mig gribende, prægtig. Veien derhen gennem Kløften, Udsigten, Åen, Alt yndigt, eiendommeligt. Hvor underlig var jeg tilmode, da jeg gjenså denne min Barndoms Lege- og Tumbleplads Lege- og Tumbleplads! nei leget og tumlet har jeg ikke, men jeg har arbeidet, grublet, drømt dernede og grædt.

.....

.....

Til, til Tara,
I Morå skal vi fara
Høgt op i djupe Dala.

Som en fjern Drøm foresvæver mig mit allerførste ^[102] Besøg dernede. Det var en Sommereftermiddag; jeg var som ganske Liden ude at spadserere med Barnepigen. Skjønt det var hende forbudt, havde hun taget mig med ned til Møllen. Medens hun fordybede sig i en Passiar med Mølleren, havde jeg listet mig fra hende og fundet Veien ind ad Fjeldpasset. Udsigten lukkede sig snart; Terrainet var dengang ganske uveibart og tilgroet, og jeg så mig pludselig ene mellem de dybe Fjeldvægge. De gamle Ammestuviser havde alt vakt en eventyrlig, dunkel Forestilling i mig om en Natur, der var anderledes end Havens, og jeg havde altid i min Tanke lagt den hen i de mørke Skove hinsides Elven, som jeg kunde se fra Vinduerne. Nu var jeg der; her måtte de velsignede Egne være, hvorom der synges i Visen:

«Der er så godt at gjete –
der falder ingen Væte.
Der synger Sulua
høgt op i Furu».

Mit Hjerte bankede vel, men uimodståelig drev det mig fremad. Jeg smuttede under Buskene langs Åen, vandrede gennem Skove af Ormegræs og den himmelhøie Venusvogn. Jeg syntes, jeg gik så langt, så langt. Så kom jeg til Overgangen over Åen. En halvrådden mosgroet ^[103] Træstamme – måske nedblæst engang – måske lagt der af Mennesker, dannede en høist skrøbelig Bro. Jeg kravlede imidlertid trøstigt over den, og stod på Pladsen foran Grotten, der afgiver ligesom en lille lukket Verden for sig. Glemte var al Frygt over de Herligheder, der her udbredte sig for mig! Her, under de lune Fjeldvægge modnedes Jordbærene i uforstyrret Fylde. Hver Klipperevne hang fuld af spraglede Blomster; jeg løb fra det Ene til det Andet, og vidste ikke, hvad jeg skulde gribe til først. Jeg speidede længe forsigtig ind ad Åbningen, som halvt var skjult af blomstrende Nypetorn. Dengang havde jeg blot et Ord for Alt, hvad der var frygteligt i hele Dyreverdenen. Nei, jeg kunde trygt gå ind, der var ingen Bjørne. Men tre Skridt fra mig, midt på Sandet i Hulen, lå et deiligt, sort, glinsende Bånd; det måtte jeg have. Til min usigelige Forundring var det der ikke mere da jeg kom. Jeg ledte i Sprækken – jeg gyser ved at sige det – ganske bedrøvet. Det sorte Bånd var og blev forsvunden. Var det en Snog? Jeg har siden aldrig seet nogen der.

Den inderste Hvælving var halv fyldt med Småstene og Grus; det trøstede mig snart. Deriblandt var der Stene så merkværdig deilige. ^[104] De vare hvide som Marmor og næsten runde; der var også nogle, som glimrede. Jeg søgte og søgte, jeg måtte have en med til Hver derhjemme;

«En til Far,
En til Mor,
En til Søster,
En til Bror,
Og en til den, som Fisken drog».

Men dette tog Tid, og inden jeg vidste det, var det begyndt at skumre. Hvor sjeleglad ilede jeg nu afsted med mine Skatte, Jordbærene, Blomsterne, Småstenene i Forklædet; ingen Frygt hindrede mig mere; som båret på usynlige Hænder kom jeg over den skummende Å, gjennem Skovene af Ormegræs og Venusvogn. Åndeløs, forreven, uden Sko, men strålende af Glæde, nåede jeg hjem. Her kom Mor mig imøde . . . Hun var vred, og jeg blev straffet hårdt. Stenene kastede man i Dammen og mine Klæder i Vaskeballien. Barnepigen var ond i lang Tid, fordi hun havde havt Fortræd for min Skyld. Far vidste Intet af det Hele.

Men Grotten var opdaget. Engang længe efter, da Mor fortalte denne Scene til Kold, sagde han: Sofie får trøste sig med, at det ikke gik *Kolumbus* og *Magelhan* bedre, da de ^[105] kom hjem med deres Trophæer. De fik også Straf til Tak.

Ak, de lo af det; men hvor glad, hvor stolt og hvor from jeg var kommen hjem, vidste de ikke.

.....
.....

Da jeg blev større, syslede jeg hele Dage dernede. Ingen brød sig endnu om Stedet, og hvo som havde seet mine Anstrengelser, vilde have fundet dem ligeså latterlige som afmægtige. Dog et Barn kjender Intet til Kalkulens Blylod, der nedtynger de Voxnes Mod og lammer deres Kraft: Fantasien bærer det over alle Hindringer, over det Umulige og når undertiden det, som Klogskaben ikke når. Medens jeg begyndte med at borttrydde den uhyre Grusdyng, lå allerede Grotten, udsmykket som et lidet Fepallads, færdig i mine Tanker. Edvard, der en Dag så mig utrættelig fylde og tømme min lille Kurv, lo hånligt og spurgte, om jeg kjendte Mesdemoiselles Danaidernes Historie. Men Spot nedslog ikke mit Mod. Ligeså vigtig som han, viste jeg ham, hvorledes Dråben fra Fjeldet havde hulet en Rende i Stenen. Hvor glad var jeg ikke, når Far bevilgede mig en Arbeidsmand, der på ^[106] en Dag udrettede mere end mine månedslange Anstrengelser. Paa denne Vis fik dog Grotten – ved Dråbens Fald på Stenen – det Udseende, som den nu har, og er bleven vort fælles Yndlingssted.

.....
.....

10de Juni.

Igår red jeg på min lille flinke Brune gjennem Stimandsskoven og da jeg kom så nær *Lilleholt*, at jeg kunde se de hvide Skorstene skinne bag Furulunden, kunde jeg ikke bare mig for at dreie af for at se lidt ind til gamle *Madame Brandt*. Hun kjendte mig ikke igjen og troede først det var en Fremmed, siden *Amalie*, men da hun endelig havde samlet sig, og hun førte mig ind i Stuen, hvor *Hans's* Gevær og Haglpung endnu hang på den gamle Plads, brast hun i Gråd, skjønt hun sagde, at hun havde udgrædt alle sine Tårer. At den vakre, brave *Hans* skulde dø, denne kjerlige Søn, hendes eneste, eneste Glæde! Jeg spurgte efter *Lorenz*; da så hun på mig med usigelig Kummer og sagde: Spørg ikke efter ham. Jeg har ingen Børn mere. Jeg turde ikke spørge, men jeg tænkte: «Ak, hvorfor just *Hans!*» Hun fortalte ^[107] mig omstændelig om hans Sygdom og Død. Slige Beretninger kan være gyselige, det er vist, men den moderlige Sorg må være mere veltalende, end enhver anden; thi den hævede hende undertiden op til noget så Rørende i Udtrykket, ja næsten Sublimt, hvortil jeg aldrig havde troet den simple jevne Kone istand! Jeg selv var så bevæget, at jeg Intet kunde sige. Pludselig for der et Smil over hendes Ansigt; nu skal du bare se! sagde hun og trak

mig ind i Kammeret. Her var det store Familiestykke med Silhouetterne over Kanapéen flyttet hen på en anden Væg, og der hængte et Portræt istedet. Det var omgivet med en Krands af Harefod, disse fine, smukke Blomster, der se ud som små Miniaturroser, og som hun sagde hun havde plukket selv. Skolemesterens Søn, der giver sig af med at «skildre Folk», havde malet dette i Vandfarve efter Hukommelsen. En rædsom Karrikatur! dog lignede det. Der arbejdede Noget inde i mig, hvorover jeg ræddedes selv, men det opløste sig i Gråd; det var, som om jeg skulde kvæles. Ikke sandt, det ligner? sagde hun.

Overordentlig, sagde jeg; – ikke for meget Godt vilde jeg have forstyrret hendes Glæde derover.

[108] Vil man tro, at hin barnlige Tildragelse, da jeg så pludselig, *uden at begribe hvorfor*, blev nedstyrtet i Skræk og Smerte, efterlod et Indtryk på mig, som jeg ikke kunde forvinde! Jeg blev alvorligere. Just som jeg var glædest, kunde der overfalde mig en Angst, så jeg sneg mig hen i en Krog og græd. Lurede der ikke under min Fryd noget Ondt, en Synd – fulgte der ikke en Straf efter?

Det sorte, deilige, glinsende Bånd, som jeg greb så begjerlig efter, var det en Snog?

.....
.....

13de Juni.

Idag kommer Amalie og fortæller mig, at man havde fundet det «affekteret», at jeg ikke dansede hin Aften i Selskabet hos Breiens. Ubegribeligt! det er, som om man vilde beskyldte den arme Mand, der er nødt til at sætte sit Ben af, for, at han vil udmerke sig fremfor Andre. Amalie havde Ret, når hun sagde, jeg holder af Dans. Ja, jeg har elsket den fra mine tidligste Dage. Som Barn hengav jeg mig ret til denne Lyst; på Ballerne dansede jeg så utrættelig, så voldsomt, med Drengene, Småpiger, Store eller Små, det var mig ligegyldigt, at Fader ofte [109] skjendte og var bekymret. Længe efter gjøglede den hoppende og fløitende Melodi i mit Øre. Jeg dansede alene i Skoven og nede på Volden, indtil jeg med bankende Hjerter sank om i Græsset. Men den ubevidste, naive Glæde er nu forsvunden og med den Trylleriet.

I Tante Charlottes Hus havde jeg oftere Anledning til at danse. Jeg glædede mig altid umådeligt dertil. Engang, da jeg kom hjem fra et Bal spurgte Tante med hvem jeg havde danset, og jeg svarede, at jeg ikke vidste det, da jeg havde moret mig så ypperlig, at jeg ikke havde lagt Mærke dertil. Dette vakte Latter, og man drillede mig, så jeg tilsidst blev fortvilet; jeg forsikkrede, at det var mit Alvor, at de Herrer, jeg dansede med, lignede alle hinanden, og de spurgte gjerne om det Samme, nemlig hvordan Københavns behagede mig, og hvorlænge jeg blev der. Men nu besluttede jeg at lægge mere Mærke dertil. Fra dette Øieblik tabte min Glæde sig mere og mere. Jeg opdagede, at der var stor Forskjel på disse Herrer. Jeg sagde da til Tante, at jeg havde besluttet herefter kun at danse med dem, jeg kunde lide. Da hun mærkede, at det var mit Alvor, forestillede hun mig, at dette på ingen Måde gik an, at man måtte danse med den der tilbød sig, ja, at [110] en ung Pige ikke engang burde vove et Afslag for at sidde over, og Kusine Ida oplyste det Farlige heri med en hel Del frygtelige Exempler. Kort efter blev vi budne på Bal. Også før dette var jeg urolig og søvnløs, men ikke mere af *Glæde*. Det Spørgsmål, *med hvem* jeg vilde komme til at danse, opfyldte mig med Frygt. Da vi trådte ind i Salen, begyndte just Musikken, og Herrerne stimlede til for at

engagere. I et Slags Angst trængte jeg mig hen i den forreste Række, hvor jeg så et Par unge Herrer, som jeg syntes godt om, i det Håb at blive bemærket af dem; men en skamfuld Følelse drev mig strax tilbage, og jeg skjulte mig i den bagerste Damerække. Her blev jeg aldeles ikke bemærket. Dansen var forlængst begyndt, da tilfældigvis en af mine Dansere fra forrige Bal kom og bød mig op. Det var en frygtelig En, der aldrig åbnede sin Mund uden for at sige Noget, der gjorde mig forlegen. Ak – jeg vaklede et Øieblik, men Musikens Toner henrev mig uimodståeligt, jeg blev grebet som af en Hvirvel, og jeg styrtede mig ind i Dansen med ham. Neppe var den endt, så kom en Anden Jeg var nu kommen til Besindelse igjen og vilde sige nei – men idetsamme så jeg Tantes Øie hvile skarpt på mig . . . jeg turde [111] ikke. Således gik det hele Aftenen, uden at jeg havde Kraft til at udføre mit Forsæt. Med en utålelig Følelse af Skamfuldhed kom jeg hjem, jeg var tilmode, som om jeg var bleven dybt krænket, og dog havde Ingen fornærmet mig.

[I, 10]

[112] En Uges Tid senere, på en smuk, solhed Formiddag, herskede megen Støi og Travlhed i Amtmandens Hus. En Fjeldtur skulde gå for sig. Kold var dragen på Jagt Dagen iforveien: han skulde møde ved Sæteren, derfra skulde man tage hen at fiske i et nærliggende stort Kjærn. Sofie stod ved Vinduet reiseklædt og tænkte: hvor besynderligt, at Turen nu først skal iverksættes, mig er det, som om den alt var oplevet. Såmeget var der allerede talt, drømt og disputeret om den. Fru Ramm, der gjerne stod i Spidsen for slige Foretagender, tog dem slet ikke på den korte improvisatoriske Måde, der altid har vist sig at være den eneste heldige. Tilberedelserne var uhyre, og ikke sjelden gik den lykkelige [113] Stemning, hvori man undfangede Planen, tabt, og man var halvveis kjed af den, inden man kom på Veien. En hel Dag iforveien var der stegt og braset som til at forsyne et helt Compagni. Under Kolds Forsikring, at han skulde sørge for Vildt, fandt Fru Ramm det nemlig forsigtigst at belave sig på Noget, i det «mulige Tilfælde», at han ikke skulde være heldig. Inde i Stuen kunde man ikke flytte en Fod for Reisetøi og pakkede Kurve. Det længselfuldt attråede, næsten høitidelige Moment, da man erklærede: nu er Alt færdigt, var endelig indtrådt; kun erindrede Fruen, at det kunde være nyttigt at tage Sennep med, en råbte på en Ridepidsk, en Anden på en Parasol, da udbrod Amalie med et Blik ud af Vinduet: Gud! der kommer *Lorenz Brandt!*

Er Du gal! skreg Fruen, men tilføiede sirligere: nå det manglede bare! Misfornøielse leirede sig på alle Ansigter. Sofie drog et dybt Suk af Utålmodighed.

Hurtig, Børn! væk med Tøiet, sagde Fru Ramm. Han må aldeles Intet mærke. Vi kunne dog for Gud ikke drage det Menneske med, det vil forspilde os hele Turen.

Ved en stum Forståelse var allerede Enhver ilsomst ifærd med at udrydde Sporene til [114] Reisen. Tøiet blev kastet ud og Kurvene stukne ind under Sofaer og Borde. Det hele Selskab, for et Øieblik siden lutter Liv, stod som forstenet.

Den Person, der vakte denne ubehagelige Forstyrrelse, nærmede sig imidlertid Gården med stærke Skridt og trådte uden Omstændigheder ind ad Stuedøren. Det var et Menneske, der af Figur og Bevægelser endnu tilhørte Ungdommen, men hvis Alder man har så vanskelig for at bestemme; det er umuligt at sige, om Årene eller Udskeielser havde ældet Trækkene og gravet Furer i dem. Han var iført en grøn, luvslidt Frakke, der engang i en lykkeligere Tid syntes at have tilhørt en før Mand, Vadmelsbenklæder, upudsede Støvler og en Hue, på hvis Voxdugsovertræk sad en Kocarde, om hvis Farve – også et livligt Thema i Studenterveiden – man her ikke længer kunde stride. En rudet Verkensvest med blanke Knapper var knappet helt op i Halsen og syntes i Forening med en blåternet Halsklud venskabeligst at ville skjule hvad der var under. En stor, mager Pudelhund af smudsig hvid Farve fulgte ham.

Ah, god Dag, god Dag, mine Venner, hvorledes lever man her? Ydmygste Tjener, min [115] nådige Frue! Det er længesiden jeg havde den Glæde at se Dem, altid den Samme; lige ung og blomstrende! På Dem

passer Digterens skønne Ord: «Og Iduns evig unge Vår, på hendes Kinder farvet står» – Puh, det er Satans så hedt!

God Dag, Brandt, hvorledes lever De? sagde Fruen med sur Venlighed. De skal formodentlig besøge Deres Mor. Amalie, skaf Brandt noget Frokost, han skal vist strax afsted, der er et drøit Stykke til Lilleholt endnu.

O, det haster ikke – med Lilleholt mener jeg; det er tidsnok at omfavne Mor i Aften. – – Det vil blive en Overraskelse! Hun har ikke set mig på et År. Bror *Hans* måtte da stryge med, stakkels Gut! Jeg er nu hendes eneste Støtte.

En almindelig Lyst til at le, døde hen i en medlidende Forlegenhed, som Brandt slet ikke mærkede. Han fik idetsamme Øie på Sofie, der havde trukket sig hen i Krogen.

Hvad for Noget! er det Sofie jeg ser! er Du kommen hjem igjen? Nei, er det Sofie?

Sofie rakte ham med Overvindelse sin Hånd. God Dag, Lorenz.

Nu, det må jeg sige! man oplever meget Underligt i denne bindegale Verden; men det ^[116]skulde jeg, Gud forlade mig, have svoret på var en Umulighed. Er det Sofie! Du var en ganske vever, liden Tingest, før Du reiste, men forbandet tynd og bleg – jeg husker nok, at jeg var dum nok til at vrage Dig på Ballerne – –

Vær så god, Brandt! afbrød Fruen og søgte at afskjere Emnet, tag en Smule Frokost; Amalie, skjænk i Glasset!

Mange Tak, sagde han og tog dygtig fat – noget tynd og bleg fandt jeg Dig som sagt, men Du havde Pinedød noget Aparte ved Dig, Du lignede ikke de andre Snerper – – nu, nu, bliv ikke vred, jeg siger jo, at jeg var en Dumrian, der ikke skjonte rigtig på Dig og ikke vilde forstå, at Du var blandt dem, der havde et godt Øie til mig – – Det var dengang, – her tømte han Glasset med en Taskenspillers Hurtighed, – da jeg var den vakre Lorenz Brandt.

Sofie, der havde trukket sig tilbage, stirrede blot på ham med Blikke, hvori Modbydelighed afvexlede med Skræk. Hun søgte forgjæves i disse oppustede, rødlig blyfarvede Træk, hvori alle lave Lidenskaber stred om Plads, Sporene af fordums Skjønhed. Lorenz Brandt havde virkelig engang været den smukkeste ^[117]Dreng, man kunde se, og den stakkels gamle Madame Brandts Håb og Stolthed. Den Tid kom han ofte til Amtmandens, hvor de unge, livlige Piger altid så ham med Glæde. Da han røbede ualmindelige Anlæg, havde en Slægtning taget sig af ham og ladet ham studere. Det hører ikke hid at berette, hvorledes hin Studentertilivets vilde «Sturm und Drangperiode», der dog bar så mange herlige Evner mod Lyset, medens andre redningsløst sank, rev ham med i sin Hvirvel, indtil han trådte frem i den Fornedrelsestilstand, hvori vi nu ser ham. Forgjæves havde alle Forsøg, som dels Amtmanden, dels andre velvillige Mennesker havde anstillet for at redde ham, hidindtil været. Kan en smuk, ædel Form i den Grad forstyrres? tænkte Sofie. Hvor var den rene Profil, denne fintskårne Mund bleven af? og disse Øine, hvis dybe, rene Blå havde udtømt hendes Søstres hele Forråd af smukke Lignelser? Det lyse, krøllede Hår, der i sin mærkværdige Rigdom kunde have tjent en Billedhugger til Model, hang nu uordentlig opløst som Takelagen om et synkende Skib.

Tak, ikke mere, Fru Ramm! Slet ikke mere, sagde han og tømte det fjerde Glas. Denne Farve duer ikke i en sådan Temperatur. [118] Nei, den *brune*, den kjøler! Jeg ved ikke, om De har bæmerket, Frue, at der er intet bedre Middel mod Hede end Cognak. Gamle *Ole Holm*¹⁹ lærte mig det, og det er mærkværdigt, ganske mærkværdigt! Har De en Smule ved Hånden, skal vi forsøge engang. Ikke? men De bør anbefale Amtmanden det, som ganske probat. Får vi ikke den Ære at se ham nede?

Min Mand er just i Dag så overlæsset med Forretninger, sagde Fruen. Han kommer neppe ned.

Ih naturligvis, så vil vi ikke uleilige ham. Det er desuden mere passende, at jeg går op og hilser på ham.

Far er ikke rigtig *rask* heller, sagde Amalie.

Han er virkelig overmåde dårlig, tilføiede Fruen med betænkelig Mine.

Overmåde dårlig og dog overlæsset med Forretninger! . . . Det er jo stor, blodig Synd. Men hvor kan De, Fru Ramm, der er Ømheden selv, tillade Sligt? Nei, det må ikke tillades, dertil er han os Alle altfor dyrebar; vil ingen Anden tale fornuftig med ham, så vil jeg – jeg skal øieblikkelig –

Fru Ramm forstod ret vel den rå Ironi, [119] der lå skjult i disse Ord. Hun vilde just ved et nyt Påskud forsøge at afværge den hendes Mand tiltænkte Visit, som hun vidste blot havde til Hensigt at «låne», som Lorenz kaldte det, Penge, da en Hændelse idetsamme gav hans Tanker en Vending, som var hende endnu mindre behagelig.

Krøsus, det stakkels forsultne Bæst, havde opsnuset Kurven under Bordet og begyndte at anstille Undersøgelser på en Måde, der straks ledede Brandts Opmærksomhed derhen. Inden Fruen kunde forebygge det, var den allerede opdaget. Han trak den frem, så Glas og Flasker klirrede.

Ei, ei, was ist das! Flasker, Brød, Konfekt! hvor skal det hen? og nu ser jeg først, at Frøken Amalie har en så kuriøs Habit på, De ser jo ud som Frøken Ginevra, der skal på Falkejagt! . . . to–tre–fire, sagde han og holdt Flaskerne for Lyset . . . Jeg tror, Gud straffe mig, at det er Rhinskvin! Tør jeg være så dristig at spørge, hvor Turen går hen?

Vi skulle gjøre en Tur til Sæteren, sagde endelig Sofie.

Og, afbrød Fruen hende, da De kom, stod vi just og rådslog, om hvordan vi skal komme afsted. Da vi er så mange, kniber det [120] med Befordringen. Det Bedste er nok, at vi opsætter det Hele.

Ei, hvorfor det! De har jo Stalden fuld af Heste, hvad er der så iveien?

Vi har kun tre, sagde Amalie. Mors Kjørehest og de to brune, det er til Sofie og mig. De andre Heste er på Sæteren. Brøcher skulde også været med, men han har ingen Hest.

Der er Brøcher i Alleen med to Heste! råbte Edvard. En Damehest, den er til Dig, sagde han til Amalie, der rødmede.

Ser De! sagde Brandt, den fortræffelige, velsignede Kapellan! Ja, der er han s'gu, og i Jagtdragt; ja, Gud forlade mig er han ikke grøn som en Papegøie. Og med Sporer på; nå min Gut! det vil jeg se på!

Kommer Du redelig ned af Hesten med dem, så skal jeg sluge både Dig og Sporerne til Frokost i Morgen. Men det er det samme, Du er os lige kjær for det. – Så er vi Alle hjulpne! – Nu tager jeg den gamle, blakkede Hoppe.

Den gamle Blakke er jo halt, Edvard, sagde Fruen fortvivlet og blinkede med Øiet.

Er den halt? bi, det skal vi snart se! og ud for han, så han nær havde revet den indtrædende Brøcher overende i Døren.

[121] Nu brød der en Klagesang løs.

Hvad synes De vel, Brøcher! råbte Fruen. Alting var færdigt, vi ventede kun på Dem, så falder det fordrukne Menneske ligesom ned fra Skyerne! . . . Vi må tage ham med, det bliver Enden på det.

Hvor det er fælt! jamrede Amalie. Det var også et Indfald af Dig, kjere Mor, at byde ham Frokost . . . Var han ikke munter nok før? . . . Hvilken himmelsk Tur det kunde blevet!

Bed ham ligeså godt være med, bad Sofie.

Ja, det er s'gu det Bedste, ligesågodt springe i det, som krybe i det, sagde Edvard. Bryd Jer ikke om ham, I Andre, jeg tager ham på mig, lagde han vigtig til.

Brandt kom stormende ind. Viktoria! nu er Farvandet klart! Den Blakkede er ikke mere halt end De, Fru Amtmandinde. Det kalder jeg at komme til Skrædderens Barsel. Her mangler desuden Kavallerer til såmange Damer. Jeg ser ikke Hr. Kold! hvor er hans Herlighed henne?

Toget satte sig i Bevægelse. Først drog Fruen i en Gigh med Husholdersken for at kunne i Forveien arrangere Alt til Selskabets Behov. Dernæst kom de to Søstre til Hest, [122] ledsaget af Kapellanen. Edvard og Brandt, ligeledes til Hest, sluttede Toget. Amtmanden stod venligt nikkende oppe i Vinduet. Først nu viste han sig, ligesom det skræmmede Vildt ved Hulens Udgang lytter, om Faren snart er over. Ved Leiligheder som denne, hvor Huset stod på Ende, så man ham aldrig nede; han forskandsede sig så godt han kunde bag sin Pult.

Brøcherⁿ¹⁰ med de to Damer havde allerede forladt Kongeveien og tilbagelagt et godt Stykke på den smale men velbanede Skovvei, der i en Mils Længde gjennemskar Bygdens nordligste Strækninger; de havde ganske tabt Edvard og Brandt af Sigte. Kapellanen underholdt sig udelukkende med Amalie, og han syntes neppe at bemærke, at Sofie var med, så at denne mere og mere holdt sig tilbage. Noget, hun vilde rette ved Bidslet, forsinkede hende lidt, og måske benyttede Brøcher dette til en fuldstændig *tête a tête* med Amalie, nok, han satte Hestene i jevnt Trav, og snart så Sofie sig alene i den dunkle Skov. Et Øieblik standsede hun og overlod sig med et uforklarligt Velbehag til den Følelse at være ene. Hun tog Hatten af, hang den på Sadelknappen, og medens det gik fremad i sagte, vuggende Skridtgang, lod hun den svale Skovluft frit [123] omstrømme sit Hoved. Disse balsamiske Luftninger lod til at øve en lignende Virkning på Brunen, den rystede på Hovedlaget, som om den helst vilde af med det; men da dette ikke vilde lykkes, lod den sig nøie med i al Magelighed at opsøge de få Græsstrå, som mellem Mosset pippede frem ved Grøftkanten.

Efterhånden blev det for sent for Sofie at tænke på at nå Amalie igjen; hun besluttede da at bie på Edvard og Brandt, der kom efter. Snart lød Hovslag på den hule, drønende Klippegrund. Men det var ikke uden Skræk, at hun så, at Brandt var alene.

Hvor er Edvard?

Edvard tog af ved Jochumsplassen. Han vilde hente et Stangbidsel hos Smeden, men han når os igjen på Sæteren, ad en anden Vei. Og Du, Sofie, hvorfor er Du alene?

Jeg forsinkede mig lidt, og så vilde jeg ligesågodt vente, til I kom efter, sagde Sofie og skjulte sin Frygt under den roligste Mine. Hun følte, at Brandt var ligesom enkelte Dyr farligst, når man viser dem Frygt eller Mistro.

Vilde Du det? nu det var vakkert, det skal Du ikke fortryde; jeg skal s'gu nok beskytte Dig.

Men lad os nu se at indhente de Andre.

[124] Har det da sådan Hast? det er så længe siden jeg så Dig, jeg må ret takke Hændelsen, som gjør mig til din Ridder, lagde han galant til, medens en større Slappelse i Trækkene og en vis Nedslagenhed i Blikket tydede på, at han begyndte at blive ædru igjen.

Ja, det er længesiden vi såes, jeg tror næsten fem–seks År.

Jeg kan ikke tænke mig, at det er Dig, der var et sådant fint lidet Dunhoved, som man kunde blæse bort med et Pust. Det er Gud – mig sandt, enten Du vil tro det eller ei, jeg turde ikke danse med Dig, fordi Du var for let, jeg var bange, Du kunde komme til Skade. Nu ligner Du mest Louise! . . . Når jeg ser Dig kommer jeg til at tænke på så mangen fornøielig Scene, hun og jeg har oplevet sammen. Kan Du huske, dengang vi væltede i Tomsbakken, Skjækerne gik af, og vi stod der i det græsseligste Veir og vidste ikke vort arme Råd!

Ja, men De betænkte Dem ikke længe, men tog Louise på Armen og bar hende en hel Fjerdingsvei hjem i den dybe Sne.

Pyt, det var Lidet at rose sig af. Louise var Bygdens smukkeste Pige, og Mangen vilde misundt mig den Spadsengang.

[125] Og så for De afsted igjen som en Stormvind for at hente den stakkels *Broch*, der var bleven tilbage på Valpladsen og var krøben under Fælden . . .

Og I sendte Muffe og Fodpose med til ham – hvor gal han blev! . . . Nei, men husker Du Sofie, da jeg havde fået Præstekjole på og holdt en Brudetale i Brochs Maner? *Marie* og *Vilhelm Meier* vare Brudeparret. Da tænkte nok Marie mindst på, at Broch næstegang selv vilde være så god at overtage en Rolle, og det Brudgommens, ha! ha!

O, le ikke deraf, sagde Sofie med Uvillie. Ingen kan vide, hvad Fremtiden bringer . . .

Nei, Du har, Gud – mig, Ret. Det kan ingen Mors Sjel vide . . . det ved nok Ingen bedre end jeg.

Og kan De huske, Brandt, faldt Sofie ind, ængstelig over at have sagt Noget, han kunde anvende på sig, den Dag De vandt en Pris, som Damerne udsatte, ved at springe tre Gange over Majorens store Hest.

Om jeg erindrer det! Det var jo den Gang jeg var bleven Student med bedste Karakter. Din Far gjorde Selskab for mig, om Aftenen dansede vi! – hvad havde jeg ikke gjerne gjort den Dag! – hvilken Lystighed! hvilken Glæde! ^[126] «Es waren schöne Zeiten, Karlos». Tiderne har forandret sig.

Ja, vistnok har Meget forandret sig, sagde Sofie med pinlig Rørelse.

De rede en Stund ganske tause.

Jeg ved ikke, hvorfor jeg just nu kommer til at tænke på gamle Dage. Det er underlig nok . . . når jeg ser Dig sådan til Hest, smekker og rank som en Dronning og med de lange Lokker flyvende i Vinden, da sættes jeg ti År tilbage i Tiden, og jeg drager til Sæters igjen med dine Søstre. Akkurat således spillede Solen på de grønne Tuer, Lyngen blomstrede, og vi hørte Elvens Dur nærmere og nærmere. Fast kunde jeg tro, at de ti År, som ligge imellem, var en Drøm . . . o, en Drøm!

Han taug igjen stille som i en Art Tankeløshed. Atter indtrådte en pinlig Pause, og da de idetsamme nåede et Sted, hvor Veien delte sig, udbrod Sofie, for dog at sige Noget: Hvilken Vei skal vi nu tage? Kjender De den, Brandt?

Den *rette* Vei –! Ja, Død og Helvede den kjendte jeg, men tog blot feil af den, skreg Lorenz med skraldende Latter. Sofie for sammen.

Hvor De forskrækker mig! sagde hun, og ^[127] idet hun satte sin Hest i Galop, lod hun Brandt et Stykke efter sig. Da hun havde nået Høiden af en Skrænt, holdt hun stille og lod sin Stemme lyde ud over de stille Åse. Et fjernt Råb svarede hende. Derpå ventede hun på Lorenz, som kom langsomt efter.

Tilgiv mig, Sofie, sagde han ydmygt, hvis jeg har forskrækket Dig. Vær herefter ganske rolig. Sofie så overrasket på ham. Han var bleg som Døden, og Øinene lyste så besynderligt. I dette Øieblik mindede han om den Skjønhed, der engang havde udmærket ham.

Aha! råbte Lorenz i en ganske anden Tone. Der kommer nok Ridder *St. Georg*, der skal befri Dig fra Dragen.

Nu, Gud ske Lov, at jeg træffer Dem ilive! sagde Kold og dreiede sin Hest behændig ind mellem de to Andre uden at hilse Brandt Selskabet er i en umådelig Forskrækkelse . . Der er dog ikke tilstødt Dem Noget?

Langtfra, ikke det Mindste; jeg er så kjendt i Skoven, at jeg umulig kunde fare vild.

Jeg syntes dog, jeg hørte Dem råbe, eller har jeg taget Feil?

Det var blot Ekoet mod Jutulsvæggen, som jeg vilde prøve. De har virkelig uleiligtet Dem uden Grund.

^[128] Et taknemeligt Blik fra Lorenz traf hende, og han sagde med en vis Selvfølelse: Hr. Kold synes slet ikke at observere, at Frøken Sofie har en Ledsager.

Om Forladelse, Hr. Brandt, jeg har virkelig observeret det, og jeg forsikrer Dem, at der er taget tilbørligt Hensyn til, at Frøken Sofie havde Dem med.

Og dog siger jeg, sagde Lorenz hidsig, at Frøken Sofie er ligeså sikker i min Varetægt som i tre slige «Troppisters» som De. Om her så var ti slige, skal jeg stå ved hvad jeg har sagt.

Men da jeg nu i det Høieste kun er en Troppist, så er det ikke værd for en så tapper Mand som De at indlade Dem med mig.

For Deres Skoser skal De stå mig til Regnskab en anden Gang, sagde Lorenz bleg af Vrede.

Skose Dem! Stakkels Mand! det er længesiden Nogen fandt det Umagen værdt, blev Kold ubarmhjertigt ved, vendt mod Sofie.

Hvad mener De dermed? for Lorenz op, nu skal De Død og H. ud med Sproget – –

For Guds Skyld, Brandt, styr Dem, vær rolig! råbte Sofie, så skal jeg dog beklage mig ^[129] over Dem! Jeg forsikrer Dem, Hr. Kold, jeg har ikke havt Grund til Frygt før nu.

Og er det *min* Skyld, Frøken Sofie, sagde Georg lidt såret ved Sofies Tale.

Det kalder jeg talt som en Engel! sagde Lorenz pludselig mild. For hendes Skyld skal det være glemt, jeg tilgiver Dem. Han rakte ham høitidelig Hånden.

O, tusind Tak! sagde Kold med det forunderligste Ansigt og drev sin Hest afsted foran de Andres. Sæteren var snart nået, og her stansede Selskabet for at holde Måltid.

Ved det store Kjern træffer vi det så igjen. Dette Kjern lå så dybt og forborgent i Urskovens Skjød, at man stødte lige på det, inden man anede det, og da ydede den store, blikstille Speilflade i den dunkle Ramme et ganske overraskende malerisk Skue. Skjønt Solen endnu stod høit på Himlen, syntes Aftenen allerede at have leiret sig her. En Flig af dens Stråler glødede endnu kun på den østlige Bred og gav de gule Åkander, der brystede sig i Munden, en skinnende, metalagtig Glands. Den øvrige Vandflade lå i dybe, blålige Skygger af Skoven, der reiste sig til alle Sider og med Nød og Neppe syntes at have afstået den lille ^[130] Plet, hvorpå *Fiskeranders* havde bygget sin Stue.

Foran denne standsede Selskabet og aflæssede Kurve og Reisetøi.

Hvor her er smukt! var det almindelige første Udbrud.

Høist malerisk, høist eiendommeligt! . Nei hvor besynderlig ensomt og stille! lød enkelte Stemmer.

Se her, Børn, vil vi drikke vor The, sagde Fruen, det vil blive deiligt.

Se så, tænkte Kold, der netop flyttede nogle sjeldne Planter fra sin Hat over i en Næverskrukke, nu skal der spises igjen. Vi kommer netop fra et uendelig Måltid på Sæteren. Men sådan er disse Lystture: *Maden*, det er Hovedsagen. Man spiser ikke for at kunne udholde en Smule mere legemlig Besvær, men man opsøger Besværligheden for at kunne spise desbedre . . . Dog jeg kan spare mig den Umage at beklage mig . . . hvem i dette Selskab vilde forstå det? ikke En! og idetsamme kunde han ikke tilbageholde en liden

Grimase, der et Øieblik vanzirede hans smukke Træk.

Skal vi nu spise igjen, Mor? udbrød Sofie. Jeg troede, vi skulde fiske; nu burde vi virkelig selv fortjene Føden.

[131] I Hytten var Ingen tilstede. Anders og hans Datter var sandsynligvis gangne til et nærliggende Kjærn for at fiske. Det er ikke sjældent, at disse er så rige på Ørret, at de arme Folk derved frister deres Tilværelse på det øde Fjeld. Stuen var ellers pen, Krakke og Borde hvidskurede til St. Hanstid, Birkeløv under Loftet og i Kakkellovnsalten, og i det lille Vindu med grønne Ruder stod en halseløs Flaske, hvori en frisk Kvast med Koblom og Nyperoser. På Bordet lå Kingos Psalmebog opslagen, brun af Slid og Ælde; dens ærværdige store Tryk trådte lapidarisk frem under et Par uhyre, stærkt konvekse Næsebriller, der lå som Mærke. Det eneste levende Væsen, foruden de surrende Fluer, var en halv voksen, hvid Gris, der reiste sig fortunlet op af Asken og, forfærdet ved Synet af såmange uventede Gjæster, for ud af Døren.

Hvor her er pent og hyggeligt! sagde Amalie. Det vil blive yndigt at drikke The her i denne lille Fiskerhytte ved den stille, blanke Sø. Se blot, hvor nydeligt! . . . Her i denne Hytte kunde jeg ordentlig ville bo . . . her mangler Intet . . .

Uden et Hjerte, parodierede Edvard. Ikke [132] sandt Amalie, det var «en Hytte og hans Hjerte» Du tænkte på?

Hvilket Tøv, sagde Amalie snerpet. Hvad vil det sige? Det passer jo her som «God Dag, Økseskaft».

Ikke så ganske, bemærkede Kold. Skulde denne Kombination virkelig aldrig være falden Dem ind, Frøken Amalie? Den er dog både smuk og naturlig . . . Vær nu engang oprigtig!

Jeg forstår ikke et Ord af det Hele, må jeg være fri for Deres Kombinationer, sagde Amalie, der nu for Alvor blev stødt.

Kold og din Broder sigter til et fransk Stykke af den Titel, der har gjort stor Lykke på Theatret, sagde Fruen belærende. Forfatteren, *Scribe*, sværmer der noget forskrækkelig for Hyttelivet. Det kan være smukt nok, men sådan Kjerlighed med tørt Brød og Kildevand tager sig nu bedre ud i Romaner og Komedier end i Virkeligheden.

Kold så sig om, som om han søgte Hjelp. Sofie var ikke tilstede.

Brandt, der efter en dygtig Hjertestyrkning på Sæteren havde fået sit gode Lune igjen, udbrød lidt plump: Frøken Amalie behøver vist ikke at søge længe efter et Hjerte til sin Hytte. [133] Måske det bliver vanskeligere at finde Hytten til Hjertet. Hvad mener De, Hr. personel Kapellan? Amalie flygtede rødmende, men Brøcher, der længe forgjæves havde søgt et lidet Kald, svarede blot med et vredt Blik.

Ja, nu har jeg søgt i hver Krog forgjæves, sagde Sofie, der trådte til.

Efter et Hjerte?

Nei, efter en Thekjedel. Tænk, den findes ikke, hvad gjør vi nu?

Under megen Latter satte nu Alle sig i Bevægelse for at opdage Noget, hvori der kunde koges Vand. Endelig fandtes Hyttens eneste Gryde, men den var fuld af Velling og måtte først tømmes og på det grundigste renses, skulde den kunne benyttes til det omtalte Øiemed. Man blev enig om, at den, hvem Loddet traf, skulde, hvem det så end var, påtage sig dette lidet tillokkende Arbeide. Loddet traf Sofie, og hun tog Gryden meget pent med de yderste Fingerspidser og bar den under mange Drillerier ned til Stranden, hvor hun ufortrøden begyndte Arbeidet. Bag hende stod Amalie og afbrød undertiden Søsterens Anstrengelser med nogle sværmeriske Eksklamationer over Landskabet. Brandt var i idelig Bevægelse. Han for op og ned med en umådelig Iver og Tjenstagtighed, ^[134] han citerede og deklamerede, alt imellem talte han forblømt om den sande Prindsesse i Eventyret, der påtager sig Ternens Gjerning, om Ternen, der forklæder sig og agerer Prinsesse etc.

Kold, der lå henslængt i Græsset udenfor Huset, forstod endelig, at det var Sofie alt dette gjaldt, og han vidste ikke, enten han skulde le eller ærgre sig. Han var selv altfor meget beskæftiget med hende til ikke at finde en Andens støierende Beundring utålelig.

Sofie havde aldrig vist sig i et mere indtagende Lys end i denne Stund. Den ophøiede Skovnatur syntes at være den rette Ramme for en Skikkelse som hendes. Den fuldkomne Skjønhed har Momenter, hvori den er mangelfuld, og jo åndigere den er, jo mere er den underkastet denne Tilfældighedens Lov. Sofies var af denne Art, den var stærkt journalière. Hvo, der havde seet hende i Øieblikke, da Kjedsomhed eller Mismod trykkede hende, kjendte hende ikke igjen, når Glæden oplivede disse Træk, eller en dybere Følelse afspejlede sig i dem. Det ualmindelige Ry for Skjønhed, som senere, takket være vore ravnekrogske Forhold, spredte sig i så vid en Omkreds, var derfor på en Måde ufortjent, thi hendes Skjønhed var ikke af det Slags, der bør bedømmes af Mængden. Nysgjerrigheden, ^[135] der gridsk leirede sig på hendes Vei, følte sig derfor ikke sjelden skuffet.

Sofies Hår var overordentlig deiligt. Det var en Familiearv, som Fru Ramm var lidt stolt af. Dets Rigdom faldt allerede i Øinene, da hun var Barn, dog kun som en smuk Enkelthed; nu var det på det nøieste sammensmeltet i det Heles Harmoni. Det var af en dyb, kastaniebrun Farve og så glansfuldt, jevnt og blødt i sit Fald, at det selv i Uorden var en Prydelse. Hun bar det i mange Fletninger, da det var for tungt til at tvinges ind i en eneste. De lange Lokker foran berørte hendes Hals og Skuldre. Hun havde hint blomstrende Inkarnat, der følger med en rig Hårvækst. Dette Inkarnat var dog ligeså ¹¹¹ bevægeligt som hendes Øines Udtryk og Farve, hvilken sidste af Nogle påstodes brun, af Andre blå. Vi ville i al Hemmelighed betro Læseren, at de var blå, men havde et brunet Udtryk. Mund og Næse var upåklagelige for at være her på vor anticlassiske Grund; men ved at beskue dette Åsyn, tænkte Ingen på, at de kunde have været smukkere. Her passede virkelig Digterens Ord: «wer kann wissen, wo der Mund aufgehört und das Lächeln beginnt».

Sofies Skabning havde denne Formernes Slankhed og Spædhed, der tyder på, at de aldrig ^[136] vil træde ud i Førhed: den lange Hals, de sænkede Skuldre, de fine Lemmer. I sine Bevægelser var hun let og pilsnar som en Vild. Efterhånden bestræbte hun sig vel for at lægge en større Ro i disse, og det kostede hende ikke liden Umage at vænne sig til at gå istedetfor at løbe, en Hang, hun havde fra Børneårene, når hun drev om i det Frie. Når man så denne hurtige, svævende Gang, måtte man tænke på Linerlen, der nødtvungen følger Jorden, idet den bereder sig til at flyve.

Kold følte, at den Gådefuldhed, der havde indhyllet Sofie, nu stod på Nippet til at løse sig, og at hendes egentlige Væsen var i Begreb med at stige ud som Puppen af sit Svøb. Dette voldte ham en besynderlig Angst. Nu kunde det ikke undgås mere. Det halvdrømte Billede måtte fuldendes – eller forstyrres. Han kunde ikke få Øinene fra hende; men det var ikke langt fra, at han følte en Uro, hvergang hun åbnede Munden for at sige Noget. Til Lykke var Sofie temmelig taus.

Hvorfor skulde hun være anderledes end Andre! sagde han til seg selv, medens han oppe fra Bakken med Øinene fulgte enhver af Sofies Bevægelser. Har jeg ikke før ladet mig bedrage? Hvorfor skulde hun undgå denne ^[137] *Usandhed*, som kanske er Kvindernes naturlige Våben mod Verden? Denne *Usandhed*, denne Forstillelsesfærdighed, *fødes* den med dem? er den måske allerede i Vuggen påtrykt deres Sjele som et usynligt Slavemærke? Hvorledes skulde dette stakkels, forsømte Barn have undgået den? Dog måske netop, fordi hun er forsømt. Kunde de blot vokse vildt op som Hvidtjørnen, kunde man holde dem denne nederdrægtige Forkvakling, som de kalder Opdragelse, omhyggeligt fra Livet . . . Sofie er *naiv* og hun har levet meget *ene* . . . O, jeg vil være snil mod hende, støtte hende, hvis jeg kan . . . Hun er dog yndig! . . . Nei, nei – mod hende vil jeg netop være streng, uden Barmhjertighed. Hvis hun ikke mere end de Øvrige forstår at vurdere det Ægte i sin Sjel, hvis hun ikke karrig, ubønhørlig bevogtede det, med grænsesløs Stolthed! . . . Hvis også hun bortskakrede det i en umoden Følelse! Bønhør *Ingen, Ingen*, Sofie, *førend Du elsker selv* . . . Og giver Du denne Følelse Rum, da *negt ikke, skjul det ikke, lyv ikke* . . . O, kunde hun være sand, sand, sand! . . . Hvor fin og svævende er hendes Skabning, når hun reiser sig fra den bøiede Stilling! . . . Når hun slår Blikket op, er det, som om det havde skjult en dyb, grublende ^[138] Tanke, og når hun så vender det frygtsomt, bedende mod os, er det, som om hun sagde: Har jeg forsømt Noget? o vær ikke vred, og da er hun idel Opmærksomhed mod Alle. Hun har sorte Øine, tror jeg . . . Besynderlig nok har hendes Blik aldrig truffet mit. At hun gider tale med denne Lorenz! Hun smiler til ham! . . . Hvor kan hun tåle, at den fordrukne Landstryger ser på hende med sådanne Øine!

Den stakkels Sofie anede ligesålidt, at hun var Gjenstanden for denne lange Betragtning, som at Lorenz's Galanteri gjaldt hende i Særdeleshed. Han var falden som en Byrde på Selskabet, og nu syntes hun, at det var billigt, at hun også tog sin Anpart deraf. Hun havde desuden ondt af ham, og uden noget Forsæt søgte hun ved Venlighed at bøde lidt på de Andres Uskånsomhed og slet dulgte Ringeagt.

Then var færdig og blev drukket under megen Støi og Lystighed, om end ikke med Munterhed, dertil var Selskabet altfor uensartet; den egentlige dybere Samklang manglede. Af og til forefaldt nogle små Rivninger mellem Fru Ramm og Lorenz, der morede Kold og opbragte Amalie. Uagtet Fruens og Husholderskens Påpasselighed, havde dog Brandt vidst at tilvende sig Resterne af de medbragte Spirituosa, ^[139] noget kold Punsch og en halv Flaske Cognac, bestemt for gamle Anders, og man frygtede ikke uden Grund Følgerne deraf. Brandt, der ædru var trist og indesluttet, ja næsten forknytt, når man ikke tirrede ham, blev i beruset Tilstand uforskammet, storpralende og yderst nærgående i sin Tale; det Værste var, at der var altid noget Sandt i hvad han sagde. Hans Railleri havde denne fortvivlede Humor, hvormed Mennesker i hans Stilling søge at hevne sig på de Lykkeligere, som foragte ham, og det traf undertiden altfor godt. Fru Ramm især frygtede ham som Pesten. Som Dreng havde allerede Lorenz skarpsindig nok opfattet alle hendes Svagheder, og det var med en særegen Skadefryd, at han søgte at ramme *hende* i nogle af dem.

Landture, der for få samstemmende Mennesker kan være så nydelsesrige og herlige, burde aldrig

foretages i blandet Selskab. Menneskene bliver ikke betydeligere og bedre, fordi man flytter dem ud i den store, ophøiede Natur, ligesålidt som et mådeligt Skilderi tager sig bedre ud ved at hænges op i en brillant Ramme. Har man oplevet et sådant slet sammensat *partie de plaisir*, så har man oplevet dem alle; man vil overalt gjenfinde de samme ^[140] Grundelementer: megen Æden og Drikken, som Kold allerede har bemærket, samme Snak og Kjævleri om Ingenting, kun mere høirøstet og godlunet end hjemme i Dagligstuen, en besynderlig Lyst til at gjøre Støi, megen usand Naturbegeistring, der kommer ligeså umotiveret som Applausen fra Galleriet, og hvori den Smule *sande* Følelse beskeden eller ærgerlig forstummer. Undertiden kommer Hændelsen tilhjælp med et lidet Eventyr, der dog sjelden er af det behagelige Slags: en gennemvåd Trøie, en forvreden Fod etc., og det Hele ender med den Glæde at komme hjem, og dette er en så virkelig Glæde, at man skulde tro det var ene og alene for den, at man havde foranstaltet det Hele.

Vi springe derfor over nogle Timer, som Læserens egne Reminiscenser lettelig kan udfylde, førend vi igjen opsøge vort Selskab. Lystigheden havde kulmineret, der begyndte at indtræde Pauser. I en sådan Pause bemærkede Kapellanen: Her støier og larmer vi, som om Anders og hans Familie ikke var til. Det er artigt nok sådan i fremmed Mands Stue at lade, som om man var hjemme.

Ja, De har virkelig Ret! sagde Amalie. Når jeg betænker det ret, er det i Grunden skjendigt. ^[141] Om Nogen vilde gjøre det Samme med os! storme vore Værelser, når vi var ude, vende op og ned på Alting, hvad vilde vi sige? Anders har akkurat samme Grund til at beklage sig.

Dette Spørgsmål vakte en liden Strid. Medens den mere følelsesfulde Del af Selskabet, hvoriblandt Husholdersken, ubetinget gav Amalie Ret, mente Nogle af de Andre, at Tilfældet ingenlunde tålte Sammenligningen.

Ja, Børn, det være nu, som det vil, så er det forsent nu at ændre Noget. Jeg skal nok stille vor Vært tilfreds, så han skal takke til for Besøget – hvad mener I, om jeg lagde denne Seddel ind i Psalmebogen? Det vil blive en from Overraskelse.

Havde blot ikke Brandt slået Ruden ud, vedblev Amalie. Tænk, om de arme Folk ikke mærker det, men lægger sig her lige ved den åbne Rude. Natteluften skal være så uhyre skadelig. Jeg tror, jeg sætter mit Tørklæde ind i den, det skal være min Overraskelse.

Jeg synes, at det er mest Synd for Blomsterne, tilføiede Sofie. Se kun, hvor ynkelig de ligger nedtrådte! Nypetorn, Blåklækker og røde Tjæreblomster. Måske har *Kari* været en hel ^[142] Mil nede for at finde dem, og vi behandler dem, som om det var Græs.

Det er unegtelig Husets eneste og kostbareste Vase også, sagde Kold og betragtede melankolsk Skårene af den halseløse Flaske; det Værste er, at det er af den Art, som det er en Umulighed at erstatte.

Brandt kan det uden Tvivl; han forstår sig på alle Operationer med Flasker, mente Edvard; hei, Brandt, De skulde vel ikke tilfældigvis kunne knække Halsen på en sådan?

På ti, om Du vil, min Gut. Er det Rhinskvin?

.....

.....

Men det falder mig ind, sagde Fru Ramm, ved at se disse Brillen i Psalmebogen, hvor kan gamle Synneve være henne? jeg har rent glemt hende.

Ja, gamle Synneve! råbte Alle. Død og Plage, hun kan dog ikke være gået til Dans på Bygden, sagde Edvard.

Synneve har ikke på de sidste tyve År^[112] været udenfor denne Plads, det er, siden hun sidste Gang gik til Herrens Bord, forsikrede Kapellanen ministerielt. Hun går formodentlig rent i Barndommen. Ubegribeligt! Vi må have indgydt hende en sådan Skræk og Ængstelse, at ^[143] hun har gjemt sig etsteds, hvis hun ikke er faret lige til Skogs.

Ud at søge hende! udbrød Alle. Halli, Hallo, en Jagt på gamle Synneve! råbte Edvard. Krøsus for gjøende foran.

I det lille Fjøs sad den gamle Synneve trykket ind i Hjørnet af den tomme Bås. Ved Siden af hende stod Grisen, som om de gjensidig søgte Beskyttelse hos hinanden. Den lille visne, sammenskrumpne Figur, med det grå Hår stikkende ud af den sorte Hue, stak besynderligt af mod de ungdommelig friske, brogetklædte Skikkelser, der omringede hende. Hun stirrede med dyrisk Forbauselse på dem. Gamle Synneve havde vist forlængst tabt Erindringen om slige Skikkelser, om hvordan de så ud, gebærdede sig og klædte sig. Deres Tilværelse var svunden ud af Kredsen af hendes Forestillingsevne, der dreiede sig snevrere og snevrere om den vilde, øde Plet, hvorpå hun vegeterede, og lidt efter lidt gik ud som de ældste, mosgroede Graner. Forgjæves søgte man at bevæge hende til at gå ind eller at bringe hende til at tale. Damerne bød hende Mad og Lækkerier, men fik hende ikke til at spise, medens de var tilstede; bortfjernede de sig derimod, fortærede hun det med Grådighed.

^[144] Nu var det Aften. Kjernet var sunket ganske ned i Skyggen. Solens Gløden på de høieste Grantoppe forkyndte dog, at den endnu var oppe. Åkanderne lukkede deres Bægre og lagde sig til Ro på de brede, glindsende Blade. Det lokkede og kauede fra de nærmeste Sætere, Bjelderne klingrede taktmæssig hjemad I det dybeste Fjerne tonede en Lur. Kold og Edvard stod på en Tømmerflåde, af Størrelse som en almindelig Stuedør, der var fastgjort med en Vidielænke til Stranden. De var ifærd med at fiske, Edvard meget ivrig, Kold distrahit, fortabt i Omgivelserne. I en lille Ege midt på Vandet, et Slags Båd med flad Bund, der kun kan bruges i stille Vande, lå Amalie og Sofie beskjeftigede med at indfange hvide Vandliljer, hvoraf der vokste nogle få. De to Søstre havde, drevne af Brandts tiltagende Påtrængenhed, tilsidst listet sig ned i Båden og stødte fra Land. Det hele Landskab afspejlede sig med minutios Klarhed i det blikstille Dyb: Granernes dunkle Væg, det strålende Himmeltag, Huset på den mosgroede Klippebred med en Potetesager så stor som et Stuegulv, to Ribskjer og en rød Valmuebusk, der repræsenterede Haven, den hvide Gris, der idetsamme kom spadserende ned ^[145] ad Stien, Alt gjentog sig i Vandspeilet med en næsten latterlig Nøiagtighed.

Oppe fra Huset lød vekselvis Lorenz Brandts Latter og Fruens og Husholderskens skarpere ublide Røster.

Kolds Blikke streifede bestandig ud på Dybet, medens han mekanisk passede og drog Anglen, eller

med en kort Stavelse besvarede Edwards Håbs- eller Utålmodigheds-Udråb. Ikke halvhundrede Skridt fra ham lå Sofie bøiet ud over Båden; hendes lange Lokker berørte næsten Vandfladen. Han måtte beundre den gratiøse Livfuldhed, hvormed hun snart skjød den brydsomme Lokkefylde tilbage, snart greb efter Blomsterne, der tilsyneladende ubevægelige dog drillende undveg hende og skjød snart under, snart til Siden på de lange, svaiende Stængler. Hun syntes at tilhøre det samme Element, hvorpå hun vuggede sig med dem, drømmende, flygtig, gådefuld, fremmed blandt de Andre, og at være opstegen af den dybe Bjergsø, lokket af de menneskelige Røsters Trylleri, hun selv lokkende Menneskene, og Amalie ved hendes Side syntes et sådant Menneskebarn, der, trøstig eller letsindig, havde givet sig i hendes Vold.

Man kan i det Øieblik, Noget har grebet os dybt, ret blive harmfuld ved at høre en Anden ^[146] udskrige hvad vi endnu ikke har, eller vil have noget Sprog for. Kold blev vækket af sin stumme Beskuelse ved Brandts høirøstede Perorationer bag ham.

Er det ikke, som jeg siger! Se på de to Søstre! Den ene kalder sig en Skjønhed og krør sig og skaber sig som en Sådán, men ved Siden af den Anden er hun, Gud f– mig, ikke Andet end en Kammerlærke, en opstrammet Budeie . . . Hun derimod har intet Navn endnu, men jeg vil være en Kryster, om hun ikke skal få et, og det et, som skal klinge fra Lindesnæs til Nordkap og lidt længere endnu . . . Det er Noget det! . . . Det forstår I jer ikke på . . . I vil have Noget, der skjærer i Øinene. Det er Figur! det er Øine! det kalder jeg Teint, som har vasket sig! . . . Og den, som siger noget Andet, den erklærer jeg for en Filister, en Stokfisk erklærer jeg ham for . . .

Så smal som Stængelen af en Lilie
så fuld som, så fuld som . . . så fuld . . .

Som et Bæst, supplerede Edvard og kastede ærgerlig Snøret ud igjen . . . Skrig dog ikke så forbandet høit!

Jeg siger blot, min Ven Edvard, at Du ikke skal lade dine fagre Søstre således skjøtte sig ^[147] selv på det troløse Dyb . . . Det er vor Pligt at stå dem bi . . . Vor Ridderpligt . .

Skjøn Havmand sig op af Havet skjød,
Beklædt med Tang,
Hans Øie var kjerligt, hans Tale var sød,
O vogt dig . . .

Bliv fra Flåden, Brandt, De skræmmer Fisken . . .

Er de rasende, Menneske! skreg Kold.

Men det var for sent. Under Refrainet: O vogt Dig, mit Barn, for de falske Mandfolk havde Brandt allerede løst Vidien og med et Telsk Fodspark stødt Flåden fra Land. Edvard reddede sig med et fortvivlet Hop, men Kold drev på det lille ynkelige, vaklende Fartøi tilligemed den ligeså vaklende Brandt ud på Vandet.

Vær ikke bange! det har ingen Fare, sagde denne, det har aldeles ingen Fare. Nu skal De blot se, hvor

pent det skal gå. Kan De se Bunden? Det er en Fandens Dybde på disse Kjern.

Men er De da rent besat gal, Brandt! Hid med Stangen, væk fra den Side! . . . Flåden vælter jo!

Jeg ser, De er bange. Det gør mig ondt, ^[148] overmåde ondt. Det må være en Satans Plage den Frygt. Nyere Læger påstår, at den skal være noget rent Fysisk og være begrundet i et Organ, der skal befinde sig etsteds bag, Gud ved, hvor det var. Det kan gjerne være, jeg må sige, det er en Fornemmelse, jeg aldrig har havt. Støt Dem til mig . . . Plumper vi, så plumper vi begge, det er klart, det er soleklart . . . Og et Guds Under vilde det være, om vi ikke plumpede . . . Men det er det samme, reddet skal De blive, mit Æresord derpå! . . . Jeg fortjente ikke Navnet af den bedste Svømmer, jeg har svømmet fra Vippetangen over til Hovedøen, hvad mener De om det? . . . Jeg fortjente ikke Navnet . . . Au Død og Salte! – nei – se så, nu går det! . . . Jeg fortjente ikke Navn af den bedste Svømmer, siger jeg, skulde jeg ikke kunne påtage mig at bringe en sådan let, vindig Patron på det Tørre. De kommer til at gjøre mig akkurat samme Nytte som en *Blære*. Ha, ha!

Medens Lorenz vedblev at vrøvle således, havde Kold råbt til Damerne i Båden, at de skulde nærme sig. De var nu så nær, at de strakte en Åre ud, og Flåden vilde snart have lagt bi, havde blot Brandt kunnet holdt sig rolig. Hvad Kold befrygtede, skete. Brandt ^[149] kan ikke oppebie Båden, han vil med et voldsomt Spring nå den, men taber Balancen, Flåden vipper over, og de to ulykkelige Seilere i Vandet. Det var en Scene! Et uhyre Vandplask indhyllede et Øieblik hele Gruppen, der dunkel broncefæret, midt på den guldgule Flade, ikke var ulig den berømte Nereidegruppe i det store Bassin, når Vandene springe. Krøsus, der var svømmet efter og allerede havde nået Båden, lagde endnu Sit til, ved at ryste sin dryppende Pelts ud over de stakkels Damer. Kold, en dygtig Svømmer, kom straks op; han greb instinktmæssig fat i Båden, men Søstrenes skingrende: For Guds Skyld, Brandt drukner! hjælp ham! drev ham straks tilbage. Det var gået Lorenz, som det så ofte går berusede Folk, når de falder i Vandet; han blev greben af en Slags Lamhed. Efter nogle fortvivlede Ryk med Armene, der drev ham længere ud, udstødte han pludselig en droi Ed og sank under. At dukke efter, gribe ham i hans lange Hår, var et Øiebliks Sag for Kold, hvorpå det lykkedes ham, men med uhyre Anstrængelse, at drage ham mod Land, hvor Edvard ydede ham den fornødne Hjælp.

Forskrækkelsen var over. På Stranden lå Brandt bevidstløs, ynkelig at se til. Alle var ^[150] beskjeftigede med at gnide, banke og ryste ham for at bringe ham til Live igjen. Amalie fandt Anledningen til en Besvimelse i vore Dage altfor sjelden til at hun kunde modstå denne; hun lå med lukkede Øine i Brøchers Arme, og da hun endelig åbnede dem og så Sofie og Edvard ifærd med at drage Kjolen af Lorenz, så at den bare Skjorte kom tilsyne, besvimed hun igjen. Fru ^[151] Ramm vidste ikke, hvem hun skulde skjende på, da den egentlige Ophavsmand til Ulykken ikke var i den Tilstand, at han kunde høre hende. Man forstod ikke, hvem hendes Beklagelse mest gjaldt, enten de Forulykkede eller Amalies nye Ridedragt, der var bleven grundspoleret. Lidt til Siden, støttet mod en Gran, stod Kold blegere end sædvanlig; Vandet strømmede af hans mørke Hår, han så ud som skjønt Havmand i Visen. Han søgte så godt han kunde, at værge sig imod Husholdersken, der havde grebet Amtmandindens Shawl og gned og tørrede ham alt hvad hun kunde.

Det er spildt Møie, kjere Børn, sagde Fruen, da Lorenz intet Livstegn gav fra sig. Her er al menneskelig Hjælp forgjæves! . . . Hvilket Tilfælde! Lad os love hverandre at være rolige og fattede. Bare rolige, bare

rolige! jeg vil selv underrette hans Mor.

[151] Det behøves ikke, mælte Lorenz pludselig med svag Røst, det skal jeg selv gjøre . . Pruh! sagde han og pustede ud som en Hval, idet han reiste sig overende . . . Hvilket Bad! . . . Men jeg sagde det . . . Jeg tænkte det min Salighed nok, at det vilde gå så! . . . Hvor er Kold! Blev han reddet? Gud ske Lov, der er han! . . . Det forbandede kolde Bad betog mig så Sands og Samling, at jeg neppe ved, hvordan jeg fik ham i Land.

Denne Forveksling af Brandt kom for uventet. Alle brast ud i en ustandselig Latter. Fru Ramm måtte le midt i sit onde Lune, og Amalie formåede ikke længer at vedligeholde sin Besvimelse, men stemte hjertelig i med. Endog gamle Synneve blev derved lokket frem. Man så hendes grå Hoved titte ud af Fjøs døren. Nu var Lystigheden bragt tilveie igjen, og der blev drevet stærkt på Hjemreisen. Fru Ramm bestemte, at Edvard skulde endnu samme Aften ledsage Brandt hjem til sin Moders Gård, der heldigvis lå i samme Egn. Denne var efter det ufrivillige Bad bleven mere spagfærdig, så han føiede sig uden videre i Alt. Alle rustede sig; idet man skulde bryde op, drog Sofie Edvard tilside og syntes ivrig at bede ham om Noget.

Hvor kan Du forlange det, Sofie? råbte [152] Broderen. Madame Brandt kan dog umuligt blive vred på os, fordi Lorenz drikker sig fuld og plumper i Vandet. Hun burde før blive vred, fordi vi drog ham op igjen

Fy skam Dig, Edvard!

Hvad er det, din Søster beder Dig så om? spurgte Kold, da han i Sofies Miner læste, at hun heftig og med Uvillie gjentog sin Anmodning.

Hun har sat sig i Hovedet, at gamle Madame Brandt skulde få ondt af at se Lorenz i Aften, og hun vil derfor, at jeg skal tage ind på Krogvold tæt ved, lade ham sove ud der og så først i Morgen bringe ham hjem. Synes De ikke, at jeg har været Galevogter nok idag? Skal jeg nu ovenikjøbet forspilde min Nat på et sådant elendigt Hul for en Grilles Skyld . . . Og Sofie tænker ikke på, at Mennesket er dryppende våd . . . Men det er Fruentimmernes sædvanlige *Upraktiskhed*, lagde Edvard til, meget tilfreds over at kunne anvende dette nye fortræffelige Ord, som netop var kommet i Moden og var bleven et Slags Feltråb for alle Stokprosaister.

Kold udbad sig, at det Hverv at føre Lorenz hjem, måtte overdrages ham, og han gjorde det på en Måde, der afviste enhver Indvending [153] af Edvard. Han overdrog til denne straks ved Hjemkomsten at sende et Ilbud hen til Krogvold med tørre Klæder til ham og Brandt. Med dæmpet Stemme tilføiede han endnu Noget.

Behøves ikke, Vest kan han få af mig, og jeg skal nok knibe en af Fars Skjorter, sagde Edvard høit.

Sofie var ikke ganske beroliget ved dette Arrangement. Af Kold kunde hun intet Løfte tiltrygle sig angående det, som lå hende på Hjerte; men idet han svang sig på Hesten, tilkastede hun ham et af disse bedende Blikke, der ere mere veltalende end Ord.

Da Brandt vågnede næste Morgen på Krogvold, ædru og legemlig styrket, fandt han sig alene. Foran hans Seng hang en meget pen, fuldstændig Klædning. Kold havde fundet, at han ingen anden Rolle havde

at spille end de gode tjenende Anders, der forsvinde ligesåsnart, som de have udført deres Hverv. Efter at han havde bragt Lorenz tilsengs i den bedste Seng, der var at opdrive, og givet ham noget Varmt at drikke, samt indprentet Bonden nogle Forholdsregler for Morgen, drog han iltomst hjem igjen.

Med Brandts Besindelse Morgen efter, vendte Erindringen om Gårsdagens Tildragelse ^[154] klart tilbage, og nu overlod han sig til et af disse Anfald af Anger og Sønderknuselse, der ere det Samme for Folk af hans Slags, som de såkaldte «lyse Øieblikke» for den Vanvittige: ulyksalige, fulde af Elendighed. Han græd over sig selv. Den hele Sammenhæng gik op for ham, hans Redning ved Kold, hans egen broutende Uforskammenhed, de Andres Morskab. En uendelig bitter Følelse mod denne Redningsmand betog ham, og den blev ingenlunde formildet, da han så Klæderne og tænkte på, at det var af ham, han var tvungen til at modtage dette nye Offer. En Rest af nobel Modbydelighed for at tilegne sig denne Foragters Almisse kjæmpede i ham, men var der nogen anden Udvei? . . . Han var en øm Søn, og fremfor Alt måtte han vise sig anstændig for sin stakkels Moder for ikke altfor meget at forskrække hende. Han var en øm Søn, derfor turde han heller ikke vise sig så nedslået, så sønderknust, som han var. Hans næste Tanke var derfor det *Middel*, der kunde give ham Noget af hans Freidighed og gode Lune tilbage.

[I, 11] Fortsættelse af Sofies Dagbog.

[155] Skjønt Opholdet i Kristiania kun varede i ti Dage, vilde Tilfældet, at jeg også her skulde blive buden på Bal. Her skulde jeg se den hele gentile By. Jeg gik med et hemmeligt Håb om, at jeg blandt mine Landsmænd vilde forvinde det ubehagelige Indtryk og forsone mig igjen med min kjære Dans. Men jeg tog fejl. Alt, hvad der dunkelt og ubestemt havde stødt mig, trådte her bestemtere og mere udpræget frem. Her var Individualiteterne mere fremtrædende og Kontrasterne mere iøinefaldende.

Jeg kom til at sidde i en af de forreste Damerækker. På Gulvet havde Herrerne dels placeret [156] sig i Grupper, dels slentrede de op og ned langs Rækkerne, akkurat som Officererne, der mønstrer Geledderne. Idetsamme lød Musikken den hele forreste Række blev optaget på en eneste stakkels, påfaldende svær, ung Dame nær. En Herre ved Siden af sagde blot de Ord til sin Sidemand, men så høit, at den Arme nok kunde høre det: Veiet, men *ikke* fundet for let. Hvorfor udsætter hun sig for en sådan Ydmygelse? . . . Hvem af os kan sikres for den? . . . Hvorfor udsættes vi for den? . . . Alle disse Spørgsmål stormede konfust ind på mig, medens den ene Damerække forsvandt efter den anden, og Raden nu kom til min. En ulidelig Følelse af Skamfuldhed betog mig, jeg ønskede mig hundrede Mile borte; jeg følte, at jeg vekselvis blev bleg og ¹¹⁴ rød. Jeg vil slet ikke danse, sagde jeg til mig selv. Dette kom over mig med ét. Og virkelig, efter at jeg havde givet et Par Afslag, følte jeg mig beroliget igjen og ligesom hævet i mine egne Øine. Jeg sad mellem to unge Damer, der var smukke og meget nydelige. En liden tynd Kavalier med et fladt, intetsigende Ansigt lorgnetterede os meget stærkt, men syntes ikke at kunne blive enig med sig selv. Mine Naboersker raillerede ham dygtig bag min Ryg; jeg ventede intet Mindre, end [157] at de vilde slå Vrag på ham. Hvor forundret blev jeg derfor ikke, da han bukkede for den Ene, og hun reiste sig med det forbindtligste Smil!

Den Anden sad over; jeg forsøgte at knytte en Samtale med hende, men det var ikke muligt at få et ordentligt Svar, så forstemt og distræt var hun bleven. En Mængde Damer sad over, og der manglede ikke på Kavallerer, men de stode blot omkring og så til, og de, der dansede, så ud, som om de forrettede et tungt Arbeide. Ingen af Parterne syntes at føle nogen rigtig Glæde derved, og jeg vidste ikke hvad jeg skulde tro. Mon det skulde komme af, at Damerne slet ikke få Lov til at danse med hvem de vil?

Det forundrede mig også, at de styggeste Herrer på Ballet næsten altid opsøgte de smukkeste Damer, ligesom de ikke kunde falde nok i Øinene alligevel. Når en sådan Herre vilde gjøre sig Rede for, *hvorfor* og med hvilke Tanker en sådan Dame følger ham i Dansen, så vilde det dog ganske bestemt falde ydmygende ud for ham. Mig forekommer det, at de uheldige Kavallerer også burde opsøge de uheldige Damer, så var de dog sikre på et frivilligere fra Hjertet kommende Jo Tak: Et frivilligt [158] Jo Tak, o, hvem giver ikke det! Vi danse med hvem det skal være, når vi blot får danse, vi danse med Nåle i Skoene, når vi blot får danse!

Iblandt de Dansende var der en Herre, der var mig påfaldende mellem de Andre. Det var en høi, slank Person med et blegt, udtryksfuldt Ansigt. Han var ikke ganske ung, og af den Måde, hvorpå man gik af Veien for ham, sluttede jeg, at det var en Mand af Betydenhed. Det mest Påfaldende var den Glæde, det Liv, hvormed han dansede. Det er umuligt at beskrive den ridderlige Gratie, den virkelige Fornemhed, der

hvilede over ham, når han bøiede sig ned til sin Dame i Konversationen eller førte hende ud i Dansen, og den Livslyst, den Glæde, der da strålede ud af hans Træk, af enhver Bevægelse. Han så ud, som om han havde vundet hende gennem tusinde Farer, ikke som om hun var tilfalden ham ved et Magtsprog. Hvor gerne vilde jeg ikke have danset med ham! . . . Det var, som om jeg måtte flyve ham imøde og styrte mig med ham ind i Hvirvelen ved Lyden af Musiken, der idetsamme bragte mit Hjerte næsten smertelig til at banke. Og dog vilde det ingen Glæde have voldt mig, hvis han havde opfordret mig. Jeg havde måttet give ham det ^[159] samme Ja, med den samme Bøining, det samme reglementerede Smil, som han vidste jeg vilde have givet den første den bedste Gjæk, der var kommen. Han forekom mig for god dertil.

.....
.....

Mine Ballidelser, er de ikke i det Små en Afspeiling af Livet?

.....
.....

O, i disse Ord ligger ligesom Summen af mine dunkle Barnesorger! Lykkelige Børn, hvis største Frygt har været den for en bortkommen Skolebog, som ikke har kjendt andre Sorger end Tabet af deres Dukke! Ved hvilken dunkel Tilskikkelse blev mit Sind så tidlig vakt til en Betragtning af Livets alvorlige Sider, til en dyb Sorg, en Angst over det, vi kalde vor Bestemmelse? – Vor Bestemmelse er at *giftes*, ikke at blive lykkelige. I den Forstand har jeg seet begge mine ældre Søstre opfylde deres Bestemmelse. De tog deres Mænd med Overlæg, frivilligt, og dog vilde de ikke under nogen Omstændighed selv have valgt dem. Hvor levende stå disse Scener endnu ikke for mig; de gjorde ^[160] et Indtryk på mig, der aldrig kan udslettes. Om begge mine Svogre, der fulgte efter hinanden som Lærere her i Huset, har jeg den ubehageligste Erindring. Da *Marie* blev forlovet med *Broch*, denne sære, stive, utålelige Pedant, som hun så mange Gange selv havde leet af, var jeg endnu ganske liden, men jeg husker det godt endnu. Da vi var samlede, og det blev forkyndt, sagde jeg til ham: hvor kan Du tro det, hun vil bare narre Dig! Marie – der så tidlig skulde dø – blev først ofret; hun var den Ældste. Hun skal have været så smuk, men jeg har intet bestemt Indtryk deraf, måske hendes Skjønhed havde dette alvorligere, åndelige Præg, som et Barn ikke forstår. Men *Louise* var frisk og strålende som en Vårdag, da hun kom hjem efter to Års Fravær i Kjøbenhavn hos Tante. Denne Skjønhed, det fremmede Snit på hendes Klæder, hendes utvungne og dog sirlige Væsen gjorde et dybt Indtryk på mig. Det var, som om Alt, hvad hun rørte ved, blev forskjønned. Jeg så op til denne Søster med en Art stum Beundring. Med en Skarpsindighed, som kun Børn har, vidste jeg at gennemtrænge Alt, hvad der angik hende. Men hun var den voksne Pige, og kun på barnlig Vis turde jeg lægge denne min dybeste Interesse og Hengivenhed ^[161] for Dagen. Jeg løb hendes Ærinder, gjattede ethvert af hendes Småønsker og søgte på alle Måder at behage hende.

Fra Tante Charlotte havde jeg til min tiende Fødselsdag fået en Voksdukke, og da jeg syntes, at den havde Lighed med Louise, kaldte jeg den op efter hende. Men lidt efter lidt identificerede jeg den ganske med min Søster; jeg inddigtede i dens Skintilværelse Alt, hvad der bevægede hende. Fik Louise en ny Kjole, skulde Dukken have akkurat en lignende. Med denne Louise talte jeg, for hende turde jeg uden Sky udøse mit Hjerte. Jeg rådede, jeg trøstede hende i vanskelige Tilfælde, jeg drømte de skønneste Fremtidsdrømme med hende. Dukken havde sin Bopæl inde i en dyb Niche i Grotten. Her sad den som en liden fortryllet Prindsesse, skjult for Verden, og ventede på den Dag, da Lykken skulde komme og hente

den.

.....
.....

Ja, *Louises* Skjebne har jeg taget mig ganske anderledes nær. At *hun* kunde gjøre dette! Hvor jeg hadede denne *Caspers!* . . Han var yngre og smukkere end Broch, havde et såkaldet «godt Hoved» og et Slags Mutterwitz, ^[162] som han idelig øvede; men disse Egenskaber tjente kun til at sætte hans Råhed og Indbildskhed i et stærkere Lys. Mor og mine voksne Søstre behandlede han altid plumpt og uærbødig, og han skammede sig ikke ved at indprente i Edvard den Grundsætning, at alle Kvinder var et Slags underordnede Væsener, der ingen bedre Behandling fortjente. Det bar ypperlige Frugter; Edvard blev, fra en ganske snil Gut, mod os Søstre tyrannisk og uartig. Ikke desmindre forelskede Hr. Caspers sig i Luise og nedlod sig til at begjære hendes Hånd. Aldrig glemmer jeg den Dag. Om Morgenen havde han skrevet et Frierbrev. Ved Bordet var alle tause. Luise så blussende ned på sin Tallerken og rørte ikke sine Yndlingsretter, som – jeg ved ikke om tilfældigt – var bragt på Bordet den Dag. Mor så høitidelig ud, og da vi reiste os fra Bordet, hjalp Caspers hende at sætte Stolen bort. Om Eftermiddagen talte Mor om Kvindens Bestemmelse og hvad Børn skylde deres Forældre. Jeg forstod da, hvad der var paa Færde; jeg vidste også, hvad Luise vilde svare; jeg vidste, at hun elskede en Anden. Hun havde aldrig sagt det, men jeg vidste det dog. Jeg var gået således ind i denne stumme Kjerlighed med hende, at den var bleven ligesom ^[163] min egen. Jeg skiftede Farve ligesom hun ved hans Navn, skjønt jeg aldrig havde seet ham.

Natten efter denne høitidelige Dag vågnede jeg ved, at hun lå og undertrykte sin Hulken. Er Du vågen, Sofie? spurgte hun. Har hun villet åbne mig sit Hjerte, eller var det af Frygt for at røbe det? Jeg troede det Sidste og lod, som jeg sov. Men da det blev stille, stod jeg op og listede mig hen til hendes Seng. Hun sov. Her sad jeg til den lyse Morgen; jeg turde ikke forlade min Post, jeg måtte overbevise mig om, at hun sov trygt, ligesom om jeg kunde beskjærme hendes Søvn. Dagen efter blev det forkyndt, at hun var forlovet med Caspers. Da sneg jeg mig ud af Stuen, for ned over Engene og skjulte mig i det Tykkeste af Skoven. Her græd jeg bitterlig.

.....
.....

Når jeg så Caspers vise Luise Kjertegn, forekom det mig, at hun led en offentlig Beskjæmmelse. Jeg kunde ikke tåle det, jeg oprørtes på min stakkels Søsters Vegne, jeg kunde ikke holde det ud inde i Huset, men skjulte mig i Skoven og i Grotten.

.....
.....

^[164] Imidlertid nærmede sig den frygtelige Dag, da Louise skulde vies til Caspers. Jeg troede bestandig, at Himlen vilde lade ske et Underværk for at forhindre det. Der skede intet Underværk, uden at det skulde være, at Louise var forunderlig fattet. Det smertede mig mere, end det glædede mig. Enten jeg vilde eller ei, måtte jeg være med i Kirken. Her så jeg Louise stå for Alteret med den Mand, som hun hverken elskede eller agtede, og som siden har gjort hende så grænseløs ulykkelig.

Men efter Høitideligheden, da Ingen spurgte efter mig, ilede jeg ned til Grotten. Siden *Louises* Forlovelse havde jeg neppe seet min Dukke Louise. For sidste Gang tog jeg hende frem. Jeg talte ikke

mere til hende; thi hun var jo død. Hun skulde, hun måtte være død. En sådan Nedværdigelse turde hun ikke overleve. Og så tog jeg da den lille Døde og iførte hende hvide Klæder, lagde hende i Kisten og satte den ind i det Dybeste af Nichen. Seks små Voksls brændte i malede Tinstager, og ligesom de Gamle skrinlagde deres Døde med alle deres jordiske Skatte, tog jeg hendes Klæder og Kostbarheder og alt mit Legetøi og gjemte derinde. Da Alt var i Orden, kyssede jeg hende og græd så oprigtige Tårer over hende, som om det ^[165] kunde have været min Søster. Derpå murede jeg Åbningen ¹¹⁵ ganske til med Ler og Sten, og et nyt Lag Jord og Mos skjulte aldeles Sporene. Hvad der her gjemtes skulde aldrig, aldrig mere komme for Dagens Lys. Jeg følte, at jeg murede min Barndom ind med det samme. Udmattet på Legeme og Sjæl kom jeg hjem og sneg mig op på mit Værelse.

.....
.....

Og det er sandt, hermed endte min Barndom, og et nyt Afsnit af mit Liv begyndte. Den Tomhed, den Ensomhed, der indtrådte i vort Hus, efterat begge mine Søstre havde forladt det, var også ret skikket til at nære den triste Retning, mine Tanker havde taget. Mor havde nok havt alvorlige Kampe med dem at bestå, førend de føiede sig. Hun troede det derfor nyttigt itide at bearbejde sine andre Døtre, for om muligt at forebygge hos dem, hvad hun kaldte «Romangriller.» Så hørte jeg da i rene, tørre Ord udtale, hvad jeg med Skræk havde anet, at *det næsten aldrig falder i en Kvindes Lod at ægte den, hun elsker, og dog er det hendes Bestemmelse at ægte Nogen*, da den ugifte Stand er den allersørgeligste. ^[166] I denne Henseende er I alle Prindsesser, sagde hun. Jeg svimlede mellem disse Tilstande . . . At giftes bort uden nogen Tilbøielighed, at slynges således ved en dunkel Magt viljeløs og dog frivillig ind i en ganske anden, uelsket Tilværelse! Og nu, hvis man elskede en Anden! . . . Arme Louise! . . . O Gud, lad mig ikke elske som hun! . . . Udtør denne Kilde i min Sjæl! . . . Lad mig undgå Skjebnen! Jeg vil leve ene – ene til mit Livs Ende, aldrig elske, aldrig ægte Nogen. Denne barnlige Bøn var kanske latterlig, men endnu kan jeg ikke le ad den.

.....
.....

Den enlige Stand begyndte at få en Art hellig Betydning for mig. Undertiden var den dog vist en stærk, fri Sjæls eget Valg. Når jeg kom sammen med Bygdens gamle Jomfruer, iagttog jeg dem med spændt Interesse. Ak, de var lidet skikkede til at gjøre Ideen smuk eller opbyggende. Hvilket øde Liv! Deres Tanker og Anskuelser om enhver Ting, hvor pertentlig bornerte, hvor forstenede! Hvor ynkværdige deres Beskjeftigelser! Gamle Jomfru Møllerup har i de sidste ti Aar uafsladelig strikket på en ^[167] Strømpe og rækket den op igjen, og denne Straf, der minder forfærdelig om Danaidernes, har hun pådraget sig, siger Mor, fordi hun var dårlig nok til at afslå nogle gode Tilbud «for en Grilles Skyld.» En gammel Kone, der går i Barndommen, kan måske udfylde sit Liv med at strikke, strikke evindeligt, men mon hun vilde række op igjen? jeg tror det ikke . . hun har vel havt Børn . . . Over alle disse enlige, forladte Væsener det samme Præg, jeg ved ikke af hvad . . af en gammel Jomfru. O Gud, kunde ikke denne Tilværelse gjøres smukkere? Lær mig det, lær mig at bære, at fylde den! Jeg vil læse, jeg vil lære, jeg vil arbeide Nat og Dag.

Dengang havde jeg alt læst Meget, men overfladisk og uden noget Valg. Det var Ting, som mere slappede end berigede min Sjæl. Men selv ved et bedre Valg savnede jeg Hovedbetingelserne for at forstå og tilegne mig det Læste: jeg manglede Kundskaber. En glødende Iver for at lære Noget greb mig. Under

den forrige Lærer, Hr. Caspers, havde jeg holdt Skridt med Edvard, det vil sige, jeg havde gennemgået de første Udtog af de almindelige Skolebøger. Nu begyndte mine Selvstudier; jeg læste sent og tidligt, jo mere jeg kom ind i det, jo mere voksede Interessen. Men jeg skjulte ^[168] mine Bøger ligeså forskrækket som Amalie sine Romaner. Således holdt jeg hemmelig Skridt med Edvard, indtil jeg var kommen ham forbi.

En Dag bad jeg ham så vakkert at låne mig et botanisk Værk, som jeg vidste, han havde i sin Reol; jeg vilde blot se Billederne, sagde jeg. Men han yttrede hånligt: «Du behøver ikke at anstrenge Dig med at lære noget Sligt; Caspers siger, at Fruentimmer blot er skabte til at styre Huset for Mændene, og at man burde sætte alle lærde Damer i Dårekisten. Det gav dog ikke min Lærelyst noget Stød. Det er ikke for Mændenes Skyld, det er for min egen jeg lærer.» Men aldrig bad jeg Edvard mere om nogen Bog, og alle dem, jeg dels af Faders Bogsamling, dels ved Lån kunde overkomme, bragte jeg ned i Grotten, hvor jeg indrettede mig et lidet Bibliothek. En Sten lukkede for Åbningen så kunstigt, at Ingen kunde opdage den. Hvor glad var jeg ikke, når jeg kunde komme ned til mine Skatte! . . . Jeg gik altid ugjerne hjem, men dog, som mig syntes, rigere end før. Alt, hvad jeg oplevede om Dagen, satte jeg i Forbindelse med det, jeg havde læst. Historien interesserede mig især levende. Fra Stenen ved Indgangen kunde jeg se, når der kom Nogen. Nærmede Nogen sig nede ved Mølleleddet, ^[169] så kom Bogen øieblikkelig ind i sit Skjul. Jeg havde en overordentlig Sky for at røbe nogen Kundskab, selv for Far, og Edvard og Caspers kunde have lagt mig på Pinebænken, før de skulde have mærket Noget.

Mine Glæder og Sorger var således ikke et Barns. Jeg havde en egen Målestok for dem. Kun i det Forhold, de stod til min egen store Bekymring, fik de Betydning. En legemlig Smerte, et skuffet Håb, Tabet af noget Kjert tog jeg mig derimod lidet nær. Et Instinkt sagde mig, at den bedste Modvægt mod disse Grublerier lå i Virksomhed, og neppe havde jeg fattet den Ide, førend jeg med grænsesløs Iver begyndte at deltage i Husets Forretninger. Men dette skete med en Ustadighed, en febrilsk Uro, der aldrig gennemførte Noget.

.....
.....

Caspers reiste, og nu skulde Kold komme. Jeg hadede ham allerede, førend jeg havde seet ham. Da han første Gang sad ved Bordet, blev jeg forundret ved at se, hvor ung og smuk han var, og at han talte et ganske andet Sprog end de Andre. Han kom ikke blistrende ind i Stuen, han bandede ikke, når han talte med Folkene. ^[170] Jeg hadede ham endnu mere derfor. Jeg gjorde den simple Slutning: jo høiere de have Grund til at stille sig selv, desto lavere stiller de os. Hr. Caspers fandt mig og mine Søstre altid gode nok til at blive hans Husholdersker, for Hr. Kold måtte vi da være noget endnu Ringere. Med denne Uvilje, så glødende, som den kan rodfæste sig i et uerfarent Barns Hoved, har jeg mødt ham. Hvor pinlige var ikke disse Skoletimer med ham! Jeg vidste, at jeg med al Lærvillighed, al min Flid dog kun vilde blive dette ringe Væsen i hans Øine, som han havde Ret til at se ned på. Den himmelske Tålmodighed, han viste, kunde den være Andet end Ringeagt? Når jeg da kunde lade ham sidde en stiv Klokke time og anstrenge sig for at forklare mig Elementerne til Noget, som jeg for længesiden var ud over, følte jeg selv det Grusomme og Latterlige deri, men jeg var som forstokket. En Forbryder må være således tilmode. En sjelden Gang skjændte han, og jeg følte mig besynderlig sønderknust og hædret derved . . . Ethvert Tegn på hans Uvilje kunde have gjort mig stolt. O, jeg syntes, at jeg kunde føle, hvor jeg var ham imod; når Lektien var ude, løb jeg, som om jeg kunde løbe fra min egen Ufordragelighed.

[171] Har jeg gjort ham Uret? Én Gang, en eneste Gang faldt denne Tanke mig ind, men den var så flygtig, så uklar, et Stjernes kud, ingen ledende Stjerne. Vi traf hinanden på Sæteren. Han forekom mig der ganske anderledes end mellem de Andre, hvor han bestandig er så underlig og siger Alting med en sådan Mine, at man aldrig ret ved, hvad han mener. Han udtalte Ord så sælsomme . . . Jeg tvivlede, om jeg havde hørt Ret. Han opmuntrede mig til at synge . . . At synge! . . . Men da vi kom hjem igjen, var han den Samme, og jeg så, at jeg havde taget fejl.

Har jeg taget fejl? Jeg ved ikke, men endnu er denne Fordom så rodfæstet hos mig, at jeg ikke kan være i hans Nærhed; uden at jeg føler mig beklemt.

.....
.....

Imidlertid var jeg alt blevet en stor Pige, men jeg forekom mig selv så utækkelig, at jeg aldrig gad se i et Speil. Jeg kunde nok lide smukke Dameklæder; enhver sådan smuk Fremtræden kunde gjøre et dybt Indtryk på mig. Hvor beundrede jeg ikke de Dragter, Luise havde, men aldrig tænkte jeg mig selv i nogen sådan. Mor sagde mangen Gang: «Du får sætte [172] dit Hår op og få Dig en lang Kjole, Sofie, Du er snart en voksen Pige»; men altid tryglede jeg om at måtte beholde min barnlige Dragt, jeg kommer tidsnok i den voksne, tænkte jeg. Sangen blev aldrig nævnt. Men næste Gang, da Far slog på den Streng, at jeg skulde ned til Tante, var jeg pludselig villig dertil, om alene for Sangens Skyld ved jeg ikke; måske en hemmelig Misnøie med mig selv lå til Grund, måske håbede jeg, at Livet i større, mere udviklede Forhold vilde bringe mig Svar på de Gåder, der plagede mig, og forsonende føre mig tilbage til mig selv og mine Egne. Jeg vil tie om de Erfaringer, jeg derom har gjort. Min Smerte, mine Skuffelser hører mig til, og jeg får se at komme tilrette med dem; men hvad jeg kan gjøre – og jeg vil gjøre det – er, at de ikke skal blive forstyrrende for Andre.

.....
.....

Min Barndom var altså trist, tristere måske end mangt andet Barns, der mindre end jeg nød de udvortes Betingelser for Lykken. Det var Skygger, usynlige for alle Andre. Men i disse Skygger er der dog faldt enkelte Glimt af Håb og Fortrøstning. Det var en Høsteftermiddag, [173] netop Dagen før jeg skulde reise, nogle Dage før havde jeg fyldt mit femtende År¹¹⁶. Jeg havde taget Afsked med Grotten og sad nu på Stenen foran Indgangen, vemodig, næsten ude af Stand til at løsrive mig fra Stedet. En kold, ubehagelig Tåge efter et langvarigt Regnveir havde hele Dagen hvilet over Eggen. Den lyse Baggrund mellem Fjeldrammen var lukket af et gråt Forhæng; man kunde netop skimte de to store Graner ved Møllen. I de ubestemte Omrids så de kjæmpemæssige og næsten truende ud, de stod der som Vogtere foran den hemmelighedsfulde Fremtid, denne Fremtid, som fyldte mig med en dunkel Gru og Angst. Jeg tænkte på Louise, min stakkels Søster, som jeg nylig havde gjenseet – hvor forandret, o Gud! – jeg tænkte på Jomfru Møllerups danaidiske Strømper, og Tilværelsens Trøstesløshed overfaldt mig. Jeg mærkede ikke, at et Vindpust strøg op igjennem Fjeldtrakten, at det med Ét lysnede i Luften, før jeg pludselig så Grantoppene blinke som to Kirkespir, og¹¹⁷ nu så jeg Tågen i store tunge Masser rulle sig sammen og synke ned mod Elvedybet. Med Ét lå hele Landskabet forklaret i Aftensolen, og ligeså hurtigt, som fremkaldt ved den samme Naturlov, slog den Tanke lys og varm ned i mig: «*At elske og [174] leve for den, man elsker!*» Forestillingen om en sådan Lykke overvældede mig, jeg sank på Knæ og trykkede mit Ansigt mod Stenen.

Jeg gik hjem, fortunlet som Betleren, der har drømt om, hvor den uhyre Skat ligger begravet og som bævende tænker på, at Drømmen kan være sand.

[I, 12]

[175] På Landet er det en gammel Skik at have «Storstue», det er, at have ét eller to Værelser i Huset, der stå ubeboede for kun at tages i Brug to, høist tre Gange om Året ved store Anledninger. Da rulles Gardinerne op, og Overtrækkene tages af Møblerne og Lampetterne; der røges og pudses, men forgjæves bestræber man sig dog for at betage Værelserne hint Ødets ubeskrivelige Præg, der ligger trykkende i Luften i Rum, som ikke stadigt beboes af Mennesker, og som hviler over alt Skabt, over den hele Natur, når den ikke beåndes og gennemtrænges af menneskelig Påvirkning. Er det Vinter, da spotte de gennemisnede Vægge [176] enhver Anstrængelse for at få det lunt; Ovnens oser og gløder, men i Stuen råder alle Zoners Temperaturovergange. For at have Storstue bor Familien ubekvent hele Året igjennem.

Ifølge denne Skik havde Familien stuvet sig sammen i den lille om Sommeren meget lumre Dagligstue til Gården; men Sofie havde benyttet den Autoritet, en ung, smuk, nylig hjemkommen Datter øver i et Hus, og havde fået sin Moder til at tage Havestuen, et stort skyggefuldt Værelse, i Brug.

Dette indrømmet, førte til nogen Forandring i Indredningen, og begge Søstrene havde efter nogle små Kampe tiltvunget sig Eneudførelsen af dette vigtige Hverv. Man måtte kjende den Konservatisme, der i dette Stykke råder i gamle Gårde på Landet, hvor Stole og Borde få et Slags Hævd at stå der og ikke andetsteds, og hvor de samme Væggeskilderier skuer uforstyrret ned på Slægt efter Slægt, for at kunne begribe Betydningen af denne Indrømmelse.

I lang Tid sysledes nu derinde, men på hemmelighedsfuld Måde, bag lukkede Døre. Disse skulde først åbnes, når det Hele var færdigt.

Og det er sandt, da denne høitidelige Dag [177] oprandt, havde man Grund til at prise Forandringen. Man kunde blot ikke begribe, at den ikke var skeet før. Det var en Overraskelse. Hvad der havde varigt Værd, de smukke Speile og Fruens Stolthed, Gardinerne, var blevne. Alt Påfyld derimod, alt Værdløst af Nipssager og Væggeprydelser, alle disse hæslige Vartræk og heklede Sager, der mellem År og Dag kan sammenhobe sig i ældre Familieboliger, var feiet bort og havde givet Plads for ældre Tidens fåtallige, men desto veltigere Ting, der tilsammen dannede et ret stateligt Ensemble, hvis største Fortjeneste var, at det virkede harmonisk. Alt, hvad der kunde tjene til dette Øiemed, var bleven støvet op af bælmørke Kroge og skimlede Kasser oppe på Lofterne. Fem gamle Familieportrætter indtog nu i sine pompøse Fortidsdragter Sidevæggene, det noget Brøstfældige ved Rammerne skadede slet ikke Indtrykket. Det værdfuldeste af disse Portrætter var Billedet af en bleg, tristblikkende, ung Skjønhed, til hvilket Familietraditionen heldigvis knyttede et Stænk af en tragisk Skjebne – et uheldbredeligt Vanvid på selve Bryllupsdagen – der gjorde det interessant. Et vældigt, for længe siden håbløst kasseret Ibenholtsbord tilligemed nogle ligeså [178] værkbrudne gamle Stole var blevne restaurerede af en udenbygds Mester i Limekunsten, som man i den Anledning havde ladet komme. Alle disse prægtige gamle Sager syntes nu fra sine respektive Pladse forbausset at stirre på hinanden, ligesom fornemme, i et ufortjent og skammeligt Exil længe prøvede Emigranter, der pludselig stode på hinanden i et hjemlandsk Forgernak. Døren til Kabinettet var taget

bort og erstattet med et Forhæng, Divanbordet rykket frem midt på Gulvet, ja det Utrolige var skeet, at Fruen havde afstået sit kostbare Brokadeteppet, der kun havde været benyttet ved store Familiefester. Det havde holdt hårdt; Søstrene havde udtømt sin Veltalenhed, Amalie havde udregnet for Mama, at når det oplevede Guldbryllupet – hvis Møllene skånedet det – så vilde det netop gjøre sin Tjeneste for 6te Gang i sit Liv; men Sofie gjorde Udslaget ved at forsikre, at Teppet var næsten aldeles Mage til det, der smykkede Tante Charlottes Dagligstuebord i Kjøbenhavn, og at denne altid brugte det Bedste til daglig.

Kun Ét var forblevet urørt i Stuen: Amtmandens gamle, falmede Lænestol med Pibebrettet over hans Plads henne i Hjørnet. Det var virkelig det Eneste, som hans Døtres vilde ^[179] Omkalfatningsværk pietetsfuld havde skånet, og, som om de vilde ret udhæve dette, var på det lille Bord med hans Aviser på Overraskelsesdagen hensat Vasen med Havens første Roser. Den, som var henrykt i denne Forandring, var Kold. Han var selv opvokset i et rigt Hjem og havde bevaret en måske lidt for stor Ømfindtlighed for Omgivelserne. Dog, hvo vil dadle ham! Hvem tør benegte den forunderlige Indflydelse, Skjønhed og Komfort her over, især over ensomme Sjele, Skaldyrnaturerne? Han havde opdaget, at Sofie tog sig først rigtig ud i denne Sal, at den med sin lidt dystre Pragt, oplivet ved den smilende Udsigt til Havens Blomsterparti, passede netop til en Art Skjønhed som hendes.

En Morgen kom Kold ned og fandt Familien samlet. Glasdørene til Haven stod åbne og lod den livsalige Sommerluft strømme ind.

Fruen og Sofie syede ved den åbne Dør, Amalie skjænkede The, og på Sofaen lå Edvard med Benene op på Lænet og sendte Amalie for tredie Gang bort med en Kop, som ikke var ham rigtig tilpas. Da Kold kom ind, reiste Edvard sig; thi han viste dog altid sin Lærer Agtelse. Kold var siden Begivenheden ^[180] på Sæteren steget betydeligt i Familiens Gunst; især kunde en sådan liden Romandåd ikke forfeile sin Virkning på Fruen og Amalie. Sofie erindrede, hvor beredvillig og med hvor megen Opofrelse af egen Bekvemmelighed han havde udført hendes Ønske, og hun kunde ikke undlade at betragte ham med mildere Øine. Nu kom også Amtmanden. Han havde netop nedlagt sig i Lænestolen, og Edvard havde rakt ham den tændte Pibe, da Talen faldt på Lorenz Brandt. Fruen vidste at fortælle om et nyt Oprin med Brandt, der vakte megen Latter, men den Gamle rystede bedrøvet på Hovedet.

Det arme Menneske, så er han da rent forloren!

Hvor kan Du beklage ham, bedste Ven? sagde Fruen. Her kan man blot have ondt af dem, som han gjør Skam og Sorg, som han viser en oprørende Utaknæmmelighed, og fremfor Alle af hans gamle, agtværdige Moder.

Alle var mer eller mindre enige heri og mente, at Lorenz ingen Medlidenhed mer fortjente. Kold sagde, at såvidt han kjendte Brandt, kunde der ikke synderligt være gået tabt i ham; den, der således havde kunnet ^[181] slukke enhver Gnist af Æresfølelse, kunde aldrig have havt den i nogen høi Grad.

Min kjere Kold, sagde Amtmanden mildt, men dog alvorligt, dette er både hårdt og urigtigt dømt. Tak De Gud, at Deres Natur og en bedre Tingenes Orden har holdt Fristelsen borte fra Dem. Brandts Studenterdage faldt i en noksom bekjendt Periode, der bragte flere på Afveie end ham, og i hvilken de Bedste allerlettest faldt. Dengang var Studenten næsten alene henvist til sig selv. Byens Huse stod ham ikke således åbne som nu, offentlige Forlystelser gaves der næsten ikke, og hvor skulde så de unge

Mennesker, der kom til Universitetet med Brystet fuldt af Livslyst og Begeistring, vel hen? De tyede da sammen, og en Tradition fra de gamle djerne Drikketider gjorde Punsch og Kommers uundværlige. For de svage Karakterer blev på denne Måde Glæde ensbetydende med Svir. De mest Begavede var under disse Forhold mest udsatte, både fordi de higede ubevidst efter en større Livsfylde, og fordi de bleve søgte fremfor Alle. På denne Måde er Lorenz reven med. Ak, hvor mange Forventninger knyttede sig ikke til dette Menneske! Vi troede ^[182] Alle engang, at der skulde blive noget Udmærket af ham.

Hvem kan negte alt det Undskyldende, der ligger i Forholdene! Men når De, Hr. Amtmand, tror, at de selskabelige Vilkår nu er så meget bedre for Studenten end før, må jeg dog betvivle det. Endnu savnes offentlige Adspredelser, og Adgangen til Familierne er vanskelig nok.

Det burde dog De mindst klage over, afbrød Fruen ham, De, som er bleven så uhyre afgjort; man stræbte Dem jo formelig efter Livet med Invitationer.

Mig, Frue? sagde Kold smilende, jeg forsikrer Dem, jeg har i to År været Kristianiabeboer, uden at nogen Sjæl, når jeg undtager min Vertinde og mine Manuduktører, vidste at jeg var til.

Men så blev De dog opdaget, og jeg ved positivt, at De har været med overalt.

Kristiania skal i den senere Tid være bleven så uhyre selskabelig, bemærkede Amalie.

Det er sandt, i den sidste Tid drev jeg meget omkring på Baller og i Selskaber, ja vist, det er ganske sandt. Kristiania fik virkelig pludselig Trang til en højere Selskabelighed. Men man havde ikke Tid til at bie, ^[183] til den kom naturlig af sig selv; Alting skulde straks have et europæisk Tilsnit. Dertil behøvedes der brugbare Subjekter; et vist Talent til at producere sig var det Eneste, der fordredes. Disse udvalgte Nummere gik da i Brug og blev uafsladligt slidte på, ja i den Grad slidte på, at mange af dem til Slutning ikke kjendte sig selv igjen. Jeg reddede mig, som De ser, i Tide, nådige Frue . . . En By kan være selskabelig, men det er ikke sagt, at den derfor er *gjestfri*, og det skal sandelig lidet hjælpe den store Mængde, der står udenfor, at se en Håndfuld af sine heldigere Kammerater idelig trækkes frem, at se nogle ofte tilfældige og tvivlsomme Fortjenester gjøre Lykke. Nei, Gud skal vide, de ydre Opmuntringer er få, og er Tonen nu bedre og Udskeielserne sjeldnere, så må det søges i noget ganske Andet.

Vistnok, tilføiede Amtmanden i en dybere Erkjendelse af Civilisationens Værd, i en alvorligere videnskabelig Stræben, med andre Ord i Tiden selv, der også hos os har brudt sin Bane. Det må være en trøstende Bevidsthed for den Unge nutildags, at Mørkhedens Dage er forbi; Grundvolden til det Gode er lagt, nu gjælder det at bygge på den.

^[184] Ak ja, denne Grundvold! – gid det var så vel! Det havde ingen Nød, var den allerede lagt, men det er netop den vi arbeide på, og vi gjør det i vort Ansigts Sved. Vi flytte Stenen, siden er den let at rulle . . . Vore Efterkommere vil kunne dømme om, hvor ondt vor Tid har havt det! – Den forrige Generation, der i cynisk Tankeløshed trådte det under Fødder, som vi nu strider for, var at skatte lykkelig mod os, den havde dog Råhedens Samdrægtighed. Nu ligger Spaltningen mellem os indbyrdes . . . Ethvert Individ, der vil det Rette, og – jeg havde nær sagt – hvad er det Rette, hvor skal vi finde det ud af dette Virvar? – møder ofte i sine Nærmeste den bitreste Modstand.

I Sandhed, disse Splittelser, denne evige Strid derinde er jo sørgelig at skue, sørgeligere endnu for dem, der berøres af den, bemærkede Amtmanden.

. . Nei, Forholdene er ikke gunstigere! Anledning til Udskeielser er der endnu i rigeligt Mål, men vi har fået Øinene op, vor Tid er mere *selvbevidst*. Derfor vil vi stå imod, vi kan lade os rive hen, men ikke lettelig fortabes som Lorenz Brandt.

Når Samtalen mellem Mændene tog en ^[185] alvorligere Vending, forlod de to ældre Damer den gjerne frivillig, men Kold havde bemærket, at Sofie, tilsyneladende ⁿ¹⁸ fordybet i sit Arbeide, fulgte den med Opmærksomhed. Denne unge Pige var vant til, at de Anskuelse, hun dannede sig om Livet, afveg fra hendes Omgivelses, og det havde gjort hende mangen Gang forvirret og uenig med sig selv. Hun udtalte sjelden en Dom uden om den ligegyldigste Ting. Nu havde det ofte hændt sig, at Kold med sine Ytringer pludselig belyste hendes stumme Tankegang. Når hans Blik streifede hende, kunde han undertiden blive overrasket ved den spændte Deltagelse, der røbede sig i hendes Miner. Han følte da en stor Lyst til at drage hende ind i Samtalen, men det vilde aldrig rigtig føie sig. Den Tilbageholdenhed, han havde plantet mellem dem, forekom ham med Ét både pinlig og tåbelig, og han lurede nu blot på en Anledning, der let og af sig selv kunde løse den.

Den kom, men ganske anderledes, end han havde ventet. En Begivenhed, usynlig for de Andre, men som dybt greb ind i hans Indre, gav hans hele Forhold til den unge Pige en ^[186] Farve, en Betydning, som det måske ellers aldrig vilde have fået.

Som de var samlede en Dag i Havesalen, kom Posten og faldt som en Bombe ned i den hørøstede Samtale. Et Øieblik efter herskede den dybeste Taushed, kun afbrudt ved den raslende Lyd af Bladene. Undertiden pleiede Fru Ramm at afbryde denne Stilhed med et henkastet Udråb, når Noget af Dagens Krønike vakte hendes Interesse. Dennes gang fandt hun imidlertid Intet at bemærke, men hun rettede et Spørgsmål til Kold. Et Øieblik efter gik denne ud.

Hvad gik der af Kold? sagde Fruen, han svarede ikke på mit Spørgsmål, og da han gik, var han bleg som en kalket Væg.

Uvilkårlig greb Sofie Bladet, han havde læst i.

Giv hid, sagde hendes Moder og gav sig til at søge. Jeg ser aldeles Intet . . . Blandt Dødsfald står der blot den gamle firsindstyveårige Fru S. samt en Frøken D. – Ingen af dem angår ham. – At der er brændt to Huse i Lillesand, kan han dog ikke tage sig nær.

Kold viste sig nede ved Bordet lidt mere stille end sædvanligt. På de deltagende Spørgsmål, man ikke kunde lade være at gjøre ham, ^[187] svarede han undvigende. Man havde taget aldeles fejl. En Opfordring til at følge med Familien på en Tur om Eftermiddagen afslog han dog.

Han stod ved Vinduet oppe i sit Værelse, da der var bleven stille i Huset.

Han tømte den gamle Angersskål, hvori vi drikke vore Dødes Minni, – denne Anger, der jo ikke er Andet end Menneskenaturens evige, ufrugtbare Kummer over dens egen Utilstrækkelighed. Kom de Døde tilbage, formåede vi da mere?

Margrethe! hviskede hans Tanke, er Du død, min ømme, kloge Veninde? Skal jeg aldrig høre din Røst mere, der så godt forstod at trøste! Og Du er død ensom, ikke elsket, ikke forstået, ikke påskjønnet . . . Ja, der er bart og koldt på sådanne Høider! . . . Også af mig har Du troet Dig forglemt, skjønt Gud ved, hvor ofte min Tanke har opsøgt Dig, beundrende og taknemlig . . . Det er sandt, Du har intet Tegn seet derpå, nei, ikke et eneste. . . . Ikke engang disse fattige Blade fik Du! . . . O, kan Du det fra din Himmel, så trøst mig over dette, selv kan jeg ikke tilgive mig!

Otte Dage senere modtog Kold en forsegleet Pakke, der indeholdt endel af Margrethes ^[188] skriftlige Efterladenskaber, og som, adresseret til ham, var funden i hendes Gjemmer.

Med hin underlige Følelse – halv Vemod, halv Gysen –, hvormed vi betragter kjere Afdødes Håndskrift, stirrede Kold længe på de bekjendte ^[119] Skriftræk. O, disse Tegn, hvori Menneskelivet endnu pulserer i al sin Storhed og Lidenhed, i sin elskelige Svaghed, hvilken Kontrast til Dødens Utilgjængelighed og kolde, afvisende Fornemhed! I denne Kontrast ligger Grunden til, at Alt, hvad der erindrer os om deres forkrænkelige Tilværelse blandt os, Klæder, Ting de have brugt, et Ord henkastet på en Lap Papir for at prøve en Pen, langt bitrere og heftigere rører Sorgens Streng, end Beskuelsen af deres sjelelige Fuldkommenheder. I denne synes vi igjen, at den svimlende Afstand forringes, og en blid Fortrøstning fylder os, at det Evige i os også engang vil føre os did, hvor de er. Et ligegyldigt Brev ryster os mere end et af en dybere Art, de blotte Skriftræk mere end selve Indholdet.

Vor Ven tilbragte en stor Del af den lyse Sommernat med at læse. Det meste deraf var løse Optegnelser uden Datum og Orden; enkelte af disse havde antaget en Brevform, hvori Kolds Navn mere som en Tilfældighed ^[189] figurerede. Måske havde hun aldrig tænkt at sende dem, indtil Døden meldte sig, og hun havde vel givet efter for den tilgivelige Trang, enhver Dødelig føler, dog at leve forstået i et eneste Væsens Bryst.

Vi vil ikke bebyrde Læseren, der velvillig har fulgt os gennem Sophies Selvbiografi, med endnu en lignende. Kun som Modsætning til denne en ung Piges umiddelbare Opfatning af Livet, vil vi meddele nogle Træk af en anden kvindelig Livsfilosofi, og det en, der er modnet gennem Smerte og Erfaring.

[I, 13] Uddrag af Margrethes Blade.

[190] Jeg tænkte nok, at det havde en anden Sammenhæng. Der er noget dybt Bedrøvende og Ydmygende i disse Fakta, således som jeg endelig har hørt dem fortælle af Dem selv. Bedrøvende for *Dem*, ydmygende for os. Den hele Gåde ligger i, at ingen af de Damer, som De har forelsket Dem i, virkelig har elsket Dem. Dog var der ikke det Mindste i Veien for, at De kunde blevet gift med hvilkensomhelst af dem. Tak Gud, at det ikke er skeet.

Et Slags Følelse har de vel havt, og de vilde være blevne meget fornærmede, havde man ikke kaldt den Kjerlighed; den havde alle [191] dens Luner og Fordringer. Et Slags Følelse havde de, ellers vilde de ikke kunnet møde Dem således. Men den *ægte* var det ikke. Det var ikke hin uvilkårlige, ukaldede og uimodståelige Magt, der Planten lig, som fødes i Skyggen, nærer sig useet og opleiet af sin egen Saft, og som man ikke kan oprykke uden at oprykke Livets Rødder med det samme.

Det var den *uægte*, Drivhusfølelsen, *Tilfældighedens* umodne Frugt, det var den matte Refleks af Mandens Begjær, der opstår af et Sømmenspil af smigret Forfængelighed, fornuftig Beregning og en nedarvet Underkastelsesvane.

Det er denne Manden tager tiltakke med; han forlanger ingen bedre og erobrer han den ovenikjøbet med lidt Møie, er han stolt som en Gud.

.....
.....
.....

Når det var muligt, burde Mændene aldeles ikke vælge. De vælger mest efter sanselige Indskydelser, de sætte Besiddelse over Alt.

Kvinderne burde heller ikke vælge. De er så lidet udviklede, at de ikke engang kan vælge fornuftigt af Fornuft. Man vilde forfærdes [192] ved at se de Motiver, der ofte bevæger dem til at tage imod et Tilbud.

De såkaldte «stiftede Partier» indeholder derfor ofte en større Betyggelse for den gjensidige Lykke, end man tror. Man skal ikke foragte dem.

Der er blot ét, der i Sandhed bør vælge, og det er den *kvindelige Kjerlighed*

Af alle de drømte og virkelige Egenskaber, der indtager en Mand for den Kvinde, hans Valg falder på, glemmer han blot en lille ubetydelig, det er *hendes Kjerlighed*.

Mærker han alligevel, at den lille Ting mangler, så tænker han: den kommer nok.

Alle Mænd tror sig Pygmalioner, der tidsnok kunne belive Billedstøtten, når den Tid kommer da hun nødvendigvis må stige ned af Piedestalen.

Men Ægteskabet tænder neppe nogen Kjerlighed; der bør tvertimod bringes et dygtigt Fond med for at holde det ud.

En Mand kan, selv om han ikke er nogen øm Ægtemand, være en *brav* Ægtemand. Han kan røgte sit Kald lige ivrigt, lige samvittighedsfuldt. Hans Pligter har en bestemt Begrænsning.

En Hustru derimod må være øm, skal hun ^[193] være *brav*. En Hustrues Kald har ikke sådanne Grændser. Det består i en Skare ubestemmelige, forskjelligartede, navnløse Enkeltheder, usynlige som Duggen, der falder, og som blot får sin Betydning gennem det Sindelag, hvoraf de udgår. I dette, i Kjerligheden, ligger dets Ubegrænsethed. Uden denne skrumper det ind til et Åg, en triviel Pligtopfyldelse, hvori det øieblikkeligt søger sin Begrænsning.

En Mand kan sidde hele Dagen ved sin Pult uden en eneste Gang at tænke på *hende*, for hvem han dog arbejder. Derimod tænker han meget på, hvorledes den Artikel, han arbejder på, vil tage sig ud i Bladet, og hvad Virkning den måske har på næste Forfremmelse.

Hustruen, der elsker, tænker alene i al sin Gjerning på ham. Til *ham*, for *ham*, ved *ham*, Alt. Han er hendes Ærgjerrighed, hendes Offentlighed, hendes Statsrådsafdeling . . .

Det er mærkværdigt, hvorledes man kan føle, idet man træder ind i et Hus, om denne belivende Gnist er tilstede eller ei. Man mærker det ordentligt på Atmosfæren inde i Stuerne. Hvor den råder, vil Alt have et mildt, beåndet Skjønhedens Præg, hvor den mangler, ^[194] er Alt dødt, koldt og nøkternt, selv i den rigeste Omgivelse. Enten river hun sig da med Magt løs af Åget og lader Maskineriet gå, som det kan, medens hun søger at døve sit Liv udenfor Huset, eller hun går rent op i det, hun selv bliver en knarrende Maskine, som man helst undgår.

*

Madame Dudevants Romaner gjør nu Opsigt. Det er sandt, de er forfærdelige, forfærdelige som de Årsager, der kan have frembragt dem. Her nytter det ikke at anlægge en almindelig, borgerlig Kritik eller komme med den sædvanlige Målestok for det Uoverskridelige. Vi må kunne læse disse Romaner roligt, men med den skrækfulde Interesse, hvormed man fra et trygt Standpunkt iagttager et af disse voldsomme Naturudbrud, der udbreder Rædsel og Ødelæggelse i Nærheden. Det passer ikke på vore Forholde. Vi og det franske Samfund kan omtrent repræsentere de tvende Yderligheder: det Begyndende, Uudviklede, hårdt i sin Knop Sammensluttede, der kun kan trues af Kulde og Vanrygt, og det raffineret Overkultiverede, der er sin Opløsning nær, og det er fra ^[195] dettes Moradser, at hun sender sine Nødskrig ud over den hele civiliserede Verden. Hun gjør ingen Betingelser, hun vil en total Løsrivelse, en fuldkommen Ligestillen med Mændene i alle borgerlige og selskabelige Vilkår, indtil en Delagtighed i deres Sæder, deres Sædvaner, lige til deres Klædedragt. Alt dette springer nu langt ud over vore ydmyge Ønsker og virker kun frastødende. Nei – det forstår vi ikke. Til evige Tider må Manden blive vor naturlige Støtte og Beskytter. Mad. Dudevant vil Opløsning af Ægteskabet, der hos os er den eneste Havn og Frelse, skjønt man også her ligesom der føler, at det kunde og burde være lykkeligere. ⁿ²⁰ I Frankrige sluttes de mest af Pengehensyn; *der* med Penge og uden Kjerlighed, *her* uden Penge og . . . uden Kjerlighed, men med den store Forskjel, at her er Mændene mere *ufordærvede*, hvorved Misforholdet dog bliver langt mindre føleligt – ja, man skal ikke sige Andet, end at disse med en mærkelig og øm Skånsel mod sine Hustruer

ligesom ubevidst ^[196] søger at udjevne Noget af det Ubillige i de forskellige Livskår. Nei, med al Beundring for den geniale Forfatterinde og indrømmende, hvad sociale Motiver her kan have nødvendiggjort, men George Sand passer kun ikke hos os. Hun har ingen Tunge for vore stumme Klager, hendes Skrifter opriver kun og irriterer, som al falsk Trøst. Vi trænger kun til disse Kræfter, der virker usynligt, stille i sin Kreds, og som umærkeligt afgnaver de Tråde, der binder os til den gamle Ballast. Det var den fattige, ubekjendte Madame *Le Gros*, der ved sin stille Udholdenhed i *la Tudes* Sag omstyrtede Bastillen. Vore Befrielsesforsøg bevæger sig endnu på usynlige Enemærker, og vi forstår os ikke det Mindste på de Erobringer, der er at gjøre udenfor disse. Gud fri os fra at konkurrere med Mændene til deres borgerlige Ombud eller aftviste dem den Fornøielse at bære Uniform og Tschacot. Hvad vi vil, er en større *Tankens* og *Følelsens* Frihed, Ophævelsen af de utallige latterlige Hensyn og Fordomme, der hemmer denne, sandere, mindre forskruede Dydsbegreber, en sundere Moral, der af sig selv vilde afvise alle Antastelser af en umoralsk, offentlig Dom, for hvilken den Bedste nu ikke er sikker, en større åndelig Uafhængighed af ^[197] Mændene, der vilde bringe en større Nærmelse tilveie og tillade os at være Mere for dem, og det i en dybere Forstand, end nu.

*

En Forfatter, der forøvrigt ivrer mod det Emancipationsskrig, der har reist sig i Frankrige, siger: Kvinderne har kun én Kilde til deres Erfaringer: deres *Kjerlighed* er deres Forstand, deres Tro, deres Genialitet, deres *Emanicipation*. Meget vel, vi forlanger ingen bedre. Men så må denne Kjerlighed først emanciperes, det er: reddes fra Barbari og Trældom. Beskyt da, o Menneskehed, denne vort Livs første Blomst; thi det er af den al Velsignelse siden skal modnes! Agt på dens Vekst og Frugt . . . Forstyr ikke letsindig dens fine Hjerteblade i den stupide Tro, at de grove Blade siden er gode nok . . . Nei, de er ikke gode nok. Der er ligeså stor Forskjel på dem, som på den The, vi almindelige Jordboere tager tiltakke med og kalde The, og den, som Keiseren af det himmelske Rige ene drikker, og som er den *virkelige* The; den høstes først og er så zart, at den må plukkes med Handsker ^[198] på, efter at Indsamlerne har vasket sig fyrgetyve Gange, tror jeg.

*

Ja, der er mange slige hårde Betingelser i vort Liv, der gjør, at vi kun ufuldstændigt kan svare til vor Opgave. Ja, ja, det være råbt for de tusinde døve Øren, der er noget Skjævt, noget Galt i vor Stilling. Skulde ikke de bittre Beklagelser fra begge Sider have nogen Grund? Vi hører ingen, vil I sige. Men de komme dog disse Beklagelser, ligesom hine uforklarlige Klageråb, der synes at stige op af den blanke Sø, eller klinge gennem Luften, men få Øren er indrettede til at høre dem.

Ja, vi fortjente at stilles bedre, vi er bedre, meget bedre end det, som Opdragelsen, vore Institutioner og det almindelige Omdømme har stemplet os til. Der gives herlige Naturer, der fuldelig ved at gjenvinde deres Ret ligeoverfor den Enkelte. Individet feirer mangan Seir over Slægtens Ringhed. Kommer det deraf, at Mændene, de Gifte, agter vort Kjøen mere, og i Omgang er elskværdigere mod det, end de Unge? De hædrer det idetmindste i deres Hustruer og ^[199] Døtre. Ingen Kvinde er tjent med at omtales i en Ungkarlekreds, og det er en kjendt Sag, at den eneste Måde, man der kan hædres og udmærkes på, er ved *ikke* at blive *nævnt*.

*

Der fortælles Meget om den høie Stilling, Amerikanerinderne indtager i sit Land. Det kan nok være, at dette hviler på Noget, vi ikke ret vil anerkjende. Derfor kan det dog være lige vægtigt i sine Resultater. Jeg vil tro, at den praktiske Måde, de opdrages på, Lovene, der indrømmer dem alle Fordele, Mændene, der med klog beregnet, fin Egoisme værner om deres Stilling, gjør dem fra Vuggen af til disse stolte, uafhængige Væsener, hvis Indflydelse strækker sig fra Dagligstuen op gennem alle Forgreninger af det Offentlige.

Ved Siden deraf vil jeg forsøge at give et Omrids, kun et svagt Omrids af vore unge Pigers Livskår. Endnu inden de fødes til Verden har Lovene plyndret dem.^[201] Det forudsættes ^[200] allerede da som en Nødvendighed, at de skal forsørges af en Mand, der vil tage dem tilægte. Ægtestanden bliver da for dem et Slags Brødstudium, ligesom Jus og Krigsvidenskab for Sønnerne. Opdragelsen anlægges derefter, det vil sige, meget mere på at opnå Attestas til Kaldet, end egentlig på at lære at bestyre det. Således vokser de op, uden virkelige Kundskaber, uden dybere Interesser, i et ubeskjeftiget Liv, fuldt af tomme Glæder. Det er ligesom Forældrene i en Slags medlidende Svaghed ikke kan skaffe dem nok af disse, ikke nok kan bedøve dem for den alvorlige Skjebne, der venter dem; de skal idetmindste more sig og have det godt, sålænge de er hos dem. Ofte kommer dertil en hemmelig Hjertesorg, der herjer i deres Indre, ligesom hine snigende Skovbrande, som man ikke bemærker i det klare Sommerlys. Så står de da ved Grændsen: Hjælpeløshed på den ene Side, et kummerligt Tilfældighedsparti på den anden. Valget er ikke så svært. Silkesnoren er jo altid ærefuldere end Strikken. De bliver da gifte. Og nu venter man, at idetmindste de Bedste af dem skal skaffe sig en Betydning, ædlere end den, nogle elendige Baltriumfer har beredt dem; nei, det vil kun sige, at de nu først går ind i Dunkelhedens ^[201] og Betydningsløshedens håbløse Nat. En påfaldende Henvisnen betegner denne Overgang. Man ved Intet mere om disse Væsener, der engang nævntes under Navn af den smukke Den eller Den, man kjender dem fast ikke mere, når de ude viser deres falmende Skikkelse. De er ikke mere Individder, de er norske Husmødre. Ved De, hvad en norsk Husmoder er? Jeg ikke heller rigtig, men jeg ved, at jeg ikke kjender en eneste Kvinde, der virker belivende i en videre Kreds, det være ved Elskværdighed eller ved Ånd, og dog kjender jeg mange, der både kunde og burde det.

*

O, du sørgelige By, hvor man er fordømt til evig at tømme Erindringens Bærme! Eier du ingen Drik for Håbet og Glemselen! Den, der engang i dit Skjød er bleven hjertebedrøvet, kan aldrig blive glad mere. Overalt hvor man går, støder man på Kors, der betegner, hvor en Glæde, en Illusion ligger jordet. Overalt spøger de omkring, disse hvileløse Ånder. De svæver Dig forbi på Trapperne, de møder Dig på Gadehjørnerne, ^[202] de vinker Dig fra Vinduerne snart fra dette, snart fra hint Hus, som selv står der som et Monument, øde og forstenet.

.....
.....

O, du store, du lille By! hvad er det for en Sky af Kulde og Mismod, der ruger over Dig! Du er stor nok, du Tusindnebbede! stor nok til langsomt at hakke det Individ tildøde, der ikke morer Dig længere, eller som Du ellers har fået Noget imod. Dog ikke stor nok til, at en sådan Ulykkelig kan finde en Vrå til at

skjule sig i. Den Mand, som har fået Skygge af Plet på sin Ære, den Kvinde, som engang er gjort latterlig, kan ligesågodt grave sig en Grav straks og styrte sig i den, hvis han eller hun ikke foretrækker at begrave sig i Tromsø eller Christianssand. Stor er Du, Du har allerede alle en stor Byes Lidenskaber og fortærende Higen og Krav, og hvor lille dog, og hvor fattig, da Du ikke formår at fyldestgjøre ét af dem! Du henviser os alle venskabeligst til hverandre, vi, dine Børn, skal leve af hverandre, tære på hverandre, sålænge der er en Fold af vort skjulteste Liv uopdaget. Men det gør os ikke elskværdige, således idelig at skulle være på [203] vor Post mod hverandre. Vi bliver uendelig skikkelige, uendelig korrekte, men uendelig ubehagelige; Enhver fornagler sig og alt Sit så godt, han kan, og den, som nu virkelig har Noget at værge for, et Hjerte, en Individualitet f. Eks., eller en anden stor Ulykke, den, som vil leve redeligt af sit Eget og mindst trænger til Andre, den bliver også i den almindelige Ligning sat i høiest Skat. Her er intet Livets, ingen Nydelsens Fylde, der kan trænge sig imellem, ingen Begivenheder, ingen Rystelser, ingen velgjørende Adskillelser uden ved Døden, intet mildnende *clair-obscur* . . Ingen Følelse, der øser af Illusionens og Fantasiens Kilder, kan holde ud; den må gå træt. Venskab og Kjerlighed allerførst, deres Gang er egentlig kun en lang Gravmarsch gennem alle Stadier af den kolde, afklædende Virkelighed. Og Beundringen og Enthusiasmen? O, de Ulykkelige, der engang har pådraget sig Sådant og måske skal leve i ti År bagefter! Ikke engang *Naget* kan holde ud, der dog, som bekjendt, er det Seigeste; *Naget*, som År ud og År ind møder sin Modstander på et og samme Gadehjørne, måske på samme Kløkkeslet, det bliver også træt af at hvæsse sine Blikke; man bliver selv sløv og affældig som disse, og Ulykken har [204] imidlertid påtaget sig så Meget. Ja, vi bliver så hjertelig trætte af hverandre, vi, dine Børn, du store, du lille By, og dog må vi fordrage hverandre, indtil vi bæres bort. Og når så Klokkerne ringer, ved Enhver af os, for hvem de ringer, og da bliver vi dog vemodige, når vi tænker på, hvorlænge vi har levet kristelig af den Bortgangne, og så opdager vi, at vi dog i Grunden holdt af ham.

Jeg ved dog Noget, som er trofast inden din Kreds, og som ikke trættes, og det er Sorgen; den ruger over sig selv og bekymrer sig ikke om Andre.

*

Engang hørte jeg Mor, der ikke troede mig i Nærheden, sige til gamle Tante *Hanne*: Margrethe taler aldrig om det, men det er tydeligt, at hun svinder hen. Men er det da ikke en Gåde, at en Pige som hun kan gå hen og græmme sig over det *ubetydelige* Menneske? . . . Om M. vil hun Intet høre. O, lad hende i Fred, sagde Tante Hanne.

Nu er det allerede besynderlig bittert at høre Andre på vore Vegne nedsætte *det* som ringe og foragteligt, som vi selv vilde give vort [205] Liv for at opnå. En Lindring vilde det være at høre dem skjælde os uværdige til en sådan Lykke. Thi det er Sandheden. Ethvert oprigtigt Menneske må finde sig uværdig til en stor, en overvættets Lykke. Ubetydelig kalde de ham. Kjender de ham? Hvad hjælper det desuden mig, hvad de siger og tror? Den Stemme, som de finder læspende og fad, for mig er den Musik, ja den eneste, jeg forstår, som går mig til Hjertet. Man har sagt, at han er kold, at han er tom, affekteret, at den eneste Ynde, han har, den henter han hos sin Skrædder i Hamburg: Alt dette siger Damerne, og dog taler de idelig om ham. Mændene påstår, at han har Karakter. Hvad angår det mig! Over mig har han øvet denne ubetingede Overlegenhed, denne hemmelighedsfulde Magt, der vilde holdt min Følelse frisk og sky til det Sidste, som gjør, at Intet vilde være blevet tungt og trivielt, hvis jeg kunde båret det for ham . . for *ham*, og som gjør, at jeg må dø af Sorg over, at det ikke kunde ske.

*

Det er dryppet i mit Øre engang – *hvorledes, af hvem*, ved jeg ikke – at Grunden ^[206] til, at der ikke blev nogen Forbindelse mellem os, skulde være hans store Frygt for at drage en Kjerlighed som vor ned i et norsk borgerlig husligt Livs Armod. Skulde han gifte sig, da måtte det være med en rig Kone. Nei, jeg hører Hulheden klinge i denne Frase, hvori Mange måske vilde søgt en Trøst; nei, nei, jeg ved det bedre. Der er ingen anden Fattigdom, der skiller os ad, end den, han huser i sit eget Hjerte. Jeg var rig nok, jeg var rig for os Begge.

*

O, man skulde ikke foragte et trofast Sind! Når de kolde, trange Dage kommer!

*

Hvor kan en Mand vedholdende og koldblodigt krænke en Kvinde, af hvem han ved sig elsket! Og dog ser vi endog her hos os Mænd forsøge sig i det åndelige Forførerfag og misbruge den Magt, Tilfældet engang indrømmede dem over en stakkels Skabning, ved systematisk at forfølge og såre den. De må jo huske, at Enden, den ubønhørlige Ende på al slig Bravour ^[207] her i vort lille Samfund er en prosaisk Husfader, og det Eneste og det Høieste, der er at håbe og vinde, en skikkelig, trofast Hustru, helst en, der har bragt et friskt, uberørt Sind med, og Døtre, som de med Liv og Blod vilde forsvare mod den Ulykke at tabe denne Skat.

Der blev talt forleden om en ung Pige, der i flere År havde været under en sådan Behandling. Hendes Ungdom var visnet hen under den, hendes Fremtid spildt. Hun havde elsket og været elsket af et Menneske af en dæmonisk Karakter og havde i dette Forhold gennemgået al denne privilegerede Mishandling, alle Arter og Grader af denne hemmelige Tortur, hvorved Alverden alene er tilstede for ligesom den bestaltede Læge at tælle Pulsslagene og mærke, hvorvidt man kan gå. Disse Arter, I kjender dem I, som kjender dem! Denne Trang til at se os lide, denne Forfølgelse, så længe vi fly, dette isnende «Hvad nu»? når vi sky og overvældede stanse, denne Utrættelighed i at ægge vor Svaghed – lokkende Tale og kolde Miner, dunkle Ord og brændende Blikke! – Disse Straffe, når vi er svage, Straffe, når vi viser Styrke. Dette Raseri, når vi vil løsrive os, denne Jalousi uden Ømhed! . . . O Gud, ^[208] hvad siger jeg! . . . Hvem talte vi om? Om hende, der blev bedraget for sit Liv, som jeg . . . som jeg. Man roste hendes Mildhed og Forsonlighed . . . Jeg tror, at den har været Sløvhed, en Mangel på Evne til at lide mere! Hun kom i hans Hus, hun omgikkes ham venskabelig, hun havde endog hjulpet Veninden, der fik ham, med at sy . . . Jeg kunde det ikke.

*

Er jeg uforsonlig? Jeg tror dog på en indre Forsonlighed, der ved Bøn og Bod kan opnåes. Jeg tror endog, at var det et begavet Menneske, vilde man kunne bringe det indtil at glæde sig over de åndelige Resultater af hans Liv. Men *Undseelsen*, men *Skrækken*, der sidder i Nerverne! Den Ene må dog blegne ved Synet af den Anden, og kan ikke Foruretterten, så må den Forurettede.

*

O Gud, Du ved det, jeg har kjæmpet med Naget og Bitterheden? Hjælp mig at seire i denne Strid! Du ved det, der har været Timer, hvori jeg syntes, at din Himmel ikke kunde [209] rumme To som os, og dog må denne elendige By indeslutte os Begge.

*

Nei, jeg kan ikke slippe Troen på ham. Tusinde Gange fordømmer jeg ham, men så kommer dog en Stemme, som siger, at hans Hårdhed kun var Ungdommens Overmod, Råhed, denne vor nationale Arvepart. Jeg tror dog på en Diamant bag denne Kruste af Arrogance, Forfængelighed og Verdslighed. Men Diamanten skal slibes i sit eget Støv; kun ved noget ligeså stærkt, ligeså ædelt, ligeså udholdende kan det lykkes at bringe den for Lyset. Jeg ved, hvad dette er, hvor det findes. Jeg ved det, ingen, ingen Anden.

*

Syv År senere, tiende Juni.

Min Fødselsdag! Jeg opdagede idag, at jeg endnu er ung af År; jeg synes, at jeg har levet så uendelig længe; kun femten År var jeg, da jeg lærte ham at kjende. Sålænge jeg gik i Fortryllelsen, var jeg som de i Bjerget Indtagne. De sandse Intet af Udenverdenen, de mindes [210] den ikke, de har tabt Målestokken for hvad vi ellers kalde Tid. Når de kommer ud, kjendes Ingen ved dem. Så er det gået mig. Jeg var et troskyldigt, blændet, naivt Barn; jeg er vågnet med Alderens og Lidelsens kloge Blik, der, selv såret, gennemskuer Alt. Derimellem ligger Ungdommen udslettet. Jeg har ikke kjendt nogen af dens Glæder eller harmløse Nydelser . . . Jeg har Intet læst, Intet lært, ikke engang at vinde nogle Veninder. Alt ser så fremmed og forundret på mig. Disse falmede Ansigter, disse ældede Skikkelser kjender jeg dog igjen; jeg har seet dem som i en Drøm, da var de unge og fagre og skinnende af Håb. Tiden har faret gjækkende hen over Alt.

Også han! Også af hans Liv, der var så forventningsrigt, har den grusomt fremdraget Parodien. Han er gift. Intet af Alt er dog opfyldt, hvorfor jeg ydmygt vilde have båret min Forsagelse. Hans Skjebne skulde jo været langt herligere end den, jeg kunde have beredet ham! Hans Kone er ikke rig, idetmindste ikke på Åndⁿ²² og Elskværdighed. I hans Hus skal der herske alt Andet end Skjønhed og Gratie. Han kunde ikke like Børn, hørte jeg ham ofte sige, fordi de virkede forstyrrende på den Livets Ro og Harmoni, uden hvilken voksne Mennesker ikke kan [211] leve, det måtte da til Nød være et Par, der, så deilige som Thorvaldsens Marmorgenier, kunde gjøre omtrent samme Virkning inde i en Stue. Han har seks Børn, men intet af dem er smukt. Han skal være en øm Fader. Jeg kan nedskrive dette uden Skadefryd, men også uden Sorg, ikke ligegyldig, men dog uden Bevægelse, som Noget, der ikke angår mig, ikke skal angå mig mere.

*

Når jeg fra min Krog ser de unge Piger bevæge sig i en Balsal, så yndige, så lette, så ungdomssikre, så strålende af Glæde og Tankeløshed, fyldes jeg af en Vemod, en næsten *moderlig* Vemod – hvis jeg for mine seksogtyve År turde bruge dette Udtryk. En Hær af Ængstelser stiger op i denne Vemod, Ængstelser, som jeg intet Navn, ingen Form kan give. Vore Fædre og Bedstemødre samlede så nemt alle disse vor Tids tal- og navnløse Spørgsmåle i et eneste stort og forståeligt, det bekjendte klassiske: «Kan Du koge Grød?» men ak, i vore Dage har man jo opdaget, at dette ikke forslår, at Lykken i et Hus ikke er assureret, om *hun*,

som drager derind, bringer denne Videnskab og [212] alle dens Forgreninger ind i det. Jeg vilde heller sige . . . nei, jeg ved ikke, hvad jeg vilde sige, eller hvor jeg skal ende og begynde. Om jeg nu sagde: Har Du, unge Pige, blot i Tanken gjort det uhyre Spring fra din nuværende Eksistents til den næste, der venter Dig, og som Du, ifølge den Lov, Skaberen nedlagde i Dig, der forlanger din Andel af Livets Møje og Livets Fryd, selv stille higer efter? . . . Har Du nogensinde et helt Kvarter tilende alvorlig sammenlignet denne Fremtid med det Nu, hvori Du lever? . . . Nu ånder Alt kun for Dig. Forældre, ældre eller yngre Sødskende, Tjenestefolk og Veninder, Alt omkring Dig synes blot at være til for dine Fornøielser, for din Bekvemmelighed, for den Lykke, Du skal gjøre. Og Enhver, som ser Dig, finder det så naturligt; Du er så indtagende, disse Roser, dette Flor klæder Dig så godt, som om Du aldrig skulde aflægge denne Glædens luftige Dragt.

Ved Du, hvad det vil sige med Ét at skulle leve for *alle Andre*, men Lønnen og Takken må Du ikke søge hos dem? . . . Har Du tænkt, hvad det vil sige at dale fra din Florshimmel lige ned i den massiveste Virkelighed, hvis Vogterske og ansvarlige Hoved Du sættes til at være? . . . Forstår Du, o Du Bagatellernes [213] Præstinde, Du Hverdagslivets Vesta, forstår Du at passe disse tusinde små, osende Lamper, at ikke en eneste af dem går ud? Kan Du opfange alle Barnekammerets og Kjøkkenets Mislyd, kan Du kjæmpe den daglige Einheriestrid mod Råheden og Ufuldkommenheden, uden at dit Væsens Adel og Mildhed tager Skade? Kan Du være både *Ånden* og *Redskabet* og så utrolig mange modsigende Ting på engang, ofte i ét Åndedræt, at det ikke kan opregnes? . . . Kan Du, således splittet i dit Væsen og tifoldⁿ²³ knuget og mattet under denne tungvindte og gjenstridige Realitet, tillige være *Sjelen* i dine Børns Opdragelse og din Mands åndrige, oplivende Veninde? Og, min unge Søster, kan Du bære den Skuffelse, at Verden kun har seet og vurderet dit bedste Værd i din Skjønhed, og så gå dit Speil forbi med en Trøst på rede Hånd? . . . Kort, kan Du Alt dette uden at *forsage*, kan Du rulle Stenen op hver evige Dag og hver Aften rolig se den falde ned igjen, fordi en Alf har hvidsket til Dig, at den dog hver Gang kommer til at ligge nogle Tommer høiere op? . . . Nogle Tommer nærmere Målet hver Dag! Og skulde det da hænde, at din Villie, din Iver har været stærkere end din legemlige Organisation, og at der i denne melder sig Noget, vi [214] kalder Nerver, Noget, hvis Tilværelse og mysteriøse Rapport til Sjelen Doktorerne vedgår, når man ikke netop spørger dem som Ægtemænd og gode Borgere . . . Skulde de gjøre Oprør disse Nerver, så Himlen bevare Dig! dit hele Væsen blev en eneste lidende, dirrende Nerve, der vilde bringe Dig til at skjelve ved en Dør, der oplukkes, og holde Søvnens borte fra dine Nætter . . . Kan Du da lade, som om Du ingen Nerver havde, fordi Du selv er den *store Nerve* i det Hele, af hvis Rø og Styrke Alt er afhængigt? . . . Jeg spørger Dig ikke, o unge Pige, om Du kan alt dette for den Mand, din Sjel har *valgt*; thi da, Du Udkårede blandt din Slægt, da ved jeg, at Du kan det, og dit lysende Øie bekræfter, at Du kan det; men kan Du også alt dette for den Mand, – Du får, som tilfalder Dig ved Livets Terningkast, ikke mere og ikke mindre tilfældigt end den Danser, der nu netop kommer for at byde Dig op, og som Du har flere vægtige Grunde for ikke at afvise, blandt Andet den, at Du kunde komme til at sidde over, medens Du måske blot har en eneste Modgrund, den, at Du i Grunden ikke liker ham? . . . Kan Du alt dette og meget Andet, som min Tanke forfærdet springer over, for denne Mand, og søge Lønnen kun i dig selv og [215] måske i Håbet om en rolig Vrå hos dine Børn engang – et Håb, der tilsidst dog træt vil dale ned til Ønsket om en Grav? . . .

Jeg har opholdt Dig længe, unge Pige, altfor længe, jeg ser dit Øie hvile fortrydeligt og utålmodigt på mig . . . Jeg forstår Dig. Du giver mig Spørgsmålet snildt tilbage: Om jeg selv kunde Alt dette? Nei, nei.

Hvor jeg ser En af vor Midte helt at løse denne Opgave for *Guds* Skyld, stille og modig og uden at sætte sit Hjertes Ungdom og Mildhed til, der fyldes jeg af Beundring. Jeg bøier mig dybt for denne ubemærkede Storhed, denne daglige Heroisme, dybere end for nogen Mands Gjerning, hvor glimrende denne end kan være; men jeg kunde det ikke . . . Himlen være mig nådig! Jeg kunde det *slet* ikke.

*

Et År senere.

Igår gik han forbi, men stansede, opholdt af en Bekjendt, udenfor et Vindu, hvor jeg sad. Jeg havde ikke på lang Tid seet ham så nær, og jeg iagttog ham bag Gardinet med den bævende, halv nysgjerrige Angst, hvormed man betragter et fældet Rovdyr, der engang satte os i [216] Skræk. Han var ældet, denne stolte og udfordrende Holdning var bøiet, og den Elegance, der udmærkede hans Person, var forsvunden. Han talte livligt, men Vinden bar Lyden bort, dog troede jeg at høre den Stemme. Da så han op . . . himmelske Barmhjertighed, var det Vanvid, der idetsamme berørte mig! . . . Dette Blik gik mig, som fordem, gennem Sjelen, det drog mig som med usynlige Arme ned mod ham . . . jeg kunde opløst mig i Vemod og Sorg ved hans Fødder . . . Ja, det må have været Vanvid, . . . jeg har altid mistænkt den kvindelige Troskab for at være et Slags Vanvid.

.....
.....

Nei, nei, dette er mod Aftalen, nu vil jeg være i Fred.

*

Jeg har søgt i hellige Bøger og Taler, jeg har lyttet i Kirkerne, men aldrig nævnes denne Lidelse ved Navn. Der er blot nogle visse almengyldige og almenfattelige Sorger, der nævnes, og som på den Måde er bleve stående Typer for det hele Begreb. Men hine Sorger, der ikke er almengyldige, der ikke pranger med [217] ydre Tegn, der ikke anråbe Menneskene, men netop må dølge sin Jammer, alle disse Hjertets taueste, farligste Vunder, de ignoreres altid, de skydes uden videre ind under det almindelige Begreb Lidelse eller vel endog Synd. Hvorfor det? Når et Barn har stødt sig, og det skriger af Smerte, giver det sig kun tilfreds, når Moderen ser på Stedet og lægger sin dulmende Hånd derpå. Hvorfor nævner Presterne aldrig denne Lidelse? Tror de ikke på den? Har de glemt den? O ser til, I hellige Mænd, og I vil opdage, at I ikke har glemt den! Ser til, og I vil måske finde en Fold i Eders Sjæl, hvor denne Lidelses Navn – netop dennes – står uudslettelig indgravet. Nævn den, kald på den ved Navn, og der vil gå et Pust gennem Kirken, og det er de undertrykte Suk fra de Tusinde, der har fornummet Råbet. Hvad Trøst har I erfaret? Sig os det. Forklar os, hvorfor det Herligste i os skal blive til en Gift, hvorfor Gud nedlagde denne Attrå i vor Sjæl, for at den skal forstyrres og vi med den! O, jeg hører Svaret! Også ifølge den åndelige Statsøkonomi skal den Hungrende ikke gives Almisser, men henvises til den almindelige Forsørgelse, denne store, usynlige, ukjendte Forsørgelse! . . . Men om man alligevel forhungrede? Kunne I Intet [218] udrette for at forhindre Hungeren? Skal Religionen alene være det sidste Ly for Trøstesløsheden? Burde den ikke snarere forekomme Trøstesløsheden, ikke alene helbrede Offrene, men også afvæbne Bødlerne, bryde alle de Love, der grunde sig på Despoti og Fordomme, løse alle Forviklinger, hvori Lidelsen har sit *Udspring*, og bøie Hjerterne mod hverandre i Kjerlighed?

*

Tyvende Mai.

Nu er Freden kommen, det er Dødens, det ved jeg; derfor er den lys og glad, den er sikker. Jeg ved, at jeg skal dø, og jeg tænker på det som på en Reise, der ligger for os på en liflig klar Sommermorgen. Her har jeg intet Mere at gjøre . . . Gud vil i sin Barmhjertighed tilgive, at jeg ikke havde Mod til at leve uden for dette Ene, Ene. O, han være takket, der gjorde Trådene svage! Hvor mangt et Liv, der tilsyneladende går jevnt og roligt hen, er ikke en eneste lang Dødskamp? Han vil optage mig i sin Himmel, at jeg der kan leve fuldkomnere, renere og uden Bråd og Bitterhed. Måske der, måske der!

[219] Doktor E. har Noget i sit Ansigt, der siger, at han har tænkt over Mennesker og Menneskesorg. Han må have forstået mig, da han alt længe har betroet mig, at min Tilstand var håbløs. For de Andre går den for en nervøs Svækkelse, der kan helbredes med Nafta og Valeriana. Forleden bad jeg ham sige mig *når*, med mig behøvede han ikke at bruge de sedvanlige Kunster. Han mente: «Når Bladene falde af Træerne». Han fik Tårer i Øinene ved at se den Glæde, det voldte mig. Han måtte love, ikke at forurolige Mine før netop nødvendigt. Uden Støi, som jeg har levet, vil jeg gå bort. Når Bladene falde af, stille og lydløst som de. Ingen Sygestue, ingen Vågekoner, ingen Moskus, ingen Forespørgsler, ingen af disse Ceremonier, hvormed Døden melder sig i et Hus og gjør den så fæl for de Andre.

*

Tyvende Juni.

Det vil bedrøve Kold at høre, at jeg er død. Han vil måske tænke, at jeg tror mig glemt af ham. Også det vil bedrøve ham. Min unge Ven, kunde jeg sige Dem, hvor roligt, hvor tillidsfuldt jeg tager denne Taushed. Og dog [220] vilde det have glædet mig inderligt, havde jeg hørt Noget fra Dem. Nei, jeg ved, De har ikke glemt mig. Kan en Broder glemme en kjær Søster? og en Sådan var jeg dog for Dem. Anden Magt, ved De, at De ikke har havt og aldrig kunde få over mig. Det Bedste, det Blideste i Dem har jeg formået at lokke frem. Lad os være taknemmelige for, at vi fandt hinanden i Forstenelsen herinde, og at vort Møde var så smukt og varmt og så kort.

Så hør da endnu et sidste Ord fra Deres Veninde. De tror nu, at Deres Hjerter er dødt, og at De er uimodtagelig for en ny Følelse. De første Skuffelser efterlader altid denne Tro, indtil man mærker, at også det var en Skuffelse. Måske De har allerede erfaret det. De vil atter føle Dem fængslet, dybere, sandere end nogensinde før. Er det en ung Pige, der er ædel og elskværdig, o, så ber jeg for hende! . . . Behandl hende varligt, krænk hende ikke. Vær ikke rå og sig: denne unge Pige elsker jeg, hun skal blive min; men sig: denne unge Pige vil jeg bringe til at elske mig, hvis ikke, må jeg forsage hende. Overfald hende ikke, så hun forvirret over dette Overfald rækker Dem Hånden uden at kunne besinde sig, hvorfor hun egentlig gjør det. Lær hende at *tro på Dem*; kan De [221] ikke vinde hendes Tillid, så anse Alt for tabt. Lad hendes Følelse modnes gennem en dyb og inderlig Vurderen af hvad der er *Bedst* i Dem. Som Mosten vil den have Tid til at gjære, og er den da *ægte*, vil den strømme over af sin egen Sødme. Agt på den da og tag den som en Gave af hendes Hånd. Tag den, som den er vunden: ydmyg, skjønsom, ridderlig. Thi såsandt som Menneskene agte lidet på den og savne den bittert, såsandt som det er Deres Mening, at hun skal dele et Livs Besvær som dette med Dem, *så er den det Eneste, som holder ud*, ja, såsandt som Gud lever og vil være mig tro i min sidste Stund, får De ikke dette Klenodie med, så er det Andet ikke værd at eie.

*

St. Hans Aften.

Det går hurtigere, end jeg havde troet. I Nat tænkte jeg, at min sidste Time var kommen. Jeg har dog været oppe i Dag, jeg har ryddet op i mine Skuffer og har skrevet og ordnet og sat friske Blomster overalt. Hvad der af dette mit jordiske Testament skal tilsendes Kold, vil jeg nu forsegle; han modtager min Afsked [222] fra denne Verden. Mine Tanker om Evigheden, om hin fortsatte personlige Tilværelse, om mit Håb på den, har jeg ikke betroet Papiret, jeg har aldrig kunnet tale derom til noget Menneske. Jeg er let og glad: Gud vil ikke gjøre denne Følelse til Skamme, men have Barmhjertighed med mig, fordi jeg har lidt såmeget. Alt er nu overvundet, endog Tanken om det *sorte Skrin*, som jeg har havt en indgroet, barnagtig Skræk for. Skulle endelig Ødelæggelsens Rædsler hermetisk opbevares! . . . At ikke et Menneske kan få Lov til at lægge sig til Ro i den Jord, hvorfra det stammer, uden i denne afskyelige Varetægtskasse, som skiller os fra den Moder, der så inderlig længes efter Gjenforening med os! Hvor sød var ikke den Forestilling, at denne Moders Arme omsluttede os fast og ømt, at vi allerede strax var Ét med hende . . . Men kan det ikke være anderledes, så læg mig i Skrinet, men med så få Anstalter og så hurtigt som muligt. Der er Intet for Lægerne at opdage ved mit stakkels udtærede Legeme. De vil dog kun sige, at Lungen har været lidt for liden eller Hjertet lidt for stort Ingen må røre ved mig uden gamle Tante Hanne . . . Tante Hanne har været snil mod mig – hun har havt en stille Tanke for min Skjebne. [223] . . . Hun er En af dem, som har siddet på sit ensomme Værelse over sit Strikketøi og har fredet stille om det Eneste, som er værd at mindes i Livet . . . Hun har ikke glemmt, at Ungdommen har et Hjerte – et Hjerte, hvoraf den kan dø. – Jeg vil lægges ned i Skrinet i min blå Silkekjole og med det røde Koralhalsbånd og Armbåndene – dem havde jeg på en Aften – en lykkelig Aften – O min Eneste – min Tanke og min Drøm her i denne Verden – for en eneste sådan Aften er det dog værdt at udholde Livet – Tak, fordi Du har været til og opfyldt Tilværelsen og gjort den rig og underfuld – Tak, Tak for Alt, for den Fryd, Du har ladet mig ane, for Drømmens lyksalige Bedrag – for Smertens Overmål – Alt har været stort og fuldvægtigt og er af det, som kan tages med.

*

Kl. tolv. Ikke en Sky på Himlen – Luften gløder og dufter – Fjorden er et eneste Brændspeil – O Guds Jord, Du er smuk – Farvel du smukke Guds Jord.

*

[224] Stakkels Margrethe, sagde Georg, da han havde endt disse Blade. Ja, gå i din Grav, Du og dine Lige, hvor de er. Her trænger vi kun til travle og hårde Hænder, ikke til Ånd eller for dybe Følelser.

Gå til Ro igjen, stakkels Barn! Du er kommen for tidlig op. Morgenen er grå og kold, og Tågen ligger tyk over Engene . . . Sov sødt og trygt, indtil Solen og Fuglene komme frem.

Men jeg vil tage disse Smertenskorn, jeg har opsamlet i dit Spor, Du Henvisnede, og gjemme dem trofast og nedlægge dem – dog vel altid etsteds. Farvel Margrethe, hav Tak for dit Venskab.

Farvel! sagde han og trykkede det sidste Blad mod Pande og Mund, inden han lagde det hen. Nu først så han, at den korte Sommernat var svunden, og at Dagskjæret allerede faldt rødt på de spredte Papirer.

Dødens Gys, som havde svævet over dem om Aftenen, var svunden . . . Margrethe havde selv mildt borttaget den! Fyldt af den underbare Beroligelse, der ofte indtræder af sig selv efter et stærkt Sindets Oprør, og som meddeler sig apatisk til Legemet også, rullede han Gardinet ned for den første indbrydende Solstråle og lagde sig til Sengs for straks at falde i den sødeste Søvn.

[I, 14]

[225] Georg Kold var en af disse Naturer, om hvem man kan sige, at de opdrages ikke, de eier Dannelsen og dens Ynde som Vuggegave. Han var modtagelig, og en varm og let henreven Følelse, en Karakterens Renhed oprettede hos ham, hvad den måske manglede af Styrke.

Opvokset i de ensomme Bjergrakter, hvor hans Fader eiede og drev en af Landets betydeligere Gruber, havde denne Afsondrethed, hvis Oplivelse, næst de få Fremmedbesøg, Sommeren tilførte Huset, fornemmelig bestod i Læsning af hvad dets ganske vel udstyrede lille Bibliothek eiede af Skjønliteratur, kun altfor meget befæstet disse ideale Forestillinger om Livet, som er så [226] velsignet at eie, sålænge man – får beholde dem. Lykkelige Familieforhold, et Hjem, hvor han blot havde lært den Harmoni at kjende, som Velstand og Dannelse forenet formår at skabe, var heller ikke skikket til at forstyrre det Illusoriske i dette stille Drømmeliv.

Så nåede han umærkelig de År, da der skal lægges en Livsplan. Da han ingen ret Sands havde for Faderens Bestilling, lod den på: Kristiania for at studere. Med den mere praktiske Del af hans Studium gik det her kun så som så. En nødtørfdig Interesse indbragte et ligeså nødtørfdigt Resultat. Tilværelsens ideelle Side med dens Fantasier mer beskjæftigende, dunklere Opgaver og mere løftende Resultater drog ham, den Ensomtfostrede, Drømmeren oppe fra Skovene, anderledes til sig. I de såkaldte abstrakte Studier fordybede han sig nu, da alle Midler dertil stod ham åben, med dobbelt Iver, og Menneskelivet, det levende, bevægede Menneskeliv, hvori han så sig stillet, syntes ham det bedste, sikreste Medium til at tilegne sig det Læste, forklare ham det Dunkle og løse dets Gåder. Og det drog ham med mystisk Magt ind i sin Hvirvel og bød ham Belæringen, sin Belæring, ak altfor villig imøde. Man vil mindes, hvorledes han i hint Brev, stilet til Müller, omtaler nogle [227] af de Erfaringer, som han her havde indvundet, Erfaringer, der rigtignok på sin Vis redeligt delende, lod Alt, hvad de plyndrede ham selv for, komme hans Menneskekundskab tilgode.

Ensomme, sensible Sjele eier fortrinsvis Hulspeilevnen til at samle dybt og stærkt, og således kom det, at mange af Tidens Problemer og Spørgsmål anelsesfuldt gik gennem denne unge Sjel, inden de endnu havde vundet nogen ret Form i den almindelige Bevidsthed. Han levede og åndede i dem og gav dem undertiden i sin Varme Udtryk ved Leiligheder, hvor det havde været bedre at tie eller at tale om noget Andet.

I disse sine Bestræbelser for at klargjøre sig Livets mere ideelle Fænomener i deres forskellige Grene af Videnskab, af Kunst, Poesi, havde han heldig overstået det kritiske Punkt, hvor man drømmer sig selv Digter og Forfatter, og vundet hen til at blive et Stykke af en Tænker og en ganske flink Stilist.

I Amtmandens Hus havde han fået god Tid til at fortsætte sine Yndlingsstudier. Hvo, der havde seet ham i det første Afsnit af hans Kristianiaophold, vilde imidlertid nu fundet ham helt forandret. Han havde ret heldig uddannet vor Ungdoms Instinkt, at drage en usynlig Rustning over sin lettest angribelige Side. I

den ^[228] Kunst at dæmpe ethvert naturligt Udbrud af Følelse og synes uberørt, hvor han mindst var det, kunde han måle sig med den Bedste . . . Farlige, altfor kunstige Pantser, der undertiden ender med at kvæle sin egen Eiermand!

Müller havde måske mer end nogen Anden påvirket sin Ven i denne Retning. Georg Kolds Forældre døde næsten samtidig et Par År efter hans Indflytning til Kristiania. Hjemmet lukkedes, Minerne gik i fremmede Hænder. I denne Krise tog Müller sig opofrende af sin unge Elev, rådede ham, greiede hans praktiske Anliggender og viste ham i det hele faderlig Omhu. Villig skal også den Indflydelse anerkjendes, som den hæderlige, i alle sine Tilbøieligheder og Sædvaner strengt sobre, ældre Mand her kan have øvet.

Men personlig passede disse To ilde sammen. For hårdt havde en Jernnatur som Müllers berørt en fra den så grundforskjellig, og som i sin Art måtte være ham uforståelig. Deres Venskab havde været Lerkrukkens og Vasens Reise med hinanden; kun ved at undvige redder denne Sidste sig.

I Samtaler med Andre var Kold sleben, beleven, ikke uden et Anstrøg af Ironi, der for en dybere Iagttagelse netop vilde have røbet de ^[229] Ømme Punkter. I hans nuværende Omgivelse var der heller Ingen, som havde gjort et Blik i denne Natur, uden det skulde været Amtmanden. Fruen betegnede ham altid som et Uhyre af «Ufølsomhed», og for de Yngre, der vanskeligere opgave Troen på noget Ligestemt, var han ialfald en Gåde.

Mere forrædersk afspejlede hans Ydre enhver stærk indre Bevægelse. Også hans fysiske Komplektion var af denne delikate Art, der let giver efter for Sjælens Angreb, og han måtte mere end engang finde sig i at gjælde for syg, når Noget kun stærkt havde angrebet ham.

Margrethes Mindeblade havde rystet ham dybt. Han gjenkjendte denne anelsesfulde Imødekommen, hvormed hun, tilsyneladende mindst beskæftiget med ham, traf de dybeste Strengte i hans Sjæl. Ingen, som hun, havde den Evne at gjætte Tankens stumme Sprog, at løse Tvivl og at yde Trøst, hvor det mindst ventedes. Dobbelt indtrængende nåede denne Røst ham, da den klang til ham fra Graven, forklaret gennem en nu forstummet Smerte.

Den øvede en øieblikkelig Virkning på hans Tanker og Følelser ligeover for Sofie. Den halv nysgjerrige Mistro, hvormed han hidtil havde betragtet hende, veg med Ét for øm Interesse og ^[230] Medlidenhed. Som Margrethe stod også hun ene i sin Kreds, uden som denne at have en Livserfaring at støtte sig til. En uendelig Lyst til at nærme sig hende greb ham, men en ligeså dyb Sky holdt ham tilbage. Han kunde ikke overvinde sig til at drage hende ind i en af disse almindelige, daglige Diskurser, eller henvende noget Ord til hende i de Andres Nærværelse. At træffe hende ene vilde aldrig lykkes ham. Derved fik deres gjensidige Forhold noget Tvungent og Fremmed, som begyndte at vække Opmærksomhed. Enhver, som kjender lidt til Livet på Landet, ved, hvor fornaglet Sligt kan blive.

Forstemt over dette, vred på sig selv, gik han en Aften til Ro. Da havde han følgende Drøm:

Det lille Optrin på Sæteren, som han havde meddelt i hine Blade til Margrethe – disse Blade, som hun ikke fik – gjentog sig igjen. Sofie sad i sin barnlige Dragt med de tykke Fletninger nedad Ryggen, på Gjerdet og sang. Han klappede i Hænderne og råbte et skingrende Bravo! Da vendte hun et Ansigt mod ham, hvorpå der stod malet en Smerte, en Rædsel, der næsten forstenede ham selv – men det var ikke

længer Barnet Sofie. Han ser hendes ^[231] Skikkelse glide foran sig mellem Træerne, men nå den kan han ikke; hvergang han tror at være hende nær, forsvinder hun igjen. Hist ved Klipperanden må hun standse, der sidder hun på Stenen, tænker han. Men se! hun er heller ikke der – men fra Dybet lyder Toner op til ham, vilde, jamrende, hendøende, og atter igjen smeltende og lokkende som en Havfrusang. Han vil styrte ned, men vågner med et Skrig. Endnu hører han Tonerne, endnu jamrer de i Dybet, da springer han forvildet op og hen til Vinduet og lytter. Det er Lyden af et Piano, han hører; det er Sofie, som synger. Hendes Instrument var da kommet; over Sofie havde han rent glemt hendes Musik.

Med utålmodig Hast klædte han sig på og ilede ned i Havestuen. Sofie var alene. Et Øieblik standsede han igjen uvis. Hun sad med Ryggen vendt mod ham, iført en frisk strøgen, lysstribet Morgenkjole. Hendes lange Lokker, måske ikke bestemte til at hænge ned den Dag, var tvungne glat til Siderne, men ligesom oprørte ved denne Tvang, dannede de i deres bølgende Fylde en Frisur som den, man ser på de antikke Kaméer. Ved Kolds Indtrædelse vendte hun Ansigtet om med et Udtryk af let Overraskelse; hun mindede ham om Drømmen.

^[232] Se, der er jo Pianoet, så få vi Musik her i Huset, det vil blive herligt!

Blot De ikke får formeget af det Gode, sagde Sofie smilende; hvad mener De om Øvelser som disse? og hun tog et Par kromatiske Løb. Kold holdt for Ørene.

Nok, nok! spil nu noget Smukt ovenpå, eller syng Noget, jeg beder Dem . . . De synger jo, ikke sandt? men idetsamme frygtede han igjen for at få det gamle traditionelle Svar: O nei! en Smule, det er ikke værd at høre på men lykkeligvis svarede hun:

Jo, jeg synger. Sang er min Glæde. Når jeg nu vidste noget Smukt, vilde jeg synge det for Dem . . . De har mere end nogen Anden Ret dertil.

Jeg? sagde Kold overrasket.

Jeg skylder egentlig Dem min Sang. Den var måske aldrig bleven til Noget. Erindrer De ikke engang, De traf mig på Sæteren? . . . Dog, hvor skulde De kunne huske en så ubetydelig Begivenhed! . . . For mig blev den vigtig.

Kold forstod hende, men han lod hende tale.

De opmuntrede mig til at udvikle dette Talent, ^[233] og De gjorde det på en Måde, der lod mig se Tingen fra en ganske ny Side . . .

Ah, virkelig!

Fra det Øieblik fik jeg en sådan Lyst, og jeg greb derfor begjærlig det Tilbud, jeg ofte havde afslået, at besøge min Tante i Kjøbenhavn. Her har jeg arbejdet så flittigt som muligt, men Tiden var for kort. Nu angrer jeg næsten, at jeg afbrød den.

De afbrød den selv, og hvorfor gjorde De det?

Jeg ved ikke, jeg blev betagen af en sådan Hjemve, at jeg ikke kunde holde det ud længer.

Og nu længes De ned til Danmark igjen? har De måske ikke fundet Alting så herligt heroppe, som De tænkte?

Nei . . jo . . nei rigtignok . . jo naturligvis, sagde Sofie i en Forvirring, hvorover de Begge istemte en Latter. Dog kan jeg ikke negte, at Meget forekommer mig anderledes, end det foresvævede mig. I Danmark er der dog så meget Godt og Elskværdigt, som man kan længes efter igjen.

Jeg kan nok begribe Hjemveen, sagde Kold, dog tror jeg, at den aldrig skulde kunne underkue ^[234] mig, forudsat, at mit Ophold i det fremmede Land var frivilligt.

Det kommer af, at De endnu ikke har prøvet den.

Nei, det kommer af, at jeg forud er overbevist om, at den vilde berede mig Skuffelser, når jeg gav efter for den. Jeg vilde tvinge den til at afklæde Hjemmet alle usande Fuldkommenheder. Den skulde blot få Lov til at gjøre mig de virkelige Fortrin bevidste. I Hjemveen er der desuden skjult en Portion Skrøbelighed, en Magelighed nemlig, en Modbydelighed for nye Indtryk.

Og dog, og dog er jeg bange for, den vilde overliste Dem.

O, jeg tror Dem . . . jeg tror Dem! . .

Men hvori kan det ligge, at den har sådan Magt denne Følelse, når der er en Stemme, som siger os, at vi gjør Uret i at give efter for den?

Ja, hvori kan det stikke? Det er Nationalitetens Mysterium. Jeg tænker mig, at et Lands Naturbeskaffenhed ligesom afsætter sine Stoffer og afpræger sit Billede i sin Befolkning, og at Individet, løsrevet fra denne sin Jordbund, føler et Savn, der drager det tilbage til den igjen med al Erindringens Magt. I Danmark må en Norsk, såvidt jeg kan skjønne, klarere end noget andet ^[235] Sted blive sig sin nationale Eiendommelighed bevidst – og omvendt en Dansk heroppe.

Måske det ligger meget deri, at de to Nationer nu for Tiden sålidet ynder hinanden, bemærkede Sofie. I Danmark har man ondt for at anerkjende noget Norsk.

Kold studsede, og nær havde han sagt: Har De gjort den dybsindige Erfaring i Deres Tantes Salon; dog vel ikke ved de To af «første Rang?»

Finder De det komisk? sagde Sofie, der så hans Smil.

Nei, slet ikke, tvertimod, det er jo sørgeligt, men det lader sig dog forklare.

Hvordan mener De?

Jeg mener blot, at nu, da det gamle Bånd er løst mellem os, medens vi dog, i så mange Stykker henviste på hinanden, uundgåelig hendrages til hinanden, må hin Forskjellighed virke på en anden Måde, en mindre sympathetisk. Det er menneskeligt; det kan ikke være anderledes. Det Nationaleiendommelige ved os må af gode Grunde frastøde en Dansk mere, end Danskheden os. Det vækker Erindringer om Noget, som engang var, men ved Forholdenes Magt ikke mere er; Erindringer, som må have Tid til at

læges. Vi derimod, som unegtelig har ^[236]trukket det lykkeligere Lod i dette Verdensbegivenhedernes Lotto, vi har også lettere for at være billige. Vi påskjønner ret hjertelig Alt, hvad der er Godt dernede, Alt, hvad de har forud for os. Det skal såmen ikke hindre mig fra at sætte stor Pris på at tilbringe nogen Tid i Kjøbenhavn. Men jeg har desværre ingen Gudmor dernede.

Efter en Pause, medens hun ligesom ubevidst akkompagnerede Tanken på, hvad han havde sagt, med et Par dæmpede Akkorder, ytrede Sofie:

De kan også vanskelig gjøre Dem en Ide om, hvor forskjelligt Livet arter sig dernede mod her. Tilværelsen forekommer mig der lettere, sorgløse, mere overfladisk; man er mere fornøiet med sig selv og sin Næste, og man tager Alting på en mindre besverlig Måde . . Når man er kjed af Dagens Byrde, griber man med usvækket Lyst efter Fornøielser. Man har Lyst til Alt, man har Tid til Alt . . . men her . . .

Her, supplerede Kold, her tager man Livets Disharmonier ret grundigt, og når man er træt af Dagens Byrde, er der ingen Tid til Fornøielser, hvoraf der heller ikke gives stort flere end de, den vilde Natur tilbyder.

^[237] Men, tilføiede han alvorligere, denne åndelige Afsluttethed, disse Savn, hvori vi ammes op, gjør netop Karaktererne stærke, om end strenge, og Gemytterne dybe, om end smertefulde og indadvendte . . Ja, vort Norge er en streng Mor for sine Børn.

Sofie fæstede ved disse Ord sine Øine på ham, og det var, ligesom der malede sig en Angst i hendes Miner.

Da Kold bemærkede dette og smilende spurgte, om hun led af Hjemve efter Danmark, sagde hun:

Jeg tror det næsten, jeg ved ikke bedre, end at De imellem får holde et lidet Foredrag for mig om alle de Skuffelser, denne Følelse bereder os.

Jeg vil gjerne holde alle de Foredrag, De ønsker, sagde han med Varme. De ved jo, Sofie, at jeg har en gammel Ret dertil . . . og at jeg har Noget at indhente, lagde han til med Betoning.

Og jeg, sagde Sofie rødmende, vil til Gjengjæld synge for Dem . . hvis det kunde formilde lidt af vore «Disharmonier».

Godt! sagde han med strålende Mine, det ^[238] er en Aftale. Jeg holder Taler for Dem, og De skal synge for mig. Vi vil straks begynde.

Hvorned?

Med Sangen! . . Med Talerne! . . . Med Sangen, Sangen! råbte de med én Mund.

Sofie bøiede sig ned efter et Nodeblad, men idetsamme trådte hendes Moder ind. Hun syntes lidt forundret over denne livlige *tête à tête*.

Er De så tidlig på Færde, Hr. Kold! så gjør De os vel den Fornøielse at drikke The med os? Sofie, se at skynde på den.

Sofie greb fornøiet dette Påskud til at udsætte Sangen, som hun med Ét følte Ulyst til.

Isen var brudt. De søgte hinanden, *ikke stjålent*, åbenlyst, uden Tvang. Ved Bordet, på Spadserture, i Selskaber sluttede de sig til hinanden. Det er sandt, de havde Meget at sige hinanden. I Førstningen studsede man, men Fru Ramm, der tog det fra den eneste Side, som Sådant bør tages op på, besluttede at være delikat.

Lykkelige Tid! Ingen af dem tænkte på at give dette Forhold noget Navn. Sofie hørte blot på ham, hun indsugede hans Ord, hun troede Alt, hvad han sagde; han var bleven hendes Lærer igjen, og hun skulde jo indhente det Forsømte. ^[239] Og han! længe havde disse Ord ligget opdæmmede i hans Sjel, for første Gang i hans Liv turde de strømme fuldt. I Sofies Liv var et nyt Afsnit indtrådt: Opklarelsens, Bevidsthedens. Hendes hele Væsen modtog Præget deraf; det blev sikrere, tillidsfuldere, mere eiendommeligt, undertiden lidt hensynsløst. Hun udviklede en forbausende Virksomhed, var oppe med Solen, og når hun således efter en lang Dag, tilbragt med Læsning, Musik, Samtaler med Kold og huslige Forretninger, lagde sig til en sød og fast Søvn, syntes hun, at Dagen endnu havde været for kort. Den Hjælp, hun ydede i Huset, glædede hendes Moder meget. Denne havde vænnet sig til ikke at have synderlig Nytte af Amalie, der tilbragte sin Tid mest med de såkaldte Fruentimmernetheder, med at male Vandfarve og imellem klimpre lidt på en Guitar.

Kold havde i visse Måder fundet Sofie anderledes, end han havde ventet. Det var ikke hendes Skjønhed og eiendommelige Gratie, den havde vel overrasket ham, dog denne Mulighed havde han tænkt sig. Han mærkede også godt den Snare, denne vilde drage om hans Sind; dog, da han havde i friskt Minde alle de Lidelser, en ^[240] fordringsfuld, lykketørstende Sjel kan gennemgå, når den skal leve af Skjønheden alene og intet Andet, havde denne Egenskab hidtil mere holdt ham fjern. Men han opdagede en *Sjel* hos Sofie, en Sjel stærk nok til at møde hans. Hendes åndelige Natur havde været ham gådefuld. Han troede på noget Sterkt og Begavet i den, men han havde altid forenet dette med noget Ensidigt, Eksentrisk, noget i mange Stykker Forkjert. Han havde drømt om Kampe og Modstand. Den Forståelse, der pludselig udfoldede sig imellem dem, så smuk og harmonisk, så berigende for dem Begge, overraskede og fortryllede ham. Den skulde blive det bedste Værn – det indbildte han sig idetmindste – mod en blind Forelskelse, der igjen vilde forplumre Alt. Margrethe havde anbetroet ham denne unge Piges Lykke. Hendes sidste Bøn til ham havde været for hende, den Ukjendte. Og han skulde ikke svigte Margrethes Tillid. Han var virkelig så ivrig, så opfyldt af denne nye Opgave, at han ikke kom til at dvæle meget ved Sofie selv, det vil sige, hendes Person, hendes Dragt og disse tusinde Tilfældigheder,

«Hvoraf sig Guden spinder
Til Net om Hjerterne de sterke Bånd –»

^[241] . . . I henrivende, indtrængende Ord strømmede hans Livsbetragtning over i en Sjel, altfor villig til at optage den. Han fandt ikke alene et åbent Øre, men mangan Gang en Selvtænkning, en Modenhed, der mødte ham på de dristigste Udflugter, og som ofte i kvindelig Gjetningsevne svang sig op over ham selv.

Om Kold nu følte, at dette Vern ikke var ganske at stole på? . . . Men ligesom instinktmæssig undgik han enhver personlig Berørelse, endog den ærbødige, som enhver Herre kan tillade sig ligeover for en Dame. På deres Spadserture bød han hende aldrig Hånden til at støtte hende over Stene ved Bækken,

aldrig Armen ved et vanskeligt Sted i Fjeldet. Sofies naturlige Behændighed gjorde det tildels overflødigt. En Dag havde hun på en sådan Spadsertur fået en Torn i Hånden, der smertede hende meget, men hun undertrykte Smerten, og Kold vilde måske blot have henvist hende til Tålmodighed eller et andet Husråd, førend han, en anden Daphnis, havde forsøgt at trække den ud.

Der var gået nogle Uger. Man var allerede midt i Juli, Juli med sine varme, farverige Aftener og strålende Nætter. Liaen klang, og Millioner Blomster sendte deres sidste Duft ind ^[242] i Husene. Lykkelige Tid! Lykke uden Navn og Mål, der fik en ny, farlig Fortryllelse under Sommerens berusende Ånde! Og Sofies hele Skikkelse strålede i Gjenskinnet af denne Lykke. Hun blomstrede som en Rose. Der var en Ånds Lethed og Lydløshed over Alt, hvad hun foretog sig. Hendes Sang var en Jubel, hendes Gang en svævende Flugt. Man så hende komme og forsvinde som et Syn. «Du forfærder mig med din Hurtighed», sagde hendes Moder mangel Gang, «Du kan umuligt have været der nu»; men Sofie forsikrede, hun havde været der, og at hun havde gået ganske adstadig.

Det forekom Kold, at denne Tid aldrig kunde tage Ende! Og den endte – altfor snart! Han fik pludselig den Opfordring af Amtmanden at gjøre en Forretningsreise til Kristiania. Kold var vant til disse Hverv; Amtmanden vidste, at han gjorde ham en Fornøielse med dem. Denne gang traf det ham som et Tordenslag. Med Overvindelse rev han sig løs, og medens han i urolig Iver drev på Reisen, drømte han sig allerede tilbage igjen. Ved Afskeden rakte han Sofie Hånden og anbefalede hende de Bøger, hun skulde læse under hans Fraværelse, samt lovede hende nogle nye, som han skulde bringe med.

[I, 15]

[243] Et Forhold mellem to unge Personer, der, kun grundet på gjensidig Interesse, ikke har et bestemt andet Mål end en blot åndelig Udveksling, hører af gode Grunde til de såre sjældne hos os. De synes at tilhøre lykkeligere, friere, mere udviklede Tilstande end de nærværende. Når de desuagtet finder Sted, vækker de en Opsigt som alle de Fænomener, der ikke spirer i naturlig Grund. Mødre og Værger kan ikke fordrage den Slags Venskaber. De er dem for *upraktiske*, ofte hindrende for Døtrenes Lykke. Og Mødrene har Ret. Hvortil denne farlige Prøvesten? Vore Børn kan jo blive lykkelige ad den almindelige Vei, uden at der spørges, om de har nogen Ånd eller Sjel . . . En Smule [244] Ungdom og dens Huld og et Kvantum praktisk Dygtighed, Mere behøves der jo ikke; det knytter Båndet, og dermed Basta. Hvad kommer der ud af en høiere Stræben for en ung Pige? Medens hun beriger sin Ånd og opklarer sin Livsanskuelse, glemmer hun Krænkelserne, der lurar udenfor i Verdens skjæve Udtydninger, glemmer måske endogså *Lykken*, der imidlertid har banket på i Skikkelse af en «holden Mand» eller en Fætter, der kan avancere, og hun må endda være glad, når hendes platoniske Ven, for hvem hun trodsede alle disse Onder, ikke selv bliver den slemmeste Forræder. Mødrene har, som sagt, ganske Ret. Her, som i alle Konflikter mellem begge Kjøen, har *hun* Alt at tabe, *han* derimod Intet. En ung Pige, der med al sin Varme skriftlig og mundtlig pleier en sådan Forbindelse, må enten besidde en ekstraordinær Sjelsstyrke til at sætte sig ud over Følgerne, eller en Naivetet, der Intet aner. Det var en sær Forening af begge disse Egenskaber, der gjorde, at Sofie så uforbeholdent hengav sig til den.

Den særegne Pakt, de havde sluttet, vakte derfor snart Omtale. Det er sandt, de pålagde sig heller ingen Tvang. Man havde [245] truffet dem spadserende og til Hest, og på Hjemture magede de det altid så, at de kom til at sidde sammen.

På et Bal kort før Kold reiste talte de næsten ikke med Andre. Der blev hvisket i alle Kroge. «Sådan for det hele Selskab!» det måtte da være en *Forlovelse*, men så var de igjen så besynderlig kolde! Ingen havde endnu seet ham tage hendes Hånd, og den Stilling, han iagttog under deres lange Konversationer, der forresten blev holdte i alles Nærværelse, var så afmålt, så høitidelig, som om det var en Dronning, han havde for sig. Det Værste var, at da Kold ved Midnat reiste hjem, faldt Sofie, der ikke dansede, i Søvn, og hun sov til den lyse Morgen, da Ballet sluttede. Sofie anede Intet, inden man ved næste Leilighed kom med Gratulationer; da blev hun yderlig forbauset og negtede det tørt og afgjørende. Hendes Moder negtede det også, men med den hemmelighedsfulde Mine, der tillader Fortolkninger efter Behag. Dette forvirrede aldeles, men det formildede ikke Stemningen.

Når hun havde været ude, fandt man hundrede Ting at bemærke om hende. En fandt hende for fri, en Anden for stiv, atter en Anden [246] fandt, at hun altfor tydeligt lagde for Dagen, at hun kjedede sig – kort, det var ubegribeligt, hvor den elskværdige, dannede Dame, Fru Ramm kunde komme til den Datter, der var så underlig, så forskruet, så aparte, så barnagtig, så – man vidste ikke selv hvad. Det «Barnagtige» bestod i, at hun undertiden brød de Voksnes stive Kreds og sluttede sig til Børnenes Lege, til megen Fryd for dem. Hos Præstens smuttede hun gjerne op til den gamle Jomfru *Nandrup*, der, skjønt altid

sengeliggende, dog var fuld af Livlighed. Det gamle Menneske fik ligesom nyt Liv den Dag, den unge, smukke Pige trådte ind til hende, venligt spurgte til hende og derpå med megen Interesse hørte på hendes mange lystige og traurige Historier. Dog var det især, når Sofie var fraværende, man følte en Lyst til at kritisere hende; når hun var tilstede, øvede hendes Personlighed sin Magt over Alle, og mod deres Villie imponerede hun dem. Et Omdømme forstørres altid i sine fjernere Svingninger ligesom de større og større Ringe, der omkredser den Sten, der falder i Dammen. I næste Bygd havde Rygtet gjort hende til et rent Fabeldyr.

En Dag, da Amtmandens, på Sofie nær, [247] var bortreiste, kom en Familie fra en fjern Egn for at aflægge et Besøg. Sofie modtog dem alene, og idet hun følte den Forpligtelse, der pålåg hende som Værtinde, opbød hun Alt for at behage de Fremmede. Et nydeligt Middagsbord, Ture omkring på Gården lod dem ikke savne de Fraværende. De reiste aldeles opfyldte af hendes forekommende Opmærksomhed. Til Slutning må vi endnu bemærke, at Sofie stod sig bedst hos Bygdens gamle Herrer, der mer eller mindre var hendes varme Beundrere. Mænd er aldrig så smålige i sine Domme som Fruentimmer, og da ingen krænket Forfængelighed kom med i Spillet, optog de Sofies Elskværdighed ren og uforvansket. Det Fremmedartede i hendes Væsen morede dem uden at støde dem, det blotte Syn af hende vakte lyse Minder. Hun tyktes dem Gjenskinnet af et Ideal, drømt engang for længe, længe siden, og som Mutters Prosa og et trediveårigt Kontorstøv ikke ganske havde begravet.

Lorenz Brandts Besøg var i den senere Tid blevne hyppigere hos Amtmandens, da han for det Første havde slået sig ned hos sin Moder. Desværre så man, at det for hver Gang gik ned ad Bakke med ham. Den grønne [248] Frakke, Verkensvesten og Voksdugshuen med Kokarden (hin Dragt, Kold havde foræret ham, havde han solgt igjen, da hans Stolthed ikke tillod ham at bære den), Alt tog øiensynlig af, og han selv syntes med stærke Skridt at nærme sig til det sidste traurige Trin, denne dyriske Sløvhedstilstand, hvorhen Blusel og Anger ikke mere når. Mod de andre var han mer høirøstet og uforskammet end nogensinde, medens han viste Sofie en ligeså vidt dreven pathetisk Beundring. Gud ved, hvem der er mest at beklage, sagde Amalie til hende, Mor og jeg, som han er så uartig imod, eller Du, der er Gjenstand for hans Høiagtelse. Der er ingen Tvivl om, at jeg er ulykkeligst, mente Sofie; thi jeg bestræber mig dog for at nedstemme hans Følelser for mig, medens Mor og Du ikke gjør Eder synderlig Umage for at formilde dem, han nærer for Eder. Hans Påtrængenhed begyndte virkelig at genere hende høilig. Var det hende muligt, undgik hun at være nærværende. At møde ham ude, alene, voldte hende i Tankerne en stor Rædsel.

En Eftermiddag befandt Sofie sig på sit Værelse ovenpå, der var beliggende indenfor et større, som tilhørte Amalie. Hun sad på den lille, lave Sofa mellem Vinduerne og læste [249] i en Bog, som Kold havde lånt hende. Udenfor slog et længe ventet Regn forfriskende ned på de tørre Marker. Af og til, når et svagt Lyn blinkede for de sænkede Øielåg, så hun op, medens hun mekanisk fulgte den endnu fjerne Tordens Rullen. Hun hørte således, fordybet i sin Læsning, at det gik i den ydre Dør, at hendes egen blev lukket op og i, og at sagte Skridt nærmede sig. Da hun troede, at det var Amalie, så hun efter en Stund ligegyldig op. Foran hende stod Lorenz Brandt med et stivt, næsten forvildet Blik fæstet på hende:

O, hvorfor så ræd! sagde han, er jeg da et Uhyre? Endnu har jeg jo Intet sagt!

Hvad vil De? hvem søger De?

Dig, netop Dig – ingen Anden, jeg har Noget at sige Dig.

Så er dette Værelse ikke Stedet dertil; hvor tør De vove at trænge herind?

Hun reiste sig for at gå, men det var forgjæves. Brandt havde med sin Knortekjep stillet sig foran Døren på en Måde, som viste, at det var hans Agt at afskjære enhver Flugt. Han var i den Tilstand, der for Alle af hans Lige er den skrækkeligste: han var ædru. Håret hang vådt og forpjusket om det indfaldne [250] Ansigt. I de ellers matte, glansløse Øine med det rødlige Hvide lyste en dunkel Ild, en fortvivlet Beslutning.

Her, intet andet Sted kan jeg tale med Dig. Dernede ikke. Tror Du, at jeg har isinde at røre et Stenhjerte som din Moders, eller at give en Romanscene for din tossede, forskruede Søster?

Ti! råbte Sofie i Harme. Således vover De at omtale dem, De skylder Agtelse idetmindste! Mennesker, som i Deres hele Liv ikke har vist Dem Andet end Godhed og Overbærelse . . .

Godhed og Overbærelse! sagde Brandt bittert. Så din Moder har behandlet mig med Godhed? O ja, hun kjælede for Drengen, hun også, sålænge han var smuk og håbefuld, sålænge Lykken smilte til ham, med andre Ord; da det var forbi, sparkede man til ham som til en skabbet Hund. Din Fader, den stakkels forskræmte Gamle, tør naturligvis heller ikke . . .

Sofie afbrød ham igjen. Nævn ikke Faders Navn, sagde hun. De ved ikke selv, hvad De siger, hvor afskyligt det er . . . Tænk Dem om, hvis Skyld er det, at Far og Mor har forandret sin Opførsel mod Dem?

[251] Du har ikke forandret den, Sofie. Du, den Bedste, den Ædleste af din Slægt, Du har vist mig Deltagelse og Godhed . . .

Nei, afbrød Sofie forskrækket, jeg har ingen Godhed vist mer end de Andre . . .

Jo, jo, negt det ikke! Du har ikke behandlet mig som en Elendig, en Forskudt. I din Opførsel lå der noget *ganske Andet*. Denne Ømhed, hvormed Du hang ved mig allerede som Barn, som jeg, den af Alle forgudede Yngling, dengang ikke vidste at skatte rigtig, den er endnu ikke slukket i dit Hjerte for mig – o, afbryd mig ikke – dette opgik klart for mig den første Gang, jeg efter mange År så Dig igjen. Fra hin Dag, fra hin uforglemmelige Aften på Sæteren, daterer sig en ny Retning i mit Liv; da druknede jeg ligesom det gamle Menneske i mig, Du blev mig mit Livshåb, min nye Ledestjerne, ja Du, Sofie, er af Himlen udkåret til en stor, en herlig Mission, til et Menneskes Frelse; ved din Hånd vil han vende tilbage til det menneskelige Samfund, som har forstødt ham.

Jeg! udbrød endelig Sofie Hvad mener De?

Ja Du og ingen Anden! vedblev Brandt med den samme underlige Blanding af Svulst [252] og virkelig Følelse. Ser Du, jeg ved jo vel, at jeg er sunken dybt, og at Menneskene har en Ret, men også kun en *Slags* Ret til at forstøde mig; thi endnu lever der, jeg føler det, noget Godt og Dygtigt i mig, som deres Hårdhed ikke har mægtet at ødelægge. Ja, ve over dette hjerteløse Samfund! . . . På det vælter jeg den største Skyld, den bitreste Skyld. Istedendfor at række en forvildet Sjel Hånden, istedenfor at søge at opreise ham i hans egen Agtelse, støder det ham med Foragt dybere ned i Svælget og behandler ham som en Æreløs, inden

han endnu er det. Det Skrækkelige ved min Stilling, Sofie, er det næsten Umulige i at vende om, da Broen overalt er afkastet; da står Villien hændervridende og bryder fortvivlet sin Kraft mod det Umulige, indtil den føler sin Afmagt igjen, den stakkels Villie. Det Skrækkelige er, at man holdes for forloren, medens man endnu kunde reddes. Jeg kunde fortælle Dig Træk heraf, som vilde røre Dig, der er så god, til Tårer, og som måtte kunne røre en Sten. I hine lystige, sværmende Dage, der blev Spiren til mit Fald som så mangen Andens, havde jeg en Kammerat, en Ven. Han var Ånden i vore Sammenkomster, den onde må jeg lægge til. ^[253] Den Vildeste, den mest Ekstravagante, var han den Første og Sidste i alle Lag; dertil begavet med en vis Overlegenhed, drog han de Yngre og Svagere med sig mod Fordærvelsens Rand. Han selv reddede sig itide og erholdt ved mægtig Protektion et af Landets gode Præstekald. Her havde han allerede i nogle År forkyndt Guds Ord fra sine besmittede Læber . . . Da tænkte jeg på ham, på denne Ven, der havde havt så megen Skyld i min Ulykke, og i en god Stund besluttede jeg at opsøge ham – nu skal hans gode Eksempel virke på mig, tænkte jeg, det vil styrke mig at se hans virkelige Fromhed og ærefulde Vandel – og jeg forberedte mig til dette Gjensyn . . . Sofie! I lang Tid hungrede jeg, for at skaffe mig en anstændig Klædning . . . Hvad vil det sige at hungrer! Men i fire Måneder smagte mine Læber ikke Forbandelsens Drik, for at jeg kunde fremstille mig ham værdig. Og jeg kom – og han modtog mig godt? O ja; jeg hungrede ikke, og jeg fik Tag over Hovedet, men som en Tigger blev Mad og Seng tilslængt mig på et afsides Værelse, hvor man husede Håndværkskarle og omstreifende Personer, og når jeg viste mig, krøb hans Kone og Børn i Skjul, som om jeg var en ^[254] Spedalsk. Også hid i denne Afkrog havde Rygtet trængt sig foran mig, her, hvor han, agtet og tilfreds, nød Frugterne af sin Skinhellighed. Ja, han var en af disse mange vanhellige Præster her i Landet, der bruger Slapheden efter Udsvævelsen som en Fromhedsmaske, hvorved de blænder et stakkels godtroende Bønderfolk. Tro dog ikke, at han lod mig gå uden at se mig – nei bevares! Næste Morgen blev jeg stædet for hans Åsyn, og hans Velærværdighed holdt en salvesfuld Formaningstale og afskedigede mig derpå, idet han trykkede mig en *hel Speciedaler* i Hånden, som jeg ikke havde Fatning nok til at kaste ham i Ansigtet, den elendige Hykler! Når Venner behandler En så, hvad tror Du da ikke, at jeg har døiet af Fremmede? Ja, også her i Huset, hvor jeg engang var elsket som en Søn, møder mig denne Ringeagt, der er desto frygteligere, som den skjuler sig under en glat, kold Opførsel, jeg ikke kan få Tag i, og som glider mig som en Ål ud af Hænderne. Således er jeg bleven jaget som et såret, som et udmattet Dyr, indtil jeg sank for dine Fødder. Sofie, af Dig venter jeg Livet – Du har det i din Hånd – bestem!

Sofie, i hvis medlidende Træk man kunde ^[255] læse den Deltagelse, hvormed hun havde fulgt hans Skildring, glemte over den næsten hans egentlige Hensigt; måske havde hun endnu ikke ret forstået den. Hans sidste Ord bragte hende pludselig tilbage til Virkeligheden.

Hvorledes? råbte hun, De kan dog ikke mene? . .

At Du skal forene din Skjebne med min, at Du skal blive min Redning, mit Håb, min Støtte . . . Jo, det mener jeg . . .

Sofie trådte med Rædsel så langt tilbage, som hun kunde. Men da hun bemærkede den vilde, næsten fortvivlede Gebærde, hvormed Lorenz fulgte denne hendes uvilkårlige Bevægelse, fattede hun sig voldsomt, nærmede sig igjen, og idet hun lagde sin skjælvende Hånd på hans Arm, sagde hun mildt:

Besind Dem, Brandt; det kan ikke være Deres Alvor. Jeg skulde turde påtage mig et sådant Kald! . . .

Jeg, så ung, så uerfaren, der ikke kjender det Mindste til Verden, skulde formå det over Dem, som Andre ikke har kunnet, der står Dem langt nærmere? . . . De siger, at jeg selv har opmuntret Dem . . . O nei, nei, det er umuligt, at De kan tage sådan fejl! . . . Jeg har været venlig og høflig mod Dem som mod enhver Anden . . . Og [256] hvorfor skulde jeg negte det? . . . Også Deres Skjebne, som jeg sammenlignede med den, vi engang udmalede os, gik mig til Hjerte, og det kunde ikke falde mig ind at skjule det . . . Jeg har ikke seet Dem på mange År, og Kontrasten måtte derfor gribe mig smerteligt! . . . Havde jeg, som de Andre, fulgt Dem Skridt for Skridt, så vilde det være gået mig som dem, frygter jeg, og De vilde nu været ligeså vred på mig.

Denne lange, vel studerte og høist moralske Tale klæder Dig ganske udmerket, sagde Lorenz bittert. Det er et arveligt Talent, mærker jeg. Jeg venter nu blot på Kapitlet om min gamle, nedbøiede Moder, som din Mama så uforligneligt ved at foredrage – bliv ved! Jeg hører andægtig til.

Jeg vil aldeles ikke blive ved. Vi har talt altfor længe om det. Lad os gå . . Lad os gå! Men først skal De love mig, at det skal være sidste Gang . .

Og det er Alt, hvad Du har at sige mig? Og dermed tror Du at kunne affærdige mig? sagde Lorenz og trådte et Skridt nærmere.

Min Gud! hvad vil De da? Hvad kan, hvad skal jeg gjøre?

Du skal blive min . . . O, Sofie, miskjend [257] ikke Dit Kald! Hvad tror Du, en sådan Engel er sat til her i Verden uden for at frelse de Fortabte? Det er Kvindens Bestemmelse at opofre sig.

Nei, det er ikke Kvindens Bestemmelse at styrte sig i en sikker Ulykke uden at kunne frelse Nogen . . .

Sofie, sagde han og faldt på Knæ, idet han med Heftighed greb hendes Hænder. Afsig ikke denne Dom så hårdt, så afgjørende. Jeg forlanger intet Løfte af Dig nu, giv mig blot et Håb, et lidet bitte Håb om, at Du vil høre mig, når jeg har gjort mig fortjent dertil . . . Jeg ved det, således som Du ser mig nu, kan jeg blot vække din Afsky . . . Din Uvillie er så naturlig! Du skal ikke se mig, uden at jeg kan vise mig for Dig i en Skikkelse, der er Dig værdig . . . Dog jo, se Dig må jeg for at hente Styrke til det nye Liv, jeg skal føre, min Igjenfødelse – blot se Dig for at læse en Stråle af Håb i dine Øine; dermed skal jeg trodse Alt, Verdens Foragt, ja, om selve Helvedet steg op for at friste mig.

Jeg beder, jeg besværges Dem, Brandt, sagde den dødblege Sofie, lad mig være Glem, at De nogensinde har talt om [258] dette. Reis Dem, for Guds Skyld, reis Dem! . . Brandt . . . Gud ved, hvor Deres Ulykke går mig nær! . . . Hvor villig jeg vil tro på alt Undskyldende for Dem, på Alt, hvad der endnu er Godt, og som kunde reddes, men ikke ved mig, ikke ved mig! Jeg vil altid være venlig mod Dem . . . Jeg skal ikke glemme, at De har været os en Broder . . Jeg skal forsvare Dem mod Alle og stå Dem bi i Råd og Dåd som en Søster . . . hvis De selv vil det, hvis De ikke tvinger mig til at sky og hade Dem . . .

Altså «Ritter, treue Schwesterliebe, widmet Euch dies Herz». Tak skal Du ha. Råd har jeg nok af, Dåd rigtignok mindre – og er det dit sidste, uigjenkaldelige Ord?

Kom, kom! . . .

Aha, jeg forstår, sagde Lorenz efter en Pause, medens hans Øie hvilede skarpt på hende. En Anden har trængt sig mellem Dig og mig. Det var altså dine beskedne Skrupler, at Du ikke var dette Kald voksen! Men mig narrer Du ikke; se blot, hvor rød Du bliver! Så har han dog lusket sig ind i dit Hjerte, denne glatte Vindbeutel, så har han dog vidst at bestikke Dig med sine nymodens, [259] hjerteløse Fraser! Vogt Dig for dette Menneske, Sofie, han vil volde din Ulykke.

Sofie svarede ikke, men uvilkårlig bukkede hun sig efter Bogen, der var faldt ned, medens en brændende Rødme bedækkede hendes Ansigt. Brandt gjættede denne Bevægelse, han rev hende Bogen ud af Hånden, så på Titelbladet og skreg: Tænkte jeg det ikke! der står hans Navn, den Ford–! Og som en Rasende rev han Bogen i mange Stykker og trampede på den. O, mumlede han, når jeg blot vidste, hvorfor jeg hader dette Menneske så!

Hans værste Synd var vel, at han sprang i Vandet og frelste Deres Liv, sagde Sofie med Foragt.

Ja, Du har Død og Helvede Ret – det også, derfor hader jeg ham netop, skreg Brandt med stigende Raseri . . . Har han ikke derved beredet sig en ny Triumf og mig nye Ydmygelser? . . . O, jeg forstår, han er bleven dobbelt interessant, uimodståelig siden . . . Men hans Tur kommer nok også engang! Gid mine Kvaler tusindfold ramme ham! Ja, gid han vride sig for din Fod, fortvivlet og ubønhørt som jeg! . . . Og Du, Sofie, tag Dig iagt! Du skal herefter føle, hvad det vil sige at styrte et Menneske ned i Afgrunden.

[260] Han gik med et skrækkeligt Blik. I Døren gav han sin Hund, der længe havde pebet udenfor, et brutalt Spark, så det arme Bæst hylende tumlede tilside. Amalie, der lidt efter kom til, fandt Sofie siddende på Sofaen, bævende på alle Lemmer. Neppe kunde hun få antydet, hvad der var passeret.

Det skrækkelige Menneske! råbte Amalie, og søgte kjerlig at berolige Søsteren. At man skal være udsat for Sådant! . . . Se, der går han! . . . Og lige over Mors Nelliker . . . Det er dog rædsomt! Og Søstrene så nu med Skræk og en viss Tilfredsstillelse Brandt, fulgt af sin slukørede Hund, springe tvers over Blomsterbedene i Haven, klatre over Stakittet og forsvinde i Marken. Tordenbygen udgjød sig idetsamme under voldsomme Lyn.

Da Amalie var gået, lukkede Sofie sin Dør, et Rov for nye Tanker og Bevægelser. På Lorenz Brandt tænkte hun ikke mere.

Ende på første Del.

ANDEN DEL

[II, 1]

[3] De Fremmede, som engang, medens Amtmandens var fraværende, havde aflagt et kort Besøg på Gården, var en Provst *Rein* og hans gifte Søster, midaldrende Folk, begge bosatte i et sydligere Strøg af Landet. De befandt sig på en Reise til en Bygd i Amtmandens Distrikt, hvorhen Fruens Mand, en Landmilitær, var bleven forflyttet.

Veien førte dem næsten lige forbi Gården. Provsten havde i yngre Dage kjendt Amtmanden og hans Frue. Det interesserede ham derfor høilig at se disse gamle Venner igjen efter så mange Års Forløb.

Man vil erindre, at de Reisende kun traf Sofie hjemme og tillige det behagelige Indtryk, [4] hun gjorde på dem, hvilket stod i en besynderlig Modsætning til de barokke, uklare og tildels umilde Domme, de efter Omtale havde dannet sig om hende. Hvorvidt imidlertid dette gunstige Indtryk havde sin Grund i en indløben Feiltagelse, er vanskeligt at afgjøre. Fordomme og forudfattede Meninger øver stor Magt over os og spiller ofte de Bedste et Puds.

Efterat de to agtværdige Sødskende, vel indskibede i den magelige Reisevogn, et Stykke op i Alleen lidt møisommelig havde vendt sig om og tilvinket deres unge Vertinde endnu et sidste Levvel, bemærkede Provsten:

Det var da ret uheldigt, at vi ikke traf Familien hjemme.

Sig heller, at det var såre heldigt, svarede Søsteren, at vi traf den *ældste Datter* og ikke den *yngre*. Det skal være et rent Utyske, kapriciøs og fuld af Indfald. Vild og forvoven som en Kosak, skal hun sprænge alle Faderens Heste. Hun havde været istand til at slå Døren i lige for Næsen af os.

Bevares! da var denne Søster noget ganske Andet!

Ikke sandt! det var da et sødt Menneske! Jeg er ganske og aldeles indtaget i hende . . . [5] Og smuk! At man ikke har talt mere om en sådan Skjønhed! Der har Rygtet mod Sædvane været for moderat.

Jeg har dog hørt Frøken Ramm omtale som en indtagende Pige, bemærkede den mere ordknappe Broder.

Og så forekommende og behagelig! . . . Og så Anretningen, hvor smagfuld var den ikke? Retterne var så simple og dog delikate, jeg ved, hvad det vil sige at præstere Sådant på Landet . . . Og hvor pent lagde hun ikke for ved Bordet og underholdt os tillige. Det er ingen let Opgave, det ved nok jeg.

Hun udviklede særdeles megen huslig Virksomhed, sagde Provsten tankefuld.

Og det var ikke noget Overfladisk, det forsikrer jeg Dig! Jo, jo, min lille, fine Dame, tænkte jeg, dette er vistnok meget smukt og nydeligt Altsammen. Men der skal noget Andet til, end at kunne dække et Bord

smagfuldt og gjøre Honnørs på en behagelig Måde. Der er andre Ting, som ikke lader sig gjøre med Handsker på, og det er vel ikke egentlig din Sag, men Du lader Mama sørge for det. Dog, det skal vi snart komme efter. Hvor kort Tiden end var, feiede jeg dog omkring [6] med hende i det hele Hus. Vi var på Loftet og i Kjælderen, i Melkebod og i Væverkammer, og det må jeg sige, jeg gjorde hende i al Stilhed Afbigt. Hun var såmen hjemme overalt, og skjønt hun forsikrede, at hun kun tog ubetydelig Del i de udvendige Forretninger, vidste hun dog så god Besked og talte så kyndigt om enhver Ting, som om hun ikke interesserede sig for Andet i Verden end for at væve, yste og kjerne.

Mon hun er musikalsk?

Det tror jeg neppe. Den Yngre derimod skal være et musikalsk Geni. Men derfor får man også ved Siden af Noderne døde Unoderne med. Slige begavede Børn er aldrig til rigtig Glæde Her fra denne Bakke tager Gården sig virkelig smukt ud. Mon Møllen dernede tilhører Amtmanden? Se Dig dog om, Frederik!

Hvor gammel mon hun er? sagde Provsten og så ud til den anden Side.

Hvem? den Ældste? Det skal jeg kunne sige Dig på en Prik. Hun må netop være nitten, tyve à toogtyve, høist treogtyve År. Da jeg for sytten År siden så Fru Ramm, var den Yngste af hendes Småpiger tre à fire År, og hun ventede sig pånyt.

[7] To à treogtyve År! Da ser hun overmåde ung ud for sin Alder!

Af Væsen just ikke. Denne Sikkerhed har ikke ganske unge Piger, de er mere forlegne med deres Person, mere affekterte, om Du vil . . . Ved Du hvad, *Frederik*, det var en Kone for Dig!

Hvad falder Dig ind! råbte Provsten næsten heftig og littede sig op af den magelig hvilende Stilling . . . En så ung, smuk Pige! Med hendes Fordringer!

Hm, ja Fordringer! hvorfor ikke? En Mand som Du i dine bedste År, endnu ikke halvtreds, der kan byde en sådan forvænt liden Dame en Stilling, som hun længe må sukke efter. Fru Ramms to ældste gifte Døtre levede begge i mådelige Kår.

Men fire Stedbørn, *Mikaline*! . . . En stor Landhusholdning! indvendte Broderen, der ikke ugjerne så sig modsagt.

Fire Børn! nu ja, Børn er Guds Gaver! . . . Alvorlig talt, kjere Frederik, Planen er ikke så ilde. Tag Du ind på Gården, når Du reiser ned igjen, giv Dig Tid i nogle Dage hos den gjestfri Familie og se så Tingen lidt nærmere an. . . . Det er desuden ikke [8] passende at afspise dem med et altfor kort Besøg.

Den halv spøgende Vending, Samtalen havde taget, greb dybere ind i den værdige Provsts stille Tanker, end Søsteren vidste af. Hans Besøg hos Amtmandens havde ikke været ganske tilfældigt. Provst *Rein* havde i en senere Alder giftet sig med en Kusine af Fru Ramm. Efter et kort Ægteskab, hvorpå der ikke havde været det Mindste at udsætte, var den unge Kone død og havde efterladt ham fire Små. En Enkemand kan jo ikke bedre hædre sin Hustrues Minde, end ved så hurtigt som muligt at gifte sig igjen. Viser han ikke derved, at han ikke kan undvære det huslige Livs Sødheder, som den Forevige har lært

ham at kjende? Jo smerteligere hans Tab har været, jo før, jo heller, længes han efter at få det erstattet. I Almindelighed omfatter han dette Anliggende med mere Varme end første Gang. Rein var i dette Tilfælde. Han længtes inderligt efter en ny ægteskabelig Forbindelse. Ensomheden trættede ham, Husets Bestyrelse og små Børns Opdragelse gjorde det desuden nødvendigt. Der var intet kvindeligt Væsen i hans Egn, der kunde komme i Betragtning. Rygtet havde nævnt ham Amtmand Ramms ^[9] Døtre som ualmindelig velopdragne, huslige og elskværdige Piger. Han vidste, at der var en voksen Datter endnu, der var ugift; den anden tænkte han sig først i Opvækst. Da derfor hans Søster skulde tiltræde Reisen til sit nye Hjem, tilbød han sig til hendes Overtalelse som Ledsager. Det vilde glæde ham at lære dette at kjende, og det gav ham desuden Anledning til at fornye det gamle Bekjendtskab med Ramms, Noget, han så længe havde ønsket. At Reisen havde endnu en hemmelig Drivfjeder, vilde han ikke ret tilstå sig selv.

Forvekslingen af de to Søstre voldte imidlertid en slem Forvirring. Han var ikke bleven skuffet, langtfra! Ulykken var, at han havde fundet noget Andet – meget Mere, end han havde ventet. Sofies Væsen, hendes Ungdom og Skjønhed var Egenskaber, som den beskedne Mand ikke mere gjorde Regning på hos den Ledsagerinde, han søgte, og som skulde blidgjøre ham hans fremrykkende Alderdom. Dog var han ikke ufølsom for disse Fortrin; de havde gjort et Indtryk på ham, som han af al Magt bestræbte sig for at forvinde.

Da han efter kort Tids Forløb vendte tilbage, traf han Familien hjemme. Alle ilede ud og omringede ham, inden han endnu var ^[10] stegen af Vognen, med glade Velkomstråb. Rein studsede ikke lidet ved at se en ukjendt, noget før, ret smuk, ung Dame ved Siden af Fru Ramm, som denne forestillede ham som en Datter af Huset. Men min elskværdige Vertinde? spurgte han, forundret henvendt mod Sofie, der viste sig bag de Andre.

Det er vor *ungste* Datter, som allerede har været så lykkelig at gjøre Hr. Provstens Bekjendtskab.

Ja vist, ja vist, sagde denne i en Forvirring, som han skjulte, så godt han kunde.

Men nu skulde den gode Mands Strid først ret begynde. Det gjaldt at glemme Rachel og henvende sit Sind til Lea. ⁿ²⁴ Amalies venlige, mere sirlige Væsen, der havde et Udtryk af jomfruelig Beskedenhed, som dels var sandt og dels påtaget, hendes takkelige, mere satte Udortes, behagede ham også. I de to Dage, Gjæsten opholdt sig hos dem, var det hendes Tur at gå i Huset. Hun lagde for, hun skjænkede The o. s. v., og disse Beskjeftigelser klædte hende godt, de passede så at sige til hendes Personlighed, idet de tillige hindrede en vis usand, affekteret Side fra at komme frem. Han kunde ikke negte for sig selv, at denne huslige, mere jevne Pige var den mest passende ^[11] for ham, og han bestræbte sig for at henvende al sin Opmærksomhed på hende. Dette skete som sagt ikke uden Anfægtelser. Da Amalie havde Opvartningen at sørge for, tilfaldt Underholdningen mere den yngre Søster. Provsten var en Mand, der forstod ret vel at sætte Pris på kvindeligt Elskværdighed. Sofie havde hin Gratie, der ligesom gjenfodes og frigjøres ved Kulturen, det vil sige, hvor den ydre Dannelse har stået i en heldig Samklang med den indre. Denne lykkelige Harmoni opnåes sjelden af vore unge Piger; derfor henfalder de, idet de træder ud over den ubevidste Barndoms Grændser, så let til Stivhed og Affektation. Thi det, vi kalder Affektation, består vel tilsidst kun i en Stræben, en Famlen efter en Form for det indre opvågninge Menneske, medens man smerteligt føler det Mislykkede. De rigest Begavede er ligefuldt som Andre, ja ofte endnu mere, udsatte for Affektation. Sofie undgik måske kun dette Skjær derved, at hun så tidlig blev hensat i kultiverede

Omgivelser. I denne Henseende havde de Par År, hun opholdt sig i Tantens Hus, havt en overordentlig Virkning.

Men det blev den arme Mand først ret broget, da Sofie begyndte at synge og spille, et ^[12] Talent, som han endnu ikke vidste af. Provsten havde i yngre År spillet Violin, og han var en lidenskabelig Elsker af Musik. Når hun hævede sin herlige Stemme, glemte han rent den intetsigende Samtale, han havde begyndt med Amalie om Landlivet, om Gårdens Beliggenhed o. s. v., og svarede adspredt og hen i Tåget, når hun ufortrøden begyndte forfra igjen.

Ak, tænkte han, denne unge Pige er en af disse udvalgte Naturer, disse Poesiens Duftvækster, der ved en Misforståelse er skudt op i vor hårde Jordbund, men som aldrig vil fæste Rod der. Hun er ikke skabt for Virkeligheden, ikke for vort huslige Liv. Hvor skjæv denne Slutning end var, søgte han i den dog et Slags Beroligelse.

Men når så under en Spadsertur ud over Markerne Samtalen mellem dem kom på ganske praktiske og landlige Gjenstande, vilde hin Opfatning af hende igjen ikke passe. Sofie var *opvokset* mellem disse Ting, og hun viste såmeget Skjøn på dem og talte så naturligt om dem, som om hun først her var i sin rigtige Sfære. Hans Søsters Ord: det var en Hustru for Dig! lød da igjen ret fristende for hans Øre. Det var også ret fatalt med den ^[13] Forveksling, som fra først af havde draget hans Tanker hen på den Urette! Den værdige Mand reiste hjem forstemt, vred på sig selv, men ledsaget af mange Bønner om at komme snart igjen, og det i et ordentlig langt Besøg.

Hurtigere end han selv tænkte, skete dette. Nogle Familieanliggender gjorde straks efter en ny Reise op til Søsteren nødvenDig, og på Tilbageturen undlod han ikke at stige af hos Amtmandens, hvor han blev modtaget med uskrømtet Glæde. Også på Sofie havde han gjort et godt Indtryk. Der var noget Mildt, Tillidsvækkende i hans Måde at være på, der ingenlunde udelukkede den Respekt, hans Alder og geistlige Værdighed krævede. Han havde hin Sindets Ungdommelighed, der karakteriserer så mange ældre Mænd, og som danner en så egen Kontrast til vor yngre Slægts indre Udlevethed og gammelklog nøkterne Livsanskuelse. Han elskede Ungdommen, han forsvarede dens Feil, når de blot var ungdommelige, han gik med Varme ind i dens Interesser, uden at han dog selv vilde være ung. Intet i hans Væsen eller Udvortes røbede nogensomhelst Bestræbelse derefter. Dette var kraftigt og kjernesundt. Rein havde været ^[14] en meget smuk Mand; han var det endnu. Det sorte, stærke Hår var kun ubetydeligt grånet. Tænkning og åndelig Anstrængelse havde ikke trykket ødelæggende Spor på hans Ansigt, men der lyste Forstand og Godhed parret med Fasthed, ud af det. Hans Skikkelse, hans herlige Røst, hans Holdning, der var imponerende og selv noget chevaleresk, syntes bedre at passe til en fornem Militær end til en geistlig Mand. Sofie sagde til Amalie, at hun syntes så godt om Rein, at hun – ikke vilde gå i Kirke for at høre ham prædike; deres Præst havde nemlig anmodet Rein om at forrette Kirketjenesten, da han selv havde Forfald.

Denne Ytring, sagt og optaget i Spøg, indeholdt dog et sørgeligt Alvor. Fru Ramm gik næsten hver Søndag i Kirke med sine Døtre. Hos hende trådte Bevidstheden, det er *Beskuelsen* af, at hun havde «været i Kirke», i Andagtsens Sted. Men for dem, som kom med Trang til en høiere Opløftelse, vilde dette ikke forslå. Sofie delte Skjebne med tusinde Børn. Opvokset i en steril Tid og særlig under en fortørret og verdsligsindet Moder, måtte hun undvære Velsignelsen af en allerede i Hjemmet vakt levende Forbindelse

med Guddommen. Lykkelig hvem der magelig kommer ^[15] til denne Velsignelse, som bringer Amuleten med, inden Livets Kamp begynder, og hvem det ikke, ligesom Sofie, var forbeholdt, af selve disse Kamp og Lidelser smerteligt at skulle tilkjæmpe sig den! Hendes åbne, religiøse Sind søgte tidlig Gud i Naturen, i Alt, hvad der var stort og skønt, medens hun dunkelt følte Savnet af en inderligere Hvilen i ham. Men denne Nærmelse, denne inderligere Tilegnen af det Høieste, hvor skulde man ret søge den, uden i Kirken? Men netop her, i hendes Hjembygds Kirke, havde Sofie mindst fundet den; den hele Handling her voldte hende Uro og Forstemthed. Som Barn fik hun ofte ondt og måtte bringes ud. Dette vil neppe kunne forundre Nogen, der kjender lidt til Gudstjenesten i mange af vore Kirker på Landet, i det mindste således, som den øvedes for tyve til tredive År tilbage. Man tænke sig til de timelange, åndsforladte Taler, den Masse Salmer, som Menighed og Klokke foredrog hver i sit Tempo og sin Toneart, dertil de mange Ceremonier, Barsedåb, Altergang og Katekisation, der hobedes sammen på engang, hvor måtte dette ikke berøve den alt Høitideligt og udtvære den, indtil man var slap på Legeme ^[16] og Sjæl! Man tænke sig dette i stivnende Kulde eller i den kvælende Sommerhede!

Det var en smuk, solklar Dag den Søndag, Rein skulde prædike. Hele den Ramm'ske Familie tog til Kirke for at høre ham. Det lille snevre, dunkle Gudshus var fuldproppet af Mennesker. Men Rein havde beordret den store Kordør oplukket, så den friske Sommervind kunde trænge ind og holde Luften ren. Solen skinnede gennem det tætte Løvverk udenfor, der dannede ligesom et lysegrønt, gjennemsigtigt Teppe foran Indgangen. Det så så smukt ud. Ethvert Øie søgte dette Punkt, og Enhver kunde efter sin Trang hvile derved eller higende fortabe sig i den store, duftende, lyse Gudssal udenfor! Salmerne var valgte sparsommere og med mere Omhu. Han holdt derpå en Tale, som efter vore Tidens Fordringer neppe vilde været fyldestgørende, men som, understøttet af hans milde, værdige Personlighed, ikke undlod at gøre et vist Indtryk. Menigheden lyttede, som om den for første Gang hørte sig tiltalt i Modersmålet. En levende Opmærksomhed var trådt istedetfor den sædvanlige døde Stilhed. Selv den gamle hvidhårede Mand, der aldrig manglede på sin Plads under Prædikestolen, hvor han altid fik sig en ^[17] sød Søvn, var idag vågen og gjorde et Par Gange en mislykket Anstrengelse for at komme til at se Taleren.

Hvad var det, som vakte dette ualmindelige Liv i Kirkefolket? Her var ingen glimrende Veltalenhed, der henrev. Ingen stærk Gestus, ingen stigende, rungende Pathos! Var det Evangeliet selv, det delige Evangelium om *Kristi* Forsvar for den foragtede, brødefulde Kvinde ligeoverfor Egenretfærdigheden og Despotiet? . . . Var det Udførelsen deraf, hvorledes Frelseren, ligesom han havde forkyndt *et Ligeansvar for Alle*, i denne Akt forkyndte *en Ligeret til Skånselen, til Mildheden*? Det var alt dette, og måske endnu Noget til. Det var, at denne Mand, der så rolig, djervt udlagde dem dette, gjorde Indtrykket af, at det var hans Sjels Overbevisning, som han vilde stå ved, ikke alene på den anordnede, bestemte Dag, under et bestemt Ceremoniel, men også næste Dag – hver Dag i Ugen. At han vilde hævde denne de Svageres Ret i hvilken Situation han kom, i Thingsalen, på næste Kirkemøde, ligeoverfor egen Hustru, som ligeoverfor disse Ulykkeligste, der undertiden ty til vore Præster for at klage sin Nød – levende Vidner om, at den rå Styrke længesiden ^[18] har ophævet denne af Kristus indstiftede Lighedens Lov og kun forbeholdt sig selv Skånselen.

Det var dette Indtryk af noget Pålideligt, sandt Menneskeligt, Tilhørerne ubevidst modtog af den fremmede Præst, da han prædikede i deres Kirke.

I sit Forhold til Amtmandens to Døtre havde Rein taget det Parti, der anstod en sindig, aldrende Mand. I de Dage, han opholdt sig i Familien, beskjeftigede han sig udelukkende med Amalie; han viste hende al den Opmærksomhed, der passede sig for hans Alder, og Amalie, hvem denne Udmærkelse smigrede, kom ham tillidsfuld og venlig imøde. Hun betroede ham endog, at et stille, husligt Liv i en Præstegård på Landet var Idealet af alle hendes Ønsker, – Udladelser, som Tilhøreren ikke kunde andet end tyde gunstigt for sig selv.

I en fortrolig Samtale med Forældrene den sidste Aften anholdt han om hendes Hånd. Han udtalte dette mere som et Ønske, end som en Begjæring, og da han ikke som en forelsket Yngling turde henvende sig til hende selv, lagde han sin Sag i deres Hænder. Både Amtmanden og Fruen blev glædeligt overraskede. ^[19] Partiet var anseligt; Provsten var en i alle Henseender agtet Mand, hvis Hus havde Ry for Orden og Velstand. De forsikrede derfor uden videre, at deres Datter vilde finde sig særdeles hædret ved hans Tilbud.

Amalie blev kaldt til Forældrene. Men her mødte dem dog en Modstand, de ei havde ventet. Amalie sank på Knæ og bad dem hulkende ikke at gjøre hende ulykkelig og knuse to Hjerter, der var skabte for hinanden. Endelig kom det ud, at hun alt i lang Tid havde været hemmelig forlovet med Brøcher.

Så, der har vi det! sagde Fru Ramm.

I Guds Navn, min Pige, sagde Amtmanden og løftede hende op, berolige Dig! Her er ikke Tale om at gjøre Dig ulykkelig; Ingen vil tvinge Dig. Vi har vist Dig Udsigten til en Forbindelse med en anset, brav Mand, der vilde være istand til at omgive Dig med alle Livets Goder. Du har selv valgt en, i menneskelige Øine idetmindste, ringere Lod.

En sådan Stymper som Brøcher, der måske om ti År kan have Udsigt til et Sognekald oppe i Finmarken, lagde Fruen til.

O! råbte Amalie, vi er Begge unge og behøver ikke så Meget. Kjerlighed og Nøisomhed kan forsøde selv det tarveligste Liv. . . .

^[20] Men af hans Personelkapellans Gage kan I dog for Pokker ikke tænke på at leve, hvad? – sagde Amtmanden.

O Far, stammede Amalie med nedslagne Øine, om så var? . . . Du ved den store Plads under Bratli står tom. Brøcher har Håb om at forpagte den på billige Vilkår . . . Den ligger så yndig ved Vandet! . .

Den gamle, faldefærdige Rede! Du drømmer nok, råbte hendes Moder.

Vi sætter den istand . . . O, vi skal indrette os på Galterud som i et Paradis.

Faderen rystede på Hovedet, men Fru Ramm tog det langt fra ikke så resigneret.

Da Amalie var gået, udbrød hun: Har man hørt Mage til Dårskab! Hvor kan Amalie finde Smag i den Pedant! Sådan en Erkeprosaist! . . . En Pige med hendes Følelse og Smag! . . .

Ja, ja, Mariane, derved er desværre Intet at gjøre. Vi – i visse Forbindelser talte Amtmanden altid i

Pluralis, – vi har selv holdt Partiet for antageligt og vist Brøcher Forekommenhed.

Du udtrykker Dig så underligt, kjere Ven. . . . Vi skulde have vist Brøcher Forekommenhed! Vi skulde have opmuntret ham! [21] Vi har vist Brøcher den Forekommenhed, som vi vise enhver Gjest i vort Hus.

Ja, ja, kjere Mariane, jeg mener jo også kun, at . . at vi har behandlet ham på en Måde, som . . som ikke netop har afskrækket ham . . Nu, skeet er skeet. Tror Amalie derved at blive lykkelig, – i Guds Navn! . . . Nu smerter det mig blot, at vi har beredet Rein en Skuffelse.

Rein tog imod Kurven med megen Anstand. Han lod som om Intet var passeret, og udtalte sig med stor Deltagelse om Brøchers Stilling, som han søgte at fremstille i et trøsteligere Lys. Han lovede endog at anvende sin Indflydelse for ham, og reiste fra Gården – som det lod til – meget trøstig.

[II, 2]

[22] Georg Kold vidste Intet om alt dette. Han ventedes nu daglig hjem. Aftenerne blev allerede mørkere og køligere, Høslåtten var næsten tilendebragt. Fru Ramm syntes at yde hans forventede Hjemkomst mere Opmærksomhed end sædvanligt. Hun arrangerede med en særegen Omhu Alting på hans Værelse, hvorunder hun lod Ytringer falde, som om hun halvt om halvt anså ham for en Søn af Huset. Man vil erindre sig, at Amtmandinden, ved at bemærke den gjensidige Interesse, der begyndte at udvikle sig hos de unge Folk, efterat de længe havde behandlet hinanden med Kulde, tog det Parti at lade, som om hun Intet mærkede. [23] Hun pålagde sig en Taushed, som hun i Stilhed beundrede hos sig selv. Denne Taushed var i Grunden ikke Andet end Skyttens lurende Ubevægelighed, idet han vel ved, at et Blink med Øiet kan forspilde ham hele Fangsten. Hun troede det nu ikke strengt nødvendigt at overholde den længere, og gjorde derfor Hentydninger, der ikke undlod på det Pinligste at forskrække Sofie, som – vi må vel ud med det – i den sidste Tid havde nok med at klare sig selv. Sofie var slet ikke længere så rolig, som hun havde været. Gud, sagde hun ved sig selv, Mor siger det, – Alle, som ser mig, hentyder derpå – og hvad sagde ikke den afskyelige Lorenz! . . . Har jeg fortjent det? Har jeg båret mig så galt ad? . . Sat al Anstand tilside? . . . Min Samvittighed bebrejdede mig dengang Intet. Jeg følte mig så stærk og tryk i hans Nærværelse; jeg var så glad ved at høre ham tale, hele Dagen at kunne udveksle mine Ideer med ham, spørge ham om så Meget og få Svar, inden jeg endnu havde spurgt. At jeg uforbeholdent søgte ham og han mig, at vi helst vilde være uforstyrrede, var der noget Ondt deri? . . . Jeg fik ikke Tid til at tænke derover. Undertiden, når en Skrupel opsteg, som Andre havde vakt, [24] kunde han straks læse den, og han vidste så veltalende at beseire den, at jeg skammede mig over min Feighed. Jeg frygtede hans Spot mere end alt Andet . . . Feighed kaldte jeg hin Frygt, men hvad skal jeg vel kalde dette? Nu turde jeg jo slet ikke gjøre det . . . nei, ikke for nogen Pris. Jeg begriber ikke mit Mod dengang. Nu bæver jeg bare ved at tænke på at se ham igjen. . . . Jeg kan aldrig tale med ham alene mere . . . den Glæde er da forbi!

Enhver vil have følt, at det smukke Lærerforhold, Kold havde sat sig i til sin forrige Elev, var af en betænkelig Art. Med en Individualitet som hans, vilde det under ingen Omstændigheder have kunnet holdt sig længe på den virkelige eller indbildte lidenskabsfri Spidse, hvorpå det havde balanceret indtil hans Afreise. Ethvert Stød udenfra er farligt; men allerfarligst er en Adskillelse. Altfor tidligt var denne trådt imellem dem. Sålænge Sofie var i hans Nærhed, havde deres Samtaler, der havde åbnet nye Verdener for hende, ganske opfyldt hende. Neppe var han borte, så indfandt Tomheden og Savnet sig, og da begyndte hans *Billede* mere at beskjeftige hende. Træk for Træk steg dette Billede [25] igjen frem for hende i al sin indtagende Magt, snart i denne, snart i hin Situation. Det Smil, hvormed han havde sagt dette eller hint, – en eiendommelig Grimace ved Noget, der mishagede ham, Lyden af hans Stemme, kun mere levende, mere indtrængende. Inden hun vidste det, var denne Skikkelse bleven Ét med hendes åndelige Savn. Hun overførte al sin Længsel på den, hun indflettede den i alle sine Drømme. Sofie havde måske endnu i nogen Tid kunnet skuffe sig selv over den Forandring, der foregik i hende, havde Andre ladet hende være i Fred. Der er Intet, der mere egger Mængdens Nysgjerrighed og Angreb, end det opvågnende Liv i en ung Piges Indre; og jo renere og dybere dette er, jo inderligere det vil værge for sin

Skat, desto ubarmhjertigere går de tilværks. Det er Synd, stor Synd! Selv det såkaldte uskyldige Drilleri er aldrig ganske uskyldigt. Men i dette Stykke tænker Alle, selv de Bedre, letsindigt. Mennesker, der gør sig til af sin fine Følelse, der holder det for en gyselig Synd at stjæle en Blomst på en Grav, gjør sig ingen Samvittighed af at rane Freden i et ungt Bryst, af at krænke et Mysterium, ved hvilket Engle lægger Fingeren på Munden, og som Digteren, ^[26] den stakkels Jordiske, kun frygtsom og med keitet Hånd forsøger at afsløre.

En Dag sad Damerne sammen i Dagligstuen og syede, da udbrød Fruen:

Hvem er det, som kommer kjørende oppe i Alleen? Se Du til, Amalie, som har skarpe Øine.

Det er vist Kold, svarede denne, jeg synes at kjende ham på hans grå Hat.

Sofies Hjerter stod næsten stille, men slog derpå så voldsomt, at hun, for ei at røbe sig, måtte lade som om hun havde tabt Noget på Gulvet.

Ryd op i Stuen Tag de visne Blomster ud Og Sofie, min Kappe med de blå Bånd! sagde Fruen, medens hun for Speilet rettede på sin Dragt.

Bah, sagde Amalie, blind Allarm! Det er ingen Anden end den gamle Løitnant Hanke . . . Han bliver her vist inat.

Det skal der ikke blive Noget af, sagde Fruen, medens hun fortrædelig bandt Hverdagskappen på igjen. Det gamle Vrølelhoved! Tag Du imod ham, Amalie sig, at Ingen er hjemme . . . Sig hvad du vil, få ham bare på Døren . .

Skal jeg?

Så Sofie da! Men hold ikke på ham, Sofie!

^[27] Men Sofie var for længesiden ude af Stuen. Den Opdagelse, at det ikke var Kold, men en Anden, havde ikke beroliget hende. Hun var faret med sådan Il gennem Haven og nedad Stien, som om hun kunde flygte fra sin indre Bevægelse.

Er det kommen såvidt! sagde hun ved sig selv. Jeg kan ikke beherske mig mere. Nu har jeg tænkt mig hans Komme hundrede Gange, jeg har udmalet mig det i alle Situationer, til enhver Tid af Dagen, når jeg var ene, og når jeg var omgivet af Andre; jeg har prøvet og forberedt mig, men forgjæves. O, hvordan skal dette gå! . . . Det Bedste vil være, om han kom, når her var Selskab – alle Bygdens Folk, jo flere, jo bedre; mellem disse Ansigter bliver jeg kjæk og trodsig, og når det første Gjensyn var vel forbi, og han Intet mærkede, vilde det gå bedre Jeg har hørt, at unge Piger kan nære en Følelse, og det længe, uden at ane det selv. Det er vist smukt dette, men jeg forstår det ikke, det forekommer mig umuligt. . . . Jeg kan ikke skuffe mig selv. Jeg ved min Skjebne, jeg vidste den næsten forud, den har svævet som en dunkel, navnløs Fare over mit Hoved, lige fra hine ^[28] Tider, da jeg murede Dukken inde. Ja, jeg ved, at dette Menneske har fået en farlig Magt over mig, at jeg skal stride med ham om mit Liv, at jeg skal ofre ham mit Bedste, forat han til Gjengjæld skal gjøre mig grænseløs ulykkelig. O Gud! så er dog denne Elendighed brudt ud over mig! . . . Men han kommer! Jeg skal se ham igjen! Det er ganske vist, at han kommer, det

er ingen Drøm Jeg skal se ham igjen! En uendelig Lyksalighed fyldte idetsamme hendes Bryst; hun udstødte et af disse klingende Sukke, der ligne Lærkens jublende Opsving fra Marken, og, som om hun også havde lånt dens Vinger, fløi hun over Broen hen over den farlige Sti mod Grotten.

Georg kom ikke til nogen af de Tider, hun havde tænkt sig. Han kom midt om Natten, da Alle sov. Også med ham var Forandringen foregået, kun mindre bemærkeligt for ham selv. Hans Venner og Adspredelser havde ideligt optaget ham. Ligeoverfor den åndelige Ramme, hvori han havde stillet hende, følte han sig tryk. Han var så stolt, så lykkelig i den Opgave, han havde sat sig selv; den ansprogede hele hans lammede Villiekraft. Alt, hvad der havde ligget stivnet og forkommet i ham, dette ^[29] Dybeste og Åndigste, som Mand aldrig udvexler til Mand, og som i mangt et Liv kan ligge der evigt begravet, – Alt svulmede og skjød ny Vækst. . . . Og hende tilhørte det. Foran hendes Billede nedlagde han i ydmyg Forventning den hele Flor.

Da kunde det vel hende, at hun i en stille, farlig Time pludselig trådte ud af Rammen, og da var det ikke længere den i dyb Fortabelse over hans Visdom lyttende Sofie; hun lagde tvertimod Fingeren ganske sagte på hans Mund, og så ham dertil ind i Øiet, som om hun vilde briste i Latter. Slige Visioner lukkede han altid ind i Dybet af sin Sjæl, glad forskrækket ligesom den Gjerrige, der dynger Skat på Skat, men vil have Ro til at tælle den.

Hvad der fornemmelig bidrog til at vedligeholde Georgs uskyldige Selvbedrag, var den uforstyrrede Besiddelse af hans Hemmelighed. Han selv undgik med gneragtig Ængstelse Alt, hvad der kunde drage Formodningen hen i den Retning. Derved kunde han dog ikke forebygge, at Bevidstheden derom udstrålede gennem hele hans Væsen. Man kjendte ikke den forrige, uselskabelige, mismodige Kold igjen; han var nu den, som han engang tidligere ^[30] havde været. Man trængte sig om dette lykkelige Ansigt, ligesom man kvæger sig ved et længe savnet Solglimt under et vedholdende Gråveir. En Mands Hemmelighed er ikke så pikant at forstyrre, som en ung Piges. Kom det deraf, eller anede man virkelig ikke Grunden til denne Forandring hos ham? Såmeget er vist, at der aldrig blev gjort fjerneste Hentydning dertil. Der var ikke falden den mindste Sten i den rolige Flade, hvori hans Lykke spillede sig, så seiersmodig velbehagelig, så eiendomssikker.

Dagen før hans Afreise fra Byen var således kommen. Det var en Søndag. Augustsolen, der havde brændt hedt om Dagen, dalede bag de takkede Bærumsåser, og den friskere Luft udenfor lokkede Folk ud på Gaden. Kristiania var ikke dengang så livlig som nu. En Søndageftermiddags hele Tryk lå over den stille By. Enkelte Spadserende drev om i Gaderne, uvisse, hvor de skulde hen med deres Aftenlængsler; hist og her viste sig en Mand i Skjorteærmer, der resigneret røg sin Pibe i det åbne Vindu. Kold sværmede også en Tid planløs omkring og forsøgte tilsidst Landeveien, men Støvet drev ham straks tilbage. Kristianias Omegn er egentlig ^[31] blot til for dem, der eier Heste og Landsteder; for dem denne Herlighed, hvormed den pranger, for de Andre Støvet af deres Vogne, Byen og dens Sommerlede. Oppe på Fæstningen var der livligere, men denne Livlighed havde noget Begrændset, Spidsborgerligt ved sig, som langt fra ⁿ²⁵ stemmede Sindet muntre. Her gjorde Byens pyntede Borgerfolk i brede Rækker deres fredelige Runder omkring Volden, blot standsende for at speide efter Røgen af den forventede Dampbåd. Havnen frembød undertiden på sådanne Dage, når Veiret var smukt, et livligt Skue, hvori Betragtningen fandt nogen Lise ved den Mængde Seilbåde, der fløi ud imod Øerne; men idag var Søen blikstille, og Stilheden blev kun afbrudt ved et enkelt plaskende Åreslag, der tabte sig under Volden, eller ved en Skildvagts ensformige

Løsaf! Kold stod længe på Brystværnet af Tridschlers Bastion og så tankefuld udover Vandet. Af og til kastede han et flygtigt Blik på de stumme Forbigående. Blandt disse bemærkede han næsten ingen unge Mennesker. Hvor er Kristianias Ungdom på en sådan Dag? udbrød han næsten høit. Vor Hovedstad eier ingen Forlystelsessteder, som enhver anden større Stad, hvor man i Skovens Ly kan nyde ^[32]Forfriskninger for en Bagatel og oplives ved Musik og ved Synet af en broget, bevægelig Menneskemasse; et sådant Afløb for den sunde, ufordærvede Livslyst, der af alle Stænder kunde benyttes, findes ikke. Man må vandre i Støv og Solhede lange Veie for at komme ud i det ensomme Grønne. Men Studenten, der hele Ugen har grublet over sine Bøger, føler mindst nogen Trang til et werthersk Drømmeri i Naturen; han vil have Selskab, Liv, Realitet. Få have Tilflugtssteder i Familiernes; de fleste af disse stakkels unge Mennesker er aldeles overladte til sig selv. Hvor kvækeragtig stille er Byen ikke på en sådan Dag; i den soler sig vort Hydra, Råheden, velbehagelig. Mangen en ung, forladt Sjel har på en sådan Søndag gjort sit første Trin på den glatte Bane, – o, gjæstmilde Kristiania, til hvis Pris der er sagt og skrevet så Meget af reisende Stormænd og Kunstnere, om Du da åbnede dine mange Døre og gav dine egne Børn Plads ved din Arne!

Det er ikke vist, at Georg Kold gjorde alle disse Betragtninger; ialfald havde han ingen Grund til at anvende dem på sig selv. Han stod netop og overveiede, hvilken af de mange Indbydelser for Aftenen han skulde modtage, uden at han havde nogen særdeles Lyst ^[33]til Nogen af dem. Hans selskabelige Lune svigtede ham pludselig denne sidste Aften. Længselen drog ham, og han var i Ånden alt hjemme. I denne Stemning blev han tiltalt af en gammel Bekjendt, som drev forbi, en Student, der ikke hørte til de Lykkelige, der blive meget udbudne. Med ham gik han Volden et Par Gange rundt. Tilfældigvis havde endnu Ingen nævnet Sofies Navn for ham. Det faldt ham ikke ind, at denne Stjerne kunde være opdaget af Andre end ham.

Da kom Studenten ganske uskyldig til at spørge, om der var Døtre i den Familie, hos hvem Georg boede, og da denne med en vis Forsigtighed havde besvaret dette Spørgsmål, spurgte den Anden ligeså troskyldig, om det var en af disse Frøkener Ramm, som under et kort Ophold i Byen i Foråret havde vakt sådan Opsigt ved sin Skjønhed, at man ikke havde talt om Andet i nogen Tid osv.; kun havde man beklaget, at hun skulde være *halt*, da hun ikke dansede. Kold benegtede tørt og på det Bestemteste, at han kjendte nogen halt Frøken Ramm.

Stenen var falden i Dammen. Disse få Ord efterlod en Uro, et besynderligt Mishag hos ham, der drev ham lige hjem i hans Logis, ^[34]hvor han begyndte at pakke ind, og bestilte derpå Heste. Underligt nok, at dette ikke er falden mig ind før! sagde han; det er jo åbenbart bedre at reise om Natten, hvorved jeg undgår Heden og Støvet. Han var slem mod Skydshestene, og undte sig ingen Hvile, hvilket også havde sin Grund i hans Modbydelighed for Landeveien.

Klokken to næste Nat holdt han udenfor Porten, vandrede ned ad Alleen og listede sig stille ind på Gården. Allerede vilde han banke på, men betænkte sig igjen, gik sagte gennem den lille Stakitport ind i Haven og søgte sig en Bænk under et Syrintræ.

Det var en deilig Augustnat, på den Tid, da Månen gjenvinder sit natlige Herredømme over Jorden; dens kjølige Friskhed sænkede sig straks som et Bad over hans trætte Lemmer. Mod den sidste Lysbræmme i Horizonten tegnede Skov og Fjeld sig skarpt i dunkle, broncerede Omrids; men Månen, der

hævede sig bag Havens Træer, belyste allerede med sit milde Skjær Toppen af de nærmeste Gjenstande. Den stræbte at bryde gennem Løvverket, der sitrede i lange, underlige Skygger på Husets Væg. En ung, smekker Poppel strakte sin Skygge som en Skildvagt foran et ^[35]Vindu til Høire ovenpå, der var det Første, Kold søgte med sine Blikke. Nedenunder hvilede Alt i et Halvmørke. En enkelt Stråle listede sig opad Gangen henimod Blomsterbedet foran Trappen; men den traf kun en Klynge ranke, hvide Stokroser, der hævede sig spøgelseagtigt op af Dunkelheden. Ingen Lyd hørtes fra Huset; kun en Sirids sang i Muren. Fossens Brusen nede i Dalen, og en Agerrikses taktmæssige Slag var så monotone, at de smeltede sammen med Nattestilheden.

Kold var sælsom tilmode. Han indsugede dybt og beklemte den Duft, der opfyldte Atmosfæren, en eiendommelig Blanding af Roser og nyslået Hø. Han ønskede sig hundrede Sandser, for tilfulde at nyde denne Nats Herlighed; den var i dette Øieblik et Billede af hans egen Sjel. Hvad der nu foregik i den, var så forskjelligt fra Alt, hvad han hidtil havde følt og oplevet, som denne Nat i sin magiske Dunkelhed, sine vekslende, fortryllende Lys, med sine berusende Dufte var det fra en tåget Martsdag. Alle Fortidsbilleder drog blege og besynderlig fremmede forbi ham på denne Grund. Den Lykke, han før havde drømt om, hvor farveløs, hvor intetsigende var den, mod den, der nu fyldte ham!

^[36]Medens han forfulgte disse Drømmerier, havde Trætheden omsnoet ham, og han slumrede ind, lænet mod en Træstamme. Da han vågnede, var Natteskyggerne borte. Morgenrøden kastede sit første Skjær på Vinduerne og tændte alle Farver. En frisk Morgenvind rystede Bladene og forstyrrede det fine Perleslør, som Duggen havde bredet over de blomstrende Rosenbuske. En Kuldegysen gennemrislede den Vågnende. Han reiste sig, næsten lam af Træthed, og gik langsomt henimod Huset, men her standsede han, som rørt af et elektrisk Slag, der igjen drev Blod og Liv raskt gennem hans Årer. Ved at løfte Blikket mod Sofies Vindu, troede han at bemærke en hvid Arm, der ligesom vinkede ad ham! . . . Dog, ved at se nærmere til, opdagede han, at det var Sofies hvide Kat, som hun havde den Uvane at have inde hos sig om Natten, og som nu gjorde sit Morgentoilette i Vinduet.

[II, 3]

[37] Det var endelig vel overstået dette første rødmende Gjensyn. Stumme, ikke et Ord mægtige, stod de ligeoverfor hinanden. Enhver af dem var så overvældet af sin egen Bevægelse, at den Ene ikke mærkede den Andens. Sofies Udvortes var også forandret – det er vanskeligt at sige hvori. Sommeren, Lykken, Længselen havde i den korte Tid mærkeligt udfoldet det; det var bleven sjelfuldere, interessantere. Også dette forvirrede ham. Den Ene imponerede den Anden, medens de Begge i sig selv følte sig inderlig forknytte.

Det gik på denne Vis i nogen Tid. Kold [38] bragte Sofie en ny Sang eller en Bog. Når hun havde benyttet den, leverede hun den med en almindelig Tak tilbage; men de fandt ingen Ord til at udtrykke sig nærmere herom. Ved Sangen var imidlertid Sofie mere veltalende. Heri, i Kunsten, havde hun et eget Værn imod den Forknyttelse, hun led under. Musikken rev hende uimodståelig med sig. Hendes Stemme, hendes hele Personlighed gik op i Sangens Idé. Mer end engang flygtede hun bag dette Værn, så betryggende for hende – så farligt for ham.

Efter en sådan Scene stormede han en Aften ud over Markerne. Det er forbi, sagde han, Alt er forspildt. Jeg har ingen Holdning mere ligeoverfor hende, hun har ganske taget Magten fra mig. Iaften efter Bordet, hvordan sang hun ikke! Således har hun aldrig sunget før Det Blik, der engang streifede mig over Bladet, var så fraværende, – hun vidste neppe, at jeg var tilstede, medens jeg blot så og hørte hende Da jeg endelig samlede mig for at sige Noget, var hun forsvunden Hvad må hun tænke, jeg der reiste så freidig, så selvtilfreds, som om jeg havde foræret hende den hele Verden! . . . Jeg kunde ligesågodt styrte mig for hendes Fødder straks; [39] men det tør jeg ikke. Jeg har Intet vundet endnu, Intet – Intet! . . . Ak, hine gemytlige Samtaler, hvor jeg sad så belærende, så mentorsværdig, de forekomme mig nu usigelig naragtige, og dog ønsker jeg dem tilbage. Hvorfor kunne de ikke opdrives igjen? . . . De må!

Men hine gemytlige Samtaler vilde ikke komme istand. Han streifede om på Markerne, han gik hver Dag ned i Grotten, men han mødte aldrig den, han søgte. Da opmandede han sig engang og spurgte ligefrem, om de ikke skulde gå en Tur. Når de så vandrede på de gamle Stier sammen, tænkte han, vilde den gamle Tone umærkelig komme af sig selv. Hun var villig hertil, og han ventede på Trappen, glad og urolig. Sofie kom, men Amalie var med. Dette hændte oftere, når han havde håbet på en *tête à tête*. Da kom han enten i det Lune, hvori et fornuftigt Menneske behager sig i at vrøvle, eller også blev han tør og ordknap. Det gik da ud over den stakkels Amalie, der måtte døie hans Sarkasmer; han var endog bitter mod Sofie. Dette kunde hun igjen ikke forstå. Al Godhed, al Interesse for mig er forbi, han spotter mig endog, sagde hun ved sig selv. Men netop han følte sig [40] såret og trak sig tilbage; han arbejdede hele Dage på sit Værelse, medens hun sneg sig urolig og speidende omkring.

Da de på denne Vis havde plaget hinanden en Tid, blev det hende for utåleligt; en Dag gik hun ham imøde og sagde:

Jeg ved ikke, hvordan jeg skal fortælle det Uheld, jeg har havt med Deres Bog. Jeg er ganske fortvivlet derover, især da jeg ved, De sætter sådan Pris på den. Hun rakte ham det Bind af *Paludan-Müllers* Psyche, som Lorenz Brandt havde sønderrevet.

O, den Skade er ikke stor! svarede Kold, ikke mindre forvirret. Hvor let kan sådant ikke hænde, og har det voldt Dem nogen Fornøjelse – Læsningen mener jeg – så skal det være mig en Fornøjelse.

Nei, selv har jeg rigtignok ikke gjort det, svarede Sofie og betvang et Smil. Jeg kan gjerne sige Dem, hvordan det er skeet. Lorenz Brandt var her engang, medens De var borte . . . Han var i en skrækkelig Tilstand . . .

Så han har revet Bogen itu! . . . Men hvad bragte da den stakkels Lorenz i et sådant Raseri?

Jeg tror næsten, at det var Deres *Navn*, – men idetsamme stod den hele Scene med ^[41]Brandt levende for hende. Den dobbelte Betydning, der kunde lægges i disse Ord, faldt hende ind. Hun stansede og blussende Rødme drog over hendes Ansigt. En Pause indtrådte, hvori Kold betragtede hende forskende, og straks følede den lille Overvægt, Sofie gav ham, sagde han muntert og med sin sædvanlige Utvungenhed:

Er det muligt, er Lorenz så opbragt på mig? Jeg, som troede, at vi var de bedste Venner siden hin Dag, da han så høimodig trak mig op af Vandet! . . . Men tag Dem nu blot ikke den Skade nær. Jeg vil foreslå Dem et Bytte; De kan give mig en af Deres Bøger istedet.

Ak, mer end gjerne, når jeg bare havde nogen, der var værdig til at erstatte denne.

O, den første den bedste er god nok, har De ikke «Elisa eller Mønsteret for Koner?»

Nei, jeg har ikke! sagde Sofie tørt.

Så har De dog altid Robinson – Platous Geografi – Balles Lærebog?

Nu, sagde Sofie i samme Tone, De har ret udmærkede Tanker om mit Bibliothekⁿ²⁶! Så skal De også få «Thiemes første Næring.

For den sunde Menneskeforstand» . . . Det ^[42]er jo herligt! De ved da også at træffe det Bedste for mig!

Men så beholder jeg Deres Bog?

Det er ikke mer end billigt. De beholder *Levningerne* af min *Psyche*, og jeg får den sunde Menneskeforstand istedet. Gid jeg blot må beholde den ubeskadiget, lagde han pludselig alvorlig til.

Der kom Nogen. Istedendfor som tidligere uforstyrret at vedblive Themaet, brød de forvirret af med nogle Bemærkninger om Veiret.

Den sande Følelse er altid tvivlende, påstås der. Dog med Hensyn til Sofie turde man ikke engang sige dette; Tvivl forudsætter et Håb, som den følger ligesom Skyggen Lyset. Men Sofies Følelse var opfostret af Håbløsheden. Hun havde aldrig tænkt eller drømt om en så grænseløs Lykke som at se den gjengjældt. I hendes Erfaringsrubriker var en sådan Mulighed endnu ikke forekommet. Denne Bevidsthed gav hendes

Væsen en Fasthed, en stille, men bestemt Tilbageholdenhed, som forvirrede ham og gjorde ham urolig. Undertiden antog denne Tilbageholdenhed noget Uvilligt, der med Skræk mindede ham om den gamle Barndoms Antipathi.

Men den Dag måtte også komme, da Håbet ^[43] drog ind i hendes Sjel. Stakkels Sofie, hvorledes ser det ud i dine stille, dunkle Hjertekamre? Er der også Plads for denne nye glimrende Gæst, og hvorledes vil den komme til Rette med de mørke, glædessky Ånder, som engang have fået Husretten der? . . . Slet nok, frygte vi; der vil blive Tummel og Forvirring og Opbrud og fortvivlede Kampe. Stakkels Sofie, gid alle lyse, glade Ånder må seire! . . . Imidlertid Farvel Fred, Farvel Resignation!

Den milde, mæglende Natur løste endelig den trykkende Spænding, og lod dem for en Stund glemme Huslivets Pinagtigheder. På en Lysttur, som Familien tilligemed Kold gjorde hen til en Bondegård i en smuk Egn, kom det til en Nærmelse, og der udspandt sig en af disse Samtaler uden Indhold, uden Sammenhæng, hvoraf man siden ikke husker et Ord, men som få sin hele Fortryllelse fra det, som skal dølges. Ligesom Børn gjøglede de omkring hinanden, – skiltes de et Øieblik, var det kun for at have den Fornøielse at søge hinanden op igjen. De var så fordybede, at de ikke mærkede de Andres høflige Omsorg for at lade dem i Ro. Der gives en Måde at værne om et sådant i hinanden fortabt ^[44] Par, som er fornærmeligere end den plumpe Forstyrren, der intet aner. Men som sagt, de mærkede hverken det Ene eller det Andet, de var lykkelige, så lykkelige, at de syntes, idet de brød op til Hjemreisen, at denne Dag havde lønnet dem for alle de forrige Ugers Lidelser. Desværre skulde de ikke bringe denne Lykke hel og holden hjem. Og hvor kan der også være Tale om Lykke i en Tilstand, der ei består i Andet end Uro, i en evig gjensidig Jagen og Flygten, i en åndeløs Vippen mellem alleslags stridende Sindsbevægelser, i denne Tilstand, man aldrig kommer tilende med at beskrive, men hvoraf Goethe alene har forstået at nedlægge Summen i fire Linier:

«Freudvoll und leidvoll, gedankenvoll sein,
Hangen und Bangen in schwebender Pein,
Himmelhoch jauchzend, zum Tode betrübt
Glücklich allein ist die Seele, die liebt.»

Himmelhoch jauchzend for en Bagatel, zum Tode betrübt for en Bagatel, og det var slige Bagateller, der så ofte styrtede Sofie fra hendes Himmel ned i Virkeligheden igjen.

Således var det hændt Dagen før, at hun havde sunget en svensk Romance, hvoraf Kold syntes at hvert Ord var skrevet for ^[45] ham. Pludselig havde hendes Moder spurgt ham, om det ikke var deiligt. Han havde let kunnet slippe med en almindelig Indrømmelse, men han var selv altfor dybt greben. Efterat have rost Musikken, erklærede han Ordene for noget smagløst Tøieri.

På Gårdstunet stod Vognen forspændt til Hjemreisen. Var det en Trang til at være ene og lade sit Hjertes Fylde strømme ud i den friske Høstaften, eller var det en frivillig Bod, hun pålagde sig, idetmindste her at negte sig hans Selskab; men Sofie havde ingen Lyst til at sidde inde i Vognen, hun satte sig på Kudskesædet. Kold, der var gået ind for at tænde sin Cigar, kom netop til, da Fruen råbte:

Vil Du sidde der Sofie? Nå så . . . Men så får Per stå bag på, . . . og pas vel på Tømmerne, kjere Kold, og

vælt os ikke altfor ofte, lagde hun drillende til.

Sofie, høilig forskrækket over dette Arrangement, som han kunde tro, hun havde nogen Del i, sprang hurtig ned af Vognen, men gjorde derved Galt værre; thi han erklærede netop tørt og kort, at han slet ikke havde isinde at tage Pers Plads, da han agtede at gå hjem.

Gå? sagde Fruen, her er jo Plads inde i Vognen. ^[46] Den ulykkelige Sofie havde nu netop indtaget en af disse.

Tak, jeg går. Jeg har nydt Damernes Selskab sålænge idag, at det vilde være at misbruge en sådan Lykke, sagde han med et Ansigt, som gjorde denne galante Vending til en Uartighed.

Han var allerede et Stykke på Veien.

Nu, sagde Fruen til Amalie, vi To skal ikke rose os af at have fået formeget af hans Selskab.

Kold gik hjem, strålende lykkelig, uden at have mindste Anelse om, at han havde såret Sofie. Hun derimod sad stum den hele Vei, vred på ham, på sin Moder, på sig selv. Det er Straffen, sagde hun, fordi jeg et Øieblik har kunnet tro . . . det Umulige.

Da de kom hjem, sprang hun forbi sin Moder og Søster, uden at sige Godnat, og ilede op på sit Værelse, hvor hun gav sit Mismod Luft i en Tårestrøm.

Den næste Dag var Sofie streng mod sig selv og tilbageholden som sædvanlig. Hendes Opførsel havde dog ikke Udseendet af nogen ængstelig Flugt. Hendes Holdning var beskeden og sikker, men hun undgik også enhver Nærmelse. Dette ventede han ikke, og det ^[47] drev hans Utålmodighed til det Høieste. Men det skulde blive værre. Ved Middagsbordet kom Pigen ind med et Brev, som hun rakte Sofie, der i synlig Forvirring stak det til sig. Hvem har bragt det? spurgte hendes Moder. Pigen havde fået det af Husholdersken, og denne havde fået det af en af Folkene, og denne havde igjen fået det af den fjantede Ole, Lægdsdrenge på Gården. Men her stansede også alle Efterforskninger; thi Ole havde blot ét Svar på alle Spørgsmål, i hvad Form de end fremsattes, og det var: «jeg veit inte».

Det er da nogle hemmelighedsfulde Breve, Du får, sagde Moderen. Det er altid usynlige Hænder, der bringer dem.

Bah, sagde Amtmanden, en Billet fra Breiens om at få lånt en ny Vals eller Mønsteret til en Krave. Det er nok hele Hemmeligheden.

Breien? Nei, min Ven, fra dem er det ikke, deres Kragetær kjender jeg.

Jeg ved ikke, fra hvem Brevet er, stammede Sofie.

Men dette var for meget for den stakkels Kold. I sand Sjeleangst skred han op og ned i sit Værelse.

Elsk ikke for tidligt, Sofie! Bortkast ikke ^[48] dit Væsens Klenodi! Sagde jeg ikke engang så!
Hvilken ironisk Djævel erindrings mig netop nu om disse Ord? Elsk ikke . . . O, det har ingen Nød, vær ganske rolig! . . . Jeg troede det dog . . . Ja, jeg har vovet at drømme derom! Men jeg tror det ikke længer.

Denne Rolighed, denne venlige Kulde . . . En ung Pige kan ikke beherskeⁿ²⁷ sig så . . . Og hvorfor skulde hun det? Har hun ikke forstået, at jeg slet ikke beundrer Skaberi, Unatur? . . . Jeg begriber hende ikke! . . . Efter en Dag som den igår, da vi syntes så inderlig at forstå hinanden, at Ordet, der har svævet hemmende mellem os, forekom mig overflødig som en tom Formalitet, efter en sådan Dag, da jeg synes vi måtte stumme flyve til hinandens Bryst, er hun pludselig afmålt og fremmed . . . Hvad er dette da? . . . Og dog dølger hun en dyb Bevægelse, jeg har hundrede Tegn derpå . . . Om det var for en Anden! . . . Ubegribeligt, at denne Mulighed for første Gang falder mig ind . . . Denne hemmelige Brevveksling, hendes Forvirring . . . Skulde nogen Anden dog . . . Men hvem er det? . . . Hvor er han? Hun var længe nok i Kristiania . . . Måske endog i Danmark . . .

Her stansede han lyttende, rev Vinduet op ^[49] og stod en Stund med tilbageholdt Åndedræt. Milde Toner svævede op til ham fra Havestuen. Sofie sang en af disse Melodier af *Kjerulf*, hvor pludselig bag den grå Mur af nordisk Traurighed og Forsagelse en sydlig Livslyst strækker sine Hænder ud efter os og sender os smeltende Øiekast. Men Vinduet sidder så højt! Når vi ser ret til, forvandler Prindsessen sig til vor egen kjere Amme, der nynner os den gamle velbekjendte Barnesang, og beder os smukt holde os nær ved Huset.

Han gik ned, tog en Omvei gennem Haven og stillede sig ubemærket ved Havetrappen. Det var en dunkel, men mild Septemberaften. Døren stod åben; gennem den så han Sofie sidde foran Pianoet. Skinnet af Lampen faldt på hendes Ansigt. Hvilken Kontrast mod det fra iformiddags! Hendes Øine luede, de syntes større og mørkere end sædvanlig. Hun havde nok sunget sin Smerte vågen. Hun sang som en Kvinde blot tør synge, når hun er alene. Hun sang, som om Hjertet vilde briste. Nu hørte han også Ordene, men disse længselsåndende Ord var ikke skikkede til at dæmpe hans Uro. Idet hun sang:

«Min Tanke jeg Dig sendte,
Jeg sendte Dig mit Blik,»

^[50]løftede hun tilfældigt Øiet op mod den Kant, hvor han stod; han bævede. O, hvorfor kan jeg ikke styrte hen til hende! . . . Hvad holder mig tilbage? Et Ord, et eneste lidet Ord; men i dette skjules en Vished, jeg ikke kan bære . . . *O, Sofie! Ræk mig din Hånd over denne Afgrund . . . Giv mig et Tegn!*

Han gjorde en Bevægelse fremad, vendte sig derpå pludselig bort og ilede ned i det dunkleste af Haven . . . Men Sofies Stemme lød endnu som en smertelig Kalden efter ham:

«Ak hvor mit Hjerte brændte,
at intet Svar det fik.»

[II, 4]

[51] Den følgende Eftermiddag kom Kold hjem fra en Tur på Marken, og traf Husets Damer siddende på Havetrappen. Fruen og Sofie syede og Amalie strikkede, hvilket Arbeide hun nu og da afbrød for at lugte til en uhyre Buket af Levkøier og Reseda, som hun netop havde røvet af det store Blomsterbed. Dette Bed var Fruens Stolthed, og det strålede også denne Høst i et usædvanlig rigt Flor.

Veiret er så deiligt, ytrede Fruen til Kold, at vi ikke kan overtale os til at gå ind. Hvilken Mildhed på denne Årstid!

[52] Det er sandt, jeg gruer også for at gå ind i de kvalme Værelser. Man burde lukke Husene og flytte ganske ud i Naturen, så længe vor korte Herlighed varer.

Man talte en Stund om Veir og Vind, om Høsten og om Næsten. Når det kom på det sidste Emne, var Fruen især i sit Es. Hun havde virkelig et Slags Force i at fortælle. Hun kjendte Folks indre Historie til Punkt og Prikke; selv om dem, man mindst skulde tro det, vidste hun at fortælle noget Mærkeligt, hvortil hun gjerne knyttede en eller anden lærerig Betragtning. Samtalen blev pludselig afbrudt ved Edvard.

Dette unge Menneske var netop i den uheldige Overgang fra Skoletvang til en Frihed, man endnu ikke forstår ret at håndhæve, hvori man går op i alle mulige Tendenser, uden at fastholde en Eneste, hvor man interesserer sig for Alting og dog ikke ved at beskæftige sig med Noget. Han skrev Vers, han spillede Pianoforte, han optog Skisser – Altsammen lige ustadigt og som oftest forstyrrende for de Andre. Moderen, hvis Kjæledægge han var, så et rent Vidunder i ham på Grund af alle disse Anlæg. Sofie var den Eneste, der havde Klarblik nok til at skjønne, at alt dette ikke [53] førte til Noget. Hun foreholdt ham det undertiden, og bad ham drive disse Sysler med Alvor, hvilket den unge Herre naturligvis blot tog ilde op, idet han forment, at han nu selv var voksen.

Man havde netop hørt ham fantasere på Pianoet, dernæst afrette sin Hund og bringe den til at hyle ganske afskyeligt, endelig rende ud og ind igjennem adskillige Døre, da han pludselig presenterede sig for Selskabet i en Art Forklædning, bestående i en af de Damehatte, der var i Mode for tredive til fyrretyve År siden, og hvis Form og Størrelse nu virkelig forekommer os så fabelagtig, at man neppe kan begribe, at de har været benyttede på offentlig Gade. Man husker måske en Sort af sort trykket Skind, prydet med en Kvast Strudsfjær, der, tvertimod denne Prydelses sædvanlige Måde at anbringes på, strittede stivt i Veiret. Et rødt Langshawl og en umådelig Sypose fuldendte Forklædningen. Hilset af de Andres Latter nærmede han sig neiende, idet han i Gang og Miner efterabede en gammel Jomfru der i Bygden.

Ah! Jomfru *Møllerup!* . . . Vær så god! . . . Sæt Dem ned, kjære Jomfru *Møllerup* . . .

[54] Han åbnede sin store Pose, så tankefuld ned i den, sukkede dybt og rystede på Hovedet. Benyttende derpå et Øieblik, da Amalie lugtede til sin Buket, bemægtigede han sig hendes Strikketøi, trak Pindene ud og begyndte at række op; men her kom hans Hund farende efter ham og bragte ham ganske ud af Rollen

. . . *Chasseur apportez!* . . . Syposen fløi bag Hækken og den gamle Jomfru og Hunden som en Hvirvelvind efter.

Jaja, vi ler Børn! sagde Fruen, men der var en Tid, da Jomfru Møllerup ikke var til at le ad, men der var tvertimod Mangen, som hun bragte til at græde. Da var hun den smukkeste og mest feirede Pige i mange Miles Omkreds.

Jomfru Møllerup? . . . Det er umuligt! Det er utroligt! . . Den fæle Jomfru Møllerup! Hun er jo fjantet også, den Stakkel!

Jomfru Møllerup var sin Tids smukkeste og mest feirede Pige! gjentog Fruen med Eftertryk. Jeg kjenner hendes Historie. En Tante af mig, der var hendes intime Veninde, har fortalt mig alle Omstændigheder ved den. Den er meget sørgelig, men den er lærerig; den kunde tjene til Advarsel for mangan ung Pige.

[55] Hvordan det, Mor, i hvilken Henseende? spurgte Døtrene.

Det bliver interessant! sagde Kold og satte sig på Trappetrinet. De må virkelig fortælle os hele Historien, Frue, at Deres Døtre kan have rigtig Nytte af den.

Ak ja! bad Amalie. Det undrer mig, at Du ikke har fortalt os den før, da der er noget Mærkeligt ved den.

Har jeg ikke gjort det, min Pige, så kan Du være vis på, at jeg har havt mine Grunde derfor, sagde Fruen, og syede flittigere.

Slet ikke fordi den indeholder noget i mindste Måde Anstødeligt, blev hun ved, da Ingen afbrød hende. Der er Intet deri, som ikke en ung Pige kan høre på, uden at rødme. Men den ulykkelige Jomfru Møllerups Historie indeholder Træk af disse Lidenskabens Forvildelser, af disse Yderligheder, hvortil et heftigt Sind kan drives, når det ikke forstår at beherske sig selv; og det er min Mening, at unge, uskyldige Gemytter ikke engang i Tankerne skal foruroliges af Sligt. Det har været mine Grunde; har jeg havt nogen . . .

Alt det kan jo ikke andet end spænde vor Nysgjerrighed på det Frygteligste, sagde Kold, der kjendte Fruens Fortællelyst alt for godt [56] til ikke at vide, at man slet ikke gjorde hende nogen Tjeneste ved at respektere hendes Grunde. Da der altså ikke er nogen direkte Fare for os unge, uskyldige Gemytter, så slipper De os ikke . . . Altså: Karoline Møllerup var sin Tids smukkeste og mest feirede Pige.

Det var hun; hun var smuk, dog var der især Noget i hendes Væsen, der var endnu mægtigere end hendes Skjønhed. Hun var meget overgiven, men når hun var i det Lune, kunde hun også være kold og frastødende. Hun var hvad man kalder aparte. Julehelgen og andre Leiligheder lokkede gjerne en Mængde unge Mennesker op i den muntre, gjestfrie Egn, hvor hendes Fader boede. Det var i den gode gamle Tid, da man forstod at more sig, da man havde sine tolv-fjorten Baller i Julen. Da stod man blot op for at klæde sig på til et nyt Bal. Jomfru Møllerup var da det Centrum, som de unge Herrer sværmede om, og de reiste ikke derfra, inden hun havde gjort et halvt Dusin af dem ulykkelige. Når Nogen forekastede hende dette, og mente, at hun var for hård mod En eller Anden, svarede hun: hvad kan jeg for det, jeg har ikke opmuntret ham! Og det var også Synd at sige. Koket var hun igunden ikke, skjønt man beskyldte [57] hende derfor. Men et Navn skulde man jo give hendes Væsen.

Hvad Karoline Møllerup var i sin Kreds, det gjaldt Ritmester von Heinen for at være i sin, uimodståelig, uindtagelig. Rygtet om hende var trængt til ham. Han lå netop med en hel Del Officerer i Garnison i Nærheden – det kunde vel være i Årene 80–81 – det var derfor en let Sag for ham at mage det så, at han blev inviteret til at tilbringe Julen hos Møllerups. At bøie et Sind som Karolines, syntes ham en Opgave, alene bestemt for ham. Ja, han skal have væddet med sine Kammerater, at han inden en vis Dag skulde vise dem en skriftlig Tilståelse om hendes Kjerlighed. Han nød allerede Triumfen forud, og det er sandt, Alt hvad en Mand kan opbyde for at vinde en Pige, satte han også i Bevægelse. Ved alle Lystigheder var han hendes bestandige Ridder. I Komodien, som dengang var så i Mode, var han altid Elskeren og hun Elskerinden, – men – derved blev det – ved Komodien nemlig. Karoline blev sig selv lig, munter, livsglad, uudtømmelig i med ham at opfinde ny Morskab, forekommende som Vertinde, – men når han slog på den ømme Streng, affærdigede hun ham som de Andre, ^[58] drillende og koldt. Han begyndte at blive urolig. Enhver havde straks betegnet ham som den, der skulde gå af med Seiren. Nu begyndte man at tale om en sandsynlig Kurv, og Adskillige, til hvem han havde udtalt sig vel sikkert om sin Seir, dulgte kun slet sin Skadefryd. Han fordoblede sine Angreb – forgjæves. Den fatale Dag kom, da Ritmesteren måtte til sin Eskadron. Man sagde, at han var citrongul i sit Ansigt ved Afskeden og at han sendte Karoline endnu et Blik! – Et Blik, der skal være den *visse Ting*, som den stakkels gamle Jomfru fortæller, at hun aldrig kan glemme.

Var det da ikke hans Alvor? spurgte Sofie, ganske bleg af Bevægelse. Holdt han ikke virkelig af hende?

Det kommer ikke Historien ved, min Pige . . . Afbryd mig ikke! . . . Efter denne Dag foregik der en besynderlig Forandring med Karoline. Man skulde have troet, at dette Blik havde forhekset hende. Hun blev meget stille og hun tabte sig i kort Tid påfaldende. Et År gik således hen. Da betroede hun min Tante, at hun fra det første Øieblik havde elsket v. Heinen, men – gav hun til Undskyldning – hun havde ikke kunnet tvinge sit ^[59] Væsen; men næste Gang, han var kommen igjen, da vilde hun have været anderledes mod ham, – hun havde ventet og ventet, men forgjæves. Endelig – her sank Fruens Stemme ned til en halv Hvisken – havde Angst og Længsel drevet hende til at skrive et Brev til ham, hvori hun i de lidenskabeligste Udtryk tilstår ham sin Kjerlighed! beder ham at komme tilbage! – da hun ikke kan leve uden ham!

Amalie lod Strikketøiet falde og skjulte Ansigtet i Buketten.

Skrækkeligt! åndede Sofie, med virkelig Skræk i alle Miner.

Gyseligt! Oprørende! anbragte Kold.

Den arme Pige! Lad os ikke dømme hende for hårdt, vedblev Fruen. Vore Forvildelser drager selv Straffen efter sig. Her fulgte den lige i Hælene. Min Tante, en sædelig, velopdragen Pige, blev, som man kan tænke sig, høilig forfærdet. Hun fik hende endelig overtalt til at skrive et nyt Brev, hvori hun i en mere sømmelig Tone besvor ham at sende Brevet, det ulyksalige Brev, tilbage. Det kom – altfor snart – sammen med et fra H., der, tænk Dem nu! i få Linier indeholdt den Forsikring – –

Fruens Læber lukkede sig igjen over det ^[60] Forfærdelige, hun havde at berette. Ingen vovede at spørge.

Det indeholdt den Forsikring, at han aldrig vilde kunnet skille sig fra dette dyrebare Dokument, havde

han ikke heldigvis sørget for adskillige Afskrifter deraf, som cirkulerede blandt hans Venner, til uskyldig Adspredelse i ledige Timer, og til Trøst for dem, der havde ladet sig holde for Nar af en snedig Kokette.

Af dette Stød kom hun sig aldrig. Hun faldt i en langvarig Sygdom, og da hun reiste sig igjen, var hun afsindig. Hun skrev uafsladelig Breve, som man naturligvis ikke sendte bort. Vanviddet gik vel over, men fjollet var og blev hun. Skrive Breve og rive itu, strikke og række op igjen, er siden blevet hendes eneste Sysselsættelse.

Efter denne Fortælling blev der en lang Pause. Endelig sagde Kold:

Og nu Moralen, bedste Frue?

Jeg ved ikke, hvad De mener med Moral, men mener De den Advarsel, den Lære, Andre kan drage af en sådan Historie, da synes jeg, den ligger klart nok for Dagen. Enhver Overskridelse af Grænserne for det Anstændige straffer sig selv på det Hårdeste.

Det er vistnok så, men alligevel må jeg ^[61] tilstå, jeg er ikke ganske på det Rene. Den, som her krænkede Anstændigheden var, synes jeg, Ritmesteren, men De har ikke fortalt, at han blev straffet. Den stakkels Jomfru derimod blev straffet med Skjændsel og Vanvid og alle skrækelige Ting, men hvad havde hun da egentlig forbrudt?

De må ikke have hørt rigtigt efter, eller også må jeg have udtrykt mig meget utydeligt. Det var *hende*, Jomfruen *selv*, der skrev ham til, uden at han havde erklæret sig ordentlig.

Jo, det har jeg ganske rigtig forstået, men endda er ikke Forbrydelsen mig rigtig indlysende. Hun skrev ham til, fordi hun troede, at hun havde Noget at gjøre godt, da *hun* jo havde været den Ubønhørlige. Hun gik naturligvis ud fra, at Ritmesteren var en brav Mand og ingen Kjeltring

Men min Gud! De vil dog vel ikke forsvare et sådant afsindigt Skridt, et sådant åbenbart Brud på al kvindelig Takt! Er det kanske Deres Mening, at Damerne skal fri selv og Herrerne undseligt uddele Kurve?

Nei bevares! Det er slet ikke min Mening, det var jo at berøve Damerne deres dyrebareste Privilegium. Jeg troede blot, at enhver *dyb, ægte* Følelse hos dem også – ^[62] fordi de er Mennesker som vi – har Ret til at give sig en Form, når den kun holder sig indenfor de lovlige, det vil da sige *Gratiens* Grænser, og jeg tror endvidere, at Omstændighederne, Individualiteten, tilsteder mange Undtagelser fra det Sædvanlige. At Jomfru Møllerup, drevet af sin Lidenskab og dåret af den Tro, at hun var elsket af den, hun selv havde forskudt, skrev et sådant Brev, var i sig selv ikke ukvindeligt; *hvorledes* det var skrevet, derpå, synes jeg, kommer det kun an. O, en sådan Tilståelse kunde være så sart, så duftende som en Liliekonval, så kvindelig med andre Ord.

Ja, min kjere Kold, sagde Fruen overlegent smilende, det er som jeg siger, De har altid sådanne aparte Meninger, og vi skal altid komme i Strid sammen. Kun lader Deres Theorier sig ikke praktisere i det virkelige Liv. I Herrer tåler, som bekjendt, ikke Erklæringer, om det så var en livagtig Gudsengel selv, der gjorde sig den Uleilighed, og jeg er bange for, at min bolde Ridder selv mindst vilde bestå Prøven.

Det kommer ganske an derpå, Frue.

Sæt, at De havde været i Ritmesterens ^[63] Sted, og De havde fået et sådant Brev, hvad vilde De så have gjort?

Vis mig det Brev, så skal jeg sige Dem, hvad jeg vilde gjort.

Nu, jeg antager, at det var skrevet af en forresten elskværdig Pige, og at det var så duftende af Lilier og Roser og Alt hvad De vil

Havde det været et *sandt* og ægte kvindeligt Brev, da vilde jeg på stående Fod brudt op . . . Og jeg vilde ikke hvilet eller rastet, førend jeg havde ligget for hendes Fødder, førend jeg havde . . . O førend jeg havde!
. . .

Ja vist! . . men når De nu ikke elskede hende?

Hvis jeg ikke elskede hende? . . . Da vilde jeg . . O, jeg vilde! . . Ja, jeg ved ikke rigtig . . . Da vilde jeg føle den dybeste Agtelse, Taknemlighed –

Ja Tak skal De have! Agtelse, Taknemlighed, det skal rigtignok hjælpe hendes krænkede Stolthed.

Stolthed, Stolthed og altid Stolthed! Hvorfor skal den krænkes? Er det da en større Skam for en Kvinde end for en Mand at se en Følelse ubesvaret, der har det samme menneskelige Udspring?

^[64] Her mødte ham et Blik af Sofie, et Blik, hvis særegne Udtryk han så vel kjendte, Forundring, Smerte, Tvivl og Fryd blandede sig i det. Elektriseret derved vedblev han:

Hvorfor må denne Følelse ikke møde vor, veilede den? Ja veilede, fordi den kvindelige Kjerlighed har et langt sikrere og dybere Instinkt for den sjelelige Harmoni, end vor. Det fører til Lykke, ikke vort. Jeg kan ikke beundre denne Kvindelighed, der sætter sit Ideal i en Passivitet, en Stumhed, der nedværdiger dem til Dukker og Automater Allesammen.

Men således forlanger Verden nu engang et Fruentimmer, og Verdens Lov må et Fruentimmer agte.

Dog ikke når hendes Livs Lykke står på Spil?

Netop da, netop da! At underkaste sig er den eneste Redning for hende. Derfor kan man ikke nok indskjerpe en ung Pige at lægge Bånd på sine Følelser og om muligt udrydde dem itide.

Udrydde dem! Gud forbarme sig, hvilket Ord! . . . Hvis De havde Ret heri, Frue, måtte jo enhver ung Pige klage til Gud over, at hun var bleven født.

Hr. Kold! sagde Fruen høitidelig, dette er ^[65] ikke et Thema at afhandle ligeoverfor unge Piger. Lykkeligvis kan slige Principer som de, De der udtaler, ikke blive farlige for mine Døtre. Jeg har opdraget dem sædeligt, efter Grundsætninger, som passer sig mere for Livet. Jeg har tidlig lært dem at skjelve mellem en indbildt og en virkelig Verden. I Romanerne bliver disse skjønne, ømme Følelser altid mødt, altid kronede, og Troskaben er evig. I Livet går det ikke således til. Der er det et rent Lykketræf, at en ung

Piges Kjerlighed imødekommes, og med den evige Troskab kan det slet ikke nytte, når de ikke vil gå som gamle Jomfruer Allesammen. Det er deres Bestemmelse at blive Hustruer og Mødre, ikke at spille sit Liv med at ruge over tomme Sværmerier. Jo før de kan blive færdige med disse, desto bedre for dem! . . . Thi ser De, ikke heller i Balsalen drager den unge Piges stille Ønske *den* frem, hun netop vil danse med; hun danser med Hvemsomhelst, og hun morer sig alligevel. Efter denne Lære har *jeg* levet. Jeg ægtede min Mand uden Lidenskab, og vort Ægteskab har desuagtet været lykkeligt. Jeg har sat min Lykke i Resignation og i Opfyldelsen af mine Pligter. Mine ældste Døtre har heller ikke ^[66] giftet sig af Tilbøielighed, men de er blevne lykkelige Koner alligevel. . .

Her gjorde Sofie en heftig Bevægelse, som om hun vilde sige Noget; men hun sænkede blot Hovedet.

. . . Og mine Døtre, sluttede Fruen, vil engang takke mig derfor, takke mig fordi jeg har lært dem, at Fornegtelse er et Fruentimmers skønneste Dyd. Hun reiste sig majestætisk.

O, det skulde De ikke have gjort, råbte Kold, idet han ligeledes reiste sig heftigt . . . Tilgiv mig! Men De kan ikke mene, hvad De der siger. Det er jo en oprørende Synd . . . Det er Selvmord! . . . Det er jo at tilintetgjøre det Herligste, et Menneske har i Eie, Tro, Håb og Kjerlighed på engang . . . Og hvad bliver der så tilbage til at udholde Livet med? . . . Fornegtelse! Denne blegsottige Sjelsanstrengelse, dette Skjul for Livslede, skal den kunne erstatte den levende Følelse, der vilde båret Alt let og med Glæde? . . . Er det at verne om de dyrebareste Kræfter, Gud har bestemt til Slægtens Velsignelse? . . . Mødrene pålægger selv sine Børn at dølg dem som en Skam, at udrydde dem som en Synd, de skal udgrædes gennem Tårer og lange Lidelser; og når da en sådan Sjel er tilstrækkelig ^[67] martret og udtømt, da er det, den tilbydes Manden . . . Det er på Ruinerne af Templet, han skal bygge sit Hus! . . .

Nei, nu bliver De altfor overdreven. På en sådan Flugt kan jeg ikke følge Dem længer . . . Kjere Kold! lad det være sidste Gang, vi taler om dette Emne. Her forstår vi hinanden aldeles ikke . . . Gud, Klokken er alt otte! . . . Kom Børn! det er sandelig påtide at vi bryder op. Medens jeg sidder her og afhandler Kvindens Pligter, glemmer jeg at give min Mand Mad. Hun gik leende ind.

Men Sofie havde under Kolds sidste Replik forladt sin Plads, og var gået ned mod Blomsterkvarteret. Hun stod bøiet over en Busk, da Kold nærmede sig.

De har ingen Mening havt i vor Strid, Frøken Sofie, De har ikke sagt et Ord. Hans Læber skalv endnu af Bevægelse, hans Øie hvilede flammende på hende.

Se denne Rose, sagde Sofie blussende, hvor den er deilig, neppe udsprungen, og det midt i September! Jeg er i Strid med mig selv, om jeg skal bryde den af eller ei.

Tag den kun, en Nattefrost gør det ellers . . . Men det var ikke Svar på mit Spørgsmål . . . Sofie! . . . Se der er en til, en ganske ^[68] deilig en! Han stak Hånden dybt ned i Tornene og fik med Møie fat i den. Den er endnu deiligere!

Virkelig? sagde Sofie med et fint Smil. Hun holdt dem sammen. Se nu ret på dem. Mon det ikke er fordi De har revet Deres Hånd tilblods, og at min var så let at tage?

Det kan nok være, sagde han forvirret, men De har endnu ikke besvaret mit Spørgsmål. Havde jeg Ret

eller Uret?

Jeg har besvaret det.

Giv mig denne Rose, sagde han, det er netop den, jeg vil have. Han kastede sin langt bort.

Nei, nu får De den ikke, sagde Sofie, og holdt den iveiret, og da han vilde gribe efter den, sprang hun hurtigt henover Bedene opad Trappen, og forsvandt bag Glasdøren.

Som en Pil for han efter, og da den unge Pige så sig forfulgt også indenfor, udstødte hun et af disse gennemtrængende Skrig, hvori Overraskelsen hos legende Børn lægger en sådan uforlignelig Blanding af Jubel og Skræk på engang. Dette Skrig stansede ham, og han blev tankefuld stående med Blikket heftet på den Dør, bag hvilken hun var forsvunden.

Åndeløs nåede Sofie sit Værelse, hvor hun ^[69] overlod sig til den længe tilbageholdte Bevægelse. Som alle dybtfølede Mennesker, der tvinges til at leve meget på Overfladen, havde hun heftige Udbrud. En før ukjendt, berusende Glæde gennemstrømmede hende. Længe stod hun dybt åndende for at samle sig. Hun rev Vinduet op, det var, som om Luften i Værelset vilde kvæle hende. Hvad var det, han sagde, som gjør mig så glad og så let! Nei, hvad var det? Er det en Drøm? Jeg følte mig så ringe, så ydmyget i min Kjerlighed, men den er nu ikke længer ringe, den er Noget, den har Værd i hans Øine, jeg tør være stolt af den! O Gud, råbte hun og rakte Hænderne op mod de blinkende Stjerner . . . Tak, Tak, fordi Du tillader mig at leve for ham, som jeg elsker! . . . Men nei, jeg kan ikke tro det. Der vil, der må komme Noget iveien! . . . Hvorved skulde jeg have fortjent at blive så lykkelig fremfor mine stakkels Søstre, fremfor Tusinde af mine Søstre?

[II, 5]

[70] Rustet til Jagt stod næste Eftermiddag Edvard med nogle Kammerater ude i Gården. Et Par dygtige Bondeskytter skulde anføre Toget. Hundene sled utålmodig i Kobbølet. Man ventede endnu kun på Kold, der havde lovet at være med. Da han var færdig og vilde ile ned, stansede han uvilkaarligt ved en Dør, som han hver Dag var vant til at gå forbi. Den stod på vid Væg, da Pigen netop havde gjort rent til Helgen, og tillod ham Indblikket i et Værelse, som han, i de tre År, han havde tilbragt på Gården, dog aldrig havde seet før. Det var Husets unge Døtres. Der var Ingen inde, og han kunde [71] ikke bare sig for, fra Terskelen at beskue dette lille ukjendte og dog i Tankerne så ofte besøgte Rige, der nu lå udbredt for ham. Rummet var stort og opfyldt af såre mange forskellige Ting. Væggene var bedækkede med Skilderier af alle Arter og Størrelser, men som uden noget Valg hang mellem hverandre. Madonna *della Sedia* måtte finde sig i at have en *Kleopatra* med døende, himmelvendte Øine ved sin Side; Kjøbenhavns Ildebrand skilte en *Abeillard* af *Grevedon* fra hans sørgende *Heloise*. Kolds Blikke ledte forgjeves efter et Spor af Sofies Tilværelse; de streifede rundt, fra en Sekretær, der var besat med disse tusinde Unyttigheder, som man kalder Nips, og som var ham en sand Afsky, forbi et Uldgarns Overflødighedshorn med støvede Blomster i, og stansede endelig ved en Harpe henne i Krogen, hvortil Pigen i Forglemmelse havde lænet en lang Feiekost, ligesom et Plekter. Dette sidste Syn betog Kold al Tvivl om i hvis Værelse han befandt sig. En Dør ligeoverfor stod på Klem. Inden han vidste hvorledes, stod han på Terskelen. Her, her var Helligdommen. Den gamle Oldemoder på Væggen syntes strengt at bevogte den. Hun så vredt på ham, som [72] om hun vilde sige: Tilbage, Forvovne, hvad søger Du her? Du er en af disse Slanger, der bringer Ulykke i Slægterne, der forgifter mine Døtres Hjerter med det Vanvid, man kalder Elskov . . . Tilbage!

Ja, her boede hun. Luften, Lyset i dette Værelse var anderledes. Det syntes naturligvis han, men det vil desværre neppe vinde nogen Interesse i Læserens Øine. Her fandtes Intet af hin maleriske Uorden, der gjør så stor Effekt i Romanerne, men som overført i vor ubarmhjertige Virkelighed kun betyder, at angjeldende Madame eller Frøken er en uordentlig Madame eller Frøken. Begge Morgenskoene var tilstede og stod endrægtig ved hinandens Side på det blommede Teppe. På Gulvet fandtes hverken Musikalier, Ridehat, Handsker eller slige pikante Ting henslængte. Ingen Stumper af Breve, intet forrædersk Portræt på Bordet. Endelig nødes vi også til at bekjende, at der aldeles ikke såes nogen «snehvid, smal liden Seng.» Et mørkerødt, folderigt Gardin skjulte hele den ene Side af Rummet. Alt åndede Fred, Simpelhed og dog en usynlig Elegance. Vinduet til Haven stod åbent, Skyggerne dansede på Gulvet; en Bogfinke kvadrede [73] sin Aftensang i en af Poplerne udenfor, og på Karmen sad den hvide Kat med funklende Øine og syntes at lytte til med blandede Følelser.

Kold følte en Trang til at synke ned på Knæ, han kunde ikke flytte en Fod. Da faldt hans Øine på Rosen, der var sat i et Glas Vand på Bordet. Den stod der så deilig og frisk, og støttende sig på sine grønne Blade bøiede den sig ud over Randen, så det blanke Bord gengav dens rødme Billede. Inden han vidste, hvad han gjorde, havde han grebet den og fæstet den til sit Bryst. I næste Minut var han nede i Gården, og nu gik det lystigt tilskovs.

Georg Kold var nærsynet. Han fik sjelden Noget på sine Jagter, hvilket dog ikke gjorde noget Skår i hans ivrige Jægerlyst. Men som det ofte går, syntes Lykken at søge ham, da han mindst tænkte på den. To Harer løb straks i Begyndelsen lige i den tankeløse Jægers Skud, og en stakkels Skovdue lå for hans Fødder, inden han vidste, hvordan det egentlig var gået til. Næsten forskrækket så han på den nydelige, lille, blå Skabning, medens den lå varm og blødende i hans Hånd, og på Edwards [74] spøgende Lykønskning svarede han, at det var skeet af ren Uforsigtighed.

Morgenjagten var endt, og de trætte Jægere samledes for at rådslå. Først skulde der hviles og siden vilde man drage op i en højere Fjeldmark, der skulde være rig på Fuglevildt. Men Kold vilde hverken høre om Hvile eller nogen Jagen mere, og da man var vant til at lade ham gå sin egen Vei, bragte dette ikke nogen Forstyrrelse i Selskabet. For ham var Jagten endt – eller – måske ikke begyndt. Det Vildt, hvormed han stolt belæssede sine Skuldre, var kun en synlig Trofæ fra et heldigt Dagverk. Hans Sjels Spændkraft var igjen vakt. Den Byrde af Tvivl og Ubestemthed, der så længe havde knuget ham, følte han med Et afkastet, og en modig Beslutning fyldte hans Bryst. Han vilde forklare sig for Sofie. Denne lille Fjernelse fra hende havde endelig løsnet de Bånd, der så længe havde bundet hans Villie i hendes Nærhed, og som om han frygtede Alt, hvad der kunde svække hans Beslutning, vilde han ingen Hvile unde sig, forinden han havde fundet den, han søgte. Buen var strammet, nu skulde Pilen ustandset nå sit Mål.

I Førstningen gik det raskt nedad. Medens han ubevidst nynnede en Melodi af Jægerbruden, [75] han havde hørt Sofie synge, havde han allerede tilbagelagt den vanskeligste Del af Fjeldet. Men snart mærkede han på sine mindre sikre, mindre energiske Trin på Fjeldstien, at Kræfterne begyndte at svigte ham noget.

Han stod ved Ledet, der lukkede for Skoven. Foran ham, nedenfor den tynde Rugbråte, steg Røgen iveiret af den første lille Gård. Hans Øine søgte ud over Lien henimod de fjerne Sletter, hvor en blålig Skygning af Løvtrær afbrød de mørke Granmasser. Der var endnu nogle Timers Vei derhen. Dog, hvile vilde han ikke forinden . . . Kun et Øieblik Rast derhenne i Bakkehødet under den lune Klippevæg, der hvor Septembersolen skinner så mildt og dæmpet gennem Birken! . . . Og han strakte sig hen på Mosset. Der var så stille. Kun Lyden af de mange Bjelder fra Markerne klang blidt melodisk hen til ham . . . Granerne susede sagte og søvndyssende over hans Hoved. Af og til slog en Luftning ned ligesom et mægtigt Vingslag. Han reiste sig, men kun i Tankerne; Jorden holdt hans Lemmer magnetisk fast. Endnu havde han ikke overskredet den mystiske Grænse, men hans Forestillinger vuggede sig på de luftige Stier, som fører derhen. Disse Forestillinger antog nu fantastiske Former, [76] der selsomt blandede sig med Virkeligheden. Endnu er han i Skoven, den samme Melodi summer i hans Øre. Hele Sofies Familie er med, kun ikke hun selv. Han skyder endnu engang Skovduen, og har så en Fornemmelse af, at det er *hende*, han har truffet. Men der ligger jo Duen ved Siden af ham i Græsset, og Birken ved Ledet svaier hemmelighedsfuldt med de lange Grene.

Han drømmer:

På den håndsbrede Afsats i den steile Klippevæg står Sofie, sorgløs fri, som anede hun ingen Fare. Lyset omspiller hendes Skikkelse. Hun ser kjerligt på ham, og vinker med Rosen i Hånden. Han stormer derop, griber hende, og zitrende af Fryd bringer han hende ned på den sikre Grund. Men idet hun snor sig ud af hans Arme, se! da er det ikke længer Sofie, men Fru Ramms smekre lille Gestalt. Hun ser på ham med de kolde, blå Emailløine, neier og siger: Mange Tak for Deres Uleilighed! De har reddet mig fra at

blive slået itu . . . Jeg er en meget kostbar Indretning, må De vide. Alt er komplet indeni mig, kun har jeg intet Hjerte . . . Det behøves ikke heller, *thi Fornegtelse er et Fruentimmers skjønneste Dyd* . . .

[77] Det hænder undertiden, at man vågner i en Rædsel, der ikke står i noget rimeligt Forhold til det Drømtes Indhold. Kold vågnede med et Skrig, den kolde Sved stod på hans Pande. Han kunde længe ikke forvinde det uhyggelige Indtryk; tilsidst måtte han dog le. Den Smule Hvile, han havde fået, og den herlige Luft styrkede ham snart igjen, og han bevingede sine Skridt. Det er en mærkelig Dag denne, sagde han; Alt vil og må lykkes mig. Jeg føler Mod til at udfordre Guderne.

Ud på Eftermiddagen nåede han Gården. Da han gik over Stien, der førte ind i Haven, hørte han af Folkene, der var beskjæftiget med at læsse Korn, at Frøken Sofie havde været ude hos dem, men at hun ganske nylig var gået nedad mod Elven. Han skilte sig da ved sit Jagtbytte, og som han gik og stod, støvet og blussende af Anstrengelsen, tog han Veien i den anviste Retning. Neppe var han kommen gennem Ledet og ind på Stien, der førte langs Åen, før han stansede og lyttede. Gjennem Fosseduren hørte han Stemmer og en Hunds Gjøen. Derimellem troede han at skjelne Sofies Røst, der lød gennemtrængende, som i Angst. Som en Pil skjød han afsted og nåede Overgangsstedet ved Åen, men her var til hans Forundring [78] Kloppen kastet af. Der var heldigvis ikke meget Vand; med et Par dristige Spring kom han lykkelig over, trængte igjennem Busken og stod idetsamme foran en Scene, der vakte hans Forbauselse og Harme.

Siden hint Møde mellem Brandt og Sofie havde hun slet ikke seet noget til ham; men han forfulgte hende desto heftigere med Breve, der blev mere og mere nærgående. Dette er en Art Overlast, imod hvilken en ung Pige i vore Nybyggerforholde ingen Beskyttelse har. På Landet er det vanskeligt at få Døtre passende bortgiftede, og vor brede Gjestfrihed tilsteder imidlertid hvilkensomhelst Fremmed, uden videre, Indpas i Familierne. Man risikerer jo Intet derved. I vort sædelige Land tør Lidenskab blot træde frem i den lovlige Form. Men under dette dydige Formål trives ikke desmindre Mangt og Meget, som den finere Følelse vilde kalde umoralsk. I dette dydige Formåls Navn sluttet ikke sjelden disse skræk- og medynkvækkende Mesalliancer, i dets Navn har de ynkværdigste af Skabningens Herrer Ret til at beleire en Pige, forfølge hende, drive hende til det Yderste. De har naturligvis de redeligste Hensigter, det er, de har den bedste Villie til at dele sin Misere med hende.

[79] Nu, den stakkels Lorenz var ikke af de værste. Sofie besvarede et af hans Breve, således som man kan besvare sådanne, undvigende og på bedste Måde beroligende, og lod det siden være. Men nu gik han i sine Skrivelser over fra Bønner til Trusler og formelige Undsigelser. Han skulde nok passe hende op, skrev han, og da skulde hun få Grund til at angre sin Adfærd. Nu havde han Intet mere at tabe. Han solgte sit Liv for en Skilling. Vilde hun ikke leve med ham, så skulde hun dø med ham, o. s. v. . . .

Den stakkels Pige var her virkelig stillet mellem en dobbelt Ild. Det sidste Møde med ham havde, trods hans Voldsomhed, hos hende efterladt en dyb, smertelig Medynk med ham, der drev hende til bestandig at tage hans Parti, og, når det lod sig gjøre, forsøge at holde den gode Mening om ham oppe. At drage Forældrene ind i denne Affære, vilde være det Samme som at udslukke den sidste Gnist af Deltagelse for ham. Men den Nødvendighed, hun derved sattes i, at måtte bære sin Skræk alene, drev hende til det Yderste. Hun turde neppe vove sig ud alene på Marken eller Landeveien. Hun for sammen, hvergang det raslede i en Busk.

[80] Hin Eftermiddag, netop som Sofie var ude på Ageren, kom den lille Lægdsgut på Gården og hilsende fra hendes Moder, at hun måtte straks komme ned til hende i Grotten. Da hun nylig havde talt med sin Mor om en Forbedring, der skulde foretages dernede, fattede hun ingen Mistanke, men let som en Fugl, ligesom båret af den lykkelige Drøm, der fyldte hende, fløi hun derned. Netop ankommen foran Indgangen til Grotten, trådte Lorenz Brandt hende imøde fra det Indre. Han vaklede, og en triumferende Glæde stod malet i hans sløve Træk.

Hvor er Mor? . . . Har De lokket mig herved? . . . Det er afskyeligt!

Jeg vilde blot forsikre Dig, dyrebare Veninde, at Du er mig kjer . . . usigelig kjer . . . sagde Brandt med lallende Tunge. Jeg har valgt dette yndige, romantiske Sted, for at forklare Dig mit Hjertes Tilstand og Beskaffenhed . . . En Beskaffenhed, som er af den Art –

Lad mig gå, lad mig bare gå! sagde den forfærdede Sofie og søgte at komme forbi Lorenz, der havde spærret hende Veien.

Hvorfor sådan Frygt, Tilbedte! . . . Hvad er her at frygte? . . . Du er skjø, overmåde skjø . . . Men Ingen skal fordriste sig til at [81] fornærme disse guddommelige Yndigheder med et Blik, en Stavelse . . . Ja, hvis jeg fornærmede dem, var jeg ingen Æresmand . . . men en Hallunk, en forbandet, nedrig, gudsforgåen Slyngel, uden Levemåde og Fordring på Dannelse . . . Ja, hvis jeg fornærmede Dig . . .

O nei nei, det ved jeg nok! men lad os bare gå, hjemme kan vi jo tale om det . . .

Endnu Skræk i disse hulde Miner? . . . Unge Pige, Du kjender ikke Lorenz Brandt. Nei, Du kjender ham ikke. Han er ikke af disse Lurendreiere, disse Får i Ulveklæder, som sniger sig omkring den vergeløse Uskyld for at lokke den og dåre den med farlige Kunster. Han er en Nordmand af det gode, gamle Kuld . . . Hver Dråbe Blod i ham er ægte, ser du! . . . Der er en anden Malm i ham end i den Troppisten, denne fine Skrællingen, som går der og sætter Dig Skruer i Ho'det. Jeg mener det redeligt, jeg! . . . Hvad jeg siger, siger jeg af Hjertens Overbevisning . . . Af fuld Hjertens Overbevisning siger jeg: Dig vælger jeg blandt alle Jordens Piger . . . Ene Dig tilbyder jeg min Hånd og mit Hjerte! . . . Fanden i alle de Andre . . . O Pige! mindes Du vor Barndoms stille Dage!

[82] Två plantor uti Hildings gård,
Ei Norden för sett två så sköna,
De växte herligt i det gröna . . .

Her gjorde Sofie en fortvivlet Anstrengelse for at komme forbi, men Lorenz, sterkere end hende, stødte med et eneste Fodspark Kloppen, som tjente til Overgang over Åen, tilside. Ved denne Manøvre kom han noget ud af Ligevegten og greb efter Sofie, hvem Skrækken nu i den Grad overvældede, at hun tabte al Besindelse. Lidt mere Erfaring vilde have lært hende, at her var mere en indbildt end en virkelig Fare forhånden. En rolig, frygtløs Opførsel vilde ganske have holdt ham indenfor Skrankerne. Det blotte Syn af hende havde jo allerede ladet ham glemme sine feige Trusler. Men den attenårige Frygt ræsonnerer ikke, den er instinktmæssig, ubændig, grænseløs; den overveier ikke, den skjælver blot i Råhedens Nærhed.

Med et Skrig styrtede hun tilbage mod Indgangen, men da Grotten lukkede Hulveien og følgelig ingen

Tilflugt kunde yde hende, klatrede hun med Skrækkens Behændighed op ad de bratte Klipper. Det lykkedes hende at nå Midten af den steile Brink, og her blev hun hængende uden tilstrækkeligt Fodfæste, klamrende ^[83] sig til en skrøbelig Busk, der hvert Øieblik truede med at give efter, og råbte alt hvad hun kunde om Hjælp. Nedenunder udtømte Lorenz sig i de ynkeligste Bønner og Klager, og den grå Pudel stemmede i med, ved at hyle af fuld Hals.

Man sige ikke, at Virkeligheden mangler geniale Momenter. Ingen Oldtidens bevingede Gud, ingen lafontainesk eller clarensk Romanhelt kunde i et lignende Tilfælde være kommen mere à propos end Kold kom i dette Øieblik. I et Nu havde han stødt Lorenz tilside og med et kraftigt Spring nået op til den Ængstede, som med et Henrykkelsesskrig kastede sig i hans Arme.

Hvorledes han kom over Åen med hende, derom melder Historien intet Pålideligt, men den fortæller, at han først stansede, da han havde nået Ledet ved de to store Graner, og at han her sagte lod sin Byrde glide ned på Mosset.

Men Sofie slog Øinene op og kastede sig heftigt om hans Hals igjen.

O slip mig ikke, slip mig ikke! bad hun. Har vi ikke lidt nok?

Hvad siger Du, Sofie! . . . Det er mig, det ^[84] er mig! . . . Sofie . . . Og Du tilstår det! . . . O sig det igjen!

Ja, ja, jeg tilstår det, sagde hun og hævdede de strålende Øine op mod ham. Jeg har sagt det, jeg kunde ikke andet . . . Forstød mig nu, hvis Du kan! . . . Du kan det ikke!

Hvormange Ord de Elskende fik sagt? . . . Måske ikke et eneste. De kyssede hinanden, de klyngede sig til hinanden i en så lidenskabelig Angst, som om de anede dette Øieblis bittersøde Betydning for hele Livet . . .

Var der gået Minutter hen, eller «var det Sekunder bare, ei længer Salighed kan vare,» siger jo Digteren? . . . Ak, at det skal være så, ak, at det skal være så! Nornen, den mørke, vrantne Norne, regner det ikke så nøie med en Time, en Dag mere i Lidelsens Terminer, men mærker hun, at en menneskelig Fryd vil springe ud, så tæller hun karrig Sandkornene!

Sofie udstødte et sagte Rædselsskrig. Tæt bag dem oppe på Gjærdet stod en liden, hæslig Gnomegestalt og stirrede på dem med uhyggeligt opsperrede Øine. I Hånden holdt den en lang Hasselkjep, som den med en besynderlig Grimase strakte ud mod dem. Synet stod der så pludseligt, at det bogstaveligt så ud som om det var skudt op af Jorden.

^[85] Men Fossen brummede i Nærheden, og derfor gik det ganske naturligt til, at Vesle-Ole – thi det var ingen Anden end ham –, barfodet som han var, kunde liste sig ubemærket ind på dem.

Hvad vil Du! for Kold op, selv et Øieblik rystet af Skræk.

Der skulde en særegen, i Kunsten indviet Begavelse, som lykkeligvis Kold var i Besiddelse af, til for at bringe ut af Ole, hvad Ærinde han var sendt i, når dette ikke indskrænkede sig til en Brevdues Hverv, men bestod i Noget, der krævede menneskelig Tanke eller Tale. Dette Ærinde var også af en usedvanlig

indviklet Art. Det var ikke alene pålagt Ole at søge Kold op, for at melde ham, at der var kommen en Fremmed til Gården, som vilde besøge ham, men også, at den Fremmede tilligemed Herskabet var gået ud, for at møde ham.

Hørte Du, hvem det var? spurgte Kold.

Jeg veit inte!

Har Du aldrig seet ham før? Har han aldrig været på Gården før?

Jeg veit inte!

Er det den Herre, som var her ivår, og som gav Dig en Mark, da Du holdt Hesten hans?

[86] Et Smil, et Grin opklarede Oles Ansigt; han ledsagede dette med en udtryksfuld Pegen opad mod Gården.

Müller! hviskede Kold med formørket Mine. Allerede kunde han se et Par Damer, ledsaget af en Herre, bevæge sig nedad Stien henover Bakken.

Kold vendte sig til Sofie, der, skjælvende af så mange Sindsbevægelser, støttede sig mod Granen.

Fat Dem, sagde han, gå De dem imøde . . . Jeg bliver her! . . . O vær flink! . . . De kan det bedre end jeg . . . Men imorgen! . . . O, Sofie, Sofie!

Hun var allerede borte.

Müller! mumlede Kold. Hvilken Djævel fører ham netop i dette Øieblik hid? Men han skal Intet få at vide. Dette Satyrblik skal jeg holde ude fra min Helligdom.

Fra sit Skjul kunde han se Sofie slutte sig til Selskabet, der langsomt bevægede sig nedad Stien mellem Nøddekrattet; først da vovede han sig frem. På Broen stansede han, for at vinde mere Fatning. Han bøiede sig mod Fossestupet, som om han vilde betro Dybets Magter sin unge Lykke.

[II, 6]

[87] Natten, den blanke Sommernat, var allerede rykket frem, før Selskabet skiltes for at begive sig til Ro. Sofie var gået som i en Drøm den hele Aften. Hendes høirøde Kinder og det særegne, besynderligt fraværende Blik havde for en skarp Iagttaget let kunnet forråde, at der var foregået noget Usædvanligt. Lykkeligvis havde hendes Moder og Søster været for meget optagne af Gjesten, til at lægge videre Mærke dertil. Kold havde ved en usædvanlig snaksom Munterhed søgt at drage Opmærksomheden derfra. Til hende vovede han slet ikke at tale, men han havde fundet [88] Anledning til at stikke hende en Seddel i Hånden, hvori han bad hende om en Sammenkomst Klokken seks den følgende Morgen. Den skulde finde Sted under de to store Graner, disse stumme Vidner til deres Pagt, og han foreslog dette Klokkeslet som det beleiligste til et flygtigt Møde, medens endnu hele Huset sov. Sofie bar denne Seddel hos sig. Hvert Øieblik greb hun tvivlende til den, for at overbevise sig, om den var der, og om det også virkelig var sandt.

Klokken var tolv. De to Venner havde sagt Godnat og trukket sig tilbage på Kolds Værelse.

Det var da endelig kommet det Øieblik, da Sofie turde være ene med sine Tanker; kun havde hun endnu et Ærinde at udføre, som hendes Moder havde pålagt hende.

Ja, Virkeligheden har sine geniale Momenter, betydningsfulde, poetiske, kunstnerisk fuldendte Momenter, hvori Tilværelsen, midt i sin Hverdagsdvale, pludselig slår ud i Blomst og Duft. Men den har også Momenter, Sammenstød, Kombinationer af Begivenheder, der fremtræder så fatale, så uheldvarslende, med en så skjærende Ironi, at man må holde meget fast ved Troen på, at også disse er Led i et alkjerligt [89] og alvist Forsyns Styrelse, thi de ser snarere ud som et Stykke af et Digt, udtænkt i en Dæmons opfindsomme Hjerne.

Og denne Dæmon! Vi kjende Alle dens Navn. Det klinger så uskyldigt prosaisk, som om det ikke var noget at ængste sig for. Vi kalde den: *Tilfældighed*. I Mandens Liv en Slags Husnise, en brydsom Spilopmager, som han dog kjækt kan være på sin Post imod og efter Omstændighederne betvinge. I Kvindens Liv en forfærdelig Magt, til hvem hun på Nåde og Unåde må overgive sig, stum og viljeløs.

Til Kolds Værelse, adskilt kun ved en tynd Bordvæg, stødte et Aflukke med Adgang til Korridoren, der tjente til Husets Klædekammer.

Det var herop i dette Klædekammer, Sofie blev sendt for at hente noget Linned. Da hun sagte åbnede Døren, hørte hun Kold og Müller i en Samtale indenfor. De to Røster lød så klart og stærkt i Aftenens Stilhed, at hun kunde tro sig i samme Rum, havde hun ikke vidst det bedre. Et Øieblik stod hun fortabt i at lytte til den kjere Stemme. Da hørte hun sit Navn nævne; forskrækket søgte hun, hvad hun skulde hente i Linnedskabet, og vilde skynde [90] sig bort; men inden dette var lykkedes hende, havde hun mod sin Villie hørt så Meget, at hun ikke kunde gå derfra. Som fastnaglet blev hun stående uden Bevidsthed om Noget udenfor hende; hendes Sjel lå i hendes Øre.

Inde i Værelset hos de to Herrer finder vi Müller på sin gamle Plads i Sofaen; på Karmen af det åbne Vindu sad Kold og syntes opmærksomt at betragte Trætoppene og den blanke Nathimmel. De første indledende Replikker har han efter al Sandsynlighed besvaret noget kort og distrahit.

Det forekommer mig dog, fortsatte Müller, at Du nu må have fået en grundig Oversigt over en Amtmands Pligter og Rettigheder, og den Birolle, Du har spillet som Informator, er jo også endt, siden den unge Herre er bleven Student. Eller har Du måske andre Biroller her i Huset?

Amtmanden har ikke flere Sønner.

Nei, men Døtre.

Men hvoraf ingen trænger til min Lærdom. Den Ældste er næsten ligeså gammel som jeg selv, og den Anden er netop kommet ud af et Institut i Kjøbenhavn.

Nu, der kunde jo gives andre Biroller. Altså, Du har ikke det Allermindste her at ^[91]bestille. Hør nu blot. Den Ansættelse i Stockholm, som Du engang attråede så meget, står Dig nu åben.

I Stockholm, siger De? råbte Kold og vendte sig endelig om.

Nu ja, i Stockholm, i Stockholm, er det ikke forståeligt?

Ak, kjere Müller, har De endnu slige Planer med mig? Jeg troede, at De havde opgivet dem nu.

Om jeg har slige Planer endnu? Ja, Død og Plage, har jeg det, og slemt var det, om jeg ikke havde dem for Dig. Medens Du ligger heroppe og idylliserer og tænker på Ingenting eller på hvad der er endnu Værre, har vi handlet på dine Vegne. Som det altid pleier at gå slette Subjekter, har Du Lykken med Dig. Hør nu. N. har fået et Års Permission fra Petersburg, og vor flinke S. derinde overtager hans Post, som han sandsynligvis kommer til at beholde, da det siges, at N. skal gifte sig med en rig Grossererenke i Gothenborg, og neppe går tilbage til Diplomati. Altså, S.'s Plads bliver ledig og skal besættes med en Norsk.

Og den Plads kunde jeg få! Det er vel ikke at stole på.

^[92]Du kan få den. Jeg gik straks op til Exsellenzen Due, som heldigvis ikke var reist endnu. Han gav mig det bedste Håb for Dig. Du har blot at indlevere din Ansøgning, og inden næste Forår må Du indstille Dig i Stockholm. Din Onkel var sjeleglad. Det er netop en Stilling for Georg, han passer lidet for Livets spidsborgerlige Forhold, sagde han. Nu, min Gut, spring, syng og dans, men fald mig bare ikke om Halsen.

Jeg takker Dem, Müller . . . Hvor De er god, at De tager Dem således af mig . . . Men . . .

Nu, men?

Oprigtigt talt, jeg har ganske tabt Lysten til denne Post.

Så, Du har tabt Lysten dertil, jasanya . . . Det var da besynderligt. Du troede dog engang selv . . .

Ah, det var en Grille, et Indfald. For et ungt, umodent Menneske kan hin Karriere vel have noget Lokkende. I Grunden er det dog et Skinliv, man fører. Jeg tror mig ikke mere skikket dertil; jeg føler mig draget mod en gedignere, selvstændigere Stilling i Livet, lad den end være mindre bemærkelig.

Nu, det er rosværdigt, det er vakkert. Det ^[93]røber en solid Anskuelse, en Anskuelse, som er sjelden i dine År. Kun vilde jeg gjerne høre disse gedigne Planer. Vil Du måske gå ind som Kopist i Revisionsdepartementet?

Ja, hvorfor ikke!

Ja, hvorfor ikke! . . . Det er en solid og hæderlig Stilling, en Stilling, hvori man undertiden oplever de gladeste Overraskelser, ligesom A., der væddede, at han netop ved Slutningen af det tiende År vilde være Fuldmægtig, og se, han blev det Året før. Du har Lykken med Dig, Du kan måske inden tolv År være Bureauchef.

Det er ikke umuligt.

Eller har Du Lyst til at blive Bygdeprokurator? Hvilken hyggelig liden Polskpas Du så kan få om Søndagen med Bønderne! Det vil være Noget for dig! Eller synes Du bedre om en Lensmandspost?

Det er også godt. Så er man jo sågodtsom Storthingsmand! . . . Nei, kjere Ven, jeg tænker i Grunden ikke på nogen Ting. Jeg har det for Øieblikket så godt, at jeg ikke gider plage mig med Fremtiden. Til Nytår er min Tid udløben her, og den Tid, den Sorg, tænker jeg.

Der blev en Pause, hvori Müller udblæste ^[94]store Røgskyer, og Kold morede sig med at mishandle sin Ridepisk. Endelig sagde Müller:

Hun er smuk, din Smag er ikke ilde.

Hvem? Hvad mener De?

Jeg mener blot, blev Müller rolig ved, at hun er smuk, og at din Smag ikke er ilde, ja, hvad der næsten aldrig har hændt mig før, hun har frapperet mig. Hun kom os imøde på Stien, da vi skulde ud for at opsøge Dig.

Ah, det er Frøken Sofie, De mener?

Ganske rigtig, Sofie, således kaldte Du hende engang. Hun mødte os som sagt på Stien, hvor vi også var så heldige at træffe Dig. Det er altså hende, tænkte jeg, som har voldt den stakkels Kold så megen Ærgrelse og Tidsspilde, og som Du forrige Gang skildrede mig som et uhyggeligt, forskruet Væsen. Hun syntes at være i en altereret Tilstand; hendes Stemme sitrede og hendes deilige Hår, som jeg aldrig har seet Mage til, befandt sig i en høist malerisk Uorden. Det var ordentlig Synd, at det Syn skulde være spildt på et Mammuthjerte som mit. Fruen spurgte, hvor hun havde gjort af sin Hat, hvortil hun svarede, at hun havde vovet sig for langt op ad Fjeldet, var gleden ud og havde mistet den deroppe. Mama skjændte over hendes Vildskab, men med ^[95]et Blik til mig, som om hun vilde sige: Har De seet noget Yndigere? Mig hilste hun med en vis Kulde, og jeg har forgjeves søgt at nærme mig hende i Aften. Der er noget

Aparte ved hende. Men smuk og nydelig er hun som en Ulykke. Er Du kanske ikke af den Mening?

Jo unegtelig, det er hun. Frøken Ramm er en meget smuk Pige, sagde Kold og brød sin Pisk over. Sofies Smil, det særegne, hvormed hun havde forkyndt ham hans Lykke, steg idetsamme forræderisk frem i hans Erindring, og forskrækket lagde han til: Men der er et Træk ved Munden, som ikke er smukt. De sagde, synes mig, at S. allerede er kommen til Petersburg; kan det være muligt?

Til Petersburg. Det Træk ved Munden, som ikke er smukt, har jeg slet ikke bemærket. Hendes Ansigt er, tror jeg, af den Art, der ikke må analyseres. Det Hele gjør et frappant Indtryk.

Hvilken Lykke han har gjort i så kort Tid! Og N., hvad var det, De fortalte, at han . . . ?

N. trækker sig tilbage for at gifte sig . . .

Ja, ja rigtig, med en rig Enke . . Men han ^[96]skulde jo blive Baron Manderstrøms Eftertræder i Kabinettet, hvem får da den Post?

Diplomatien begynder pludselig at interessere Dig. For et Øieblik siden syntes Du kun at bryde Dig lidet om det hele. Georg! . . Om Alt det skal jeg siden oplyse Dig . . Om Alt, hvad Du vil . . Georg . . Læg kun din Pisk hen. Jeg skal siden forbinde Bruddet . . . Hør, kjere Georg, ved Gud, jeg mener Dig det vel, sagde Müller med en Bevægelse, som om han vilde lægge Piben bort, medens han langsomt førte den til Munden igjen, en Manøvre, som Kold kjendte meget godt, og som betød et ualmindeligt Alvor.

Ser Du, jeg vilde så gjerne gjøre noget Dygtigt af Dig, og det skulde også lykkes, hvis Du ikke altid stod Dig selv iveien. Disse evige Forlibelser er for et Menneske af din Beskaffenhed er en ren Ulykke. De sætter Dig idelig ud af Ligevægten, forstyrrer dit Humør og hemmer din Udvikling. Og tilsidst vil det dog, trods dine Forsikringer, ende med, at Du for Alvor bliver hængende. Jeg siger ikke, at det går så med din nærværende Inklinasjon, meget muligt, at den ender som alle dine andre, men alvorlig eller ei, så kommer den forbistret ubeleiligt. Hør, Georg, riv Dig løs . . . Straks, ^[97]om Du kan . . . Gå til Stockholm og frels din Sjel! Når ti År er forløbne, når Du er bleven en moden, holden Mand, så i Guds Navn, forelsk Dig, så meget Du vil.

Men Müller . . . Hør dog! . . . Der er jo ikke Tale om . . .

En forbistret Historie! Sig mig, hvorvidt er Du avanceret med hende? Måske Ondet endnu kan afverges. Kniber det, så kunde måske jeg tale med Frøkenen, og se at få det afgjort på en pyntelig Måde.

Er De gal! For Guds Skyld! Jeg siger Dem jo, denne Sag angår ikke Frøken Ramm. Hun har ikke ringeste Indflydelse på mine Fremtidsplaner.

Det skulde glæde mig, hvis det stod i din Magt at overbevise mig derom.

Overbevise Dem om, at dette ikke angår hende! sagde Kold, bragt til det Yderste . . . Men forstå dog! Jeg elsker hende ikke. Der er Intet, Intet mellem os.

Arme Kold! Kjere Læserinde! Hvis Du er over *tyve* År – er Du under tyve År, nytter det ikke – men hvis Du er over tyve År, så vil vi her, netop her, førend Du ganske bryder Staven over ham, lægge et Ord

ind for [98] ham. Ja, det er stygt, meget stygt af ham, og Enhver kan efter sin egen Smag tænke sig en bedre og elskværdigere Måde for ham at slippe derfra på. Han kunde f. Eks., når han således blev lagt så småt på Pinebænken, ende med at slå i Bordet og sige: Ja, for Fanden, det er sandt Altsammen, lad mig bare i Ro! Men så havde det ikke været Kold, vor Kold, og han havde måske ikke elsket så varmt, så iversygt, så nærigt ængsteligt for sin Skat, som han. Og lad os så være ærlige. Hvem er ikke således bleven tirret og tilsidst drevet til et Punkt, hvorfra han ikke mere har kunnet trække sig tilbage, og hvor han, uden at ville det, næsten uden at *vide* det, er bleven Jesuit? Enhver, der med Hånden på Hjertet tør sige, at han aldrig har været det, aldrig har sagt Noget om sin dyrebareste Ven, som denne ikke måtte høre, og at han havde Mod til at læse Sort på Hvidt, Alt hvad denne dyrebare Ven har sagt om ham, nu vel, den, der kan det, han kaste Stenen. Og endelig vil vi minde om, at ethvert af disse ulykkelige Ord falder i en Sjæl, der *mindst af alle* er skikket til at forstå dem, og at han ved ethvert af disse Ord, som en skadefro Ånd synes at lægge ham på Tongen, frasiger sig sit Livs største Glæde.

[99] Du elsker hende ikke! Ja ja, det er en anden Sag, sagde Müller, og Gløden af hans nystoppede Pibe kastede et næsten dæmonisk Skjær over hans uskjønne Træk. Men Du kan dog ikke negte, at det klinger forbandet utroligt, at Du skulde kunne leve under ét Tag med en attenårig Skjønhed uden at anfegtes.

De burde have bedre Tanker om mig, Müller, sagde Kold, idet han tog sin Tilflugt til krænket Alvor, jeg, som ganske nylig, Sort på Hvidt, har skriftet for Dem al min Modgang, alle mine Ulykker i den Vei. Slige Erfaringer pleier dog at gøre Folk besindigere. Skjønhedens Magt indrømmer jeg villig, men kan der da ikke tænkes Egenskaber, som tilintetgjør den, og det netop sådanne, der frastøder mig?

Det må være nogle bansatte Egenskaber, der kan øve en sådan nedslående Virkning på Dig. Da Du altså ikke bryder Dig om den lille Dame, så kan Du nok betro mig, hvad det er for Egenskaber, der vansirer hende. Er hun kanske ligeså doven og egensindig, som da hun var din Elev?

Doven og egensindig! . . . En doven og egensindig ung Dame! råbte Kold, med Nød og [100] Neppe betvingende sig, hvad vil det sige? Det er jo ganske betydningsløst!

Er hun da enfoldig . . . stupid! . . . Du mente engang . . .

Jeg har Intet ment. Hun var dum som Barn, men hun kan jo have lagt sig Forstand til siden. Jeg tror nok, at hun nu har, hvad hun deraf behøver.

Det tænkte jeg nok. Når det kommer til Stykket, er hun et Mønster. For Fanden, Noget må der da være! Er hun koket, letsindig, intrigant, onskabsfuld?

Hvad falder Dem ind? Jeg tror, Frøken Sofie har det bedste Hjerte. Det er en Pige med Karakter, med en livlig, sterk Sjæl . . . Men hun har noget Originalt, for ikke at sige *Ekcentrisk* i sine Anskuelser . . . Hvad synes De om Søsteren?

Ah! Ekcentrisk! . . . Jeg forstår . . . Hun er poetisk, forskruet, *emanciperet*?

Netop, der traf De det, sagde Kold og brast i Latter over denne løierlige Vending i det pinlige Forhør.

Virkelig! Nei alvorlig . . . Er hun af den Sort? Ja, hun så ud til noget Sligt. En norsk femme *emancipée*!

Det var morsomt, det var noget ganske Nyt! Hvordan ytrer det sig? ^[101] Ryger hun Cigar? Bærer hun Sporer? Sidder hun tilhest som salig Dronning Karoline Mathilde?

Kold rødmede af Forbitrelse. Han kunde have myrdet Müller.

Nu, bliv ikke fornærmet. Hun ryger altså ikke Tobak . . Hun bærer ikke Sporer. Det er en åndelig Amazone, en hyperboræisk George Sand, der ånder et glødende Had mod det hele Mandkjøn og dets Nedrighed og Despoti?

Netop.

Hvilket dog ikke hindrer disse Damer fra at have sine små Privatinklinationer.

Naturligvis.

Og Du gør formodentlig, hvad Du kan, for at nære Flammen?

Naturligvis. Har jeg Andet at bestille?

Og uden at tændes selv?

Vær ikke bange. Det er blot en ny Blomst, jeg fletter i mine Seiervindingers Krans. De emanciperede Damer er desuden de mindst farlige.

Det har jeg hørt. Selv har jeg ikke erfaret det. Min stakkels Bolette var ikke af den Klasse Skabninger . . . Har hun allerede erklæret sig?

^[102] Hm . . . ikke ganske; men jeg venter, at det vil ske med det allerførste. Jeg har Kurven færdig; det kan De stole på.

Müller så længe stivt på ham. Så? Virkelig! . . . Det var meget!

En Pause indtrådte, hvori Müller syntes at falde i Tanker. Hør Kold, ved Du hvad, driv ikke dette Spil for vidt. Vil Du lyde mit Råd, så lad det ganske fare. I Grunden har jeg ondt af den stakkels Pige. Vær skikkelig mod hende og forbered hende på det Uundgåelige . . Ikke for *pludseligt* . . . Det duer ikke . . . Ikke for pludseligt.

Kold så studsende på ham. Nu først mærkede han af Müllers Miner, der havde antaget et ganske eget Præg, at denne opfattede det Hele som det strengeste Alvor. Det var aldrig faldet ham ind, at kloge, men lidet gemytfulde Mennesker i Følelsens Sfære undertiden kan vise sig overordentlig enfoldige. Han blev næsten forfærdet over, at det var lykkedes ham ved en grov Spøg, hvad han med al sin Forstillelse ikke havde kunnet opnå, nemlig at skuffe Müller. Denne Spøg brændte ham på Læberne som en Vanhelligelse, og dog turde han ikke tilbagekalde den. Skulde han ^[103] lade sig fravriste sin dyrebare Hemmelighed, som han neppe selv eiede, neppe selv turde tro på, og det af en Mand, der måske vilde gjøre en udelikat Brug af den?

[II, 7]

[104] Man vil påstå, at der i den kvindelige Sjel fortrinsvis er nedlagt en lykkelig Evne, ja en Drift til Forsagelse.

Vi vil ikke inklade os på nogen subtil Drøftelse af denne særegne Evnes Natur, men overlade dette til Psykologerne. Den træder os uimodsigelig imøde i så mange mildt resignerede, men, desværre må det føies til, også i så mange mørkt furede, ligesom forstenede Fysiognomier, der fortælle os, at denne «naturlige» Smag for at lide ikke ret har strakt til, og at Forsagelsen er bleven dem strid nok.

Vist er det, at over Barnets Ansigt, der leger med sin Dukke, kan allerede denne Forsagelse [105] ligge som en sørgmodig Anelse; den klang gennem det Svar, som den lille seksårs Pige, da hun første Gang blev buden på Børnebal, gav sin Moder, der undrede sig over, at hun stod der så stille og traurig, hun, der nu havde fået sit høieste Ønske opnået: «Ak Mor, var det bare en *liden Fornøielse*, da skulde jeg nok være glad, men sådan en *stor Glæde*, den bliver der vist ikke noget af.» Så længe denne Forsagelse er Refleksen af den Ydmyghed, *Gud* nedlagde i Kvindens Sjel, er den smuk, rørende og velsignelsesrig; den er hendes bedste Støtte mod Skjebnens Vilkårlighed, det er den, der gør hendes Glæde mere strålende, hendes Hengivelse og Udholdenhed i Modgang større end nogensinde Mandens. Han taler og handler, hun *lider* og *tier*. Ja, den er smuk denne Vilje til at lide og tie, denne Guds og Naturens Taushed i hende, den er skabt til at seire i sin stille Magt.

Men Menneskene opdagede, at der kunde drages grove Fordele af den. I deres Samfunds Interesse var det ikke nok, at hun kunde bringe Ofre og tie, hun skulde også kunne *nedværdiges og tie*. Og de omskabte hin Guds og Naturens Ydmyghed i hende til Feighed og Forsagthed, betog den Kjerlighedens og Frihedens [106] Ånd, og Råheden bøiede sig ikke længer for den, men misbrugte den. Og de opfandt en Skare pinlige og despotiske Love og omgjerdede hende dermed, for evigt at holde hende i Frygten – med et Ord – de kvalte i hende Troen på den *store Glæde*, og gav hende, som Vederlag derfor, de *små Fornøielser*.

Sofie var opvokset i denne Trældommens Ånd; hun havde med Modersmelken indsuget de i denne Trældom gjældende Leveregler, og aldrig havde hun i sin Hjembygds snevre Sfære oplevet nogen Forsyndelse mod den. Hun havde seet sine Søstre, stumme bøiede sig, bringe deres Liv som Offer. Men hos hende havde alligevel Ideen om en Kvindelighed, sandere og mere gudbesjelet end det Monstrum, som Menneskene kalder så, tidlig rørt sig. Vi har seet, hvorledes denne ubemærket brød sig mod Omgivelserne, indtil hun selv opgav den som en Vildfarelse. Da lærte hun Kold at kjende. Han havde selv lært af afsky Trællesindet og at erkjende et andet, mere ædelt, mere ophøiet i Margrethe. I ungdommelig Tro så han dette gjenopstå i Sofie, gjenopstå til Lykken, til Livet; han vilde blot lægge sin Tillid, sit glade, kjække Mod til. Under det korte [107] Afsnit fra hendes Hjemkomst indtil hans Reise til Kristiania havde han haft en overordentlig Indvirkning på den unge Pige. Ved ham blev Chimæren til Virkelighed. Han åbnede hende Udsigter over Livet, som hun i sine dristigste Udflugter aldrig havde drømt om. I sin Varme så han hverken de Hindringer, han havde at bekjæmpe, eller de Farer, hvorfor han udsatte sin Elev. Sofie

tænkte lige så lidt på Farer; men også det Øieblik kom, da hun, bortrykket fra sin trygge Grund, så sig ene med ham, høit over den hele øvrige Verden. Da har hun vel med Bæven følt, at *han* også måtte give hende Ly, at det Eneste, der her kunde redde hende, var hans *Kjerlighed*. Man vil derfor kunne begribe, hvorledes hun blev tilmode, da denne Støtte pludselig svigtede, og i hvilket Dyb af Modløshed hun sank tilbage, da hun troede sig forrådt af ham.

Ligesom forstenet var hun bleven stående i den samme Stilling, hvori hun havde opfanget hvert Ord i den skrækkelige Samtale. Udenfor rakte hun mekanisk Pigen, der kom til, det Linned, hun havde i Hånden. Hun listede sig igjennem Amalies Værelse ind i sit eget, hvor den lille Natlampe på Komoden var tændt. Dens dæmrende Lys sårede hendes Øine, og [108] Rummet forekom hende ængstende stort og tomt. Bag Forhænget trykkede hun sig skjælvende ned på en Skammel; ingen Krog syntes hende snever og dunkel nok til at skjule hende og hendes Smerte og hendes Ydmygelse. Hvorledes dette var gået til, hvad det var for skrækkelige Ord, hun havde hørt, det kunde hun ikke rigtig samle. Hun vidste kun, at hendes korte Drøm var endt, at den lå i Støvet. Bedraget, forhånet, hendes Kjerlighed givet til Pris for en Fremmed, nedværdiget til et Tidsfordriv! . . . At det Hele kunde have sin Grund i hendes egen Opfatning, faldt hende ikke ind. Enhver, der med nogen Opmerksomhed har fulgt Sofies Udvikling, vil dette ikke forundre. Sofie opfattede alle Indtryk sterkt og umiddelbart. Ironien var hende uforståelig, hvor det gjaldt Livets alvorligste Ting. Hun havde endnu ikke gjort sig fortrolig med denne Nutidens Færdighed i at fornegte Følelser og, når det gjælder, at sætte en spottende Maske for det Dybeste og Helligste. Ethvert Ord, hun havde hørt, havde slået dræbende ned i en Sjel, som Opdragelsen havde gjort tvivlende og frygtsom. Hun var tilintetgjort. En knugende Angst overfaldt hende ligesom Bevidstheden om en begået Brøde. Og hendes Brøde var, at hun havde [109] troet på Lykken, at hun havde drømt om den og med dristig Hånd grebet efter den. Hvor ringe havde hun ikke i sit Overmod skattet Amalies Lod, hvor latterlige havde ikke mangengang dennes ægtekvindelige Bestræbelser for at udpynte sin Misere forekommet hende! Endnu samme Dag var der undsluppen hende et Drilleri, der havde krænket Søsteren. O, på sine Knæ kunde hun have bedt hende om Tilgivelse. Hun kunde have bedt Alle, den Usleste, om Tilgivelse, hvis hun havde kunnet give sin Skyld noget Navn.

Under denne Trang for hendes ængstede Sjel at finde Noget at bebreide sig, var hun begyndt at klæde sig af. En eller anden Bod, en byrdefuld Pligt vilde i dette Øieblik have været hende en Lindring. Da erindrede hun endnu, at hendes Moder havde bedt hende sørge for, at en Plante, der ikke tålte Nattekulden, blev båret ind fra Haven. Dette havde hun glemt, men det måtte ikke glemmes. Da Pigen allerede sov, vilde og måtte hun gjøre det selv. Hun listede sig sagte ned og åbnede Glasdøren til Haven . . . Hvor glad var hun ikke for få Timer siden trådt ind af denne Dør! Nattevinden slog hende koldt imøde og gjennemisnede hendes tyndklædte Skikkelse. Veiledet [110] ved det usikre Skin, som Lyset gennem Vinduet kastede på de nærmeste Buske, fandt hun, hvad hun søgte. Kun med Anstrengelse af alle sine Kræfter lykkedes det hende at løfte den tunge Stenpotte og flytte den ind i Stuen. I Døren erindrede hun, at Bordet, hvorpå den var stillet, måske vilde tage Skade af Fugtighed, og med en Iver, der kunde have gjort de gamle Selvmartyrer Ære, vendte hun endnu engang om, løftede den hen i Vinduet og tørrede Bordet forsigtigt af med et Klæde. Kommen tilbage på sit Værelse fuldendte hun sit Nattoilette med større Omhu, end hun ellers var vant til. Hun flettede og glattede sit Hår og lagde med mekanisk Nøiagtighed ethvert Stykke på sin Plads; først da strakte hun sig blændende hvid fra Top til Tå, som færdig til Ofring, i sin lille smale, kolde Seng. Tør vi nu forlade hende med det sidste, stumme Ønske, hvormed man lukker

Låget på en Kiste: slumre i Ro! Nei, Graven har sine Privilegier. Våg, arme Levende, våg, strid og forblød, og Himlen stå dig bi!

Det er sødt at vækkes af Glæden! Hvor mildt, hvor varsomt berører den ikke vort Øielåg, for at Sjelen skal få Tid til at fylde, for at den ikke skal briste under Overmålet. Så ^[111] blidt, så varsomt berører den vort Øielåg, at vi undertiden slumrer ind igjen som fra en eftergivende Moder. Men Sorgen er tryggere at stole på. Har du bestilt denne hårdhændte Vækker, kan du være sikker på at blive vækket tilgavns, og du sover ikke lettelig ind igjen. Også hos Sofie bankede den på netop det Klokkeslet, hun bar i sin Tanke. Hendes Smerte vågnede frisk og levende med hende. Den var ikke længer dump, forstenet, beængstende som om Aftenen; den trængte til Luft og Bevægelse. Hun var ilet ud i Haven; medens denne endnu lå ubesøgt i den grå Morgendæmring, skulde den yde hendes urolige Sind et Tilflugtssted, mindre utåleligt end det trange Kammer. Vi ser hende der snart ubevægelig på en Bænk, snart at gennemile Gangene, og atter igjen stanse grublende foran en Blomst, som om hun vilde studere hver Åre i dens Blade. Men det var kun sin Ulykke hun studerede på, det var alle de fine Tråde, hvoraf denne havde udspundet sig, som hun bestræbte sig for at samle. Hun vilde blive sig sin Stilling klart bevidst.

Hun gjenkaldte sig Kolds Opførsel i hele den sidste Tid, hvor besynderlig den havde været, hvordan den idelig havde ladet hende ^[112] svæve mellem Håb og Frygt. Da slog pludselig Scenen igår ned over hende, berusende med Vishedens Fryd . . . en Vished, som ikke syntes at trænge til Ord. De var blevne afbrudte. Bar også hans Væsen *efter* denne Stund Præget af, at *en* og samme Bevidsthed fyldte dem Begge? Hun var ilet iforveien, noget efter var han stødt til Selskabet. Nu først gik det op for hende, med hvilken glad Overraskelse han havde hilst på Müller! Således modtager man ingen uvelkommen Lykkesforstyrrelse . . . Hvor oprømt han den hele Aften havde været! Denne Lystighed, hvor grelt stak den ikke af mod hendes egen stille Lyksalighed! Hun veiede endelig med marterfuld Nøiagtighed ethvert Ord i den opfangede Samtale . . . Ak, han elskede hende ikke. Lidet gjorde det til Sagen, om han med de tildels latterlige Beskyldninger mod hende havde ment det alvorligt eller ei, – han havde kunnet *udtale* dem! Lidet brød hun sig endog om de indre Tilskyndelser til hans Opførsel mod hende, om denne var Virkningen af en beregnet Falskhed, eller en simpel Letsindighed, et tilladt mandligt Koketteri . . . Han elskede hende ikke! . . . Behøvede hun endnu at græmme sig over, at han var *slet*! Endnu igår – for få Timer siden – hvor rig, ^[113] hvor stærk, hvor berettiget følte hun sig ikke! I sin Lykkes Overmod, i et overstrømmende Øieblik havde hun sat sig ud over en Form, som Menneskene tillægger en så skrupuløs Vigtighed. Hun havde udtalt Ordet *før han*, ikke bevidst og villiestærk, men så naturlig som Blomsterkalken, der åbner sig i rette Tid, som Frugten, der løsnes fra Grenen ved sin egen Tyngde . . . Og da havde hun Ret, Ret for Gud og Mennesker! . . . Thi selv Menneskene tilgiver undertiden et sådant Brud på sine Love, når det kun *lykkes*, ligesom de også lukker Øiet for et virkeligt Feiltrin, når Angjeldende blot ikke bliver forladt og ulykkelig. Igår havde hun Ret, idag havde hun tabt denne Ret, idag havde hun Uret. Han elskede hende ikke! Hin ufrivillige Hengivelse, for få Timer siden hendes Stolthed, var blevet til en Synd. Med sit Hjerteblood kunde hun have kjøbt den tilbage. Ak, havde jeg blot ikke, havde jeg blot ikke! var det idelige Omkvæd på hendes lange Betragtninger. Hvilken Tankerække hun end begyndte, sluttede den dog altid med det samme: O, havde jeg blot ikke!

Imidlertid rinder Dagen umerkeligt frem. Det grå Tusmørke flygter, Skyggerne fortetter sig og begynner at antage Former. Den tynde ^[114] Måneskive forsvinder ganske på den blanke Himmel. Det

riflede Skylag i Øst begynder at farve sig rødt. Sofie synes pludselig at besinde sig. Mod Øst, hvor det røde Lys strømmer ind, begrænses Haven af en hvælvet Lindealle. Den gennemskjæres i Midten af en Gang, som gennem en Grind står i Forbindelse med Markveien ned til Møllen.

I denne Gangs dunkle Skygger har Sofie gjemt sig. Hun grubler ikke mere, hun lytter. Skjult bag et Træ, opfanger hun skjælvende enhver Lyd, der når hende oppe fra Huset. To Gange har hun taget fejl. Men nu! . . . Ja det var ganske bestemt Glasdøren, der blev lukket op og i. Det er menneskelige Trin, der knirker på Sandet. De nærmer sig, de streifer forbi hende og forsvinder gennem Grinden. Se kunde hun ikke fra sit Skjul, men hun kjendte disse lette, faste Skridt, hun følte Luftningen af dem vifte hen til hende. Hendes Hjerter løftede sig, som om det vilde følge med; hendes Villie drog det igjen tilbage. Næsten krampagtigt slyngede hun sine Arme om Træet for at holde fast . . . Således sidder Fuglen i Buret foran den oplukkede Dør . . . Den hører den lokkende Sang udenfor, den føler Sommeren strømme ind, men den vover sig ikke ud, Fangenskabet ^[115] har knækket dens Mod. Medét var Sofie sprungen frem og pilsnart ilet hen under den grønne Hvælving, så tilbage igjen og atter frem. Var det blot Fuglens fortvivlede Flagren i Buret, eller kjæmpede kanske en modig Beslutning i hende? Gud ved . . . Men da hun anden Gang vendte tilbage, stod hun Ansigt til Ansigt med et Menneske, der imidlertid ubemærket var kommet ned ad Hovedgangen. Dette Menneske var Müller.

Ah, min lille Frøken! Beundrer De Naturen så tidligt på Dagen? Det tager jeg til Indtægt. Jeg er også kommen ud i den Anledning, så kan vi jo slå os sammen . . . Men jeg skræmte Dem vist?

Sofie havde fra det første Øieblik følt sig frastødt af denne Mand. Der var noget Nærgående i hans gjennemborende Øine, der indgjød hende både Frygt og Mishag, og desuden følte hun allerede den uvilkaarlige Uvillie, som man ikke kan undertrykke mod den, der er bleven Redskab til Forstyrrelsen af en Illusion. Hans Stemme vakte en rystende Erindring hos hende. Hun stirrede på ham, uden at kunne frembringe et Ord.

Jeg har endnu slet ikke, vedblev han, seet Noget af Naturen heromkring, uagtet jeg dog ^[116] adskillige Gange har havt den Fornøielse at gjæste Gården. Det er ikke rigtigt, er det vel? . . . Men derfor skal De også nu vise mig omkring.

Gjerne, stammede Sofie, men jeg frygter . . . De må ikke vente Dem Stort. Her er ingen mærkelige Punkter, der kan tilfredsstille en Fremmed.

Grotten har jeg dog hørt tale om. Den skal være høist pitoresk. Vi kom ikke derhen igår. Hvad mener De, om vi gik en Tur derned først?

Til Grotten! . . . Nei, nei . . . Det kan jeg ikke . . .

Bevares! Huser måske Bjergetroldene der endnu? Dog vel ikke længere end til Solrinding?

Måske, svarede Sofie med et tvungent Smil. Jeg mener ellers blot, at jeg ikke tør fjerne mig så langt fra Huset, min Nærværelse bliver snart nødvendig derinde. Hvis De ønsker, skal jeg vise Dem om i Haven. Her er en Høi, hvorfra man har en smuk Udsigt.

De nåede Toppen af Høien. Under det tætte Buskads var der anbragt nogle Bænke, hvorfra man havde

en vid Udsigt over Dalen. Det hele Landskab, Fjeldkløften med Møllens ^[117] Tag, den skummende Elv, der siden bugtede sig stille hen over Sletten, lå mildt belyst af den røde Morgenhimmel. Horisonten flammede, og de bagerste Åse tabte sig for det blændede Øie formløst mod denne Grund. Først skjød enkelte Stråler, fine og glinsende som Spindelvævtråde, hen imod dem, så flere og flere i ustanselig Hast, og tilsidst lå det hele Strålenet udspendt over Eggen. Solen var oppe. I et sådant Øieblik går der ligesom et tilbageholdt Åndedræt, en Andagtsgyssen gennem hele Skabningen; Mennesket står stumt, og Fuglene tier for at stemme desto fuldere i bagefter. Også Sofie stod fortabt i den opløftende Scene. Det er netop det Skjønne i Naturen ligesom i Kunsten, der, med det Samme det griber os, allerførst vækker Smerten, denne Sjælens letslumrende Vogter . . . Også hendes Længsel, for et Øieblik betvunget, vakt nu med fordoblet Styrke. Hun glemte, hvor hun var, og med hvem. Stående på Brinken med den ene Hånd for Øiet, søgte hendes Blik under Solglansen blot ét Punkt, Toppen af de to Graner bag Møllen. Hun syntes, de bøiede sig, ligesom vinkende Hænder mod hende . . . Fossen susede ømt og lokkende hendes Navn.

^[118] Frøken, jeg vil sige Dem Noget, sagde pludselig en fremmed Stemme bag ved hende.

Det er ikke ganske tilfældigt, begyndte Müller, efterat han med et Vink havde betydet den af sine Drømme voldsomt udrevne Pige at tage Plads ved Siden af sig, at vi er komne til at beundre Solens Opgang sammen. Jeg så Dem fra Vinduet, hvorledes De, øiensynlig et Rov for en urolig Sindsstemning, vandrede om i Haven, og jeg tror, at det var en god Ånd, der indgav mig Tanken om at gribe Leiligheden til en Samtale med Dem. Ser De, min bedste, lille Frøken, jeg tror nu, at der vilde være Redning for mangen Skade, når man itide modtog Lægehjælp og ikke kvindagtig skyede den.

Sofie var tilmode ved denne Indledning, som man er tilmode under Tilberedelserne til en Tandoperation. Man sidder på Marterstolen . . . Man ser Lægen nærme sig med en Artighed, og den frygtelige Tang skjult i Hånden. Hjertet krymper sig sammen.

En Anden end *jeg*, vedblev Müller, vilde sandsynligvis have ladet det være; måske vilde jeg ligeoverfor en Anden end *Dem* ligeledes have ladet det fare. Dem tiltror jeg imidlertid Sjelsstyrke nok til at bære noget Usædvanligt.

^[119] Min Sjelsstyrke har kun lidet været prøvet hidindtil, sagde Sofie, dog tænker jeg, at det, Hr. Müller har at sige mig, ikke vil overstige mine Kræfter. Hendes Tænder klaprede.

Altså uden Omsvøb. Jeg kjender Deres Forhold til min Ven Kold. Tillader De, at jeg åbenhjertig siger Dem min Mening, og vil De ikke tro så godt om mig, at det ikke er lav Nysgjerrighed, der driver mig til at blande mig i Sagen. Der gives nok af dem, som ved slige Leiligheder forstikker sig bag en falsk Delikatesse, der i Grunden kun er Feighed. Jeg gjør ikke det. Jeg vil give Dem nogle Oplysninger, som kan være Dem nyttige. Kold har jeg kjendt fra hans tidligste År; jeg har været hans Lærer. Vi stod Begge alene i Verden, og vi sluttede os til hinanden, skjønt ulige i Alder og i Alt. Enhver af hans Tanker og Handlinger har ligget klart for mig. Ingen kjender derfor bedre end jeg hans Elskværdighed, thi, ikke sandt, han kan være elskværdig? Men Ingen kjender heller bedre end jeg hans svage Sider. Han er Fantast, han mangler Karakterstyrke. Let opblussende sætter han Alt tilside for at nå et Mål, men har han nået det, så har det med det Samme tabt sin Tilløkkelse for ham. Neppe var han sluppen ind i Verden, ^[120] førend han begik en hel Del sådanne Streger, den ene Forelskelse afløste den anden, alle endte de på samme Måde – i Kulde og

Lede. Et Par Forlovelser, han havde, gik det ikke bedre med. Han er en af disse ulykkelige *Idealister* med andre Ord, der aldrig vil kunne tilfredsstilles. Det var disse hans Dårskaber, der bragte ham til at bortdrømme nogle af sine bedste År heroppe. Og nu vil jeg henstille Noget til Dem. Endelig viser der sig en – jeg kan sige efter vore Forholde glimrende – Udsigt til at drage ham ud af denne Uvirksomhed og bringe ham ind i en Sfære, der værdigt vil sysselsætte hans Evner og virke – håber jeg – styrkende på hans Karakter. Jeg er netop kommet herop i den Anledning. Det forekommer mig at være min Pligt at berede Dem på dette, bedste Frøken. Det vil være Dem nok, når jeg siger, at det er en *ubetinget* Nødvendighed for ham at være fri og uhildet af ethvert Bånd . . . Han reiser. Om kort Tid vil han have forladt Gården. Inden et Par Måneder er han i Stockholm.

Jeg fatter ikke, stammede Sofie, hvad der kunde være iveien derfor . . . Der er Intet her, såvidt jeg ved, som kan holde ham tilbage.

[121] Men jeg fattede det godt, da jeg for første Gang så Dem igår.

Jeg forstår nok, hvortil De sigter, men jeg forsikrer Dem, at De tager fejl. Der er intet Forhold mellem Deres Ven og mig, intet, aldeles intet, der kunde hindre hans Lykke . . . Han elsker ikke mig! lagde hun skjærende til.

Det siger jeg just ikke. Hvis jeg troede, at det var Tilfældet, hvis jeg troede, at der var *Alvor* med i Spillet, så blandede jeg mig visselig ikke deri – –

Når De er vis derpå, afbrød Sofie ham med bævende Røst, så indser jeg ikke, hvad De kan frygte af mig . . .

Men nu nyder han den ufortjente Lykke, at en ung, elskværdig Pige som De, interesserer sig for ham . . .

O, Hr. Müller! Det har De ikke Ret til at formode . . .

Ingen Formodning, Frøken, jeg *ved* det.

De ved det? . . . Han har sagt det! . . . Har han dog? . . . Og til *Dem*! Det er umuligt! råbte Sofie og slog Hænderne for Ansigtet. Da hun atter lod dem synke, beskindede Solen et Ansigt, som Smerten næsten gjorde ukjendeligt. O Gud, hviskede hun for sig selv, så var [122] det dog sandt . . . Jeg tog ikke fejl . . . Så var det dog sandt!

Hvad er sandt? Kjere, bedste Pige, hvor kan De tage Dem det så nær? sagde Müller, og drog hende sagte ned på Bænken igjen . . . Om De nu virkelig nærrede denne lille Svaghed. Om De endog tilstod ham det i et svagt Øieblik, hvad var det så! Tror De, jeg vil dømmes det så hårdt? Vel er jeg en gammel Bjørn, men jeg er hverken Pedant eller Filister. Hvor let kan ikke et stakkels Fruentimmer komme til at begå et Brud på Reglementet! Et livligt Temperament, et Sind, der føler sig uafhængigt nok til at hæve sig over sit Kjøns Indskrænkninger og Småligheder . . .

Nei, o nei! ved Alt, hvad der er helligt, afbrød Sofie ham, De gjør mig Uret! Jeg er ingen sådan stærk Sjæl, der vil hæve sig over sit Kjøns Indskrænkninger og Småligheder . . . Det er grusom Bagtalelse! . . . Jeg

er ikke modig, jeg er ikke uafhængig . . . Det er ikke sandt! . . . Jeg er en stakkels Pige, der kan lade sig mishandle i Stilhed så godt som Nogen . . . som kunde lade sig krænke tildøde, uden at Nogen fik at vide hvorledes.

Müller følte sig besynderlig ilde tilmode. Ved Gud, dette smerter mig . . . Det er så ^[123] langt fra, at jeg vilde gjøre Dem ondt . . . Det er Dem, som gjør mig Uret . . . stor Uret. De må tro mig, at har jeg af Interesse for Kold sagt Dem disse Ting, så har jeg i Sandhed også havt Deres Vel for Øie. Berolige Dem, kjere Pige. Jeg siger jo ikke, at Kold er ganske ufølsom for Dem . . . Hvor kunde han være det! . . . Alene den Interesse, De skjænker ham, kan ikke Andet end smigre ham . . . den beskjæftiger ham levende, den vil beskjæftige ham, sålænge han er i Deres Nærhed. Men jeg frygtede blot, at det, der for ham var en Leg, kunde ende med alvorlige Ubehageligheder for Dem. Jeg vilde ikke, at De altfor *pludseligt* . . . jeg vilde advare . . . oplyse Dem . . .

Under denne Tale var ethvert Spor af Bevægelse forsvundet fra Sofies Træk. Altså, for *min* Skyld har De gjort dette, sagde hun, ligbleg, men rolig. Uagtet jeg ikke ved, hvorved jeg har fortjent denne Interesse, som De, Hr. Müller, viser mig, så takker jeg Dem dog. Har det været Deres Hensigt at oplyse *mig*, så har De nået den. De har oplyst mig fuldkommen godt. Har De endnu Noget at sige mig, inden vi går ind?

^[124] Slet intet . . . Slet intet. Kun vil jeg – endnu engang bede Dem, at De . . . At De . . .

O, De vil bede mig om at lade ham i Ro herefter? Ikke trygle om en Følelse, han ikke nærer . . . Ikke fordærve ham denne skjønne Fremtid, som ligger Dem så på Hjerte . . . Var det ikke derom, De vilde bede mig? . . . Det lover jeg Dem *ganske, ganske vist*.

De misforstår mig ganske og aldeles, råbte Müller . . . Frøken, jeg forsikrer Dem . . . !

Men Sofie var allerede forsvunden.

En allerhelvedes Samtale! sagde Müller ved sig selv. Puh! Jeg ved blot to Gange at have været sådan tilmode – det var, da jeg læste Brevet fra Bolettets Moder – og så den *første Gang* på Rigshospitalet. Hvem kan også blive klog på disse Væsener! Hun fortæller mig selv, at Kold ikke bryder sig om hende, hun er ganske rolig og fornuftig, men neppe har jeg så varsomt som muligt – Gud ved, hvor jeg fik de delikate Vendinger fra – dreiet Talen hen på hende selv, så bliver hun fortvivlet. Skalv hun ikke som et Æspeløv! Da hun gik, skulde hun synes rolig, men hun var s'gu ude af sig selv. Jeg må endnu engang tale med hende, førend jeg reiser, jeg må se til at berolige hende

Müller var kommen i en for ham ganske ^[125] usædvanlig Knibe. Han var vistnok gået ud fra et Ønske om at gjøre Kold en Tjeneste, men ved at se Sofies Smerte derved, blev han greben af en selsom Medlidenhed. Der fandtes i Müllers Sjel en eneste sentimental Streng, det var Tanken om Bolette. Han troede at se Sofie i en lignende Situation som den, der fremskyndede hendes Død. Men her var det gået ham som Bjørnen, der vil kyse Fluen bort, og som slår sin Ven ihjel med det Samme.

Rigtig ilde tilmode sneg han sig op på sit Værelse igjen, tilfreds med ikke at have mødt Nogen. Da han havde brugt den Forsigtighed at tage Nøglen med, havde heller Ingen bemærket hans Fraværelse. Pigen, der kom for at bede ham komme ned til Frokost, var derfor i den gode Tro, at han havde sovet, og

beklagede, at han ingen Kaffe havde fået. Müller frygtede ikke uden Grund, at Sofies lidende Tilstand kunde vække Opmærksomhed i Familien og måske volde Scener. Desto mere overraskede det ham at finde hende ved Frokostbordet fuldkommen fattet. Med stor Forekommenhed bød hun ham en Plads, og viste sig så ivrig i disse små Opmerksomheder, der påligger en Værtinde, ret som om der ingen Ting var passeret. Den unge Piges Magt over sig ^[126] selv indgjød ham en ukjendt Følelse, Noget, som lignede Respekt, og gjorde det Ønske levende hos ham, at kunne få sagt hende, hvad han kaldte et beroligende Ord. Men dette var ikke så let en Sag. Inden en Time skulde han reise, og Kold, som imidlertid var kommen til, gjorde det endnu vanskeligere. Hans Uro tog til, han svarede distrairt på de Andres Tale og bevogtede enhver af Sofies Bevægelser. Men enten hun ikke forstod dette eller ikke vilde forstå det, hun tilintetgjorde alle hans Anslag på en sådan tète à tète. Efter Frokosten satte hun sig hen på sin Plads ved Vinduet og syede, og denne Plads beholdt hun hårdnakket, indtil Skydsen stod for Døren. Den stærke, hårde Mand stod i Afskedens Øieblik holdningsløs, næsten komisk forvirret ligeoverfor den unge Pige, der formåede at dølge sin Krænkelse i en så skuffende Ro.

Kold havde slet Intet merket. Kun da Pigen kom løbende efter med Müllers Pibe, som denne havde glemt, studsede han, og leende skyndte han på Budet.

Sofies Udebliven fra Stevнемødet havde ikke vakt nogen egentlig Bekymring hos den Ventende. Hun kunde jo på tusinde Måder være bleven forhindret. Dette vilde snart opklare ^[127] sig. Da endelig den forønskede Frokosttime slog, var han ilet ned i Dagligstuen, hvor han fandt Müller og hele Familien samlet. Sofies Farveveksling ved hans Indtræden undgik ham; heller ikke var det ham påfaldende, at hendes Øie ikke en eneste Gang mødte hans. Neppe vovede han at fæste det på hende, for ikke at røbe nogen Bevægelse. Når først Müller var vel afgårde! Men da denne var reist, forsvandt Sofie i Huset. Nu – det var jo hendes Uge. Således gik Dagen; Aftenen kom; men endnu havde intet Tegn, ikke engang det svageste, kun forståeligt for hans årvågne Speiden, røbet deres Forståelse. Dette blev ham tilsidst påfaldende; dog så han deri kun en skjerpet Opfordring til at være forsigtig. Men det begyndte at blive ham utåleligt. Han følte en overordentlig Trang til at forsikre Sofie, at han ikke kunde holde det ud længer. Hans eneste Trøst var da i den stille Nat at udøse alle sine Længsler, al sin Utålmodighed på Papiret.

I et ulykkeligt Øieblik for Sofie var Müller trådt hende imøde i Haven. Hun stod sitrende mellem to Muligheder, uden anden Leder end de stridende Stemmer i hendes Bryst. Thi – vi må sige det – også Håbet havde rørt sig ^[128] hos hende ved Lyden af hans Trin! Dets sagte Røst, måske også det i vort Hjerte aldrig forstummende Råb om Lykke, havde et Øieblik overdøvet alle Tvivlens og Forsagthedens, alle Trældommens Indskydelser. I slige Øieblkke er Alt omkring en stakkels Pige Skjæbne; et Pust, et Atom kan bringe Skålen til at synke til en af Siderne. Hendes Samtale med Müller var blevet Stenen i den onde Vægtskål. Den gav hendes Hjerte Dødsstødet. Hendes Følelse for Kold havde givet Plads for en dyb Skræk. Nu gjaldt det blot at reise Muren, der skulde skille dem ad, og gøre den rigtig stærk, rigtig ugjennemtrængelig, så at ingen Klage, intet uvilkaarlig Smertessuk kunde trænge igjennem. Ved således ubønhørlig at udelukke hvert Tegn på det mellem dem Passerede, vilde han tilsidst tvivle derpå som noget Oplevet, og glemme også det, der for hende var den dybeste Ydmygelse at tænke på.

Idet Sofie traf disse Foranstaltninger til at forstene sit Væsen og samle al sin Styrke til at bringe dette Offer på Kvindelighedens Alter, hvis grumme Guddom hun indbildte sig at have fortørnet, tænkte hun

blot på de Anfægtelser, der muligens kunde opstå i hendes eget Sind. I sin Ulykke tænkte hun ikke mere på Angreb ^[129] fra hans Side. Man kan derfor dømme om hendes Skræk, da hun næste Morgen efter Theen, hvorved Kold ikke havde været tilstede, mødte denne ved Indgangen, og han med et Ansigt, hvori hele hans Utålmodighed noksom røbede sig, rakte hende det Brev, han havde skrevet om Natten. Så var det dog sandt, hvad Müller sagde, så vilde han dog for Alvor fortsætte det grusomme Spil med hende? En varm, menneskelig Vrede blussede op i hende. Hun veg tilbage, som tvivlede hun på, hvad hun så.

Ak, havde hun ladet denne Vrede få Ord, havde hun blot talt i dette Øieblik, da kunde Alt være bleven godt igjen! Men hendes Tunge var som lammet. Hun forblev stum . . . stum, som en Kvinde må være det, en Kvinde, der ikke er elsket. Dette Øieblik afgjorde hendes hele Livsskjebne, og som et ondt Varsel skulde hendes Moders gennemtrængende Diskantstemme netop i dette Øieblik kalde på hende.

Hun fulgte dette Råb og lod Kold tilbage, forstenet af Forundring og gjennemisnet af det Blik, Sofie havde fæstet på ham. Brevet var faldt på Gulvet, og Pigen, der idetsamme gik forbi, tog det op og rakte ham det igjen, medens hun sendte et af de Øiekast efter sin ^[130] unge Frøken, der er eiendommeligt for det Slags Folk, når de tror, at de har gjort en Opdagelse.

Forundring, ja det var Udtrykket for hans Sindsstemning; der blandede sig deri endnu ikke en Skygge af Bekymring. En Mand har Lykkens Tillid, han lader sig ikke så let skrække af Fantomer. Han anede derfor ingen Ulykke, men en Misforståelse, en af disse Knuder, der vilde løse sig af sig selv. Han havde en inderlig, seierrig Forvisning om, at han var elsket af Sofie. Hint Hengivelsesmoment var fremtrådt med en så uvilkårlig Styrke, så seirende over alle Tvivl, at nogen sådan aldrig mere kunde opstå. Men hvor skulde han søge Grunden til hendes pludselige Fjernelse fra ham? Hans Mistanke faldt på Müller. Ja, tænkte han, ham er det, det kan ingen Anden være. Han har iverksat sin Trusel, at henvende sig til hende, og han har behandlet hendes ømmeste Hjerteanliggende så brutalt forretningsmæssig, som om Talen var om at sætte et Ben af. Det var altså Grunden til hendes Udebliven igår! . . . Medens han ventede, havde Müller opholdt hende og benyttet denne Time, der skulde have beseglet deres unge Kjerlighed, til at forstyrre den. I sin Harme tog han allerede Pen og Papir frem for at skrive til denne besværlige Ven, da det ^[131] faldt ham ind, at han dog måske først burde være ganske vis i sin Sag. Under et eller andet Påskud kunde han let få frittet ud af Pigen, hvordan Müller havde tilbragt Morgenens. Men Pigens Forklaring godtgjorde, at denne Meddelelse umuligt kunde have fundet Sted. Müller havde altså ikke påvirket Sofie. Hendes Kulde måtte følgelig have en anden, måske dybere Grund. Dette kunde ikke andet end forøge hans Forundring. Han var og blev meget, meget forundret.

[II, 8]

[132] Træerne gulnede og Aftenerne blev længere og mørkere under den Kamp, der nu udviklede sig mellem dem. Vi vil ikke for meget trætte Læseren med Skildringen af denne. Det er pinligt at følge så mange strandede Forsøg, så mange utrættelige Anslag på den ene Side, og på den anden en ligeså behændig Utrættelighed i at tilintetgjøre dem. Thi – man finde det troligt eller ei – det lykkedes ham ikke. Lettere kan man fange den flygtige Ekorn, der svinger sig fra Trætop til Trætop, end man kan få en Kvinde til at stå til Rette, når hun ikke vil det. Tilfældet kom her Sofie til Hjælp.

[133] De mange heftige Sindsbevægelser havde virket for stærkt på hende. Hun blev syg og nødt til at holde Sengen i nogle Dage, og inden hun var kommen sig igjen, måtte Kold gjøre en af de sædvanlige Forretningsreiser for Amtmanden. Han havde imidlertid haft Stunder til at berolige sig, og han greb Reisen med et Slags Begjærighed, som en lindrende Afbrydelse i den unaturlige Spænding. Ude af hendes Nærhed vilde han desuden besindigere kunne overveie det Passerede og de Midler, der lettest vilde føre ham til Målet.

Det var en deilig Høsteftermiddag, da han vendte tilbage. Himlen hvælvede sig ren og mørkeblå, Solen, nær sin Nedgang, stod skjult bag en Sky, der, formet som en uhyre Krokodil med opsperret Gab og gylden Bug, leirede sig over de vestlige Bjerge. Et yndigt, farverigt Tusmørke hvilede over Sletterne; de fjerne Åser glødede. Reisen havde virket oplivende på ham, han var freidigere, og han havde udkastet en ny Angrebsplan. Med Rolighed vilde han herefter afvente det beleilige Øieblik; var hun først bleven mere tryg, vilde det nok komme af sig selv. Men jo nærmere han kom Hjemmet, desto mere følte han dette Forsæt vakle, og da han ved en Ombøining af Veien under [134] Træerne kunde skimte den Bolig, der omsluttede hans Elskede, havde han blot ét ivrigt Ønske, at kaste sig for hendes Fødder, og ikke ophøre at bestorme hende, før hun havde hørt ham.

I den Bevægelse, han var kommen i, var det ham imod at møde nogen Anden; som en Tyv sneg han sig derfor op på sit Værelse. Han åbnede sagte Vinduet til Haven og lod den længe udelukkede friske Luft strømme ind. Hint År havde et ualmindeligt deiligt Efterår. Høsten var gået med mild Hånd over hele Naturen. Skjønt midt i Oktober blomstrede Asters endnu i rig Fylde, og enkelte Georginer stod i sin fulde Pragt og nikkede hovmodig over Bedene, hvor de fine Sommerblomster var falmede. Træernes Toppe spillede endnu kun i de forhøiede Farvenuancer, der giver dette vidunderlige Relief, Malerne ynder så meget. Idet han åbnede Vinduet, brød Solen netop igjennem det mørke Skybelte i Horisonten og kastede et glødende Skjær udover hele Egnen. Alle Farver strålede i dette Skjær og spillede i tusende Nuancer af Kobber, Guld og Purpur . . . Blomsterne tindrede som Ædelstene. Men vor unge Ven havde i dette Øieblik liden Sans for den ubeskrivelige Naturpragt. Hans Øie trængte speidende ud over alle synlige Punkter i Haven, [135] medens han lyttende bestræbte sig for at opfange en Lyd af hende, som han søgte. Da troede han at se en lys Skikkelse bevæge sig i det lille Buskads på Høien, dæmpede Toner lød op til ham . . . Hans Hjerte sagde ham, at det var Sofie. Ligeså hurtigt var han nede, men ligesom han i det Tusmørke, Solnedgangen pludselig havde udbredt, vilde træde ind i Buskadset om Lysthuset, styrter den lyse

Skikkelse sig med et: Gud, er Du endelig der! frem og kaster sig i hans Arme. Et nyt, hvinende Skrig opklarer Feiltagelsen. Skikkelsen forsvinder bag Hækken, og den arme Kold står tilbage med udbredte Arme fastgroet til Pletten. Den eliske Flodgud må have seet således ud i det Øieblik, Aretthusa opløser sig i hans Arme til Vand.

Det var nemlig den Dag Brøchers Fødselsdag. Alt i længere Tid havde Amalie beredt sig til at feire den på en Måde, der svarede til dens Vigtighed. Hun havde indstuderet en ny Sang til Guitaren, en tysk Sang, der begyndte med et «In dieser heil'gen Runde,» og som i Grunden var en Frimurersang, men ligesom alle Frimurersange så dunkel, at den kunde passe for alle mulige Ting. I lang Tid havde hun været beskjeftiget med at udføre en Tegning ^[136] i Vandfarve, der forestillede det ovenomtalte Galterud, der skulde blive deres jordiske Paradis. Familie og Bekjendte fandt den meget vellykket, og når man undtager, at den oprindelige skidne Træfarve på Huset var ombyttet med en strålende gul, og at dette var omkranset med en Rigdom af smaragdgrønne Træer, var den også meget tro og nøiagtig. En Spotter, der endelig vilde finde Noget at udsætte derpå, vilde måske småligen kunnet udregne, at det lykkelige Par, der sad under en Hægebirk ved Døren, vilde, når det reiste sig, rage op over Skorstenen, men denne lille Feil i Teknikken skadede aldeles ikke Effekten af det Hele. Med dette Stykke og flere andre Presenter skulde Brøcher have været overrasket, når han efter Løfte var kommen for at tilbringe hele Dagen med dem. Om Formiddagen skulde Familien have gjort en deilig Tur. Kapellanens Yndlingsretter, Grønkål med Kjødboller og Marvbudding som Dessert, hvortil Amtmanden vilde føie en Flaske Champagne, ventede ham til Middag. Dagen gik, men Dagens Helt udeblev. Amalie begyndte alt at finde den hvide Kjole, hun havde taget på, noget kjølig i det Frie, og Buketten i Brystet falmende. Utallige Gange havde hun fra Høien, lig den «hvidbarmede ^[137] Colma fra Stormenes Bjerg», speidet udover Sletten. Da han endnu ikke var kommen Klokken fem, kunde hun ikke længer holde det ud; hun løb til Skrivebordet og gav sin martrende Uvished Luft i følgende Linier (Amalie læste *Ossian* i de Dage).

Dagen synker og endnu er Du ikke kommen. Hvor er Du, min Elskede, ak, hvor er Du? Hvorfor kommer Du ikke? I otte uendelige Timer har jeg ventet med stigende Angst; i ethvert Blad, som bævede, har jeg troet at høre dine Trin – men ingen Brøcher! Nu kan jeg næsten ikke mere. Jeg er rolig, frygtelig rolig. Det er, ligesom Naturen forstod og led med mig. Dagen var før så smilende, med Et er det bleven mørkt som i min Sjæl. Alle de små Gaver, hvormed jeg vilde have beredt Dig en liden Glæde på denne Dag, ser så vemodigt på mig, som om de vilde sige: han kommer ikke! Alt hvisker til mig: han kommer ikke! . . . Når Du blot ikke er syg! Du har vel ikke fået dit Tilfælde igjen? . . . Rolig siger jeg, at jeg er, o tro det ikke. Du er måske syg, og jeg sidder her i uvirksom Klage, istedetfor at ile til Dig . . . Tilgiv Elskede, men skynd Dig med at berolige din Amalie.

^[138] Visergutten Ole var, under utallige Formaninger om at skynde sig, bleven sendt afsted med dette Brev, og det var i denne Mellemtid, at Tildragelsen i Haven indtraf.

Da Kold senere gik ned for at fremstille sig for Familien, stansede han nølende i det lille Forværelse foran Dagligstuen. Gjennem den halvåbne Dør lød ham en hørøstet Samtale imøde. Den syntes at dreie sig om Brøcher. Fru Ramm havde, ligesiden den Dag, da han var trådt iveien for Amalies Forbindelse med Provsten, fået Noget imod ham; skjønt hun ikke nævnede denne Grund til sin Uvillie mod ham, greb hun dog enhver Leilighed til at give den Luft. Mellem Fruens og Amalies heftige og klagende Røster kunde

Kold skjelne Amtmandens beroligende og lidt bebreidende Stemme. Værelset var i nogen Uorden. En Mængde Reisetøi lå opstablet på Stole og Sofaer. Lidt til Siden ved Lampen bemærkede han Sofie ivrig beskjeftiget med at sy. Hendes Ansigts ligegyldige Rolighed stak besynderligt af mod de Andres Heftighed. Kold havde stor Frygt for Familiescener. Han stod alt i Begreb med at vende om, da et almindeligt Udråb, fulgt af en høitidelig Pause indenfor, uvilkaarlig bragte ham til at stanse igjen.

[139] Se så, sagde Amtmanden, så er da den Sorg slukt. Nu Amalie, hvad skriver han?

Læs Du, Far, jeg kan ikke. Det er ligesom Bogstaverne går rundt for mig.

Faderen læste:

Jeg beklager overmåde meget, at Omstændighederne har hindret mig fra at komme, såmeget mere, som jeg derved har voldt Dig, kjereste Amalie, flere bekymrede Timer. Med Hensyn til min Helbred kan jeg ganske berolige Dig. Mit Tilfælde har, Gud være lovet! kun vist sig efter betydelige Mellemrum, og for hver Gang i en kjendelig ringere Grad. Derfor kan min søde Pige være rolig.

Men Gud, hvor er han da! afbrød Amalie.

Jeg befinder mig på Fjerdingstad, hos Lensmanden, hvor jeg har siddet i Fattigkommissionen fra Klokken ni Slet. Forretningen vilde vist have endt til sædvanlig Tid, når ikke Spørgsmålet angående den nye Rodeinddeling var kommet på Bane og havde holdt os varme til Klokken syv. Det er ubegribeligt, at noget Sådant kan blive Gjenstand for en Diskussion, da det må være enhver Fordomsfri, der blot overfladisk sætter sig ind i Sagen, indlysende, at den nye Inddeling af kun otte Roder er langt mindre hensigtsmæssig og til Kommunens [140] Tarv svarende, end den gamle Inddeling af det Dobbelte, nemlig seksten, da denne – efter min subjektive Overbevisning idetmindste – på en ganske anden fyldestgjørende Måde forener *alle* Interesser, navnlig Fattigvæsenets og Skolevæsenets, og fornemmelig det *Sidstes*, når man erindrer den megen Tid, Veilængerne tager for den omgående Skolelærer. Jeg skal senere på en mere tilfredsstillende Måde udvikle Dig hele Vigtigheden af mit i denne Retning gjorte Forslag, nu ikke et Ord mere derom, da jeg ved, min Amalie venter. Jeg vil altså blot gjentage, hvor oprigtig jeg beklager ikke at have kunnet tilbringe denne Dag i Eders Midte. Men da vor Afreise er berammet til Klokken tolv, vil jeg endnu kunne indhente det Forsømte og komme desto tidligere imorgen, hvorved vi vinder et Par Timer, som vi kan hellige vor Kjerlighed. Altså Klokken ni har Du mig! Hils alle dine Kjere, men selv være Du, min elskede Pige, hjerteligst hilset af din
Adolf.

.....

Det var også et Brev! udstødte Fruen med et Blik mod Loftet.

Hm, Hm, ser man det, sagde Amtmanden med et forunderligt Ansigt, og rakte Amalie [141] Brevet. Det tænkte jeg nok, at der var noget Sådant iveien. Nu, Amalie, det må være Dig en Trøst, at han er rask.

Men Amalie lod ikke til at finde denne Trøstegrund så tilstrækkelig, som han havde ventet. Uden at sige et Ord, rev hun med en tragisk Bevægelse Buketten af Brystet og styrtede grædende ud.

Hvad er der nu igjen påfærde? sagde Amtmanden, nu troede jeg Alt var godt og vel!

Og derom kan Du spørge? brød Fruen ud. Først at lade den stakkels Pige tilbringe den hele, lange Dag i Ængstelse for hans Skyld, uden at sende hende så Meget som et Bud, forspilde hendes hele Glæde, skuffe hendes Længsel! Her har vi ventet til Klokken fire med Maden . . . !

Men han skrev dog . . . indvendte Amtmanden.

Er det et Brev at skrive for en Elsker! . . Dog, det er Noget, Du ikke forstår, min kjere Ven . . . Har man hørt Magen! Plage hende ovenikjøbet med sine Rodeinddelinger! . . Ja, har jeg ikke sagt det! Det er intet Parti for en Pige som Amalie, med hendes Følelser og rige Hjerte.

Men kjere Mariane, sagde Amtmanden for ^[142] Alvor utålmodig, Amalie får dog sandelig vænne sig til at tåle – trods hendes rige Hjerte – at Manden sidder i Fattigkommissionen, med andre Ord, at han opfylder sine Pligter.

Å, råbte Fruen hånlige, idet hun gik ud, det har ingen Nød. Bliver Amalie først hans Hustru, sætter hun sig tidsnok ind i *Fattigvæsenet*, det skal jeg love for.

Den Gamle så hovedrystende efter hende.

Det er godt, at vi kommer til at reise. Denne Dag har gjort os Alle forstyrret i Hovedet. Efter en Pause tilføjede han i en ganske anden Tone: Og min lille Sofie, hvordan er det med Dig? Den Upasselighed har taget stærkt på Dig. Du ser ganske bleg og medtagen ud.

Ser jeg, Far! sagde Sofie forskrækket, Du tager fejl . . . Jeg føler mig vel, fuldkommen vel.

Heller ikke har jeg hørt din velsignede Stemme på så lang Tid . . . Dog, iaften tør jeg ikke bede Dig . . . ?

Desværre, kjere Far, Mors Reisekåbe må jeg have færdig.

Derpå tænkte jeg ikke, men Du ser virkelig så lidende ud, at jeg frygter, det vilde angribe Dig Og dog vilde det netop iaften have gjort mig så godt at høre Dig.

^[143] Sofie reiste sig og gik langsomt hen til Pianoet; men idet hun kom forbi sin Fader, mødtes deres Øine. Hun kastede sig om hans Hals og brast i Gråd. Atter vilde Kold træde tilbage, men han kunde ikke komme af Pletten. Under stigende Uro havde han fra sit Skjul hørt disse Hentydninger til en nær forestående Reise. Først da Sofie, ved et Par kjerlige Ord af Faderen, havde fattet sig og endelig taget Plads ved Pianoet, vovede han sig ind.

Hans Komme oplivede synlig Amtmanden. Efter en hjertelig Velkomsthilsen sagde han:

Vi ventede Dem ikke førend i næste Uge, da jeg troede, De vilde lægge Veien over A., og jeg begyndte allerede at få Skrupler over at De skulde komme hjem og finde Buret tomt. Reiselysten er nemlig faret i os Allesammen. Efter mange Ventilationer har vi endelig besluttet at besøge vor gamle Ven, Provst Rein, og tilbringe nogle Dage i hans smukke Præstegård. Vi agter at bryde op imorgen Middag . . . De kjender ham nok fra hans Besøg her i Sommer.

Rein! Provst Rein?

Det er også sandt. De var dengang i Kristiania. Det var Skade, der skulde De have lært en elskværdig Mand at kjende . . . Men [144] ved De hvad, De kan jo følge med, der er endnu Tid. Kan Du begribe, Sofie, at dette ikke er faldt os ind før? Kom De med, kjere Kold, der er netop en Plads i Vognen . . . Jeg indestår Dem for den bedste Modtagelse.

Kold stod et Øieblik tvivlrådig. Lig den Strandede havde et drillende Bølgeslag idelig skyllet ham tilbage igjen; nu gjaldt det altså at gribe og holde fast.

Du ser, hvor nødig Hr. Kold vil, kjere Far . . . Han må også være så træt af at reise, at det næsten er Synd at opfordre ham til en ny Tur.

Sofies Miner modsagde i dette Øieblik det Harmløse i hendes Ord. Hendes hele Ansigt udtrykte den angstfulde Spænding, hvormed man venter, at en Ulykke vil ske.

Han kunde ikke tage fejl. Sofie flygtede for ham; den blotte Tanke, at han kunde følge med, indgjød hende Skræk.

En ubeskrivelig Smerte gennemfor ham. I dette Øieblik troede han, at Sofie ikke elskede ham.

I få men bestemte Ord afslog han Tilbudet om at følge med og ilede under det første det bedste Påskud op på sit Værelse.

Nei, han kunde ikke tro det, nei, han [145] kunde ikke. Endnu et Forsøg vilde han gjøre, før hun reiste. Han vilde skrive. De første Timer af Natten anvendte han dertil. Han opbød i dette Brev Alt, hvad der kunde røre hende; han bønfuldt hende om at løse den frygtelige Gåde for ham, og at gjøre dette inden hun reiste og ikke efterlade ham fortvivlet.

Sofie fik dette Brev om Morgenen. Time på Time ventede han på Svaret. Afreisens Stund slog; Vognen stod allerede forspendt. Klokken præcis tolv havde Brøcher afsluttet sine Hyrdetimer i Havens Lunde og iført sig Læderfrakken med det brogede Skjerf, som Amalie havde foræret ham. Damerne havde stuet sig ind i den med Reisetøi tæt bepakke Vogn, og medens Amtmanden og Fruen var beskjefteget med at bedømme en Kufferts Fastsurring, og Amalie havde sine Øine henvendte på Kariolen bagefter, stod Kold ved Vogntrinnet og bevogtede alle Sofies Bevægelser, den Domfældte lig, der til sidste Øieblik venter at se Benådningens hvide Tegn. Han velsignede ethvert nyt Tilfælde, der udhalede Reisen nogle Minuter, og det klang ham næsten som Spot, da Amtmanden rystede hans Hånd og sagde: Nu da endelig! . . . endelig, min kjere Ven, skal De blive os kvit. Jeg ser, De har rent tabt [146] Tålmodigheden . . . Så i Guds Navn da, Børn, er vi færdige! Men snille Mariane, har Du ladet Hatæsken sætte der? Der falder den bestemt af. Medens dette blev undersøgt, bøiede Kold sig hen til Sofie og sagde: Sofie, har De Intet at sige mig?

Farvel, sagde Sofie, så tonløst, så brustent!

Et forseglet Papir, som Kold fandt i sit Værelse, indeholdt kun hans eget ubrudte Brev. Han stirrede en Stund på det tomme Blad, som kunde hans Øie tænde usynlige Ord.

Ikke en Linie! råbte han og knugede Brevet i Hånden.

[II, 9]

[147] Den Del af . . . e Præstegjeld, hvor Provst Reins Prestegård ligger, var med Rette bekendt for sin Naturskønhed. Hvem kan nogensinde glemme disse lykkelige Egne, når han engang har boet i dem, og hvem glemmer ikke over dem alle Andre, når han første Gang ser dem! Vore Reisende havde tilbagelagt den bugtede Vei langs Indsøen og søgte nu at formilde sig Opstigningen af de lange, besværlige Sandbanker ved idelige Tilbageblik på det underliggende, sig altid herligere udfoldende Landskab. Oppe på Høiden fængsledeⁿ²⁸ en anden Scene dem. Ganske tæt [148] ved, beherskende den hele frugtbare Slette, lå Præstegården og Kirken. Den store Gård så herremæssig ud i sin Krans af høstlig brogede Træer, overrasket af Kirkens slanke Spir. Den hele Vinduesrække glødede mildt og lokkende i Aftensolen, et Syn, skikket til at vække de glade Fornemmelser, hvormed man uventet ser sig nær et behageligt Mål, med en Evne til at nyde, som Anstrengelsen ikke har svækket. Afstanden var dog bedragerisk; endnu bugtede Veien sig i en vid Kreds inden man nåede Indkjørselen til Alleen. Hvilke herlige Træer! I denne Kraft og Yppighed mærkede man straks den sydligere Jordbund. Hvorfor repræsenteres altid den norske Natur i sine Graner? . . . Man glemmer Birken, Hægebirken, dette sande nationale Træ. Danmark roser sig af sine Ege- og Bøgetræer, men de er ensartede, de har ikke Kontrastens Skønhed. Hvor deilige er ikke vore lyse Hægebirke! . . . Denne Ynde, den er rent kvindelig, men den har en Dronnings Kvindelighed. Alleen var uregelmæssig og kunde snarere kaldes en grøn Hvælving; den bestod af en Blanding af Hægebirke og dunklere Træsarter, forneden lukket ved en Hæk, der kun sparsomt indlod de sidste, spillende Solstråler. Lydløst rullede Vognen hen over det faste [149] Sand. Samtalen ophørte i Bevidstheden om den nære Modtagelse. Ved Alleens Udgang dannede Træerne en Halvcirkel om Gårdspladsen; foranⁿ²⁹ dem lå den statelige Bygning. Som en Sjeldenhed ved Præstegårde var denne oven- og nedentil omgivet af disse åbne Gallerier, der undertiden, men desværre ikke ofte, findes ved større Gårde på Landet, og som danner en så velgjørende Afbrydelse i den monotone, kasseformige Stil. Provsten stod allerede på Trappen og tog imod dem med en uforstilt Glæde, som Amtmandinden belønnede med et Kys, medens han mere galant kyskede de to unge Damer på Hånden. I Dagligstuen foran det ventende Thebord med den surrende Maskine og de længesiden ordnede blå, københavnske Kopper, blev de modtagne af en gammelagtig Kone. Hendes hele Dragt og Væsen tydede på, at hun hørte til Tyendeklassen, eller rettere til disse Væsener, der ikke kan regnes til nogen Klasse i et Hus. Hun var iført et sort Morins Skjørt med bredskjødte Trøier, et stort, hvidt Netteldugs Forklæde, og omkring det skarpe, men velformede Ansigt med det opstrøgne grå Hår havde hun en såkaldt Hølk med krusede Strimler. En liden Pige på otte til ni År, ikke [150] smuk, men med et godt, mildt Udtryk, stod ved Siden af hende.

Det er min ældste Datter *Lina*; mine to Gutter er i Kristiania, sagde Provsten, og her må jeg forestille Dem vor *Dorthe*, som for Tiden er mit Huses Bestyrerinde. Hun har været min salig Kones Amme og har fulgt hende trofast til det Sidste. Gamle Dorthe er lidt undselig over at skulle gjøre Honnør for et sådant Herskab, men jeg håber, at De vil sætte lidt Mod i hende.

Fru Ramm afbrød ham her med en Overflod af charmante Forsikringer, så at den Gamle, ganske

undselig over den smukke, fremmede Frues Venlighed, ikke vidste, hvordan hun skulde udtrykke sin Tak. Dette hindrede hende imidlertid ikke fra, så snart som det ubemærket lod sig gjøre, at mønstre de tre Damer med skarpe, prøvende Blikke. Nu først opdagede man, at der i Værelset endnu fandtes et Væsen, nemlig en liden tre à fire Års gammel Pige, der havde holdt sig forskanset bag Dorthes Skjørt. Ved nærmere Eftersyn så man ind i et Par store, forskrækkede, mørkt tilslørede Øine, et sandt Mignonsfysiognomi.

Hvad hedder Du, mit søde Barn? sagde Fruen.

[151] Hun hedder *Adamine* efter sin Moder, men vi kalder hende *Ada*, sagde Dorthe. Så svar da, *Ada*, og se på Damerne!

Men den lille Piges Opmærksomhed var idetsamme optaget af noget Andet, og dette var Sofie, der let som en Alf kom og forsvandt gennem den åbne Stuedør, beskjeftiget med at ordne Tøiet. Med et eget Udtryk, man kunde kalde det Fortabelse, fulgte den Lille enhver af Sofies Bevægelser, og ligesom om hun vilde meddele sin gamle Pleiemoder sin Forundring, rykkede hun denne heftig i Skjørtet.

Det er sandt, dette Syn kunde også have fængslet andre Øine end Adas. En høihalset, grå Merinos Kjole fremhævede forunderligt den unge Piges fine Skabning og det Gratiøse i hendes hurtige Bevægelser. Den friske Luft havde opløst Lokkerne og gjengivet hendes Kinder Noget af den friske, blomstrende Farve. I dette Øieblik lignede hun den forrige strålende Sofie. Kun Blikket havde hint Ubedragelige, der røber, at Tanken er fjernt fra vore travle Hænder.

Under et Gjestebesøg på Landet indtager det fremmede Hus, dets Indretning, Beliggenhed osv. en vigtig Plads og kræver en ikke ringe Andel af vor Interesse og Opmærksomhed. Det er ikke her som i Byerne, hvor Omgivelserne [152] ved den Alt nivellerende Kultur mere og mere taber sit Præg og endnu kun afgiver den upåagtede Ramme, den ene måske endnu lidt mere forgyldt eller snirklet end den anden. På Landet er Boligerne mere end Ramme, de er en Del af Beboerne selv, et Stykke af deres Sæder, deres Tænkemåde, deres Eiendommeligheder; derfor kan man med Føie sige, at Besøget gjelder ligesåmeget Stedet, som Beboerne. Den første Forfriskning bliver altid nydt i nogen Distraction, medens man i Stilhed trøster sig til det Øieblik, da man kan give sin Nysgjerrighed Tøilen. Dette er altså Dagligstuen! . . Hvem mon de Portrætter forestiller? . . Det var dog et underligt, gammelt Skab det! . . . Blikket smutter igjennem enhver oplukket Dør, for at opsnappe Hemmelighederne bag den.

Denne første Nysgjerrighedskrisis blev betydelig lettet vore Gjester ved de åbne Fløiddøre, der tillod Indblikket overalt, dog endnu mere ved den frie, hjemlige Tone, der straks gjorde sig gjeldende. Man tilstod åbenhjertig sin Utålmodighed efter at «bese sig», og den venlige Vert kom dette Ønske med den største Beredvillighed imøde.

Gården var oprindelig bygget af og havde været Sædet for en dansk Herremand, men var [153] senere blevet forandret til Præstegård, hvortil dens nære Beliggenhed ved Kirken gjorde den meget skikket. Den havde allerede tjent et Par Præstegenerationer til Bolig. Huset havde ganske den Bygningsmåde, man bemærker ved Herregårde fra en senere Periode. Intetsteds noget Indknebet eller Lavt; høie, brede Vinduer og hvælvede Lofter. Den Stue, hvori man befandt sig, var noget dunkel, da Galleriet udenfor og nogle svære Potteplanter skyggede stærkt, men netop denne Dunkelhed gav Værelset en egen, trist Hygge.

Derfra kom man ind i et større Hjørneværelse med Vinduer ud til Haven. En vis Elegance, hvormed dette var udstyret, stemplede det til den på Landet uundværlige Storstue. Det hvælvede, i rigt Stukkaturarbejde udførte Loft og de malede Dørstykker, var endnu Rester fra den gamle, aristokratiske Tid. Forresten var det arrangeret på vanlig Vis; man kjendte endnu Intet til vor moderne Uryddighed i Værelserne, Møblerne stod adstadigt langs Væggene, og Skilderierne – nogle udmærket smukke Kobberstik – hængte roligt på sine Pladse. Hertil stødte endel mindre Værelser, to smukke Gjestekamre, Provstens Sove- og Studerkammer, samt et lidet Bibliothek, der havde den sjeldne Egenskab, at det var tilgængeligt ^[154] for Enhver, medens Slige, når de findes, ellers gjerne udelukkende benyttes af Husherren. Alt, hvad man så, bar Præget af solid, bramløs Velstand, forenet med Sans for det Skjønne og Komfortable. Hvor man i vort Land endnu træffer slige Boliger, betegner de enten den sidste, svindende Rest af en fremmed til os overført Kultur, eller den glædelige Begyndelse til en egen, ny oprunden.

Et Par Timer forløb på denne Vis umærkeligt. Man blev kaldt tilbords. I Dagligstuen stod det sirlige Aftensbord dækket. Dorthes blændende Damaskdækketøi, det blinkende Krystal og adskilligt vægtigt Sølvtoi tog sig godt ud under Skinnet af to solide Armstager. Ingen Overdådighed af Retter, men Alting ypperlig tillavet, frisk Ørret fra Søen, fortræffeligt Vildt, god Vin, Alt bekræftede, at Verten var en Mand, som forstod at leve på den *rette Måde*, der forstod, at al Nydelse beror på Skjønhed og Mådehold. Fru Ramm var uudtømmelig i smigrende Bemærkninger. Men under dette dulgte hun mangt et Suk, når hun tænkte på, at Amalie *kunde have været* Herskerinde over al denne Herlighed, og enten det nu kom af, at Brøcher virkelig var mere stiv og træagtig end sædvanlig, eller at han ved ^[155] Siden af den belevne Vert blot syntes det, så havde hans Svigermoder aldrig fundet ham utåleligere og følt en mere levende Trang til at forsikre ham derom, end netop på denne Aften.

Provsten selv afbrød den livlige Stemning og drev sine Gjester til Ro. Medens han fulgte Amtmandens tilligemed Brøcher ind i sine Værelser, skred Dorthe med Armstagen i Hånden foran de to Søstre opad Trappen for at føre dem til sine; dog havde hun lovet dem først at vise dem hele Lokalet ovenpå.

Denne Dør fører til Barnekammeret, hviskede hun, men derind er det ikke værd at gå, for så vågner Ada, og Gud nåde os da, hun er ikke let at få i Søvn igjen.

De trådte først ind i en stor Sal, der stod i Forbindelse med nogle mindre Værelser, men som Alle, på noget hensat Husgeråd nær, stod aldeles tomme. Her, bemærkede Dorthe med et vemodigt Blik til den ensomme Lysekroner under Loftet, var i gamle Tider, da Fruen levede, Balsal, men siden den Tid har Far ikke havt Lyst til sligt.

Skade, ytrede Sofie, at sådanne smukke, rummelige Værelser skal stå ubrugbare Og at sligt et herligt, glat Gulv ikke benyttes, ^[156] lagde Amalie til, og gjorde nogle drønende Galoppadetrin hen over det.

Ak, hvortil skal vi bruge dem! Vi har Rum nok, mer end nok, og Glæde og Lystighed bliver her vel ikke mer i Huset.

Og dette? råbte Søstrene overraskede, da Dorthe lukkede Døren op til et mindre, fuldstændig møbleret Værelse. Hvor her er deiligt!

Dette er hans Høiærværdigheds Kammer.

Er dette Provstens! Det er jo nede!

Provstens! nei kors bevares, dette er Bispekammeret.

Præstens, og nu sågar Provstens Værelse er altid en Helligdom i en Prestegård, men det er endnu ikke det egentlige sanctum sanctorum, thi det er Bispekammeret. Og i Sandhed, dette syntes sin ophøiede Bestemmelse fuldkommen værdigt. I Modsætning til de øvrige Rum, der blot havde Trævægge, var dette betrukket med Tapeter, der, ret vel konserverede, forestillede Hyrdescener i Bouchers Maner. Hvor friske var ikke endnu Farverne! Disse Hyrdinder smilede endnu lige sødt, denne Himmels strålende Azur kunde ikke falme, Tiden kunde blot så nogle Skyer på den. Et langt, smalt Mahognispeil så ud, som om det følte sig i slet Selskab; det så skjævt til Siden og fortrak sit blege, grønne ^[157] Glas til et gyseligt Vrægebillede af den lykkelige Hyrdeverden ligeoverfor. Ikke bedre enedes den ældgamle, prægtigt udskårne Lænestol med det speilblanke, nye Bord. Ligesom mæglende mellem Parterne, et Billede på Tidens Uomskiftelighed, sad en kinesisk Mandarin oppe på en Piedestal i Krogen og nikkede og vrikkede med det afskyelige Hoved, hvergang man gik over Gulvet. Slige små Anakronismer i Indredningen må man holde Folk på Landet tilgode. Det Hele så, trods dette, ganske pompøst ud. Det var også med en vis Stolthed, at Dorthe drog Sengegardinerne tilside, for at de rigtig kunde se de fine, hollandske Lagener, der havde en halv Alen bred Søm, og det stukne Silketeppe, der måske havde beskjeftiget en eller anden Oldemoders halve Levealder.

Fra dette Værelse førte den Gamle dem hen til Et, hvis Dør var tillåset. Hvor forskjelligt var dette ikke fra det Foregående! Det havde kun ét Fag Vinduer, var simpelt men net møbleret; hist og her opdagede man Spor af en kvindelig Beboerinde. Desuagtet havde dette Værelse noget så forladt, Luften deri var trykkende, ubeboet. Ved Foden af en hvid Seng stod en tom Vugge, tildækket med et broderet Teppe, og under Loftet hængte et Fuglebur, ^[158] ligeledes tomt. Det Hele var så afsjelet, og Søstrene følte også Noget af hin hemmelighedsfulde Rædsel, der griber os ved Beskuelser af Portrætter, malede efter Afdøde . . . Spørgende så de på Dorthe.

Dette er salig Fruens Kammer, sagde hun hviskende. Her døde hun for fire År siden i Barselseng med lille Ada. Her har intet levende Menneske boet siden den Tid. Alle disse Ting er lutter Afmindelser om hende, hendes Syskrin og Arbeidskurv, og der hendes Bibel, og der hendes Portræt. Det blev Altsammen sat herop, da han ikke tålte at se det nede. Dette Teppe har hun selv broderet, se bare på den Syning, det er nok et Tålmodighedsverk.

Og Rokken der i Hjørnet, var den også Provstindens?

Ak ja, det kan De tro, det var netop hendes Øiesten, hun holdt såmeget af at spinde. Hver Morgen Klokken fem om Sommeren og Klokken seks om Vinteren var hun oppe og spandt sine to Timer, inden hun gik til Kaffebordet. Herregud, hvor mangen Gang jeg sagde til Mor: Kjere Barn, sagde jeg . . . thi mit Barn kaldte jeg hende, trods det hun var mit Herskab . . . Kjere Barn, hvortil al denne Spinden? Du har jo Guds Velsignelse af Spundet ^[159] og Vævet, sagde jeg, hvor meget Du giver bort, bliver der dog altid nok igjen, sagde jeg, nyd heller din Morgenro i sød Søvn. Ak, sagde hun, Du ved ikke, hvad Du siger. Den, som er lykkelig, kan aldrig stå for tidlig op, sagde hun, han burde egentlig aldrig sove, for at kunne nyde hvert Minut af sit Liv med Tak til Gud. Når jeg vågner sådan med Fuglene en klar Sommermorgen, sagde hun,

hvad kan jeg gjøre bedre da end at istemme med dem? Så sætter jeg mig ved det åbne Vindu med min Rok, sagde hun, og aldrig er jeg gladere, end når jeg blander min Røst med dens muntre Snurren og Fuglenes Kvidren udenfor! Ak, vel havde hun Ret, at man burde nytte Tiden og spinde flittig . . . Hendes Livstråd var snart udspunden!

Den stakkels Ada blev altså straks moderløs?

Straks, ak alt for tidlig. Neppe havde hun otte Dage skuet denne Verdens Lys. Aldrig glemmer jeg den Stund! Der lå hun, han stod der. Det var netop Klokken fire om Morgenen. Præcis Klokken fire kommer Solen herind på den Årsens Tid, og da pleiede hun altid at vågne. «Der er Solen, nu kommer jeg!» sagde hun også nu, og da tog hun min Hånd ^[160] og lagde den over Vuggen, som om hun vilde sige: «tag vare på hende!» . . . Og idetsamme stod hele Kammeret i en Glød, og det skinnede også på hende, og hun lå der så deilig og blid, det var umuligt at tænke, at hun var død. Men hendes Hånd lå endnu over den Lille. Tage vare på hende! Ja det mente hun, og det har jeg gjort, og det vil jeg gjøre, sålænge jeg har Liv og Hilsen! Men der er Noget i dette Barn, som jeg ikke råder med, den Evige lægge sin Magt til! Gud Fader ved, hvor *hun* har fået det heftige Sind fra! Far er vel hastig af sig, men han bliver straks god igjen, og hun var god som Himlens Engle.

Disse Træk af den fromme Præstekones Liv rørte Søstrene dybt. De var blevne blege derover eller måske af Træthed, og uvilkårligt klyngede de sig til hinanden, da de fulgte Dorthe, der efter omhyggeligt at have låset Døren, skred foran dem ned til Enden af den lange Gang.

Og her er de nådige Frøkeners Værelse, gid det måtte behage Dem.

Et Bifaldsråb afbrød Dorthe. Al Ængstelse var ligesom strøgen bort, da de satte Foden over denne Terskel. Dette Værelse kunde tjene som et Mønster i sin Art. Dette Ubeskrivelige, ^[161] denne uopnåelige Hygge kan kun et Gjesteværelse på Landet have. Man sige ikke, at et sådant Rum ikke også har en Sjel.

Og hvilket Speil! det er mageløst! udbrod de Begge, da et i sit Slags såre sjeldent Rococospeil, der vistnok vilde have betaget en rigtig Antikvitetsjæger Søvn og Appetit, straks faldt dem i Øinene.

Det kunde have passet i Prinsesse *Sheherzades* Gemak! her stikker det næsten af! . . . Hvilken Skade, at Engelen der har mistet Vingen!

Ak ja, sagde jeg det ikke! mumlede Dorthe med en inderlig kummerfuld Mine og rystede på Hovedet. Sagde jeg det ikke til Far!

Og hvad da, kjere Dorthe?

At dette gamle Skrab skjæmmede Værelset ud, og at det ikke var noget at byde slige Frøkeners. Jeg vilde taget Bispespeilet, jeg! . . . Men han bare lo og sagde: Lad Du det være, Dorthe. Smukke Damer er bedre tjente med at skue sig i dette gamle Glas end i Bispespeilet. Ja, ja, jeg sagde det nok!

Nei, kjere Dorthe, Du misforstår os, forsikrede Sofie, da hun endelig kom til Orde. Vi er netop så glade i dette gamle Stykke, vi vilde slet ikke have undværet det! Det er så ^[162] deiligt, så deiligt, og Du skal se, der kommer en Tid, da man vil erkjende det, og så kommer de gamle Ting til Ære igjen. Men på en Måde har

Du Ret, dette Speil burde flyttes ind i Bispekammeret, thi der hører det netop hjemme, mellem Hyrderne og Hyrdinderne.

Men Dorthen rystede endnu vantro på Hovedet, som om hun tænkte: De er nu så gode at finde sig i Alting, det er netop den fine Opdragelse! Derpå blæste hun omhyggeligt et vissent Blad bort fra Marmorbordet, kastede et Blik til Håndklæderne på Væggen, om de var endnu lige friske og glinsende, og gik med uendelige Ønsker om sød Søvn og om at drømme behageligt osv.

Det må jeg sige, det er en Enkemand, der forstår at indrette sig! udbrød Amalie. Dette Hus er et Paradis helt igjennem. Se Dig dog om, Sofie, og stå ikke så fortabt. Gulvteppe over hele Gulvet, de prægtigste Levkøier og Asters i Vasen, og hvilken Seng! . . Her forstummede hun ganske ved Synet af den røde Silkedamaskes Gjesteseng, der i Omfang dristig kunde målt sig med Ridder von Gleichens verdensberømte Seng.

Det er to Ting, jeg nok vilde have forandret ved dette Værelse, vedblev Amalie, da den [163] første Beundringsrus begyndte at lægge sig noget, ellers er det komplet; først burde det være betrukket – thi jeg har aldeles ikke din Smag, Sofie, der finder så megen Poesi i de bare Trævægge – dernæst Gardinerne. Disse falmende Sirtses Gardiner passer aldeles ikke til det Hele. Rådede jeg, så tog jeg dem straks ned og hængte hvide, broderede, opheftede med forgyldte Pile istedet . . . Hvor jeg længes efter Morgenen for at se Udsigten fra disse Vinduer! Hvad mon det er for to Portrætter? . . Goethe og B. Y. R. O. N. Biron!

Byron, formodentlig, sagde Sofie adspredt.

Nei, men hvem er det, han ligner! . . Å, det er jo tydeligt nok! *Kold* op ad Dage! Sofie for sammen. Se kun, vedblev Amalie, Pande, Hår, Øine, den glatte Kind, Halsens Bygning, det er frappant, især når man holder for Underansigtet.

Jo det ligner! mumlede Sofie, og hendes Blik hang et Minut ved Billedet. Det var Kobberstikket fra 1814, efter Phillips berømte Maleri.

Dybere sank hendes Hoved ned igjen, og hun greb skjælvende fast om Marmorbordet. Et Blik af Amalie, der mødte hendes i Speilet, [164] vakte hende igjen af den smertelige Bevægelse, og hun gav sig ivrig til at løse Håret.

Amalie havde i sin godmodige Snakkelyst Intet mærket. Provsten har virkelig Ret, når han siger, at dette Speil er Skjønheden værdigere end noget andet, blev hun ved. Se dette Glas, hvor dybt, hvor ætherrent! Er det ikke, som om din Skikkelse i Virkeligheden stod indenfor den pragtfulde Ramme! Man fristes til at gribe efter Blomsterne. Hvor Du er yndig, Sofie, i denne Dragt! Når Du således hæver dine Arme for at løse Fletningerne, ligner Du Billedet nede i Stuen, det, der forestiller en af de gamle Maleres Elskede. Jeg er vis på, at hun ikke har været smukkere end Du . . Jeg må stille mig til Siden, ellers forstyrrer jeg Billedet.

Nei, nei, sagde Sofie og drog i et Anfald af ubetvingelig Smerte Søsteren til sig . . . Hvor skulde hun hen med sin pludselige Tårestrøm!

Gud, søde Sofie, hvad feiler dig?

Intet . . Intet . . . Jeg tænkte kun . . . Jeg tænkte på – når Du også snart reiser, så bliver jeg ganske forladt.

Tal ikke om det, Sofien min, vi vil aldrig, aldrig skilles. Min Hytte bliver aldrig så snever, at der jo er Plads til Dig også . . Du, *han* ^[165] og jeg, hvilket lykkeligt Kløverblad! Men ak, arme Adolf, ikke engang *Justedalen!* . . Vi kan vente en god Stund inden han får Noget!

Der gives Navne, Forestillinger, der gør samme Virkning i visse Stemninger som en kold Styrte i Varmen. Sofie rettede sig op; ethvert Spor af den øieblikkelige Bevægelse var ligesom manet bort.

Lyset var slukt; på det lille Bord brændte kun en Natlampe.

Kjæmpesengen havde lukket sine Dunbølger over de to Søstre, dog ikke førend Amalie omhyggelig havde talt Vinduesruderne og gjort et Kors over Døren. Vi husker nok, at dette er den ufeilbarlige Trylleformular, hvormed man, første Gang man sover på et fremmed Sted, fremmaner *sande* Drømme.

Jeg ved ikke, hvordan det er, hviskede hun efter en Pause, men man føler sig så ængstelig tilmode ved at ligge første Gang på et fremmed Sted. Hvor mange Ting kunde ikke være passeret på en sådan gammel Gård! . . Dette Værelse er så venligt, så hyggeligt – og dog turde jeg ikke for Noget i Verden ligge her alene – ikke en halv Time. Sofie, Sofie, hvor skal Du hen? Gå for Guds Skyld ikke fra mig!

Jeg vil blot flytte Natlampen . . Jeg kan ^[166] ikke lide slige Portræter inde i et Værelse, de stirrer på os hvergang man slår Øiet op.

Å, disse Portræter er ikke farlige; jeg har engang læst om ét, et Oliemaleri i Legemsstørrelse, der pludselig, medens Damen sad og klædte sig af for Speilet, begyndte at dreie Øinene . . hu . . jeg tør ikke tale om det nu . . Godnat!

Godnat, Amalie, nu ikke et Ord mere. En lang Pause fulgte.

Sover Du, Sofie?

Nei.

Har Du Intet hørt? ikke en fjern Lyd, som om Nogen vandede sig?

Jeg har længe hørt det, men jeg vilde ikke forskrække Dig . . . Måske er det Vinden, som piber.

Vinden? Der rører sig jo ikke et Blad. Nu igjen! Det lyder som en Jamren, et Skrig. Det kommer fra den Side, hvor Provstindens Værelse ligger. Hører Du ikke ligesom slæbende Skridt ned ad Gangen? de nærmer sig . . Hør!

Begge Søstrene lyttede spændt, men Alt var dødsstille igjen.

Pludselig gik Døren op, og en hvid Skikkelse, der med Hånden skyggede for et ^[167] Lys, hvis Skin faldt skarpt på et blegt, indfaldent Ansigt, trådte lydløst ind. Amalie for med et Skrig under Dynen.

Er det Dig, kjære Dorthe, sagde Sofie, hvad er der på Færde? Der er vel Ingen syg?

Nei, nei kors, var det ligt sig det! sagde den Gamle. Der er Intet, slet Intet. Ak, jeg ved ikke, hvordan jeg skal fremføre min Begjering. Længe stod jeg udenfor, da jeg troede at De sov, men da jeg hørte, at De var vågen, så! . . . Ser De, Ada er vågnet og skriger som en Besat, hun vil endelig have den vakreste, fremmede Dame ind til sig; det er vel sagtens en af Frøkenerne, hun mener, tilføiede hun diplomatisk henvendt til dem Begge. Jeg har snakket for hende og lovet hende Guld og grønne Skove, men hvad hjælper det! Når hun falder på Noget, må vi Alle lystre . . . Og dog . . . var det ikke fordi Herskabet ligger lige neden under! Ak! jeg kan ikke sige, hvor skamfuld jeg er! . . . Jeg forvinder det aldrig.

Tag Dig ikke nær af det, snilde Dorthe, jeg skal med Fornøielse gå ind til lille Ada, råbte begge Søstre med én Mund. Ingen havde Lyst til at blive alene, og Enden på det blev, at de gik begge, ført af den utrøstelige Dorthe, der forsikrede, at det var første Gang, hun havde [168] gjort sig skyldig i det Barbari at forstyrre Gjesternes Nattero. Hun var tilmode, som om hun var greben i Kirkeran.

Da de kom ind i Barnekammeret, sad den lille Pige overende i Sengen med de strålende Øine stivt heftet mod de Indtrædende. Ved deres Nærmelse dukkede hun under Teppet. Forgjeves var Amalies Tiltale og venlige Ord, den egensindige Lille blev hårdnakket i sit Skjul. Dog ikke før bøiede Sofie sig ned mod hende, så reiste hun sig sagte op, og inden denne vidste et Ord deraf, havde hun slynget sine små Arme med lidenskabelig Heftighed om hendes Hals og kysset hende; derpå lagde hun sig ned og lukkede Øinene. Sofie stod uvis.

Nu kan De gjerne gå, hviskede Dorthe, nu sover hun straks.

Som hun lå der ubevægelig som et Marmorbillede, blev Sofie først opmærksom på dette Barns vidunderlige Skjønhed. Hun havde næsten Intet af den barnlige, buttede Fylde. Den hele Skikkelse var psycheartet, spæd og zart; der sad endnu Tårer på Kinden, men over de marmorrene Træk spillede et saligt, tilfreds Smil, hvori der tillige lurede en Skalk, der fortalte, at hun endnu slet ikke sov.

Om Morgenen, da de to Søstre efter gammel [169] Skik nød Kaffen og de bittesmå, hjemmebagte Kavringer på Sengen, vilde Amalie ikke rigtig ud med, hvad hun havde drømt om Natten. Det var tydeligt, at hun havde gjort Regning på en betydningsfuldere, mere poetisk profetisk Drøm. Det Hele indskrænkede sig til, at hun havde været ifærd med at ombytte de falmede Gardiner med nye; om de forgyldte Pile havde været med, var ikke engang vist. Sofie havde hun seet beskjæftiget med at tage de to Portræter ned og hænge det gamle Oldemoderbillede op igjen.

Og Du, har Du drømt Noget? spurgte hun Sofie.

Jeg har drømt om Ada.

[II, 10]

[170] Er man under et Gjestebesøg på Landet færdig med at bese sig inde i Huset, så kommer Turen til det ikke mindre Interessante, det Udvendige. Det er gjerne næste Dags Opgave. Førend man rigtig har orienteret sig, er det ikke at tænke på nogen rolig Nydelse af Samlivet. Vore Gjester havde været i Stald og Fjøs, Hønsegård og Kaninbur, i Melkeboden og Væverstuen, havde beseet Terske- og Valseindretninger. Alle disse Ting, hvorvel almindelige, forefandtes hos Provsten i en ikke sædvanlig Stand. Man roste, gjorde Sammenligninger, man lagde stille Planer. Noget ganske Usædvanligt var derimod Skoleanstalten [171] på Gården. Et forhenværende tomt Maskinhus (Provstens Formand havde været en uheldig Projektmager) var blevet omskabt til Skolebygning for Omegnens fattige Børn. Her undervistes hver Formiddag Gutterne fra sit 8de til sit 14de År af Skolemesteren og Gårdens Seminarist. Den anden Afdeling var bestemt for Pigebørn, og stod efter Provstindens Død under gamle Dorthes Opsigt. Klokkerens Datter gav disse Undervisning i alle simple, nyttige Håndarbejder. Dertil blev de øvede i hvad der ellers forefaldt i Huset; det gik da efter Tur, enhver i de Arbejder, der passede sig for deres Alder og Kræfter. Snart forlangte Husjomfruen dem til at stryge og rulle, snart Kokkepigen til at skure, polere, rense Haveurter o. s. v. Hele Formiddagen blev benyttet på denne Måde, om Eftermiddagen tilhørte de sine Hjem. Det var virkelig et glædeligt Syn at se de mange renlige Børn, med de fornøiede Ansigter. Idet Damerne trådte ind i Stuen, stansede Nysgjerrigheden et Øieblik den surrende Flid, men blot for at den kunde begynde desto ivrigere igjen, og Vævene klang og Rokkene snurrede og Nålen gik så flinkt, så det var en Lyst. Der var intet beklemmende Anstaltmæssigt ved denne Virksomhed. Alle Vinduer stod åbne, og udenfor [172] på den grønne Vold, der strakte sig ned til Dammen, var der også Liv og Travlhed. Her lå Vask bredt til Tørring, og her såes hele Sommeren igjennem lange, skinnende Duge på Bleg. Nogle af Småpigerne skyllede Tøiet, Andre vred det og hængte det op – og en liden seksårig, hvidhåret Ting var beskjæftiget med at passe det sene Kuld Kyllinger, at det skulde holde sig pent bag Dammen og ikke komme på Tøiet. Sofie, den stille, i sig selv fordybede Sofie, syntes at finde mere Interesse i dette, end i hvad hun ellers havde seet. Hun fulgte det med en vis tankefuld Opmærksomhed, som om hun i sin Erindring søgte Tilknytningspunkter, erkyndigede sig om Alt hos Dorthe og gav sig venlig af med Børnene. Provsten, der med Amtmanden og Brøcher længere havde opholdt sig i Gutteskolen, kom nu til for at undskylde, at han måtte forlade dem, da det var på den Tid at han kunde vente Besøg af Bønder. Med ham gik også de andre Mænd ind, medens Damerne, førte af Dorthe, tilligemed Børnene skulde besøge Haven, og gjøre en Tur ned i Tyridalen. Således kaldtes Leiet for flere Brug; et betydeligt Teglverk, en Spigerfabrik samt to Møller, hvilke sidste tilhørte Provsten, sysselsatte her en Mængde Arbejdere. Det hele [173] Dalstrøg var derfor stærkt bebygget. Gårdens Husmænd havde fra Arilds Tid havt sine Pladse på dette Strøg, og alskens Håndværkere havde fundet sin Regning ved at slutte sig til den lille Koloni, der med hvert År var tiltaget i livlig Virksomhed. Det var på dette Sted, man ret skulde kjende Frugterne af den menneskevenlige Præsts Bestræbelser. Disse Husmandsstuer var såre forskjellige fra de urenlige Huler, man ellers kan se på Landet. Velstand og Renlighed lyste ud af hvert Hus gennem de blanke Ruder. Mange af dem var pynteligt malede, og den allerfattigste Stue havde sin lille Have, der endog undertiden var prydet med Æble- og Kirsebærtræer. Ingtetsteds mødte man det modbydelige Syn af

lasede Børn, der ellers på slige Steder stimler sammen, for i Fællesskab at drive Dagen bort.

Ja, mit kjere Herskab, sagde en gammel, halvblind Kone, der sad udenfor et Hus og varmede sig ved Oktobersolen, således så det ikke ud i Tyridalen i min Ungdom. Da var der ikke Andet end Nød og Elendighed og Drik og Slagsmål. Enhver kravlede som han kunde efter Føden, og hvem som ikke fik den på lovlige Vei, tog den på den ulovlige; da var Enhver glad ved at få de forsultne Unger ud af Reden, [174] så den Dag dem slap fra Præsten og kom på Bygda, om det bare var som et fattigt Lægdslem, var en Glædesdag for Forældrene. Nu har Ingen formange Barn, der er ingen Hånd så liden som jo ikke kan bruges. Ja ja, lykkelig kan dem skatte sig i Tyridalen nu mod før. Sådant en Præst findes vel heller ikke andetsteds, den Evige velsigne ham og glæde den fromme Gudsengel i Himmelen, for *hun*, ser de, Provstefruen, hun har nu gjort os så meget godt. Med Forlov, er Herskabet af Familien?

Da Damerne kom hjem, havde deres Vært endnu ikke endt sine Forhandlinger med Bønderne. I Forstuen foran Studerværelset sad endnu et Par og ventede. Alle kom de for at hente Råd og Opmuntring hos «han Far», En i åndelige, en Anden i verdslige Anliggender. Dorthe havde allerede for femte Gang kiget ind af Døren, for at se, om ikke den Sidste var gået, så at hun kunde rette an. Endelig kom han – en Skygge af Mismod eller Træthed var synlig i hans Træk, men denne veg snart ved Synet af hans Gjester og ved det Trylleri, som et nydeligt dækket, ventende Bord uvilkårligt øver over os.

Ved Bordet faldt Talen på hvad der i så høi Grad havde vakt de Fremmedes Behag. [175] Enhver havde et lidet Træk at fortælle, og Enhver søgte at udtrykke sin Anerkjendelse.

En herlig Opgave, heldigt gennemført, sagde Amtmanden.

Høist efterlignelsesværdigt, forsikrede Brøcher. Hvad mener Du, min Amalie, sagde han halvt sagte til hende, for os, der skal *begynde*, var dette et vakkert Eksempel.

Så sagte, så sagte, lad os først se at få Noget *selv*, førend vi tænker på at lyksaliggjøre Andre, hviskede hans Svigermoder på den anden Side. Amtmanden kastede et bønligt Blik over til hende, men Brøcher, der var vant til den Slags Piller, svælgede den med Tålmodighed.

Ja, jeg har beundret Dem, Hr. Provst, sagde hun med sit huldsaligste Smil. Man føler rigtig ved at se den Velsignelse, De har udbredt omkring Dem, at der skal noget Andet til, end almindelige Menneskers gode Villie.

Nei i Sandhed, sagde Rein, med den gode Villie kommer man ikke langt. Der må en, jeg tør næsten sige halsstarrig Iver, og en ligeså stærk, og altid fornyende Udholdenhed til. I Førstningen mødte mig såre mange Vanskeligheder. Den simple Mand har altid Modbydelighed for Reformere. Hvad han ikke håndgribeligt [176] og så vist kan beregne Følgerne af, som af den Skjeppe Havre, han sår i Jorden, tror han ikke på. Da jeg for femten År siden tiltrådte Kaldet, fandt jeg Menigheden her yderlig forsømt. Alt var nedsunket i Fattigdom, Uvidenhed, Laster af alle Arter. En gammel, stivsindet Knark stod i Spidsen for Husmændene. Sålænge han levede, var det umuligt at udrette Noget. Børnene var dovne og opsætsige mod Skoletvangen; Mødrene skreg, at man tog deres Børn fra dem, at de snarere trængte til Hjælp, end til at se den formindsket. Først da den Gamle var død og hans Søn overtog Pladsen, kunde det lykkes mig at lægge den Grund, hvorpå jeg siden med Guds Hjælp har bygget.

Ja, kjere Ven, sagde Amtmanden, vi Andre har Villien, De *udfører* den i Gjærning, se det er hele Forskjellen! Hvem har ikke engang havt filantropiske Ideer! . . . Jeg har også havt sådanne; da jeg tiltrådte min Gård, drømte jeg mig det så let at gjøre Forbedringer. Men jeg ved ikke, hvordan det gik, det blev aldrig til Noget. Mine Forretninger var af en så ganske modsat Art. Præsterne kan det også så meget bedre end vi Andre. Kun de kan så smukt forene den åndelige Omsorg for sin Hjerd med den timelige, så at de i dobbelt Forstand ^[177] kan kaldes dens Hyrde. Jeg nøiedes da med at give, når Nøden strakte Hånden ud, og jeg trøstede mig med, at hvor jeg ikke gav, tog de selv. Ha, ha!

Man kan i Gjennemsnit årlig i vort Præstegjeld beregne, bemærkede Brøcher, at af tyve Justitsaktioner angår de to Tredieparter Indgreb i Eiendomsretten. Fattigskatten er derfor også enorm.

Vi kjender næsten ikke til Tyveri her, sagde Provsten, og jeg giver aldrig Almisse.

Af den gode Grund, at man i Deres lykkelige Egn ikke mere behøver det, sagde Fruen.

Tidligere var her megen Nød, men selv dengang gav jeg ikke. De kan tro, jeg er en hårdhjertet Mand.

Ah, Hr. Provst, det skal De få os til at tro! Med Deres Menneskekjerlighed! . .

Tillad mig, kjere Frue . . .

Men Fruen lod sig ikke så let betage Leiligheden til at holde et af sine små, salvelsesfulde Foredrag.

De skulde ikke hylde Velgjørenhed? De skulde ikke kjende til den søde Tilfredsstillelse at lindre Andres Nød? Jeg anser den for en af de første kristelige Pligter og især for et Fruentimmers uundværligste Prydelse. Derfor ^[178] har jeg også tidlig vakt Trangen dertil hos mine Døtre. De kan ikke forestille Dem, hvor glade de var ved at give bort. Til Slutning havde jeg min Nød med at styre deres Lyst. Og mangengang vankede der Straf, når det gik alt for vidt. Hvem var det af jer Småpiger, som rev Huller på sin Kjole, at den kunde se slidt nok ud til at gives bort?

Det må have været Amalie, sagde Sofie med et noget utålmodigt Ansigt.

Nei, det var virkelig Sofie, forsikrede denne.

Ja, ja, Du har Ret, det var Sofie, som havde den fiffige Ide.

Jeg husker også, blev Amalie ved, at når hun forærede slige Kjoler til Husmandsdøtrene, måtte de høitidelig love hende at sy dem sammen igjen.

Ja, men trods det høitidelige Løfte skete det dog aldrig, faldt Sofie ind, for hver Gang vi så dem, var Hullerne større og større, og således gik det bestandig. Den Ene skyldte på, at hun ikke havde Nå, den Anden havde ikke Tråd, den Tredje kunde ikke sy. Og en, to, tre var det Hele en Pjalt.

Og så fik Du den Ide at ville oprette en Syskole på Gården, lagde Fruen til. Men det ^[179] vilde Mama ikke vide Noget af. Du havde dengang så mange Indfald i dit lille Hoved.

Ak ja, det kan nok være, at jeg havde nogle Indfald. Men tror Du, kjere Mor, at dette var et af de

galeste? Jeg følte ved mig selv, at der må noget Andet til . . . At man let kan tabe Lysten til at give.

Hun henvendte denne sidste Replik til Rein, som om hun af ham ventede Bistand.

Tabe Lysten til at give! sagde Moderen. . . . Nei, Gud ske Lov, dermed har det ingen Fare. Du er gavmild nok, det var Synd at sige Andet.

Ja men . . . men det volder mig langt fra den Glæde som før.

Tys, min Pige, sådant må Du ikke sige, Du misforstår Dig selv.

Tilgiv mig, Frue, tog nu Rein til orde, men jeg tror det gjerne. Jeg er overbevist om, at Frøken Sofie har Ret. Hun har i Grunden fuldkommen besvaret Deres Ytringer mod mig. Langt være det fra mig at ville benegte det Smukke i at give. Det er en naturlig Trang for ethvert godt Hjerte. Min Adamine lod sig så let lede, men i dette Stykke vilde hun ikke lade sig sige. Hun anstillede ingen Betragtninger, men fulgte blot sin naturlige Tilskyndelse. ^[180] Tusinde gjør det Samme. Sålænge Tilstanden ikke er bedre, er der sandelig heller ingen anden Udvei. Der gives desuden Tilfælde, hvor Gavmildheden yder os en virkelig Tilfredsstillelse. Det er der, hvor Gaven bliver, hvad den skal være, en Understøttelse, når den nemlig hos Modtageren forudsætter en Bevidsthed om, en Stræben mod bedre Kår. Men vi taler ikke her om sådanne Trængende, men om den laveste Klasse. Vi taler om denne dyriske, tanke- og hjælpeløse Armod, denne fra Slægt til Slægt nedarvede Elendighed, der ikke engang hæver sin Bevidsthed mod noget Bedre, eller savner det, om dem, hvis usle Hytter grupper sig omkring enhver stor Gård på Landet, som en Insektsverm om en nedfalden Frugt. Ligeover for dem anser jeg den øieblikkelige Gavmildhed for unyttig, ja endog skadelig. Enhver, som har øvet den, vil, når han vil være oprigtig, tilstå, at man har mere Ærgrelse end Glæde deraf. Det er, som om man kastede Gaven i et bundløst Svælg, og det er også virkelig Tilfældet. Man kunde gjerne kaste sit halve Bo med samme Nytte i dette Svælg, det vilde dog udvide sig, det er med det ligesom det var med Hullerne på Frøken Sofies Kjoler. Slige Fattige må man ikke vænne til at *modtage*, men til ^[181] at *erhverve*. Kun det Erhvervede vil de vedligeholde og bygge videre på. Man søge at vække deres Æresfølelse, deres moralske Kraft, man lære dem at foragte Almissen. Man søge at bibringe dem Sans for en bedre Tilstand, skjærpe deres Forlangende efter den, vise dem Midler til at nå den, og bringe dem til at indse, at Enhver, selv den Ringeste blandt dem, råder for sin Skjebne. Arbejdslyst, Sædelighed, Oplysning, det er Grundpillerne, og hvor disse mangler, nytter Intet. Har man for Alvor sat sig denne Opgave ligeoverfor dem, vil man straks mærke, at den ikke er let. Man må her give dem meget mere end nogle aflagte Klæder eller de Smuler af sin Overflødighed, man ikke savner; man må afse dem sin Tid, sin Sjæl, sin bedste Virksomhed. Gaverne kommer da bagefter, som Belønning, som Opmuntring. Det falder af sig selv, at det er Ungdommen, man må tage sig af – for ikke at sige bemægtige sig –; med de Gamle nytter det ikke, dem må man lade dø med den gamle Last. Det er en Sæd, som vokser sent, men man må ikke blive træt af at luge det kvælende Ukrudt, eller blive modløs, om der længe intet Tegn viser sig til Frugt. Enhver virke således efter bedste Evne i sin Kreds, og Velsignelsen vil ikke udeblive ^[182] Jeg har havt den Glæde at spore flere Efterligninger her i Præstegjeldet, og daglig kommer Bønder og Eiendomsbesiddere og henter Råd og Oplysning – ofte også blot Nysgjerrige. Min lille Koloni har fået et Ry, som den med Tiden håber at fortjene.

Vi får vel give os tabt, Hr. Provst. De har så interessant udviklet Deres System, at vi Intet kan indvende

derimod. Min lille Sofie fik med det samme sin Synd grundigt absolveret.

Hvis en ufrivillig Kjølner for Noget, der før voldte mig Glæde, kan kaldes en Synd, sagde Sofie, så føler jeg mig virkelig trøstet derover. Provsten har vist mig, at Grunden ligger mindre hos mig selv end i Tilstandene. Men hvorfor skal disse være så, at man ikke kan gjøre noget Godt, om man end vil? I andre Lande er det dog vist anderledes, er det ikke?

Nei, det må Du ikke tro, faldt hendes Moder ind, hvilke gyselige Skildringer af Armod får vi ikke netop derfra!

Ja, svarede Sofie, i Stæderne er den nok frygtelig, men på Landet, hvor der er Gods og Bønder ligesom her, stiller Forholdet sig vist anderledes. Når jeg i min Barndom læste om Livet på disse Slotte og Herregårde, gjorde Forholdet mellem Herrerne og de Undergivne ^[183] netop mest Indtryk på mig. Det var så smukt, så rørende! Et rigtigt ædelt Herskab betragtede sine Bønder næsten som Børn, hvis Ve og Vel personlig angik dem. Husfruen skred fra Hus til Hus, snart lønnende, snart dadlende, trøstede de Syge og blev overalt hilset som en Moder. Og disse Fester, som Herskabet selv deltog i, hvor smukke var ikke de! Når jeg læste om alt dette, tænkte jeg mig det så herligt at kunne være, om end blot i det Små, noget lignende. Men her hos os ser jeg aldrig noget Sådant. Overalt på de store Gårde ved man kun lidet om de usle Skabninger, der bor i vor Nærhed. Vi ser dem neppe, undtagen når de forrette sit Arbeide for os, eller man tilslænger dem en Almisse. Man gjør Intet for at belære dem eller gjøre dem bedre, man straffer dem blot, når de forser sig.

Nu, det må jeg sige, det var en vakker Beskrivelse! Således ser altså dit eget Hjem ud, vi Alle, dine Forældre med, er sådanne ubarmhjertige Skabninger, som de, Du der skildrer? sagde Sofies Moder i den Tone, der svæver som en Perpendikel mellem Spøg og Alvor.

Sofie overdriver lidt, sagde Amtmanden, ^[184] men der er desværre meget Sandt deri. Vi tager os altfor lidet af vore Undergivne.

O Mor må ikke tage det så alvorligt. Jeg mener virkelig Ingen bestemt dermed. Det er blot et gammelt Indtryk, jeg skildrede, og jeg har sandelig ikke grublet stort derover i den senere Tid. Idag blev jeg dog så levende erindret derom. Alle mine filantropiske Barndomsdrømme trådte lyslevende frem igjen. Ved hvert Skridt, jeg har gjort idag, faldt det gamle Ønske mig ind: At leve og virke på et sådant Sted! Selv skabe denne Lykke omkring sig! Hvor herligt måtte det ikke være!

Sofie sagde dette troskyldigt henvendt til Provsten. Hendes Kinder blussede; hun var ikke vant til at tale så meget. Men Provsten så slet ikke op. Han holdt et Æble på Spidsen af Sølvkniven og stirrede så stivt på dette, som om han virkelig vilde se, hvordan den så ud, denne lille, runde, glatte, rødmossede Tingest, der har bragt så megen Ulykke ind i Verden, og hvori egentlig det Uimodståelige kunde ligget for den stakkels Adam . . . Thi når det kommer til Stykket, var måske Adam endnu vel så svag som Eva, han fristedes dog blot af sin egen Lige, medens hun havde Djævelen selv at værges sig imod.

^[185] Efter en Pause sagde Provsten med undertrykt Bevægelse i Stemmen: Gud forunde Dem, kjere Frøken, en Virkekreds, der passer sig for Deres ædle Hjerte. Derpå henvendte han sig med en Bemærkning til Amtmanden om Fattigbestyrelsen.

Apropos om Fattigbestyrelsen, faldt Brøcher ind med et lidt satirisk Smil, Hr. Provsten, som er en Reformmand, har formodentlig allerede indført nye Rodeinddelinger i Deres Præstegjeld?

Men Fruen hævede sit Glas, og hendes: Skal vi ikke takke vor elskværdige Vert? afskar pludselig den Vending, Samtalen truede med at få.

Det Menneske, sagde hun, idet hun gav sin Mand Velbekommekysset, kommer vel til at kjede Amalie og os Alle ihjel, inden han får et jammerligt Levebrød henne i en Afkrog, hvor vi aldrig får se hende mere. Den arme, forblindede Pige! . . . Var jeg i hendes Sted, vidste jeg nok, hvad jeg gjorde.

Lad os håbe det Bedste, min Mariane, det kan gå bedre, end vi tror.

[II, 11]

[186] Rein var virkelig en udmærket Vert, udmærket i en anden Forstand end det almindeligt tages. Han forstod ved ganske få Midler at tilfredsstille sine Gjester. Man mærkede aldrig nogen Anstrengelse for at more dem. En enkelt Gang gjorde man en Udflugt i Omegnen, endnu sjældnere kom et Besøg. I dette sidste Punkt havde Rein sine egne Anskuelser. Han havde dannet sig nogle aldeles antinationale Begreber om Huslivets Ukrænkelighed. Han gjaldt for en Særling, fordi han havde valgt sig sin Kreds, og fordi han ikke gjorde sit Hus til et Vertshus, hvor det er enhver Fremmed tilladt at banke Beboerne op ved Nattetider. Men var man [187] først som Gjest i dette Hus, følte Enhver den Tryghed, det stille Velvære, som blot den *ædle* Gjestfrihed yder; det gik så rolig og stille til; man mærkede ingensomhelst Forstyrrelse i Huset, fordi der var kommen Gjester, men Enhver følte sig mildt bunden til dets Skik, uden selv at generes. Efter Middagen trak Enhver sig gjerne tilbage i sin Vrå for at nyde Hvile, som det bedst konvenerede ham, og så samledes man igjen senere til The.

Efter en sådan Siesta finder vi Familien samlet i Hjørnestuen. Sofie sang til Pianoet, hun sang et Par moderne Arier klart, smukt, kunstmæssigt, men uden Bevægelse. Alle lyttede, og fandt, at hun var mærkværdigt ved Stemme. Kun Provsten var ikke så opmærksom en Tilhører, som han pleiede. Han var adspredt og kastede ofte sit Blik ud af Vinduet, som for at se efter Nogen. Endelig – det var netop i en Pause i Musikken – viste gamle Dorthe sig i Døren med Postvæsken. Den Hurtighed, hvormed han bemægtigede sig denne, forekom den Gamle usædvanlig; end mere påfaldende var den afværgende Bevægelse, hvormed han afviste det Spørgsmål, hun idetsamme stillede til ham. Ikke engang at ville høre om de to Brune skulde tjæres eller slippes på Græs! Det måtte [188] være noget Vigtigt. Nølene beredte hun sig til at gå, da hun heldigvis opdagede, at Børnene havde bragt Gardinet af Lave, netop det nærmest Provsten. Her fra sit Udkig kunde hun se, at han lagde ikke mindre end fem Breve med store Embedssegel, der alle førte Påskrift «af Vigtighed», hen, så et Øieblik skuffet ud, og gjennemsøgte derpå Væsken påny omhyggeligere. Det lykkedes, han drog et mindre Brev frem, som han åbnede. Ved de første Linier opklaredes hans Ansigt. Mere behøvede den gamle, tro Sjel ikke. Gardinet havde netop idetsamme fået den behørige Fald og Runding, og hun gik ud såre tilfreds. Gud ske Lov! Det er noget Godt, det så jeg, det er vist fra Smågutterne, Kristian er måske bleven Student, ja, ja, det er mine flinke Gutter! Et Øieblik efter tog Provsten Amtmanden og hans Hustru tilligemed Brøcher ind i sit Studerkammer og lukkede Døren. Søstrene undrede sig over, hvad dette kunde betyde, da Fru Ramm stak Hovedet ud og kaldte på Amalie. Sofie blev alene, men kun et Øieblik, da kom Amalie stormende ud og kastede sig med et Glædesskrik om hendes Hals.

Provsten, den velsignede Provst, havde antaget Brøcher til sin Kapellan! I dette Øieblik [189] var Biskopens Meddelelse indløben. Adolf skulde tiltræde Embedet allerede til Nytår, det var så fordelagtigt, så uhyre fordelagtigt! De skulde bo der i Huset, og hele Rækken af de tomme Værelser ovenpå skulde pudses op og indrettes til dem.

De Gamle trådte ind. Brøcher var bleg og rørt, denne Lykke var kommen altfor uventet for ham. Han

så ud, som om han vilde græde, men kunde ikke, han rømmede sig og pudsede uafladelig sin Næse. Den gamle Faders Glæde var simpel og uden Ord. Han kyskede Amalie på Pande og Mund, tog Brøchers og Provstens Hånd i hver af sine og rystede dem hjerteligt. Fru Ramm var den Eneste, som fandt Ord. Hvor Andre følte Rørelse, blev hun altid høitidelig, og aldrig holdt hun så fortræffelige Taler, som der, hvor Andre ikke var istand til at sige et Ord.

Gud velsigne Eder, mine Børn, sagde hun. En sjelden, en høist uventet Lykke er bleven Eder tildel. Gjører Eder den værdige! Glemmer aldrig at takke denne ædle Mand derfor. Du, Amalie, husk på, at han, fremfor nogen Anden, har Krav på dit taknemmelige Hjerte. Vær ham til Trøst, til Opmuntring, til Hygge, ^[190] vær en Zir for hans Hus – en Moder for hans Børn . . .

Brøcher rykkede her uvilkårlig et Skridt nærmere, som for at bringe i Erindring, at han også var til.

Min Datter, vedblev Fruen, Du kan i dobbelt Henseende prise din Skjebne og føle Dig stemt til Tak mod Forsynet. Du har truffet dit Hjertes Valg, og Lykken lægger Sit til. Brøcher er ingen høitflyvende, poetisk udrustet Natur, ak, det er ikke det, der gjør det, det er ikke Geniets blændende Gaver, der sikrer den stille, huslige Lykke. Brøcher er en Mand med sund, jevn Forstand, en hæderlig, i sit Kald nidkjær Mand, en Mand, som jeg sætter Pris på, han vil netop være en Støtte for min Amalies blødere, mere svermeriske Gemyt. Han vil gjøre hende lykkelig.

Dette var formeget for Brøchers Beskedenhed. Båndet brast, der havde holdt hans Rørelse tilbage, og med Tørklædet for Øinene styrtede han ud af Stuen.

Der var endnu En tilbage, der ikke havde givet sin Stemme med i den almindelige Glæde. Det var Ada. Den lille Pige havde fattet en formelig Lidenskab for Sofie; hun fulgte hende som en Skygge, bevogtede enhver af hendes ^[191] Bevægelser. Ingen af de Andre kunde rose sig af at nyde nogen særdeles Gunst hos hende. Amalie kunde hun til Nød lide, men Fruen derimod slet ikke, uagtet denne søgte at vinde hende på alle Måder. Brøcher hadede hun; han havde engang fordristet sig til at ville kysse hende og kaldte hende sin lille Kjereste, og dette glemte hun ikke. Nu hændte det sig, at Ada havde fået et Nys ude i Kjøkkenet om det, som var passeret inde – slige Ting går gennem Nøglehullet – og enten hun nu havde misforstået, eller en af Pigerne, der kjendte hendes Passion for Sofie havde været ubarmhjertig nok til at narre hende, nok, hun havde fået den Ide, at det var Sofie og ikke Amalie, der skulde komme og bo der i Huset. For hende skulde de tomme Værelser oppudsas og indrettes. Med alle Tegn på den heftigste Glæde styrtede hun ind til Sofie. Denne havde al Møie med at forklare hende, at hun havde taget feil, og da hun endelig fattede det, stirrede hun blot stivt på hende med sine store, mørke Øine og gik uden at sige et Ord ud af Stuen. Dorthe, der en Time senere vilde lægge hende tilsengs, kunde intetsteds finde hende. Søstrene gik da med for at søge. Hun var på deres Værelse. Her lå hun på Sofaen med Hovedet ned i Puderne ^[192] og hulkede. Med de sødeste Ord forsøgte Amalie og gamle Dorthe at berolige hende; de lovede hende tusinde Herligheder, når hun blot vilde holde op at græde og finde sig i Skjebnen; men den Lille blev ved sit: *Sofie skal bo hos os, ingen Anden.*

Vil Du da, at jeg skal blive Brøchers Kone? spurgte denne.

En udtryksfuld Grimace antydede, hvor ubeskrivelig uværdig hun fandt ham dertil.

Nu, ser Du det! Brøcher vil ikke have mig, men bare sin Kone hos sig.

Men jeg vil ikke have Brøcher. Papa har ikke spurgt mig om det, jeg vil ikke have Brøcher til Kapellan. Du skal komme, det har Anne Kokkepige sagt, at Papa har sagt, Du skal bo på den store Sal, som skal males gul, og jeg skal bo på den lille ved Siden af, og den skal males lyserød.

Får da slet ikke jeg Lov at bo på den gule Sal? spurgte Amalie.

Nei.

Så bliver jeg så bedrøvet, så græder jeg: hu, hu, hu.

Ja, men Du græder ikke Tårer, det så jeg i Kirken igår. Du gør bare så med Lommetørklædet.

[193] Fy skamme Dig, sagde gamle Dorthe, nu er Du rigtig uartig. Skulde Du ikke være glad ved, at den pene Frøken kommer og bor hos Dig, hun, som er så snil mod Dig, som har foræret Dig et Ravhjerter og som klipper så mange pene Heste til dig?

Kalder Du det Heste? Lina sagde, at det var Kameler, og de med to Pukler vare Dromedarer, og de med de tre Pukler – hvad var det for Nogen?

Hør, jeg vil sige Dig Noget, lille Ada, sagde Sofie. Havde Du været snil og føielig, så vilde jeg være kommet og besøgt Dig og Brøcher og Amalie, men nu kommer jeg slet ikke.

Den Lille så vist på hende.

Hvor længe vil Du så blive?

Det ved jeg ikke, kanske en hel Måned, kanske to, hvis Du var snil.

Vil Du da slet ikke komme, uden at *hun* bor her?

Nei, da kommer jeg slet ikke.

Du kan få Lov da, sagde hun til Amalie, med en Dronnings Mine.

Men jeg vil ikke uden at Brøcher også bor her.

[194] Han kan også få Lov, sagde hun, efter en noget længere Betænkning.

Du Engel! råbte Amalie. – Det var sød Pige, det var mit eget Guld! sagde gamle Dorthe, der kan De se, hun er i Grunden god, men man må tage hende alvorlig.

Ja, det kunde nok behøves, sagde Sofie smilende.

Den Aften kom man sent i Seng. Samtalen havde fået et nyt, indholdsrigt Stof. Selv Ada havde gentagne Gange tiggert sig Udsættelse, indtil hun var falden i Søvn på det bare Gulv ved Siden af Sofie, med det brunlokkede Hoved hvilende på Folderne af dennes Kjole. Alle var glade eller syntes så. Fru Ramm var lutter Elskværdighed mod alle. Hun havde allerede givet Amalie de mest splendideste Vink

angående Udstyret. For første Gang i et halvt År erkyndigede hun sig hos Brøcher om det Tilfælde, han led af.

Klokken var næsten tolv, inden Søstrene fandt sig alene på sit Kammer. Amalie kom dansende og trallende ind, men neppe var hun over Terskelen, så stansede hun med en Gebærde så høitidelig, som om hun vilde besværges Ånder:

Sofie, Sofie! der råder dunkle, hemmelighedsfulde ^[195] Magter i et Menneskes Liv, som ingen Forstand kan udgrunde. Husker Du min Drøm?

Din Drøm! sagde Sofie adspredt.

Så blev det dog Skjebnens Villie, at jeg skulde herske i disse fremmede Rum! – Så stod det dog skrevet i Stjernerne, at min Hånd skulde nedtage disse gamle Gardiner, at min Hånd skulde . . .

Skal det være Sirts eller Netteldug?

Vel overveiet, tror jeg hverken det Ene eller det Andet, sagde Amalie, der altid så villig som en Papirdrage lod sig trække ned fra sine Udflugter op i det Høie. Der er et Slags broderet Mol, der skal være yndigt . . . Men, Sofie, alvorlig talt, er det ikke mærkeligt, hvordan min Drøm træffer ind? Nu skal det undre mig, om den anden Del, den, som angik Dig, bogstavelig går i Opfyldelse.

Hvad drømte Du da om mig?

Husker Du ikke det? – Dig så jeg jo stå der henne ivrigt beskjeftiget med at tage Portræterne ned og hænge Oldemor op igjen. Jeg har alt beregnet, at Du følger med hid, og så hjælper Du mig med at arrangere Et og Andet, Du har sådan god Smag.

Det kunde nok være.

Forresten betakker jeg mig for Byttet; jeg ^[196] vil helst beholde mine Digtere. Jeg har opdaget, at Goethe ligner Adolf noget i Øinene og Profilen, især når man ser det fra en vis Side. Se engang! synes Du ikke?

Nei, på ingen Måde! sagde Sofie næsten vredt. Hverken fra den ene eller anden Side.

Det er rigtignok ikke ungdommeligt nok – men hvad jeg vilde sige – jeg bytter dem ikke. Jeg har aldrig kunnet begribe den Pris, Du sætter på det gamle bistre Fjæs, og hvorfor Du ikke skyndte Dig at blive af med det, da Havestuen blev indredet. Når jeg bare kommer i Nærheden af det, er jeg tilmode, som om jeg skulde have Skjænd.

Vær ikke bange, Du får det ikke heller. Oldemor og jeg hører nu engang sammen, min Vugge har stået under hendes Øine, jeg er vokset op under dem . . .

Nei, Sofie, der tager Du virkelig feil, den stod ikke under Oldemors Portræt, men på den anden Side, bag et Skjermbret, det husker jeg endnu så tydelig.

[II, 12]

[197] En Familiebegivenhed, som den her omtalte, måtte nødvendigvis give Samlivet et andet Præg. Hvormeget den end havde knyttet Personerne til hverandre og samlet deres Interesser om et Punkt, så virkede den dog udvortes forstyrrende. De første Dages stille, rolige Hygge var forsvundet. Herrerne tilbragte nu en stor Del af Dagenⁿ³⁰ inde hos Provsten. Fruen og Amalie var i uafbrudt Bevægelse. Enhver Vrå i Huset blev ransaget, de grundigste Overveielser anstillede, hvorledes det bedst lod sig indrette. Dagligstuen var næsten bestandig tom. Sofie begyndte at føle sig ene. Der var Intet i hendes nærværende Stemning, hun mere gruede for, end dette.

[198] Man kan pleie Erindringen om et Hjerteanliggende på forskjellig Måde. I ét Tilfælde vil man kunne opsøge denne Erindring som en Trøst, en Vinding, i et andet vil man derimod sky den som Pesten. Det er let at gjette, hvilket af disse Alternativer hyppigst bliver en Kvindes Lod. For en Mand vil Betragtningen af en skuffet Kjerlighed i det sjeldneste Tilfælde have noget Ydmygende ved sig. Når han ved med sig selv, at han har opbudt Alt, hvad der står i hans Magt, for at virke på den Elskede, at han ikke har ladet noget Middel uforsøgt til at beseire den Ubønhørlige, så kan han være rolig, han har Intet at bebreide sig. Han har gjort sit Bedste. Han kan trygt hvile ud i Beskuelser af sine Lidelser, besyng dem, om han kan, og røres selv og røre Andre, medens Håbet om en ny Kamp, ny Elskov sødt spirer frem på den afmeiede Grund. Når derimod *hun* ved med sig selv, at hun har gjort Alt, hvad der står i hendes Magt, for – at *dølge sig* for den Elskede, at hun ikke har ladet noget Middel uforsøgt til at beseire – *sin Følelse*, at hun har dødet sine Længsler, omhyggelig oprykket enhver frygtsom Spire af Forhåbning, og hun har kunnet fuldbyrde dette Selvforsøgt Værk, lig hine vilde Fakirer, uden at [199] fortrække en Mine, da, ja da har også *hun* gjort sit Bedste, men *rolig* er det derfor ikke sagt, at hun kan være. Til Fornegtelsens Bitterhed vil endnu komme Angeren og Selvanklagen med sin grusomme Sofistik. Et Blik, et raskere Pulsslag, en pludselig Rødmen, en noksom i Gråd slukket Glædesstråle, et Håb, der svandt med hans Trin, kan hos hende forvandle sig til ligeså mange Giftdråber, der en for en drypper i Såret og gør det ulægeligt.

Sofie var en af disse kvindelige Fakiraturer, der måtte opfylde Kvindelighedens Selvdødelser og Selvplagerlov, således som den var indprentet hende, helt og holdent. Hendes stolte, rene Sjel turde Intet eftergive sig. Hendes Forestillinger om en sandere, mindre unaturlig Kvindelighed var brudt med Troen på ham, der var den første, der havde givet disse stille Drømmerier en Slags Form; hendes Mistillid til sig selv, til Lykken, til Alt, var dobbelt vendt tilbage. Den havde givet hende denne næsten overnaturlige Evne til at modstå, lige til den sidste bitre Afsked. Mere kunde hun ikke. For smertelig, for ydmygende var denne korte Lykkesdrøm endt for hende. Hun tålte ikke at tænke på det Passerede. Med Begjerlighed havde hun grebet Reisen som en Anledning [200] til at undfly, og begjerlig klamrede hun sig om ethvert nyt Indtryk.

Det må derfor ikke undre os at se hende deltagende, fordoblende sin Opmærksomhed for Andre. Det var ingen Forstillelse, når hun viste sig meddelsom, undertiden endog oprømt. Hun vilde og måtte blot undfly sig selv. Denne tiltvungne Ro svævede dog idelig i Fare. Der behøvedes ikke mere, end at et vist

Navn pludselig blev nævnt, eller at den stakkels Pige en Aftenstund sorgløs trådte ind i Værelset ovenpå og hendes Øie da pludselig traf på Billedet, hvis forræderske Lighed Dæmringen gjorde end mere gribende. I slige Øieblikke betvang hun sig voldsomt. Hun turde ikke endnu løse den bundne Smerte, en stærkere, mere erfaren Hånd end hendes måtte gjøre det – og da længtes hun efter Søsteren, den Søster, som hun holdt så meget af, som endnu stod der så mild og klar i Barnefantasiens Rosenskjær. Hun, den gode Luise, vilde hjælpe hende at tyde det, der forekom hende så rædselsfuldt uforklarligt. Hun vidste selv, hvad Lidelse var, hun vilde vide at trøste. I hendes Arme vilde hun græde ud . . . O, hvor vilde hun græde! . . Nu, blot ikke tænke på det . . . Bare ikke tænke på det!

Og så kunde hun igjen, ængstet som et ^[201] mørkeræd Barn, der løber for sin Skygge, opsøge Andre, klynge sig til dem, synge for dem og sladre og spøge med Børnene.

Men den Dag var Huset også ligesom uddød. Sofie fandt Stuen tom, hun gjennemsøgte Haven, men heller Ingen var der. Trist og beklemmt vandrede hun ned ad Alleen, ud gennem Porten og uden noget bestemt Overlæg ind på Skovveien, der førte ned i Dalen. Her så hun dog en Skikkelse komme sig imøde, som måtte være en af dem, hun søgte. Hvem dette var, kunde hun dog ikke skjelne, da hun ikke var langsynet. Det forminkede ikke heller hendes Glæde, da hun endelig så, at det var Rein. Med et fornøiet Udråb strakte hun ham Hånden imøde. Det var ganske det mørkrædde Barns Udtryk, når Moderen kommer med Lys. Rein svarede ikke straks; han var stanset med Armene for Brystet, medens han dybt hentede Ånde. Sofie skjændte på ham, fordi han var gået for hurtigt op ad Bakken.

Det bedste Middel derimod – tog han til orde – er, at jeg går ned igjen den samme Vei med Dem, De vilde jo gå en Tur?

Sofie var straks villig dertil, og uvist, om det skete ved en Bevægelse af ham eller af ^[202] hende, hvilede hendes Arm i hans, da de begyndte Nedstigningen.

På Veien fortalte Rein hende, at han havde været nede i den gamle Mølle for at efterse en Skade, der havde vist sig at være betydeligere, end han havde ventet. Ved en utilgivelig Forsømmelse af Mølleren var den bedste Møllesten gået itu og forskjellig anden Skade forårsaget. Da Sofie forundrede sig over, at han talte så spøgende om dette, som om det var Ingenting, forsikrede han hende, at han havde vænnet sig til aldrig at tage sig nær af Uheld. De var dog så uadskillelige fra alle menneskelige Bestræbelser som Skyggen fra Lyset. Det Eneste, man kunde gjøre, var at byde dem Trods og øieblikkelig stræbe at tilintetgjøre deres Virkninger – beherskede ikke vi dem, vilde de beherske os og ende med at gjøre os til jammerlige Fatalister, der modløse lagde Hænderne i Skjødets.

Sofie fandt denne Livsfilosofi fortræffelig. Jeg vil søge alvorlig at lægge mig efter den, forsikrede hun.

Forsøg det engang rigtig, sagde Rein. Betragt det, vi kalde Uheld, i Sammenhæng med *det Hele*, og De skal se, at de viser sig som små, uskadelige, neppe synlige Punkter. Meget ^[203] ofte spirer der endog et virkelig Gode ud af dem, om man end ikke straks øiner det. Det hænder idetmindste mig næsten bestandig.

Vel, sagde Sofie, når jeg næste Gang kommer igjen, vil jeg vide, hvad for Lykke dette Uheld har draget efter sig. De skal aflægge nøiagtigt Regnskab for, hvad Møllestenen og det ramponerede Sluseverk har

indbragt Dem for Herligheder.

Jeg skal straks sige Dem én Fordel ved Skaden. Mølleren har jeg længe været misfornøiet med, uden dog at have havt nogen klækkelig Grund til at sige ham op. En bedre Anledning end denne vilde jeg længe kunnet vente på, det skulde da være, at han sved Huset af for mig. For det Andet, havde den velsignede Møllesten ikke været, så havde jeg ikke mødt Dem, lagde han ridderlig til, og vandret denne smukke Tur sammen med Dem i et fortryllende Måneskin . . . Der er Fuldmånen netop i Åsranden!

De vandrede således gennem Dalen til dens yderste Ende og tilbage igjen; af og til stansede de foran Husene, for at veksle et venligt Ord med Beboerne. Først da de var forbi det sidste Hus, og Skoven optog dem i sit ensomme Mørke, blev Samtalen igjen sammenhængende. Sofie, der i Andres Nærværelse, især i [204] hendes Moders, var lidet talende, blev livlig og meddelsom. Rein glemte ganske, at det var en attenårig Pige, han underholdt sig med. En attenårig Pige hos os er nemlig som oftest noget nær en Uting, en løierlig *Mellemting* ialfald mellem et stort Barn og en forfeilet Dame, med hvem det aldrig falder nogen Mand ind at føre en alvorlig Samtale, og for hvem der derfor er opfundet en egen Komposition af Vås og Smiger. Inden han vidste det, blev han selv veltalende, hans bedste, forlængst skrinlagte Tanker fik Ord påny. Intetsteds bleve de misforståede eller affekteret opfattede. Det forekom ham endog, som om de berigede vendte tilbage igjen. En ældre Mands Beundring er altid varmere end den Yngres – den er mindre egoistisk. Han lyttede med Velbehag til hendes fine, forstandige Svar, der klang gennem såmeget barnlig Vellyd i Stemmen. Hvad der især frydede ham, var den Friskhed og Oprindelighed, der åbenbarede sig i hendes Tale. En ung Pige, som havde Mod til at være sand, som hvert Øieblik naivt stødte Skinnet og Vedtægten for Hovedet! Skinnet og Vedtægten, disse hendes Kjøns Afgudsbilleder, til hvem det allerede fra Vuggen af mystisk indvies, og som det ofrer en Kultus af Usandhed, Feighed, Smålighed, [205] Forstillelse, dyb, inderlig Usandhed – o, hvor havde de ikke langsomt slukket også hans Ungdomsenthusiasme, indtil han træt og nøktern – for mild dog til at føle Foragt – havde besluttet at leve ensom. Han var også allerede Pebersvend, da Hensyn bestemte ham til at gifte sig. Det var blevet et Mønsterægteskab. Når man vilde citere en lykkelig Kone, nævnte man Fru Rein. Hvorvidt *han* i sin dybeste Sjel også havde været det, det havde aldrig nogen tvivlende Tunge udtalt.

Månen var nu kommet rigtig op. Den spillede på Gårdens blanke Teglstenstag og tegnede den hele Række Træer i Alleen malerisk mod den dunkle, dybe Himmel – af og til i Skyggerne glimtede Lys. Men hvorledes var det gået til, at de allerede var så nær Gården! Den måtte være vandret ud for at møde dem, thi det kunde ikke være naturligt, at den allerede lå der! Han gik den Vei et Par Gange om Ugen, og da – Provsten var en temmelig svær Mand – forekom den ham undertiden drøi nok. Men han vidste ikke heller, at hans Trin var blevne elastiske som en Ynglings. Han så ikke selv, hvorledes hans mørke Øine strålede. Ikke heller hørte han Klangene af sin egen Røst. Der var Ingen, der så eller hørte dette. Han [206] drømte imidlertid en Drøm, en af de behagelige, som man har henimod Morgenstunden, og hvori man har den selsomme Bevidsthed, at det blot er en Drøm, så at der midt i vor Fryd blander sig en vemodig Ængstelse for, at man skal vågne . . . Han drømte nemlig, at han havde fundet *hende*, som han havde søgt så længe, at det var hende, der nu med så lette, svevende Fjed vandrede ved hans Side, at det var hans unge Hustru, som han selv, ung og lykkelig, havde hjemført Dagen før! . . . De havde vandret en Tur i Måneskin for at bese Omgivelserne, som de dog ikke havde seet Noget af, og de nærmede sig nu Hjemmet, sit Hjem, der vinkede dem med nye, dobbelte Glæder.

Men ak, han behøvede blot at komme indenfor i Kredsen af de Andre, så var det forbi. Blendværket svandt, Virkeligheden trådte i sin ubønhørlige Ret. Ved Lampens Skin så han Sofie igjen . . . Nei, hun var da også fortvivlet ung og smuk! At Nogen efter en sådan Vandring endnu kan have Lyst til at lege Tagfat! sagde han næsten fortrædelig ved sig selv, da han fra sin magelige Lænestol så hende hurtig som Pilen omkredse Bordet med Ada . . . Man kan blive ganske svimmel af at se på det!

Denne Aften var han for første Gang stille ^[207] og ordknap. Hans Gjester mærkede også godt denne Forstemthed, men Enhver undlod af Delikatesse at berøre det, som de troede var Grunden dertil. Kun da de sagde hverandre Godnat, kunde Fru Ramm ikke bare sig, hun lagde sin endnu smukke, stærkt beringede Hånd på Provstens Arm og sagde med sin blødeste Røst:

Hvordan skal vi få vor kjere Vert i godt Humør igjen? . . Hvem skulde også sagt, da vi skiltes så glade igår Aftes, at det slemme Uheld skulde ramme Dem? . . . Hvor høit vurderer De Deres Tab, kjere Hr. Provst?

Tabet er vel det Mindste, lagde Amtmanden til; det Værste er, at når slige gamle Maskiner slår sig gale, er der ingen Råd med dem. Man må lade dem gå Pokkerivold . . . Reparationer og Kvaklerier nytter i Regelen ikke.

Kuriøst nok, bemærkede Brøcher, drømte jeg forgangen Nat, at selvsamme Mølle stod i lys Lue.

Ja, i Sandhed, sagde Provsten godmodig smilende, det er kuriøst nok med Drømme.

Rein tilbragte en søvnløs Nat, hvori han dog ikke en eneste Gang tænkte på den sprukne Møllesten, men med et Sind så tungt, som om begge dens skilte Halvdele lå på hans Bryst. Hvorledes var dette kommet! Han havde dog ^[208] ærlig og mandig bekjæmpet Fristelsen, og nu stod han lige over for Uhyret igjen! Besjelet af en ædel Resignation havde han forladt Sofie i hendes Forældres Hus. Han var fuldkommen rolig, da han så hende igjen; faderlig havde han glædet sig over hendes Elskværdighed, han anede intet Ondt. Da så han sig pludselig – lig hine ulykkelige Vildfarende i Ørkenen, der tror, at de skrider fremad, medens de dog kun beskriver en Kreds – i sine egne, forladte Fodspor igjen. Ét beroligede ham dog, Ulykken var mindre at tilskrive ham selv end Sofie, hun havde fremmanet Fristelsen. Hun kom ham så besynderlig udfordrende imøde, ingen Anden, neppe sin egen Fader, viste hun den Hjertelighed! Undertiden, når Noget på det fremmede Sted greb hende, lagde hun ham ligesom Ordet i Munden og så ham ovenikjøbet dristig ind i Øinene. Forleden hørte han hende sige til Ada: var jeg din Mama, så, eller: nu er jeg din Mama Netop dette sagde hun engang, hun havde taget Ada på Armen . . han kom til idetsamme, da slyngede den Lille også en Arm om hans Hals og drog dem sammen . . . forskrækket rev han Barnet til sig . . . Hvad tænker hun ved slige Udladelser? . . . O, du ^[209] gamle Dåre, hviskede igjen en hånlig Stemme til ham, ikke en Smule tænker hun. Er denne Ligefremhed ikke netop et Tegn på, at Tanken ligger hende så fjern, at den ikke engang falder hende ind? En yngre Mand vilde hun ikke vise den.

Da Dagen gryede, vandrede han endnu op og ned i sit Kammer. Men det var lykkedes den brave Mand at tilkjæmpe sig den Ligevegt, han manglede. Nei, sagde han, idet han slukkede Lampen og stirrede ud i den tågede Høstmorgen, det skal ikke ske. Jeg kunde begjære hende . . . Hendes Forældre vilde give mig hende – jeg tror med Glæde. Hun selv vilde måske – barnlig uerfaren som hun er – indvilge . . . Endnu er

hun uberørt af Lidenskabens Indvirkning . . Jeg har idetmindste Intet hørt! . . Men netop derfor ikke. Jeg afskyr slige Overfald. Jeg vil ingen Røver være. Denne Skjønhed, denne rørende Ynde, denne – her kom den hele Fortegnelse på alle Sofies Fortjenester – skal tilhøre en Yngre, lykkeligere end jeg. Gid hun var min Datter! Gid Ada vilde komme til at ligne hende! Imorgen reiser de. Det er altså blot denne ene Dag, hvor det gjælder at være, eller *synes* rolig. Jeg håber at kunne *være* det.

[210] Himlen hørte uidentvilt den værdige Mands Forsæt og fandt Behag i det. Nornen spinder imidlertid rolig og ubekymret de Tråde, der lænker Menneskenes Skjæbne og ler ad deres Beregninger og Forsætter.

[II, 13]

[211] Dorthe, gamle skikkelige Dorthe! Hvem kjenner ikke gamle Dorthe, hvem har ikke havt en sådan Dorthe i sin Familie? . . Det var hende, der fortalte Dig såmeget Smukt, indtil Du sov ind førend Du havde hørt Enden. Det var hende, som bad for Dig, når Du havde slået Ruder ud, og som hver Dag med mageløs Utrættelighed brød ned igjen, hvad enhver Smule fornuftig Strenghed havde bygget op . . . Det var hende, som græd så bitterlig, da Du første Gang, kjæk og freidig, drog fra Hjemmet, og som ikke sov af Glæde den Uge, Du ventedes hjem igjen . . . Ak, beriget med de første, skurrende Verdenserfaringer kom Du! . . . Og når så Alle var borte, også den Allersidste, og [212] der var ikke Flere igjen at «skjæmme bort», da sad Dorthe forladt og traurig tilbage, og som hun sad der og sturede, huskede hun pludselig, at hun havde havt Beilere, og hun giftede sig med En af sin Stand, det er, hun giftede sig med Nød og Elendighed.

Så fik hun da selv et Hjem, men hun hænger med alle sine Hjerterødder fast i Dit. Der lever hun sit egentlige Liv. Det er nu blevet den Feverden, hun oplukker for sine Børn. Indtræffer der vigtige Begivenheder i Familien, så har Dorthe havt betydningsfulde Drømme og Syner, som hun kommer for at melde; hun digter Vers ved festlige Anledninger, som dog Konfirmanden, Brud eller Brudgom selv må afskrive efter Diktat, thi med al sin Talefærdighed og Belæstthed har hun dog aldrig drevet det til at føre sine Inspirationer i Pennen. Dorthe venter blot på at blive Enke igjen, så lukker hun sin Hytte, og er den gamle Arne ikke mere til, så vil hun opsøge Din, og hun vil med hele sit trofaste Hjertes opdæmmede Ømhed kaste sig over dine Børn.

Vor gamle Dorthe havde som ung tjent i den afdøde Provstindes Fædrehjem. Hun havde ammet og opdraget denne, der også tidlig havde mistet sin Moder, og var siden, efterat hun [213] havde været gift en kort Tid, taget i Huset til sin Pleiedatter. Men Dorthes Opdragelsesværk bar ikke altid lige heldige Frugter. Den lille Ada havde aldeles ikke arvet Moderens uforstyrrelige, jævne, blide Natur. Dorthes blinde Kjerlighed og grænseløse Eftergivenhed havde i den lille Pige udfoldet alle de farlige Anlæg, som kan arte sig til noget Stort og Herligt, men også til noget høist Ulyksaligt. Den lille Ada beherskede hele Huset. Når hun legede sammen med Lina, der var tre År ældre, føiede denne hende ubetinget som Noget, der faldt naturligt af sig selv. Selv Faderen kunde ikke modstå Dorthes Bønner, når han en sjelden Gang vilde være streng. Om Nogen havde beskyldt ham for, at han gjorde Forskjel på sine Børn, vilde han fundet denne Beskyldning påfaldende, for ikke at sige uretfærdig. Var han ikke lige mild, lige overbærende mod dem Begge? Vistnok, men han tænkte ikke på, at det Ene var lige så fromt og artigt et Barn, som det Andet var vildt og selvrådigt. Og dog dvælede Faderens Øine med et ganske andet Udtryk på den lille Ada, end på den anden Datter. Hvem vilde ikke det! Skjønheden har en underfuld, dårende Magt, som Ingen kan rose sig af at kunne modstå. Dertil kom den Uro, [214] et sådant Barn måtte vække i en Faders Sjel. Hun tvang ham til idelig Sysselsættelse med sig. Ubændig i Sorg og Glæde, indsmigrende, når hun vilde nå et Mål, begavet med stærke Anthipathier og Sympathier, hørte de sidste dog til Sjeldenhederne, men var Nogen så lykkelig at vække disse hos hende, var der heller ikke Mål og Måde på hendes Kjerlighed. Således var den Hengivenhed, hun havde fattet for Sofie. Ved sin Heftighed var den mere skikket til at skræmme

denne tilbage, end til at røre hende. Den unge Pige var imidlertid blandt alle de Ældre den Eneste, der øvede nogen Magt over hende. Nogle Småtræk vil bedst oplyse dette.

En Dag havde Ada været uartig. Brøcher havde fået en afrettet Dompap i et pent, lidet Bur i Foræring af Seminaristen. Han fandt stor Fornøielse i at fodre det lille Dyr og lokke det til at synge. Med Ét forsvandt Fuglen, og det var temmelig bevisligt, at Ada havde været Forbrydersken. Om hun havde sluppet den ud eller hvad hun forresten havde gjort ved den, var ikke muligt at bringe ud af hende.

Derfor skulde der nu statueres et Eksempel. Hun skulde blive hjemme fra en Kjøretur langs Søen hen til en Bondegård, der både ved sin herlige Beliggenhed og en vis eiendommelig ^[215] Bygningsmåde gjorde den til et Valfartssted også for fjernere boende. Dorthe tiggede og bad . . . Hun påstod, at Fuglen selv havde banet sig Vei ud, hun forsikrede endog, at hun havde seet den, der netop var kjendelig på en skjev Halefjer, sund og munter i et Træ i Haven. Men hverken Dorthes glimrende Argumentation eller Adas Fortvivelse hjalp, dennegang var Faderen ubønhørlig. Rørt af hendes Tårer og Bønner, lovede den godmodige Amalie, at hun vilde blive hjemme hos hende, men det brød den Lille sig slet ikke om. Hun så hen til Sofie, som om hun ventede det samme Tilbud af hende, men Sofie sagde alvorlig: Jeg vil slet ikke blive hjemme hos Dig, Ada, og jeg kommer ikke igjen, førend Du er bleven ganske artig og har gjort det godt igjen. Ada taug pludselig, gik hen og satte sig på Trappen og så rolig på at de drog afsted.

Det var en uheldig Talemåde af Sofie, at bede Ada «gjøre det godt igjen». Den Lille, ligeså heftig i sin Anger som i sine andre Følelser, havde en vis eksalteret Måde at gjøre en Ting god på, der ofte var værre end Forseelsen.

Neppe var Vognen ude af Sigte, så sprang hun op og løb ind i sin Faders Studerkammer. ^[216] Her lykkedes det hende ved Hjælp af Stole og en Skammel at nå op til et Hjørneglasskab, hvori Provsten havde indrettet et lidet Naturaliekabinet. Ingen forstyrrede hende i hendes hemmelighedsfulde Syslen, da Ingen faldt på at søge hende derinde. Men at hun selv var tilfreds dermed, derom vidnede det glædestrålende Ansigt, hvormed hun modtog de Hjemvendende. Lille Ada var så sød og indsmigrende den Aften, at man næsten angrede, at man havde været så hård mod hende.

Lampen var netop tændt, da stak Brøcher Hovedet ind ad Døren og vinkede. Alle måtte følge ham. Selv skred han foran på Tæerne med hemmelighedsfuld Mine. Midt på Bordet i hans Værelse stod noget Tildækket, som han skjelmst afslørede. Der sad Dompapen med rødt, skinnende Bryst gravitetisk på sin Pind.

Den sturer synes jeg, den skulde vel ikke være syg, sagde Amalie, da Fuglen, trods de høirøstede Udbrud, endnu ikke rørte sig. Fløit til den, Adolf!

Adolf fløitede og rakte den Sukker. Men Provstens skarpe Øie lod sig ikke skuffe, han tog den udstoppede Fugl og viste dem Bedrageriet, og nu udbrød den lille Ada i en sådan uendelig, øreskrigende Jubel, at de Alle, enten ^[217] de vilde eller ikke, måtte stemme i med. Sofie stod og grundede ved Vinduet. Hun tænkte på, om denne Jubel virkelig var en barnagtig, naiv Glæde over en oprettet Forseelse, eller om der stak en liden Djævel derunder. Da hun så op, mødte hendes Øie Reins, der var fæstet på hende med et eget, bedrøvet Udtryk.

Ada elskede Pragt, hendes Klæder var aldrig smukke nok. Alt, hvad der var simpelt, tarveligt eller hæsligt, afskyede hun. Ulig andre Børn fandt hun ikke Behag i at tumle sig nede blandt Folkene og more sig ved deres Beskjeftigelser. Den lille hovmodige Pige talte aldrig til de fattige Børn, som daglig undervistes på Gården. Hvorledes dette Karaktertræk vilde udvikle sig med Tiden, lod sig umuligt bestemme, men for Øieblikket lovede det ikke Provsten i denne Datter nogen særdeles Støtte i hans filantropiske Bestræbelser.

Når Ada ikke måtte være inde hos de Voksne, hvis Tale hun altfor skarpt bevogtede, drev hun sit Spil ude i den ensomste Del af Haven. Hendes Yndlingsplads var under Nøddehækken, hvor hun mellem Løvet søgte de nedfaldne Nødder. Længe kunde den ensomme Spadserende høre denne hemmelighedsfulde Raslen, indtil der pludselig skjød en Alf frem under ^[218] Busken, så fin og skjær og luftig, at Skrækken døde hen i Beundring.

Det var den sidste Aften før Afreisen, netop ved Solnedgang, at Provsten og hans Gjester kom hjem fra en Spadsertur. På den grønne Vold bag Skolehuset traf de den lille Gåsepige, som græd bitterligt, fordi Ada havde jaget alle Kyllingerne væk og slet ikke vilde sige hvorhen. Ada dømtes på Stedet til at bede den lille Stine om Forladelse og til ikke at komme ind, førend hun havde bragt Flygtningerne tilveie. Man var nu allerede halvt for Spøg, halvt for Alvor, vant til at tage sin Tilflugt til Sofie, og nu faldt det denne ind at sige, at de skulde tage den lille Stine ind, klæde hende i Adas Klæder, og så kunde Ada være Gåsepige i hendes Sted. Denne Trusel, så vel beregnet på den Lilles Forfængelighed, blev udført på Skrømt. Et Øieblik efter kom Lina styrtdende ind og skreg, at Ada havde trukket Sko og Strømper af og stod midt ude i Dammen.

Altfor bogstaveligt havde hun taget den dikterede Straf tilfølge. Med Kjole og Ærmer opkiltrede var hun, således som hun undertiden havde seet Stine gjøre det, vadet et Stykke ud i Dammen, der heldigvis ikke var dyb. Her ^[219] stod hun leende med Ædefadet under Armen og slængte Kornet ud. Rundt om hende plaskede og sloges den hele skrigende Fjærkræflok, der slet ikke lod til at forsmå, hvad der blev den budt på en så usædvanlig Måde. Hendes Kinder glødede og Håret fløi for Vinden. Den sidste skrå Solstråle gled idetsamme hen over Dammen og oplyste Scenen. Det Hele var som grebet ud af et fantastisk Eventyr. Men nu blev der en Lokken og Kalden; gamle Dorthe løb som en ulykkelig Høne rundt om Dammen, Skjend og Kjæleord blandede sig på den besynderligste Måde. Ada lo og gik et Skridt længer ud. Først da Stine viste sig i sin sædvanlige Dragt, sprang hun iland, hvor Dorthe opfangede hende i sine Arme og bar hende ind. Her blev hun straks bragt iseng, Sofie hjalp selv til, og gned hendes små, kolde Fødder varme. Hun gjorde sig tusinde Bebrejdelser, fordi hun ved en Spøg havde drevet det eksalterede Barn til et sådant Spil. Denne Uro drev hende endnu engang ind til den Lilles Seng. Hun sov med høirøde Kinder, lo i Søvn og bevægede Læberne. Beroliget gik Sofie op på sit Kammer, hvor hun endnu havde Meget at ordne inden Afreisen.

Klokken fem om Morgen var der allerede ^[220] Uro i Huset. Den lille Ada var blevet syg. Ved Midnatstid var hun vågnet brændende og tørstig, nu lå hun med klaprende Tænder; der var gået Bud efter Læge; dog kunde denne først ventes ud på Formiddagen.

Lægen kom, han erklærede den Lilles Sygdom for en Feber, der snart vilde gå over. Provsten, beroliget ved dette, henvendte nu igjen Opmærksomheden på sine Gjester, der stod i Begreb med at forlade ham.

Reisevognen var trukket frem. Men nu kom et kritisk Moment, som man hidtil ikke havde tænkt på, Sofies Afsked med Ada. Lægen, som forbød Alt, hvad der kunde afficere den Syge, vilde, at Sofie skulde drage bort uden Farvel. Alle stod reiseklædte. Da kom den gamle Doktor ilfærdig med betænkelige Miner tilbage. Den lille Syge havde grædende forlangt, at Sofie skulde komme, og han, der ikke havde nogen Ide om dette Barns Heftighed, havde troet at kunne berolige hende med at sige, at hun allerede var reist. Men da var Ada brudt ud i en så voldsom Sorg, at han tilsidst dog måtte ud med Sandheden. Nu bad han Sofie selv at gå ind og trøste sin lille Veninde; det Oprør, hun nu var i, kunde have de farligste Virkninger. En Pause fulgte på disse Ord. Alle stod rådvilde. [221] Da Sofie så op, mødte atter hendes Øine Reins, der hvilede på hende med et ubeskriveligt Udtryk, som om han tiggede sit Barns Liv af hende. Hun vaklede ikke længe. Med en hurtig Bevægelse drog hun sine Forældre tilside, og de blev snart enige.

De to Søstre skulde blive tilbage, indtil den Syge var stærk nok til at tåle Adskillelsen.

[II, 14]

[222] Forældrene tilligemed Brøcher reiste. Søstrene blev. Mod Aften forværredes Barnets Tilstand. Lægen gjorde betænkelige Miner. Sofie takkede Gud, fordi hun ikke var reist.

Nu fulgte en sørgelig Tid på den nys så lykkelige Gård. I sex Dage svævede den lille Ada mellem Liv og Død, og som om Naturen udenfor også sympathiserede med Tilstanden indenfor, afløste et barskt Høstveir de forrige strålende Dage. En skjærende Søndenvind piskede uafsladelig Regnen mod Vinduerne.

Underlige, manende, alvorsfulde Dage for Sofie, i hvilke hun bag Masken pludselig så et Glimt af Livets sande Åsyn! Hendes egen Sorg trådte umærkelig i Baggrunden; mod denne Faders blege, stumme Angst turde hun ikke måle [223] den. En Anelse om, at der dog gaves noget Andet at leve for, end Opfyldelsen af en egoistisk Lykke, berørte hende, og med en egoistisk Lykke forstod hun at turde bære Livets Smerter og Tilskikkelser med og for den Elskede, at denne Lykke måske først skulde knuses i os, for at lære os, at der også udenfor denne Zirkel gaves Lidende at leve for. Hvor tør, hvor afskrækkende havde denne Lære hidtil ikke forekommet hende! For første Gang nedsteg Tanken herom mildere, ja næsten trøstende til hende. Hun optog det som et Fingerpeg fra Himlen, der tildelte hende, så ung, så uerfaren, en Moders Rolle, og hun greb den jomfruelig ivrig, med Alt, hvad der var dybt og inderligt i sin Sjel. Havde hun ikke før tilstrækkelig gjengjældt den lille Adas Kjerlighed, der havde været hende for heftig, syntes hun nu, at hun gjerne kunde give sit Liv for hende. Ak, når hun så hende ligge der så afmægtig, uden noget Blik for hende, kun med Smertens bønlike, stirrende Udtryk, følesløs for hendes Kjer tegn, neppe kjendende hende, o, da syntes hun, at hun altid havde elsket dette Barn, at hun aldrig kunde ophøre at elske det. Utrættelig var hun ved hendes Seng, og det lykkedes hende tilsidst at tilvende sig al den umiddelbare Pleie, der ellers faldt i Dorthes Lod. Den Gamle mærkede det [224] ikke selv, thi Sofie havde en Måde at iverksætte dette på, der lod hende tro, at den unge Pige handlede efter hendes Ordre.

Simple Folk due ikke til Sygepleie. Der er Noget, der mangler dem, som den bedste, den kjerligste Vilje ikke kan erstatte, Kulturen. De se i den syge kun den forstyrrede Maskine, der ved visse mekaniske Midler skal bringes i Orden igjen. De kjende hverken Fornuft eller Mådehold, Begrebet «Ikkeformeget» eksisterer ikke for dem, og ethvert Krav derpå fra den Lidendes Side gjælder i deres Øine for en Sygeurimelighed, som de overlegent får bære over med. Da de således ikke ledes af et sjeleligt Bekjendtskab til den Lidende og sjelden have noget Begreb om Sygdommens Natur, bliver enhver Håndsrækning af dem ofte ligesåmange Feilgreb. O, har Du nogensinde ligget hjælpeløs overladt til en sådan Omhu på Sygeleiet, så vil Du kunne erindre, hvor disse fortræffelige Væsener kan pine og plage Dig, hvorledes de ligesom besjeles af en dæmonisk Evne til at gjette dine Ønsker for at handle tvertimod. Kan Du huske, hvorledes de netop har vækket Dig, når Søvn en endelig engang medlidende havde taget Dig i Favn, hvorledes de netop falder i Søvn, når Angsten holder Dig vågen? Hvorledes de gjør en [225] Ting kogende, når den skal varmes lidt, eller, når de skal afkjøle en Drik, bringer den isnende tilbage? Hvor skurrende kan deres Røst, hvor ulidelig enhver Berørelse af dem ikke blive! Blot en fin, men tillige øm Sjel kan pleie Syge. Der skal Inspiration til. Ingen Mand, ingen udannet Kvinde – selv om hun er Moder – kan

det *rigtigt* . . kan således gå op i den Lidendes Liv og Tanke, at de bliver som dennes synlige Vilje. En sådan Pleierske synes kun at leve for den syges Kapricer, medens hun alligevel kun tjener det fornuftige Øiemed . . . Kort, hun forstår at behandle Legemet gennem Sjelen.

Gamle Dorthe plagede Ada med kjerlige Spørgsmål. Hun vilde bringe hende til at kjende, til at forstå hende. Hun udmattede hende med fortvivlede og forgjeves Forsøg på at få hende til at tage Medicin. Sofie havde en anden Indskydelse. Da hendes Bønner Intet hjalp, tog hun selv den fulde Ske, og mekanisk gjorde den syge det efter. Dette gjentog sig; hvergang Ada skulde have Medicin, slutte Sofie først den modbydelige Drik. Sofie følte selv sin egen Uundværlighed, og en Anden følte den også, nemlig den gamle Læge. Uden nogen egentlig Overenskomst afløste disse To hinanden, således at den Ene eller den Anden altid var tilstede. [226] Forgjeves besvor Amalie Søsteren at unde sig Ro og lade hende våge en Nat istedet.

Således kom den sjette Dags Morgen. Ada var meget slet. Doktoren havde forberedt Faderen på, at han intet Håb mere turde give. Neppe vilde hun overleve næste Nat. Stumme og blege stod Alle omkring den Lilles Seng. En uhyggelig Stilhed, Håbløshedens, havde afløst den forrige Travlhed.

Aftenen kom, og Symptomerne forandrede sig. Dette meddelte Lægen dog kun Sofie, da han vilde være vis i sin Sag, inden han vakte et måske falskt Håb.

Der var så tyst i Sygestuen. Midnat var forbi. Kun to Væsener vågede ved den lille Seng, det var Lægen og Sofie. Stumme, neppe åndende, bevogtede de enhver af det syge Barns Bevægelser. Lyset fra Lampen faldt hen på denne Gruppe; men på den modsatte Væg dannede Bordet med sine mange der ophobede Ting et selsomt Skyggerige for sig. Den store Blomsterpote i Midten strakte sit Kjæmpetræ op mod Loftet, i dets Skygge færdedes et helt Munkekor af korthalsede Flasker og Medicinglas. Linas Dukke rakte fortvivlet begge sine Arme mod Himlen. Af og til klang en Lyd ud fra denne Skyggeverden som en Stønnen, et svagt [227] Menneskeveråb. Den kom fra gamle Dorthe, der sad i den store Lænestol i Krogen og rokkede med Hovedet og udstødte hjerteskjærende Suk. Et Par Gange faldt hendes Hoved uvilkårlig ned i en nikkende Bevægelse, der tydede på, at Trætheden stred hos den gode Gamle med Sorgen om Herredømmet. Et dæmpet Skrig forstyrrede hende ikke; dette Skrig udstødte Sofie, da Ada havde rakt Hånden op og smilet til hende.

Imidlertid vandrede den stakkels Fader omkring i sit ensomme Værelse og søgte at berede sig til det smertelige Stød, han troede uundgåeligt. O Gud, det er forbi! sukkede han . . . Giv mig Styrke, o Gud! at jeg kan sige, din Vilje ske! . . . O, jeg kan det ikke endnu! . . . Han vred sine Hænder.

Da hørte han Doktorens Trin udenfor, men han så ikke hans strålende Ansigt.

Det var omtrent en liden Time efter, at Rein begav sig ind i Barnekammeret. Det Syn, der mødte ham her, bragte ham et Øieblik til at stanse. Ved Skinnet af Lampen så han Sofie i en halvt knælende Stilling foran Sengen, på hendes høire, over Leiet udstrakte Arm, hvilede det syge Barn sit Hoved, som det syntes i rolig [228] Slummer, medens hun med den anden stræbte at holde sig i Ligevegt.

Selsommere vilde dog den Ubevægelighed, hun trods sin tvungne, pinlige Stilling iagttog, være forekommen en koldere, af Øieblikket mindre greben Tilskuer end Rein. Selv hendes Blik, som hun fæstede på ham, var stivt og ubevægeligt. I sin hvide Natdragt lignede hun en af de Marmorgenier, som en

mild Dødssymbolik fremstiller ifærd med at bortføre sit Offer.

Den unge Pige befandt sig i den Krisis, hvori Trætheden, efter en pludselig slappet Sjelespænding, endelig får Bugt med os, i denne besynderlige Dobbelttilstand, hvori Ideerne allerede har løsrevet sig og svermer omkring på sin egen Hånd, medens Sanserne endnu dvæler i Virkeligheden og skjelner Tingene omkring sig med en næsten smertelig Skarphed. Sofie så Rein nærme sig, hun så hans stumme Takkeblik mod Himlen, hun hørte det syge Barns sagte, lette Åndedræt, men Alt dette i selsomme Forbindelser. Det bares hende for, at hendes eget Liv var flygtet over i Barnet, og hvis hun nu rørte sig eller blot blinkede med Øinene, da måtte den Lille dø.

Det var så tyst i Sygestuen. Dorthe sov ^[229] tungt i Krogen. Vinden slog med matte Vinger mod Ruden, også den var bleven træt.

Hvorlænge Sofie havde dvælet således, om et Minut, om en Time, vidste hun ikke. Da hørte hun ligesom langt borte i det Fjerne de tydelige Ord af en skjælvende, klangfuld Røst, som hun kjendte:

Sofie, kan De forlade dette Barn? . . . Nei, nei, De kan ikke . . . O, bliv hos os . . . bestandig.

Den unge Pige lyttede.

Forstår De, hvad jeg mener? lød Røsten nærmere. Sofie, bliv ^[231] dette Barns Moder . . . Bliv min . . . min Hustru, Alt, Alt for os.

Sofie var sprungen op, med åbne Øine stirrede hun omkring sig. Hun var alene.

Der var så tyst i Sygestuen. Dorthe sov tungt i sin Krog, men Barnet lå roligt slumrende som før på sin Pude.

Var det en Drøm? hviskede hun.

Otte Dage efter var det atter en Reisedag i Præstegården. Udenfor Døren stod to Kjøretøier. Den ene var en Gig, der var sendt for at hente Amalie hjem, den anden var Provstens lille Enspændervogn, der skulde føre Sofie i den modsatte Retning til hendes Søster Luise, som boede endnu en Dagsrejse sydligere. Reiseklædt ^[230] trådte Sofie for sidste Gang ind i Barnekammeret for at sige Ada Farvel. Hun fandt den lille Rekonvalescent opreist siddende i Sengen, omgivet af alt sit gamle Legetøi, der med et var taget til Nåde igjen og aldrig havde voldt hende såmeget Glæde som nu. Sygdommen havde dæmpet den Lilles Heftighed. Hun var mild og ganske resigneret i den forestående Skilsmisse. Kun måtte Sofie for tiende Gang love hende, at hun på Hjemturen skulde tage ind til dem og tilbringe nogle Dage hos dem.

Vemodig så Sofie sig om i det solbeskinnede Værelse, engang så dunkelt, så angstbektet! Hun gjenkaldte sig de deri oplevede Timer ligetil den sidste underlige – Drøm? – Ja, en Drøm måtte det have været . . . Intet havde siden bestyrket hende i, at den natlige Stemme havde været Andet end et Spil af hendes Fantasi. De følgende Dage var glæde lige så rolige hen som ellers. Hun havde ladet sig pleie på det Bedste af gamle Dorthe, havde sovet til langt på Morgenen, læst, spaseret, når hun ikke var hos Ada og snakkede med hende og sang og fortalte hende Eventyr.

På den lange Gang udenfor mødte hun Rein. Han tog hendes Hånd og førte hende gennem de tomme

Stuer ind i et af de inderste Værelser, ^[231] hvor Lyden dæmpedes af et blødt Teppe. Hun fik ikke Tid til at undre sig, førend hun sad i den store Lænestol i Bispekammeret, og hun så Provsten tage en Taburet og sætte sig ligeoverfor.

Førend De reiser, skylder jeg Dem en Forklaring, sagde han. De skal ikke forlade os med et uklart Indtryk. Sofie . . . den Nat, da Ada kom sig igjen, har jeg talt Ord til Dem, som jeg gjerne vilde tage tilbage . . . hvis jeg kunde. Jeg har gjort Dem en Tilståelse . . .

Der gives Situationer i det daglige Liv, fredelige, solbelyste Situationer, hvor den Tapreste føler sit Mod svigte, og hvor det vilde^{u32} være usigelig velkomment, om Væggene begyndte at ramle, eller om Lynet slog ned i Taget. Den værdige Mand, der nu sad ligeoverfor Sofie, befandt sig i en sådan Situation. Han hostede for at skjule det dybe Suk, der skulde lette hans besværede Bryst; han så hen til Døren, som om han ventede en Afbrydelse. Men der kom ingen Afbrydelse. Værelset var så roligt, så velsignet roligt, det var rigtigt skabt til en fortrolig, uforstyrret Meddelelse. Den lave Høstsol tittede ind mellem de grønne Gardiner; Hyrdescenerne på Væggen syntes at få Liv i disse Stråler. Den eneste Lyd, der hørtes, kom fra en ^[232] stor Flue, som, allerede engang hjemfalden Vinterdøden, var vågnet igjen og ligesom drukken af Solvarmen surrede mod Ruderne.

Rein var sprunget op og gik med en Ynglings Livlighed op og ned i Værelset. Kineseren på Piedestalen kom derved i Bevægelse og syntes spottende at tilnikke ham Mod.

Han satte sig ned og rykkede sin Stol nærmere hen til hende. Med en Stemme, der efterhånden gjenvandt sin Fasthed, vedblev han derpå: Ser De, Sofie, jeg var så betagen i den Stund, da Gud gav mig mit Barn igjen. Glæden gjorde mig svag, og jeg røbede Noget, som – det må De tro mig – var bestemt til ikke at udtales. Har jeg forskrækket Dem? Vil De tilgive mig? . . . Vil De tilgive mig, når jeg fortæller Dem, at det ikke var nogen flygtig Bevægelse, fremkaldt ved Øieblikkets Exaltation, men en længe dulgt, alvorlig Følelse, som jeg har måttet bruge al min Forstand for at bekvæmpe! Hør hvad der tjener til min Undskyldning! Da jeg i Sommer besøgte Deres Forældre, var det ikke ganske uden Hensigt. Jeg søgte mig en Hustru, som en Mand i mine År søger en sådan, med roligt, sindigt Overlæg. Jeg vidste, at mine gamle, aldrig forglemte Ungdomsvenner havde en voksen Datter tilbage, der ^[233] var lidt over de første Ungdomsår. Måske har hun, tænkte jeg, nogle Egenskaber, der vil passe sig for mig, måske det vil lykkes mig at vinde hende! Et sært Tilfælde vilde, at De, Sofie, skulde være alene hjemme, og da jeg havde sat mig i Hovedet, at den yngste Datter endnu var et Barn, tog jeg Dem for den ældste. Dette var allerede meget slemt. Imidlertid straffede jeg mig selv for denne Feiltagelse. De ved, at jeg fik et Afslag af Amalie. Men hvad De ikke ved, var, at min Tanke var hos *Dem* og at den fulgte mig hjem i min Ensomhed. Jeg tænkte på Dem, uden Håb, uden Ønske, uden Savn, kan jeg sige – således, som man tænker på noget meget Smukt, man har oplevet. Med den varmeste Glæde så jeg Dem igjen. Hvorledes Fristelsen desuagtet sneg sig ind – o, hvem kan sige det! . . . Den stille Begeistring, De vakte hos mig, og det Alvor, der er udbredt over Dem, lod mig i mangt et Øieblik glemme Forskjellen i vor Alder. Da, i slige Øiebliske . . . dog Intet derom! . . . Min Forstand seirede altid i sådanne Anfald. Således kom den sidste Dag, min Beslutning var ufravigelig fattet. Sig selv, om jeg ikke blev den tro, sig, om De ved Noget har anet, hvad der foregik i mig, indtil den Stund, De skulde reise.

^[234] Men De reiste ikke, De blev, og Fristelsen skulde begynde under en ny Form. Jeg så Dem så trofast,

så øm, så ganske glemmende Dem selv, for at pleie et sygt Barn – *mit* Barn. I en sådan Stund glemte jeg mine Forsætter. Himlen er mit Vidne, at jeg ikke i Dem så den smukke, unge Pige, men det Væsen, der af Alle stod mig nærmest, forenet med mig i ét Håb, én Sorg, og som i det Øieblik delte min Glæde. Mine Ord var et Glædesudbrud.

Og nu, min unge Veninde, har jeg aflagt min Bekjendelse for Dem. Mig har denne lettet, fordi jeg ved, at mine Følelser for Dem herefter vil flyde hen i sin rolige, naturlige Gang, som det anstår sig en faderlig Ven. Glem ikke, Sofie, at jeg er Deres *Ven*, og at jeg ikke begjærer noget Andet. Med den inderligste Deltagelse vil jeg følge Dem på Deres Vei gennem Livet. Gid Lykke følge Dem. Men skulde dette ikke ske, som jeg så inderlig ønsker, skulde Verden gå Dem imod, så ved De, Sofie, at De her har et Hjem, som altid står Dem åbent, et Hjem, som også bliver Deres Søsters. Kom til os, hvis De bliver sorgfuld. Kan vi ikke byde Dem Lykke, så vil De dog finde Fred her. Og nu Gud velsigne Dem! sagde han og reiste sig. Takke Dem kan jeg ikke for, hvad De har været ^[235] for mit Barn! . . Kom nu . . plag Dem ikke med noget Svar. Ikke sandt, Sofie, De husker, at jeg er Deres *Ven*, og at De kommer og besøger os som før? . .

Det var ganske overflødigt at opfordre Sofie til ikke at svare. Hvad skulde hun svare? Overraskelse, Undseelse, Forvirring bandt hendes Tunge, men hendes tårefulde Øine talte for hende. Hun gjorde en Bevægelse, som om hun vilde kaste sig om hans Hals, men han greb begge hendes Hænder og kyssede hende på Panden.

Kom nu, kom – jeg har opholdt Dem altfor længe . . . Har De sagt Ada Farvel? Er Kufferten nede? . . Farvel, Farvel!

[II, 15]

[236] Nogle Dage var gået. I en liden, høist tarvelig Stue finde vi to unge Damer. Det var just i Tusmørketimen, da Dagens Prosa sagtner sine knarrende Møllevinger og Hjerterne udfolder sig – den eneste Belysning for Skriftemål, netop så *mørkt*, at man kan skjule sin egen Banghed og Rødme, netop så *lyst*, at man i den Andens Ansigtstræk kan hentrylle den Mine, man netop trænger til. Et sådant Skriftemål måtte allerede have fundet Sted. Den Ene af de to, den unge Pige, så forgrædt og udmattet ud. Hun lænede sig ind i Krogen ved Sofaen i en så nedbøiet Stilling, som om hun havde ondt ved at holde sig opreist.

[237] Det er umuligt at sige, om den anden Kvinde, der sad på Stolen foran hende med Ryggen mod Vinduet, idetsamme belyst af et stærkt Blus fra Ovnens, nogensinde havde været smuk. Vist er det, at hun ikke var det mere, ikke vilde være det. Hendes hele Dragt og Holdning var ganske de Kvinders, der har glemt, at de har et Udvortes. En Kappe af et utækkeligt Snit og en noget tvivlsom Hvidhed bedækkede et rigt, glindsende brunt Hår, og tog sig ud som et af disse hæslige Overtræk, hvormed huslig Økonomi pleier at indhulle et eller andet Pragtmøbel. Forklædet, dette Smagløseste af al Damepynt – et rødtribet ovenikjøbet – det brogede Silketørklæde, der var fæstet med Nåle over Brystet, og en jasket Sirtses Kjole fuldstændiggjorde Indtrykket. Ved Siden af den nydelige, i sin Simpelhed dog elegante Skabning ligeoverfor så hun ud som en Tjenestepige. Dog kun så længe hun taug, var det muligt at gjøre sig skyldig i en sådan Vildfarelse. Der var netop indtrådt en Pause, hvori de Begge syntes at dvæle ved en Betragtning over Samtalens Gjenstand. Når man havde hørt Fru Caspers, fordum Luise Ramm, tale, afbad man hende villig denne Feiltagelse. Hendes Stemme var klangfuld, om end undertiden skarp; dens [238] stærke Modulationer understøttede hun endnu ved livlige Bevægelser af en liden, høist velformet Hånd, der syntes at have oplevet bedre Dage. Sproget var dertil dannet, sikkert, uden mindste Spor af Dialekt. Hvad hendes Måde at udtrykke sig på angik, da vil den bedst tale for sig selv. En sådan Udtryksmåde i en Dames Mund kan enten forkynde en åndig Overlegenhed, eller den kan varsle om en indre, navnløs dyb Elendighed.

Så han var grusom mod Dig, min stakkels, lille Søster, sagde hun ligesom for sig selv. Hvorledes gik det til, sagde Du? Han fik det vel for tidligt at vide, kan jeg tro. Du vidste ikke Du, at *Kulde* er det Lim, hvormed man fanger den Slags Fugle.

Luise!

Nei, nei, jeg vil langt fra sige noget Ondt om Dig. Jeg måtte da heller skjænde på Naturen, der ikke straks lærer os Knebet. Du har ikke kunnet forstille Dig, det er Sagen.

Og det tror Du, Luise, Du tror virkelig, at jeg har været svag og uforsigtig? Hvorledes skal jeg overbevise Dig om, at Du gjør mig Uret? Jeg forsikrer Dig, hvad Du kalder uforsigtig, har jeg ikke været. Det er ikke for at [239] rose mig deraf, det ligger jo i min Karakter. Jeg har temmelig megen Magt over mig

selv.

Nu vel, jeg tror Dig, jeg tror Dig. Du har fra det første Øieblik været på din Post. Du har vidst at træffe denne slemme Middelvei mellem en altfor påfaldende Kulde og den Bevægelse, der hvert Øieblik vil løbe af med os. Alt dette vil jeg gjerne tro, men der er alligevel adskillige for mig uforklarlige Punkter i denne Historie. Du, så bly, så mistroisk, kunde virkelig lade Dig fange ved hans smukke Fraser om at vise *Mod* og komme ham imøde, om kvindelig Feighed osv. Og det troede Du på?

O nei, nei, Luise, afbrød Sofie hende noget heftigere end før, det var ikke Fraser! Også heri tager Du fejl! O, kunde jeg dog forklare Dig dette rigtig? . . . Han *mente* det virkelig. Denne Overbevisning kan Intet berøve mig, han mente det; i vore lange Samtaler tidligere i Sommer, medens vi endnu stod ganske rolige ligeoverfor hinanden, har jeg hørt ham udtale sig derom uforstilt, med sådan Inderlighed! En ny, mere lykkeligjørende Idé af det Kvindelige begeistrede ham, og han søgte at gjøre den begribelig for mig. Ak, det rørte altfor bekjendte Streng. Jeg følte mig så modig; når jeg engang kom i en sådan Stilling, tænkte jeg, da [240] vilde jeg handle derefter, jeg vilde være mere sand og naturlig end alle de Andre. Men da det kom til Stykket, var jeg dog så feig . . . så feig . . .

Og dog dette lidenskabelige Udbrud ved Grotten? faldt Luise skarpt ind.

Sofie sænkede taus sit Hoved.

Ak, det er det, jeg siger, vedblev den ældre Søster. Sandhed og Naturlighed! Lykkeligjørende Idé af det kvindelige! ah bah! store Ord! det er ikke i *vor* Tid, at slige Ting sættes igjennem. Der skal svedes meget Ondt, megen gammel Elendighed ud forinden. At et eller andet ungt, umodent Hoved fantaserer derom, fører ikke til Noget. *Mént* det har han, siger Du? Det kan gjerne være, men det undskylder ham ikke i mine Øine. Du er for god til at være Prøveklud for nye Idéer. Han har dog benyttet sig af din Svaghed og drevet Dig udover dine Grænser. Thi tro mig, en Mår, der myrder tre Gange mer end den kan spise, er ikke griskere, end en Mands Forfængelighed efter den Slags Seire. Du har kun været et ganske almindeligt Offer for denne. Han har elsket sine egne smukke Theorier, ikke *Dig*, stakkels Sofie.

Sofie, der et Par Gange havde åbnet Læberne [241] til en Indvending, forstummede ved disse sidste Ord. I sin nøgne, skarpe Form udtrykte de dog ganske bestemt hendes dybeste Smerte. Hendes Søster merkede godt det Indtryk, de havde gjort, og gjentog i en Tone, som hun stræbte at gjøre mildere:

Glem det Altsammen. Gud signe Dig, grubl ikke mer over det. Denne Historie er ikke Andet end en simpel og desværre ganske almindelig Indledning til dit Liv, der nu først skal begynde. Vi vil ikke engang mere tale derom, hører Du? Herefter skal Du have andre Tanker, andre Interesser. Vi skal nok hitte på Råd. Gift Dig med Provst Rein!

Sofie så tvivlende på hende, som om hun ikke havde hørt ret.

Jeg råder Dig alvorlig til at tage imod Provstens Tilbud.

Er det dit Alvor! Du råder mig dertil, Du som . . .

Du som, kun ud dermed, Du, som selv har havt en Inklinasjon, der først skulde kasseres inden Du

bøiede Nakken under Åget. Var det ikke din Mening? Hør Søster, jeg vil sige Dig Noget. Mærk Dig vel mine Ord. Som unge Piger skaber vi os Alle nogle underlige, høist ensidige Begreber om Lykke. Der gives kun ^[242] én Lykke, det er at giftes med den, vi elsker, der er kun en eneste Ulykke, og det er naturligvis ikke at få ham. Det er i Grunden rørende dette. Vort Hjerter er endnu så rent og skjært, så sværmerisk, så fuldt af himmelsk Uforstand, så aldeles uskikket til nogen jordisk Beregning, intet Under derfor, at det krymper sig ved Tanken om en Forbindelse – og, barmhjertige Himmel, hvilken Forbindelse! – med nogen Anden end netop med *ham*, den *Ene*. Det forekommer os som Vanhelligelse, som Selvmord, ikke sandt? . . . Ja det er underlig med denne vor første Kjerlighed; man skulde ordentlig tro, at Gud havde bestemt den til Noget, da han nedlagde den så stærk og varm i vort Bryst, og at den var der for at udrette noget rigtigt Stort og Godt, og ikke for at afrives som en utidig Frugt af vort Livstræ, thi anderledes bliver dens Skjebne dog ikke . . . At giftes med den, vi elsker! – Hvilken Luksus! hvilke himmelstormende Fordringer! Nei, min Pige, det er ikke Meningen, at vi således skal tage Forskud på den himmelske Lyksalighed, at vi allerede hernede skal eie den fiks og færdig. Der er sørget derfor. Mændene betragter dette med Rette som et Indgreb i sine Rettigheder. Det er derfor længesiden ordnet på en anden ^[243] Måde. Hvis vi fik den, vi vilde have, hvor skulde så de Mandfolk, som er stygge og ulidelige, få Koner fra? Nu gives der jo ikke Nogen så miserabel på Sjæl og Legeme, at han jo kan få en Hustru, og det En, der er nok så god. Nei, det går ikke an. Det vilde forrykke Verdensordenen. Der er altså ingen Tale om det. Stryg kun behjertet en Streg over dette første, følsomme Kapitel. Vor Lykke er den, at den Mand, som begjærer os, ikke *mishager* os alt for meget, at han er brav, ganske simpel *skikkelig*, hører Du, og at han kan beskytte os mod Mangel. Og vil Du vide, hvad *Ulykke* er, sagde hun med pludselig dæmpet Røst bøiet mod Sofies Øre, så skal jeg ved Leilighed nok fortælle Dig lidt derom. Sofie gjøs.

Ser Du, Sofien min, når Du vil være rimelig og ikke overdreven i dine Fordringer, så vil Du ved et lidet, ganske let Regnestykke komme efter, at et Tilbud af en Mand som Provst Rein ikke alene er en Lykke, men en stor, ualmindelig Lykke.

Rein! nei, det kan ikke være dit Alvor. Og Du glemmer, at han har opgivet al Tanke på mig. Han har forsikret mig, at han herefter kun betragter mig som før . . . som . . .

En Fader, en Ven formodentlig?

^[244] Du tror det ikke, Luise?

Jeg tror, sagde Søsteren, og betvang et Smil, der spillede om hendes indfaldne Øie, at han er en meget beskeden Mand, en klog Mand, han har ikke villet forskrække Dig, og deri har han gjort vel. Hvad derimod hans Venskab og faderlige Følelser angår, så lad mig om dem. Jeg skal indestå Dig for, at de ikke vil være et Gran til Hinder, ifald Du ved passende Leilighed lod ham forstå, at Du var en fornuftig Pige, som havde overveiet Tingen og fundet, at så mange virkelige Goder nok kunde opveie en Smule Forskjel i Alderen.

Hvordan? Jeg skulde selv –?

Sig mig en Ting. Hvad synes Du om Provsten? Sig det uden Omsvøb.

Du ved jo, jeg synes godt om ham, *særdeles* godt. Det skrev jeg jo til Dig allerede i Sommer. Siden var

jeg i hans Hus. Der var så behageligt at være; Alting var så smukt og velordnet. Der var netop denne Ro, som vi tildels savner hjemme. Jeg syntes ordentlig, at Amalie var lykkelig, at hun skulde bo der og daglig omgås denne milde, elskværdige Mand. Nu er *det* forbi, jeg tror aldrig, at jeg kommer der mere.

Du synes særdeles godt om ham, Du misunder ^[245] Amalie den Lykke at bo i hans Hus! Men i Himlens Navn, hvad vil Du da mere, uforfølelige Barn!

Intet, Luise. Jeg vil intet Mere i denne Verden. Hvorfor skulde jeg ville det! Min Følelse modsætter sig det; der er ingensomhelst udvortes Nødvendighed derfor. Hvorfor skulde jeg giftes?

Fordi det engang sent eller tidlig skal ske. Jeg har jo forklaret Dig, at der ikke kan være Tale om noget Valg efter vort eget Sind, og efter denne Dag vil Du mindre end nogensinde kunne gjøre et Sådant. Slå det for Guds Skyld ud af dit Hoved. Mødrene har i dette Stykke Ret, kun præker de formeget derom, de gjør os Tingen mere fortvivlet end den er, eller også søger de at forgylde Pillen, de hjælper os med at indbilde os selv, at en virkelig Følelse er tilstede. Det vil jeg ikke gjøre, Sofie, jeg henvender mig kun til din Forstand. Tro mig, vor Stilling i Livet er et rent Lykketræf, et Lotterispil, om Du vil. Det går til som i de Spil, hvor de høieste Gevinster blot står der som Løkkemad, de kommer aldrig ud. Jag ikke lykkesyg efter dem. Byder Skjebnen Dig et nogenlunde anstændigt Lod, så grib til – grib til, medens det endnu er Tid. Der er noget ^[246] Betyggende ved et sådant Lod, som den begrædte Lykke ikke har, thi den har kun én Beregning, Kjerlighedens; ved den skal man blive god og lykkelig trods Alt, den skal fylde alle Ujevnheder, bane alle Veie, bære alle Savn, ak Gud, den skulde så meget, den stakkels Kjerlighed, når den bare fik Lov! . . Men der, hvor Hjertet ikke er med i Spillet, kan Du sikrere anstille dine Beregninger, Du kan forsigtig veie alle Fordele på Vegtskålen. Tag hans Stilling, hans gode Udkomme, den Agtelse han nyder, fordragelige Familieforbindinger . . . Tro ikke, at Noget af dette er uvigtigt. Kald dette Lykke! Friskt Mod! min Pige, Ungdommen går snart over, og med den disse Hjertebenaelser . . . Har Du fået Bugt med dem, så har Du vundet Spil, så har Du alle disse solide Goder, når Alderen kommer! . . Ved Du, hvad *Ulykke* er? spurgte hun så pludseligt, at det næsten ramte som et Slag. Se på mig. Husker Du mig, da jeg var hjemme, Sofie? Du synes kanske, at jeg har forandret mig?

Et smerteligt, næsten sky Blik på Søsterens hårde, skarpe Træk var Svaret. Dette Blik vakte måske en Erindring. Den bitre Ironi, der dirrede over Luisens Træk, forsvandt ved det, og hun gjentog sørgmodig:

^[247] Du holdt af mig dengang. Ikke sandt, jeg var mild og god? Jeg havde denne Mildhed, der synes at strække til for hele Livet. Sofie, har Du lagt Mærke til Hvedeageren, når den netop har skudt Aks og den bølgende for en sagte Vind? Hvert enkelt Aks er så skjært og silkeblødt og glinsende, og mellem dem står de blå Agernelliker, som om den ikke var smuk nok, men behøvede endnu dette Smykke. Sådant var min Sjel engang. Har Du seet den samme Ager, når den er afmeiet om Høsten, og de skarpe Stubber står igjen? Ved Du, hvad det vil sige at have en *uagtveddig* Mand, og at finde sig i at lide Savn med ham? . . O, I unge Piger, I tror, at det er så let en Sag. I tænker Jer altid Ulykken poetisk, I drømmer Jer så ophøiede, så resignerte under den, men jeg kan sige Dig, at det Skrækkeligste ved en Sådant er den Forstyrrelse, den anretter i vort Væsens Inderste. Den Kvinde, som hverken kan elske eller *agte* den Mand, hun er forenet med, taber lidt efter lidt sin Selvgættelse; ikke at man just bliver et Afskum, man kan vedblive at være et skikkeligt Menneske, men det Fineste, det Bedste i os, det som udgjør – hvad skal jeg kalde det! – vort Væsens *Duft* og *Sødme*, det *Elskværdige*, det går under. Alle Nådens ^[248] Magter beskyttede Dig mod denne

Ulykke! Vælg hvad Andet Du vil i Livet, lev ensom og forladt, træl, tig for at leve, men lad Dig ikke, som mig, påtvinge en uværdig Skjæbne.

Påtvunge! åndede det neppe fra Sofies Læber, hun var forstenet over det, hun hørte . . . O, Du blev ikke tvungen . . .

Hvis Du med Tvang mener at trues til Noget, nei, da blev jeg ikke tvungen. Jeg blev ikke mishandlet, ikke slæbt til Alteret, som hin ulykkelige Grandtante Regina, Mor har fortalt os om, men som spillede dem den Streg at blive forrykt bagefter og ende i et Dårehus. Nei, det blev jeg just ikke, men Du ved ikke, Du, hvorledes Overtalelsens daglige Dryp virker sikkert, om end umærkelig, sålænge Forstanden endnu er så ubefæstet, og Sindet så blødt som Voks, og hvor sindrigt enhver liden Omstændighed kan benyttes i Øiemedets Tjeneste. Således erindrer jeg f. Eks., at Mor, for hos mig at få Bugt med et vist ubehageligt Indtryk, altid fremhævede Nethed og Properhed hos en Mand som noget høist Uvigtigt, ja som Noget, der ikke sjelden tydede på store indre Mangler . . . Min Gemal var dengang, som han er endnu, en Slusk, og Du husker nok, at jeg vilde gerne være pen og nydelig.

[249] Her rødmede Sofie, hun tænkte på, at hendes Moder, når Talen var om Kold, netop havde udpeget den modsatte Egenskab som en Fortjeneste.

Jeg troede virkelig tilsist, at en Herre, som var omhyggelig i sit Ydre, enten måtte være en Pedant eller en Dumrian. Og således gik det mig med mange Ting. Min Modbydelighed var afvæbnet, inden jeg alvorligt kunde sætte mig til Modværge. Når så en stakkels Pige indvilger, da heder det, at hun har fulgt sin fri Villie og selv forskyldt Ulykken, hvis den kommer. Rådgivere har intet Ansvar. O, mine Forældre må forsvare dette for Gud!

Luise, sig ikke det! . . Tal ikke så hårdt! O kjere, kjere Luise! . . Mor har dog vist ment det godt, og vidste hun, kunde hun ane, hvor ulykkelig Du nu er . . O, det vilde knuse hendes Hjerte!

Tror du?

Og Far, han har dog ingen Del havt deri, ikke sandt? Han har ikke rådet Dig dertil, eller på nogen Måde virket derfor?

Han har ikke afværget det, han *tillod* det, sagde Luise mørk. Kan Du sige mig, Du, hvad det er for et Vanvid, der så ofte griber Forældre, når de skal bortgifte Døtre? De bedste [250] blandt dem taber ligesom al Sindighed. De er værre end de Vilde, der ikke tidsnok kan få ombyttet sit Guld og Sandeltræ med europæisk Nürnbergerkram. Om de har en eneste Datter, som er deres Trøst og Hygge, så sender de hende gjerne til Trankebar, de finder sig i alle Savn, i aldrig at se hende mere for sine Øine, for den Glæde at vide, at hun sidder på Koromandelkysten . . under Navn af: min Datter, Fru den eller den . . . Ja, Sofie, der er Momenter i vor Tilværelse, som det ikke er værdt at tænke for dybt over. Godt, at så Få gjør det. Vi, der dog er jevnbyrdige med Mændene i Guds Skabningers Række, der er ligeså ædle og ligeså begavede, uberørte af deres Laster, vi bliver dog, sålænge vi er Gjenstand for deres Søgen og Vragen, vurderet så besynderlig ringe. Muligt, at Formuen andensteds udjevner dette Misforhold, men hos os, hvor Døtrene i Almindelighed ingen Formue har, er de ikke stort bedre end en Vare, der ikke hurtigt nok kan omsættes, som tages frem, krammes ud, takseres, og som Kjøbmanden heller lader gå for halv Pris, end lader den

blive liggende i Hylderne . . . Efter dette System er jeg, efter det er Maria bleven opofret. Maria husker Du vel neppe?

[251] Kun dunkelt. Hun var høi og slank, hun lignede Amalie . . .

Amalie! den deilige, stille, alvorlige Maria! Ja, som en ægte Perle ligner en af Voks. Jeg var så ung endnu, det havde ikke havt nogen Hast med mig . . . men Maria var bleven femogtyve År – en skrækkelig Ulykke! – uden at der var Udsigt til nogen Forlovelse. Og så skulde hun, hun, der var en Konge værd, kastes bort til *Broch*, den Vissenpind, en sådan uendelig, uforbederlig bornert Per Nittengryn. Han havde ulykkeligvis fået et lidet Kald inde i Nordfjord, og i Vigtigheden over denne Udnævnelse begyndte han at gjøre nogle latterlige Haneben, hvilket endte med, at stakkels Maria gav Kjøb. Inde i Nordfjord slog han sig til at blive Pietist, og da der ingen Forlystelser var at forbyde Hustruen, forbød han hende at læse i en god Bog om Søndagen, når den ikke var gudelig. Maria holdt det ikke længe ud. Hun havde ingen Børn, og inden tre År havde hun kjedet sig tildøde, eller, som der stod i Avertissementet: «Hun afgik gudhengiven efter en langvarig Svækkelse.» Hun visnede hen, som Planten i Botaniserkassen, hun. Maria havde Fars fromme, tålmodige Sjel . . . men jeg, Sofie, jeg har [252] mere af Mors Natur, jeg kan ikke dø så let . . . jeg kan kun . . .

Hun taug, og med et ubeskriveligt Udtryk af Sorg – Sorg over sig selv – slog hun Hænderne for Ansigtet.

Sofie kunde Intet sige. Hun havde nærmet sig og slyngede sin Arm om Søsteren. Ved denne Bevægelse så Luise op og udbrod næsten forskrækket: O, hvad har jeg sagt! Hvordan er jeg kommen til at fortælle Dig alt dette! . . . Det er ikke Ting for dig! . . . Tro mig, det var ikke min Mening. Det var *din* Skjebne, vi talte om. Du stod nu på samme Skillevei som jeg engang, og så . . . og så . . .

Tal kun, tal, hvis det kan lette dit Sind, sagde Sofie. O, Luise, det er netop din store Uret, at Du ikke har gjort det før. Du har gjort Synd mod Dig selv, mod dine Forældre og Søsken, at Du aldrig viste os Fortrolighed. Du vilde ikke skrive, Du vilde ikke komme og besøge os.

Og hvortil? Hvad skulde jeg hjemme! For at klynke og klage? Jeg skulde komme hjem for at lægge denne uhyre Sorg på Eder Alle!

O, Du behøvede ikke at klage. Skulde vi ikke alligevel kunnet dele Din Sorg? Du skulde have mærket det i Alting, i vor Ømhed for [253] Dig, i vore Bestræbelser for at opmuntre Dig. O, vi skulde været så gode, så gode mod Dig.

Stakkels Søster, Du nok. Jeg var engang hjemme, som Du ved, det var tre År efter, men jeg var hverken glad eller smuk længer. Sofie, det er kun de smukke, lykkelige Børn, der er velkomne hjemme. Hvor jeg kom, mærkede jeg, at jeg ikke var det længer. Det er nu engang så, den samme Verden, der koldblodig opofrer os, spørger os siden med forundret Dadel, hvorfor vi ikke er lykkelige. Hverken Far eller Mor har Kraft nok til at bære min Ulykke i hele sin Nøgenhed. Mor fremfor Alt trænger til at indbilde sig, at jeg er lykkelig. Derfor skriver jeg korte og tørre Breve; heller end at hykle vil jeg gjælde for en ukjerlig Datter. Jeg har gjort endnu mere. Da Far var her i Besøg, anstillede jeg mig fornøiet og tilfreds, jeg havde kun én Bestræbelse, den at dække dette Jammerdyb for hans Øine . . . Tror Du ikke, jeg længes hjem? . . . Mangen

Gang, når jeg blot går udenfor Døren for at trække frisk Luft, finder jeg mig med Ét vandrende så ivrig som en Pilegrim henad Veien, med bart Hoved, i Kulde og Mørke, det er det Samme, og da synes jeg, at jeg måtte blive ved at gå, og gå, indtil jeg kom til min Faders Gård, til det ^[254] Sted, hvor jeg sang og lo engang, og aldrig havde en bitter Tanke Hvordan lever Far, Sofie? Du har ikke fortalt mig nok om ham! O, fortæl mere! Kommer han endnu så stille ned ad Trappen og lukker Døren så sagte op, at det neppe mærkes, at han kommer ind? Begynder han at blive skaldet, eller har han endnu sine smukke grå Lokker? Ved Du, hvad jeg drømmer så ofte? At jeg sidder på hans Knæ, som i gamle Dage, og kysser hans Hænder og hans grå Hår, og hans Øine ser så kjerligt på mig! Kunde jeg . . . kunde jeg . . . blot en eneste Gang . . .

Hendes Stemme svigtede, og hun brast i en krampagtig Gråd.

Den stakkels Sofie var igjen ilde faren. Neppe undsluppet en vanskelig Situation, fandt hun sig i en ny. Hun var tyet til Søsteren for at finde Trøst, og hun fandt sig lige over for en Utrøstelig. Ja, i den Grad var Rollerne ombyttet, at hun glemte, hvad deres Samtale var gået ud fra. Med de mest modstridende Følelser havde hun hørt på Luises næsten ufrivillige Udbrud. Smertelig Medlidenhed, Uvillie, Skræk, blandede sig med Forbauselse over den Forandring, der var foregået i dennes Væsen. Luise stod i hendes Erindring som en mild, lykkelig ^[255] Skabning, der sorgløs og med uskyldigt Koketteri nød den Hyldest, hun mødte overalt. Ingen særegne Ånds- eller Karakteranlæg trådte dengang bemærkeligt frem hos hende, hun var nydelig, indtagende, stort mere kjendte man ikke til, og mere spørger man jo heller ikke efter hos en ung Pige. Hun skal være en *Gåde*, ellers er hun ingen ung Pige. O, hvor skrækkelig kan Livet ikke løse denne Gåde! Hvilke Muligheder kan der ikke ligge skjult i dette fagre, ungdommelige Svøb? Hvilke dæmoniske Anlæg, hvilken genial Evne til at blive ulykkelig eller gjøre ulykkelig! Se hin unge Pige! Hun er så bly, så taus, så yndig. Måske *for taus*, vil Du sige. Ak! glæd Dig derover, men vredes ikke på hende, og undres ei heller, om Du nogle År senere måske træffer hende igjen som en påtrængende Sladterske eller som en bitter, ulykkeinspireret gammel Sibylla. Spørg ikke nogen ung Pige, hvad hun vil blive til, spørg hendes Skjæbne, spørg de Hænder, hvori hun falder.

Var det hin Luise, der talte? Hvilke Anskuelser! Hvilket Sprog! Dette Sprog havde midt i sin hensynsløse, energiske Bitterhed dog en Sandhedens Magt, der greb den yngre Søster mod hendes Villie. Hun fik ikke Tid til at ^[256] mærke Ord og forarges over dem; forfærdet så hun gennem hvert af disse Ord ned på Bunden af en Sjel, der syntes forladt af al Poesi, alt Håb, al Tro. Dog, Sofie var selv så ung. Hun forstod ikke en Ulykke, der kunde frembringe så skrækkelige Virkninger, og i Bevidstheden af sin egen Afmagt var hun forbleven stum, næsten udeltagende.

Men nu græd Luise. Ved Synet af hendes Tårer fik den unge Pige pludselig Mælet tilbage. Hun havde lagt sig på Knæ foran Søsteren og lod sit Hjerte strømme over i kjerlige Ord. Luise hørte en Stund taus og drømmende til, som man lytter til Fuglekvidder. Hun fortabte sig i Synet af dette yndige Ansigt, der i den uvisse Belysning syntes at tilhøre en barmhjertig Engel, der var nedsteget for at høre hendes Nød. Hendes Tårer flød mildere. Med Ét stødte hun Sofie fra sig og blev nogle Sekunder siddende i spendt Lytten. Endnu havde dennes Øre ingen Lyd opfanget, da Luise udbrød:

Gå, gå! det er *ham*.

En Kariols Rullen over Gårdspladsen, en derpå følgende Fløiten, ledsaget af et stærkt Piskeknald, meldte, at Prokuratoren kom hjem fra en af sine Bygdereiser.

[II, 16]

[257] Med et Par Ord og kun såvidt nødvendigt er for Fortællingens Gang skal vi skildre Forholdet i Prokuratorens Hus. Hvor der ymtes om, at dette «ikke var som det burde være», var man i en Henseende temmelig enig: i at vælte Skylden over på hende og beklage ham. Luise havde ikke gjort sig yndet der i Egnen. Hun havde fra Begyndelsen af ikke fundet det Umagen værdt at behage Nogen. Han derimod var vel likt. Han var en velkommen Gjæst overalt. Hans altid gode Humør, hans Uudtømmelighed på lystige Indfald, en Redebonhed til at sætte sig i Spidsen for alskens Foretagender, enten de så havde Fornøielser [258] eller alvorlige Ting til Øiemed, gjorde ham til en af de Personer, der på Landet er ligeså dyrebare som uundværlige. Dertil var han gavmild, og der var Noget ved hans Personlighed, som, trods at han selv ligesom protesterede derimod, kunde kaldes tiltrækkende, kort, han havde ikke få af disse *udenfor* Huset behagelige Egenskaber, for hvilke en Hustru hjemme bøder med tusindfold Bitterhed i Hjertet. Til denne Side af Manden holdt man sig, for denne turde man trygt, uden at komme i Forlegenhed, gjøre sig Rede. Hvad hans Rygte – det, som Franskmændene betegner under Navn af Reputation – derimod angik, så måtte dette allerede behandles forsigtigere. Man berørte sjelden denne Side af ham, men når det hændte, var det gjerne for at berette et eller andet *ærligt* Træk. Med dette Rygte forholdt det sig imidlertid således, at det hverken var værre eller bedre end såmange Andres i lignende Stillinger, der har det tilfælles med visse Håndteringer, at det er vanskeligt for den, der udøver dem, at holde sig ganske ren. Det var ikke godt, det var heller ikke slet; det var som Vildt, der har hængt lidt for længe; man er bedst tjent med ikke at se det i Kjøkkenet, men vente til det kommer på Bordet. Man kunde ikke bevislig påpege nogen [259] slet Streg af ham, ja ved en behændig Tillavning fik man endog nogle Træk frem, der kunde kaldes gode og ædelmodige.

Kun ét Faktum lod sig ikke så let bortræsonnere. Man vidste meget vel, at Luises Mand bortødslede en stor Del af sine uregelmæssige Indtægter på visse lave Forbindelser udenfor Huset, medens han lod sit Barn hjemme, en Gut på ti År, skjøtte sig selv, uden Lærdom og Opdragelse. Når man da, som det sig hør og bør, havde dadlet dette tilbørligt, troede man efter dette Offer på Sandhedens og Moralens Alter desto trøstigere at kunne lægge til: i Grunden er det ikke at fortænke den stakkels Mand i at han søger lidt Trøst andensteds; hvem kunde holde ud at se på de sure, kolde Miner bestandig? Man trængte til at tro det Bedste, fordi man trængte til ham.

Der var kun En, der dømte strengere end alle Andre. Det var det Væsen, der i sådanne Tilfælde enten virkelig er eller *vil* være den Blindeste, men som, når dette Kjerlighedens Bind mangler, er den ubarmhjertigst Klartseende.

Men hvilke Erfaringer denne Ene end havde havt Anledning til at gjøre med Hensyn til det, der dybest må anfægte en ærekjer Hustrus Sjæl, *hans* Retsindighed og uplettede Karakter, så [260] berørte hun ikke mere denne Streng for Søsteren. Til ham selv udtalte hun *aldrig* Noget, der lignede en Tvivl, men denne isnende Taushed talte lydeligere end alle Bebreidelser, alle Beklagelser. Luise foragtede sin Mand.

«Agtværdighed» er, når Talen er om dannede Mennesker, et så negativt Begreb, at man formelig kommer i Forlegenhed ved at skulle bruge Ordet. Den er det Givne, det er Luften, hvori man ånder, som man kun tænker på, når den har *Mangler* den er den ubemærkede Baggrund, hvorpå Elskværdigheden glimrer og tryller os, men vil den ophøre at *være Baggrund*, vil den selv være Noget, så bliver den anmassende og ubehageligt og driver Elskværdigheden på Flugt. Luise havde nok med at være *agtværdig*, hun skulde jo være det for *To*. Men elskværdig var hun ikke, den stakkels Luise. Hun var mørk og utilfreds, aldrig såes der et Smil på hendes Ansigt, ak, alt for ofte erindrede Sofie hendes egen Lignelse om den afmeiede Hvedeager! Da kunde hun ofte af sit dybeste Hjerte sukke: o Gud, gør mig ulykkelig om det så er din Vilje, men ikke bitter, ikke som – hun havde ikke Hjerte til at fuldføre Tanken. Heller ikke af sine Folk var Luise afholdt. De hadede hende for den strenge Arbeidsomhed ^[261] og Økonomi, hun var nødt til at sætte igjennem, og som de ikke kunde forene med sin Husbonds flotte Måde at leve på. Hun selv gik op i denne rastløse Flid, der kan være så uvederkvægelig i et Hus. Hun var altid at finde på Loft, i Kjøkken eller i Væverstue; i dette Hus var altid Stuen tom og kold.

Han syntes ikke at bryde sig stort derom; når han blot de Aftener, han var hjemme – hvilket var sjældne Undtagelser – fik sig sit Kortparti og sin Grog med sine to uundværlige Venner, lod han aldeles ikke til at savne den huslige Hygge, som hun gjorde sig så liden Uleilighed for at berede ham. Den ene af disse Venner, en Gårdmandssøn, en Slags halvstuderet Røver med et forslagent Hoved, men et noget «elagt» Rygte, var Prokuratørens Fortrolige og Faktotum i Et og Alt. Trediemanden, en gammel Major på Vartpenge, en lidenskabelig Kortspiller, eiede nogle Penge. Han var altid Skiven for deres Løier, om ikke Gjenstand for noget endnu værre. Sandt er det, at den stakkels Major næsten altid tabte, undertiden ikke ubetydelige Summer. Men han havde den Svaghed, at han gjerne pralede med sit Held i Spil, og efter en sådan tilgavns uheldig Aften måtte hans Venner altid love ikke at røbe ham, et ^[262] Løfte, som de ikke alene gav, men også holdt med en særegen Samvittighedsfuldhed.

Disse Spilleaftener var rigtignok de allerulideligste af alle. Luise flygtede så langt, hun kunde, for ikke at høre deres Latter og høirøstede Vittigheder, og Sofie så sig i Regelen banlyst til sit eget lille Værelse, hvor hun havde den Udvei ved Skinnet af et ensomt Talglys at tage et Håndarbejde frem.

Dette var det Opholdssted, i hvis milde, lune Atmosfære den unge Pige havde søgt den første Lægedom for et skuffet Hjerte. Hver Morgen tidlig Klokkeren fire blev hun vækket ved Vævens Slag i et nærliggende Værelse. Dette vilde neppe have afbrudt hendes Søvn, thi i hendes Alder sover man, trods Sorgerne, forunderlig fast, men det var Luise, hendes rastløse, ulykkelige Søster, der slog disse Slag. Det var for sit Barn, Luise arbeidede. Ikke heller i dette, hendes eneste, lovede Fremtiden hende nogen Glæde. Denne Gut røbede allerede megen Lighed i Karakter med Faderen, og da han som sagt gik og skjøttede sig sely, indså Luise med stigende Bekymring, at et længere Ophold hjemme vilde aldeles fordærve ham. Hun sluttede da på egen Hånd en Overenskomst med en Kjøbmand i nærmeste lille By om at tage ham i ^[263] Huset og lade ham opdrage som sine egne Børn. Luise var en flink Væverske; da hun ikke i Penge kunde godtgjøre Kjøbmanden, havde hun formået ham til at tage Produkter af hendes Husflid istedet. Ak, hvor mange tusinde og atter tusinde sådanne Slag drog ikke hendes spæde Hånd, inden hun havde nået en Sum, der måske kun halvt opveiede Værdien af den Gave, hendes Mand havde bortslængt Dagen før, eller tabt i en letsindig Tuskhandel! Hvor hårde, hvor ilsomme lød ikke disse Slag, som om den Arme i dem gav sit bitre, utålmodige Hjerte Luft! . . . Sofie sov aldrig fra det Øieblik, Væven begyndte at gå. De

første Dage var hun stået op og gået ind til Søsteren, men denne havde da næsten umildt drevet hende tilbage og tvunget hende til at lægge sig roligt ned igjen.

Hvilket Indtryk Alt dette måtte gjøre på den unge Pige, kan Enhver forestille sig.

Luisse, denne engang så gratiøse, med så megen Skjønhedssans udrustede Luise, der kun syntes skabt til en harmonisk og elegant Tilværelse, i en Omgivelse som denne! Hvilken bitter Parodi på sig selv, når hun således sad ved Væven, klædt som en Tjenestepige, eller når en Fremmed trådte ind ad Døren og med usikkert, målende Blik spurgte hende efter Fruen! Skylden [264] lå ikke alene i de små Kår, thi også over disse kan Tilfredsheden udbrede noget Gratiøst, der giver det Hele dette Rørende, der måske ved *større* Midler vilde forfeiles – heri ligger måske Hemmeligheden af det, vi kalder *Hyggeligt* – men her var det små Kår, der forsmåede det mildnende Slør, og som behagede sig i sin kolde Nøgenhed. Det var en Ulykke, der ikke vilde skuffe sig selv et Øieblik. Sofie greb engang Leiligheden til halvt spøgende at foreholde Luise, at hun burde være mere forfængelig og klæde sig nettere. For hvem? var det lakoniske Svar. For din egen Skyld, vilde Sofie have svaret, men hun taug bedrøvet, da hun tænkte på, at Luises bedre Jeg ikke eksisterede mere. Men selv søgte hun at give sin Klædning det tarveligste Præg, for ikke at stikke alt for meget af mod Søsteren.

Omtrent fjorten Dage havde Sofie opholdt sig i Svogerens Hus, da Amalie i et Brev meldte hende, at Kold allerede havde forladt dem. Hans Tid var egentlig først udløben med Året, ja det var endog en gammel Aftale, at han skulde tilbringe Julen med dem, men straks efter deres Hjemkomst var han på Grund af nogle Forberedelser, som hans Livsplan for Fremtiden uopholdelig krævede, reist. Faderen havde [265] været bedrøvet derover. Også Mama var i slet Humør og vilde, at Sofie skulde komme hjem. Denne følte sig ikke opfordret til uden Nødvendighed at forlænge sit så ubehagelige Ophold i Søsterens Hus. Hun væbnede sig derfor med disse Grunde, da hun så skånsomt som muligt forebragte Søsteren sit Ønske at reise før den fastsatte Tid.

Det gjør Du Ret i, sagde Luise, uden at se op fra sit Arbeide.

Den Samtale mellem de to Søstre, vi ovenfor har meddelt, hvori de endnu under Gjensynsfølelsens første Varme havde fortroligt udøst sig for hinanden, denne første Samtale blev på en Vis også den sidste. Efter hint næsten ufrivillige Udbrud lå Luises Sind mørkt og tyst som en Vulkan, der har lukket sig efter Eruptionen.

En eneste Gang, kun en eneste, berørte Samtalen atter fortrolige Gjenstande, men Luise forblev kold og ubevæget, som om Talen havde været om enhver Anden end hende selv.

Det var atter i Skumringen. Sofie havde allerede lagt sit Arbeide, men Luise havde en hel Bunke Lærred foran sig på Gulvet, hvoraf hun klippede og syede flittigt. Frygtsom udtalte Sofie for hende sin Barndoms ømme Bebreidelse, at hun med Tanken fæstet på en Anden [266] havde kunnet så hurtig, så tilsyneladende letsindig hengive sig i sin Skjebne. Hun gjorde hende et Spørgsmål om denne hendes Ungdoms Elskede.

Næsten tonløst, og uden at slippe Arbeidet, fortalte Luise:

Han var anset og betydelig i sin Kreds, egentlig *afholdt* tror jeg ikke. Hans egentlige Karakter kjendte jeg ikke, muligt havde den store Feil . . . Det er ikke derpå, det kommer an. Det er ikke *ham*, vi skal udgrunde, det er *os selv*. Det er til os selv, vi skal stille Spørgsmålet, og jeg havde besvaret mig det; for ham *kunde* jeg have levet, *vilde* jeg have levet med hele min Sjel. Vi vælger ikke en Mand, fordi *han* er den *bedste*, men fordi *vi* ved ham vil blive bedst.

Og han, gjengjeldte han da dine Følelser?

Han gav mig al Grund til at tro det. Men jeg *troede* det blot, jeg *vidste* det ikke. Mændene er i så Henseende sikrere end vi, thi al vor Flitter af Løgn og Forstillelse hjælper os i Grunden til Intet. Det er derimod vanskeligere for os at dømme, når Følelsen, som hos Mændene, ikke behøver²³³ således at lege Skjul. Vi hykler for at skjule den, og de hykler for at bramme med den, og da er det ikke let at skjelne [267] Sandt fra Falskt. Han var altså sikker på mig, altfor sikker. Jeg reiste hjem . .

Her gjorde hun en Pause, medens hun omhyggelig målte Lærredet op.

Du reiste hjem? . . .

Femogseksti Alen, hvormange Gange går fire op deri?

Luisse, Du reiste hjem, hvad så, hvad så?

Ja, jeg reiste hjem, uden at det kom til nogen Forklaring mellem os. Men jeg var så vis på, at det første Brev, der faldt mig i Hænde, skulde være fra ham. Der kom Intet. Ved hver Uge sank mit Mod, og i denne Modløshed brød min onde Skjebne ind over mig . . . Spørg ikke, hvorledes Sådant går til . . . Har Du Saksen?

O Gud, vidste han Noget derom? sagde Sofie og rakte hende mekanisk, hvad hun netop havde i Hånden. Kunde han ikke have fået det at vide?

Jo, det kunde han vist, når Nogen havde sagt ham det. Du ved, jeg var kuns i kort Tid forlovet. I et fortvivlet Øieblik skrev jeg et Brev til ham, men jeg brændte det, jeg skrev nok et, men jeg turde ikke sende ham det. Han beherskede mig, men jeg havde ikke denne altbeseirende Tillid, der gjør, at man ubetinget overgiver sig til en Mands Ædelmod. Hvor [268] skulde man også få den fra? Han kunde *måske* have lønnet mig med Glæde og Lykke, men han kunde ligeså let have lagt en Ydmygelse mere til min Ulykke. Jeg turde ikke . . Bagefter, da det var for sent . . .

O Gud, hvad så?

Bagefter, da det var for sent, fik jeg Brev fra ham – Se så, nu er jeg færdig. Her gjorde hun et Snit med Saksen, og rev et Stykke Lærred bragende over. Sofie spurgte ikke mere, men den fæle Lyd skurrede endnu længe i hendes Øre.

Om sine egne Anliggender talte Sofie aldrig mere til Søsteren. Denne havde engang truffet hende i et Anfald af dyb Modløshed. Hun græd og sagde, at hun vilde dø. Bah, sagde Luise med sit bitre Smil, vent ikke det, man dør ikke af Sorg, ellers vilde jeg havt første Ret dertil. Det er med disse Ungdomssorger som med de første Veer. Man synes allerede straks, at man ikke kan holde det ud, men Madamen sidder roligt

foran os med korslagte Arme og siger: det forslår ikke, det forslår ikke, det bliver værre endnu!

Sofie forstummede ved slige Ytringer, det var som om en brændende Hånd aftørrede hendes Tårer. Søsteren havde ikke ret forstået eller [269] villet forstå hendes Sorg. Fra sin Ulykkes Gletscherhøide havde hun skuet fornemt overseende ned på den. Enhver af dem skyede Berørelsen af sine dybeste Sår.

Dette hindrede imidlertid ikke Luise fra at tale den praktiske Livsfilosofies Sag, og hvor det lod sig gøre, indprente sin unge Søster nyttige Livsregler. Hun havde derved en egen Måde at behandle dennes egentlige Hjerteranliggende på, hun omgik det nemlig, som om det ikke eksisterede.

Virkingen udeblev ikke, skjøndt Sofie selv mindst mærkede det. Hun var kommen langt videre end hun selv vidste af, end hun selv havde holdt for muligt, og det vilde heller ikke have været muligt, hvis Luise som den ømme Søster havde givet sig til at kjæle for hendes Smerte. Hun havde bævende skuet ned i en Afgrund, og fra det Øieblik vovede hun ikke at se mere op til Kjerlighedens lyse, solbeskinnede Tinder. Der gives Øieblkke, hvori man er glad ved at have Jorden under sine Fødder.

En klar Novembereftermiddag, da Solen allerede begyndte at synke i den farverige Dunstkreds, holdt endelig den unge Pige udenfor Porten af Alleen, der førte op til Provstens Gård. [270] Hun skulde efter Bestemmelsen allerede have været der om Aftenen før, men hun havde foretrukket at overnatte på det nærliggende Skydsskaffersted. Jo nærmere hun var kommen Målet, desto ængsteligere slog hendes Hjerter. Hun havde forladt denne Gård, vistnok overrasket ved hvad der var mødt hende, men dog så rolig, som om Reins Andragende ikke vedkom hende. Han kunde ligesågodt have forelæst hende et Kapitel af en Roman. Med den samme Rolighed havde hun også tænkt på at holde sit Løfte, at tage derind på Hjemreisen. Nu var hun ved Porten, men her overfaldt Ængstelsen hende så stærkt, at hun stansede Hesten.

Hvor fredeligt var det Billede, der lå foran hende! – Derhenne var det godt og roligt at være!

Endnu hvilede der et Skin af høstlig Skjønhed over Egnen. En let Rimfrost langs Gjerder og Buske betegnede i visse svævende Omrids, hvor Solens Stråler ikke var trængt hen. Men Markerne var grønne og fortonede sig i de zarteste Overgange hen mod den violette Rand af Skoven. Endnu var Birkene i sin afbladede Skikkelse majestætiske. Et Par Rognetræer længer nede i Rækken kneisede hovmodigt med sine pralende røde Kroner, som om de vilde [271] sige, nu var deres Tid kommet. Tusinder af Kramsfugle opførte sin eiendommelige Konsert, der består af en eneste uafbrudt, dog ikke umelodisk Støi af snurrende, pibende, fløitende, lokkende, skrattende Røster. Vemodigt lod Sofie Blikket streife hen mod Gården, der tilligemed det nære Kirkespir tegnede sit blålige Skyggerids mod den røde Eftermiddagshimmel. Hendes Øre anstrengte sig for at opfatte en eller anden kjendt Lyd. Hun tænkte sig, med hvilken stormende Jubel Ada vilde flyve hende om Halsen, når hun pludselig trådte ind i Stuen, men så lød det igjen i hendes ængstede Tanke: stakkels Ada! O, kommer jeg også nogensinde i denne Stue? Som om den Lille havde hørt denne Tanke og besvaret den, lød idetsamme et langt, vedholdende, derpå langsomt hendøende Klageskrig ned fra Gården. Måske var det en fjern Gjertrudsflugt, måske ikke andet end de tamme Ænder, som på den Vis protesterede mod at være komne for tidligt i sit Vinterfængsel, men Sofies Tanke om hendes lille Veninde og den Skuffelse, hun vilde volde hende, var så levende vakt, at hendes Uvished, om hvad hun skulde gjøre, nåede sit Høieste. Hun ønskede tilsidst, at et Tilfælde vilde bestemme det for

hende, og neppe var denne Bøn udtalt, [272] før Hesten, lokket af et Par grønne Strå, som Frostent havde skånet, pludselig gjorde nogle Skridt ind ad Porten.

Denne Bevægelse vakte imidlertid Sofies slumrende Viljekraft. Med Instinktets hele uvilkårlige Magt greb hun fat i Tømmerne med begge Hænder, drog Hesten tilbage, og med en Hurtighed, der lignede en Flugt, tog hun Veien i den modsatte Retning.

[II, 17]

[273] Under disse Tildragelser havde Georg Kold tilbragt en stille, men arbejdsom Tid. Vi gjenfinder ham ved hans Arbejdsbord i hans Bolig i Kristiania. Han reiste sig netop fra nogle Timers vedholdende Skriverseri. Var han syg, eller var det Skjæret af den heldende Martsdag i det i sig selv noget triste Værelse, men vist er det, at han så bleg og medtaget ud, og hans Ansigt havde ikke det tilfredse Udtryk, som vi kjenner fra hans Ophold hos Amtmandens. Han gik nogle Gange hurtigt op og ned, af og til stansende ved Vinduet for at kaste et adspredt Blik ud på den smudsige Gade. Ikke uden Glæde så han Müller dreie om Hjørnet og tage Veien mod hans Bolig.

[274] De såes endnu temmelig ofte. Ethvert Skin af Åbenhjertighed var imidlertid forsvundet fra Kolds Side. Han havde endelig grebet det Rette, han havde kort og bestemt afvist enhver Indtrængen på Enemerker, hvor han vidste, at Müller aldrig vilde forstå ham. Müller respekterede dette, og gjorde heller aldrig noget Forsøg derpå, uden at det dog – det må vi sige til hans Ros – voldte noget Skår i den virkelige Interesse, han viste sin unge Ven. Denne trængte på sin Side til hans Selskab som Adspredelse. Müller var dog en Individualitet. Hans særegne, noget krasse Måde at opfatte Tingene på, morede ham, ligesom det kunde forbause ham mangengang at se den kirurgiske Sikkerhed, hvormed Müller for hen over ethvert Livsfænomen, hvor der var noget Illusorisk at bortskjære. Halve Timer kunde han sidde taus og høre på hans lunefulde, ofte barokke Ekspektioner, og da Müller, som alle livlige, megettalende Mennesker, i en *taus* Tilhører altid så en *god* Tilhører, og til Nød overførte noget af egen Overflod på ham, mærkede han lidet til Kolds Ordknaphed og gik efter slige Monologer gjerne bort med det Indtryk, at hans Georg dog var et sjældent underholdende Menneske, et Menneske, som man kunde tale med.

[275] Kold havde stillet en Tobakskasse midt på Bordet og tændt en Voksstabel, en Tilberedelse, som Müller lønnede med et tilfreds Nik og et Spørgsmål til hans Befindende, da han i den sidste Tid ikke havde været rigtig vel.

Du bør ikke gå ud, vedblev han med et prøvende Blik på Kolds Træk, der, netop oplyste af Flammen, hvorover han tændte en Cigar, syntes ham påfaldende skarpe og lidende. Det er en afskyelig lumsk Luft, som endog Friske bør tage sig iagt for. Giv mig din Hånd.

Å Snak, sagde Kold afværgende. De gjør for meget Væsen deraf.

Efter Müllers uheldige Operationer hos Amtmandens, undgik han hvad der kunde bringe Tanken hen på hine Scener. Kold nævnte næsten aldrig sit Ophold der. De følte måske Begge, at det var et Punkt, der ingen Forklaring tålte mellem dem.

Samtalen var allerede med den Müller egne Bevægelighed gledet over de forskjelligste Gjenstande, da han pludselig udbrød:

Hvad siger Du til Nyheden fra Amtmandens?

Kold kastede et Blik til Siden, ligesom et Menneske, der har tændt en Mine, som skal ^[276] sprænge ham og Alting i Luften . . Hvilken Nyhed?

Så, Du har ikke hørt det endnu? Den lille Sofie er forlovet. Hun skal giftes med Provst Rein, en Velærværdighed på de Femti, der har Hus, Løsøre og Børn, Alting fiks og færdigt. Mama kan spare sig Sorgen for Udstyret. Se, det kalder jeg en rask Beslutning. Ja, der var s'gu noget Aparte ved den Lille, hun så determineret ud.

Det er ikke sandt.

Måske, men vist er det dog. Edvard Ramm fortalte mig det i dette Øieblik. Brylluppet skal holdes meget snart, og begge Søstre, både den lille nydelige Sofie og den sværmeriske Amalie, skal vies på engang. Jeg kan endog sige Dig Dagen, så nøiagtig som nogen Sladdersøster. Lad se, første Juni, Fruens Fødselsdag. Der skal være stor Stas, og som gammel Bekjendt får Du vist også en Indbydelse.

Det kunde nok hænde.

Det er dog latterligt med disse Brylluper, vedblev Müller. Herregud, hvilke Anstalter, hvormegen Kvalm og Spektakel for en Formalitets Skyld! Thi når det kommer til Stykket, er det dog denne, hvis Magerhed skal dækkes under alt dette. Tag engang Flitterstasen bort, ^[277] så skal vi se. Tag Brudekjolen, det hele veldresserede Grædekor af pyntede Fruer og Jomfruer, visse Grupperinger og Manøvrer, f. Eks. at Bruden skal gå på høire Side op til Alteret, og så skubbes over på Venstre, hvorved formodentlig symbolsk antydes, at her går Mandens ridderlige Forhold over i Herskerens . . . Tag Sangen og Klangen og Mamas Øiesten, Brudekammeret . . . O, o jeg synes, jeg ser Fru Ramm den Dag! . . . Tag så endelig Talen, som man rigtignok allerbedst kan undvære, og så har vi den nøgne Formular tilbage; men hvem i al Verden vilde finde den tilstrækkelig? Ingen ung Dame vilde synes, at hun var rigtig gift ved den blotte og bare præstelige Handling. Bli jeg engang over Fortjeneste så lykkelig, at jeg skal holde Bryllup, så skal det ske uden Optøier. Allerhelst vilde jeg hente mig Bruden uden Ceremonier. Jeg skulde blive ligeså fortræffelig en Mand alligevel, sætte ligeså vist i Enkekassen, og vi skulde nok blive enige om, med samme Anstand og samme Trofasthed at plage hinanden Livet igjennem, som om Præsten havde lagt vore Hænder sammen.

Kold hørte på denne Tale omtrent med samme Følelse som Lord Nigelⁿ³⁴ Dagen før han ^[278] skal bestige Skafottet, hører sin humoristiske Ven, Sir Mungo, skildre ham de Henrettelsesscener, han har bivånet.

Endnu efterat Müller var gået, stod han som forstenet. Umuligt! umuligt! var det Eneste, hans Tanke rummede, og som uafsladeligt steg op på hans Læber.

Han søgte Edvard i hans Logis. Med Vishedens, Håbløshedens Vished, forlod han ham. Edvard blev forbauset over det Oprør, hvori denne Efterretning satte hans ellers så rolige og sindige Lærer; forundret stirrede han efter ham.

Nei – hjem kunde han ikke gå. Inde måtte han kvæles. Han har siden forklaret Müller at han, medens han for gennem Gaderne, havde en Fornemmelse, som om Husene flyttede sig og spærrede ham Veien og hvert Øieblik truede med at falde over ham. Ved at se sig ude af Byen, følte han sig lettet, og det drev ham

ustanseligt fremad i den Retning, hvor hans Tanker drog ham hen, ad den nordlige Vei.

Det var i Slutningen af Marts, denne i vort Klima så triste Årstid, da Naturen bereder sig til sit langvarige, møisommelige Værk: at afkaste Vinterens Åg, der dennegang, efter en altfor smuk Sommer, havde været mere end almindelig streng. I denne Tid fremtræder Naturen næsten [279] hæslig hos os. De brune Marker med sine enkelte grelle Snepletter forstyrrer alle Omrids og betager Landskabet ethvert Perspektiv. Vårfuglenes klynkende Skrig, Bækkenes hule, underjordiske Brus, indgyder Sindet en Uro, en ubeskrivelig Længselsve. Det gjælder at forene den Fordring, at nu skal og må Vinteren være forbi, med den Bevidsthed, at dette er en Skuffelse, og at vi i Grunden har det Værste igjen. Luften er mild, men Jorden uddamper denne isnende Fugtighed, der virker føleligere end den strengeste Vinterkulde.

Kold var kommen forbi den botaniske Have og stormede op ad de tunge Bakker ovenfor. Gud ved, hvorlangt hans indre Oprør endnu havde drevet ham, thi han følte blot denne Bevægelsens Lindring under en heftig Smerte – hvis ikke et halvfærdigt Veianlæg havde stanset ham. Han vendte om; nedenfor lå Kristiania i sit evige Tågeslør.

Fra denne Side har Synet af Dalen, hvori vor Hovedstad ligger, noget Ukultiveret, Adsplittet, der høilig forstyrrer den maleriske Effekt, som først i en fjernere Afstand vindes igjen. Mindre mærkes dette, når Sommeren gyder sine bløde, smeltende Tinter over Landskabet, men i dette Øieblik afspejlede det ganske det Sønderrevne [180] i Beskuerens Sindsstemning. For ham lå Byen der med sin dunkle, uregelmæssige, af intet Spir endnu oplivede Husmasse, med de utallige rundt om i den skovløse Dal henstrøede Løkker og Småhuse, som en nedstyrtet Stad, en uhyre Grusdyng, der havde spredt sine Levninger trint om, medens Fjorden med sit hvide Ligklæde halvt stræbte at dølge Ødelæggelsen. En skarp Vind blæste ham imøde, da han ilede nedover. Han var uden Overfrakke, men han mærkede ikke noget dertil, da Feberen allerede bankede i hans Årer. Dagen efter sendte hans Vertinde Bud efter Müller, men denne var uheldigvis bortreist, og da han to Dage derefter, uden at ane Noget, rolig steg opad Trapperne til sin unge Ven, fandt han ham i Feberfantasier.

[II, 18]

[281] Sofie var forlovet. Hun var forlovet med vor brave, elskværdige Provst. Umuligt! vil Enhver udbryde ligesom Georg, umuligt! En ung Pige, udrustet med mere Selvbevidsthed, mere Modstandskraft end de Fleste, med Hjertet endnu blødende af en nys udrevet Tilbøielighed, samtykker frivilligt i at ægte en Mand, der efter sin Alder kunde være hendes Fader, og som hun visselig ligesålidt havde tænkt på at ægte som Stormogulen.

Ikke umuligt, Ømtfølelse! . . . Ofte, såre ofte stiller Livet os sådanne Misforhold, ja meget værre end dette, for Øie, og da vækker de [282] ingen Forundring. Vanen bevirker dette. Den flygtige Studsen derover beroliger sig med, at det kan gå an, og at det kan gå an, det er netop Samfundets Hemmelighed, et Mysterium, som den beskedne Fortæller kun med sky Ærbødighed vover halvt at afsløre. Vi forbigå altså de Kampe, Sofie kan have havt at bestå med sig selv, medens vi forsøger at fremhæve nogle af de ydre samvirkende Kræfter, der manede hende indenfor den Kreds, hvorfra der ingen Udvei mere gives.

Man skulde virkelig tro, at det er sandt, hvad der påstås, at alle Kvinder har Lyst og et medfødt Talent til at stifte Partier. Vist er det, at Mændene ikke er begavede i denne Retning. Nei, Himlen ske Tak, de forplumrer blot sine egne Anliggender, men synes at mangle både Evne og Lyst til at befatte sig med Andres. En underlig Malice af Naturen dette! Er det ikke, som om den hemmelig stræbte efter at oprette noget af Ligevegten, idet den gav den Halvdel af Menneskeslægten, der negtedes Tilladelse til at sørge for sig selv i et Anliggende, hvor Følelsen, og alene Følelsen, burde råde, denne geniale Evne til at gribe ind i Andres? Mærkværdigt er det, at de Forbindelser, hvori en sådan liden usynlig Hånd har havt sit Spil, [283] ofte bliver lykkelige, og atter igjen ikke så mærkværdigt, når man vil lægge Mærke til, at en kvindelig Tilbøielighed som oftest danner Udgangspunktet.

Luise, der skrev så sjelden hjem, og altid meget korte Breve, havde i et Sådant fundet Anledning til at meddele sin Moder – i al Hemmelighed forstår sig – hvad der var passeret mellem Provsten og Sofie. Derved lagde hun Sagen i den dueligste Hånd. Efter den første Overraskelse følte Fru Ramm, at dette var en vanskelig, en såre vanskelig Opgave at løse, selv for en mere end almindelig Dygtighed. Det gjaldt her et Tilbud, som ikke var noget Tilbud, et Afslag, som ikke var noget Afslag; det var et Tilbud, som var taget tilbage, et Afslag, som aldrig var givet. Hun kjendte sin yngste Datter nok til at vide, at man ad almindelige Veie, ved Overtalelser osv., neppe vilde opnå Noget, kort – det var en Sag, der krævede den yderste Varsomhed.

Det Første, hun havde at iagttage, var at hykle den dybeste Uvidenhed om dette Punkt. Fra dette Skjul begyndte hun at rette sit Skyts. Amalies Stilling til Provsten og hans Hus gav hertil den bedste og velkomneste Anledning.

Når hun og Døtrene de lange Vinteraftener [284] sad i Dagligstuen med sit Sytøi, dreiede Samtalen sig fordetmeste derom. Det skulde jo blive Amalies Hjem, hvor naturligt da for en Moder at dvæle ved og

udhæve alle dets Goder og Behageligheder! Og alle disse Goder og Behageligheder havde sit Ophav i en eneste Person. Nu erindrede hun hundrede Småtræk, der alle var beregnede på at sætte denne Person i det gunstigste Lys. Fru Ramm talte meget godt, og Vinteraftenerne på Landet er lange. Var hun ene med Sofie, antog disse Udladelser et mere elegisk Anstrøg. I en søsterlig, fortrolig Tone kunde hun da udbryde: Ak, Sofie, Du kan tro, det er mangen Gang hårdt at tænke, hvorledes Amalie har forspildt sin egen Lykke. Når jeg tænker på, hvad hun *har*, og hvad hun *kunde have!* Men vi Forældre råder ikke for Noget i så Henseende, vi kan blot *ønske*. Din Fader er gammel og svag, vi kan miste ham, hvad Øieblik det så skal være; en tung Tanke må det være ham, at han ikke skal se en af sine Døtre rigtig lykkelig gift . . . Jeg er stærkere og bærer det lettere! . . . Hvilken Glæde vilde det ikke været for ham at se Amalie forenet med Rein! . . . Ja roligt kunde de Forældre lukke sine Øine, som vidste deres Børn i slige Hænder!

Uger hengik. Så kom en Dag, da hun var [285] taus, indesluttet; over hendes Ansigt hvilede et vemodigt, tankefuldt Udtryk. Der kom flere sådanne Dage. Bekymret spurgte Sofie, da hun en Aften fandt hende liggende på Sofaen, med Øine, der så ud, som om de havde grædt, om hun var syg. Nei, jeg er ikke syg, sagde hendes Moder, men jeg har hørt Noget, der har rystet mig dybt. Sofie, jeg ved, at Provst Rein har friet til Dig, og at *Du intet Svar endnu har givet ham*.

Frygt ikke, mit kjere Barn, vedblev hun, idet hun så den Skræk, der malede sig i Sofies Miner, ved at se en Hemmelighed misbrugt, der neppe tilhørte hende selv, måske også ved at erfare, at hun endnu intet Svar havde givet ham. Frygt ikke! . . . Hvad dine Forældre i denne Henseende kunde ønske, kjender Du, men det må ikke volde Dig ringeste Tvang. Din stakkels gamle Far skal ikke engang ane det, og jeg skal vide at undertrykke Ønsket selv på mine Læber.

Med en i Sandhed mageløs Udholdenhed holdt hun Løftet. Faldt Talen hen på Amalies tilkommende Hjem, så blev hun ordknap, hvor hun før havde været så veltalende. Hun afbrød den ofte med et undertrykt Suk, en smertelig hengiven Mine. Denne moderlige Resignation [286] greb Sofie såmeget mere, som hun vidste, at den ikke var øvet i lignende Tilfælde mod hendes Søstre. Alene for hendes Skyld pålagde Moderen sig denne Selvfornegtelse.

Men det var ikke Fru Ramms Mening at forlade en gunstig Post, uden at have anden Styrke i Baghånden. Hun indviede Amalie i Sagen. De to Søstre holdt inderlig af hinanden. Den forestående Skilsmisse var ofte et vemodigt Thema mellem dem. Den Mulighed, at Skjebnen dog ikke vilde skille dem ad, men på en så smuk Måde tillade dem at leve sammen, klang for Amalie mere som et Eventyr, end som Noget, hvortil hun turde knytte virkelige Forhåbninger. Derfor, og måske af en medfødt Sky for Sofie, faldt det hende ikke ind at forsøge Forestillinger; hun udsmykkede kun sit Eventyr, hun udmaledede med sine bedste Farver Herligheden ved et sådant Samliv. Det er ikke usandsynligt, at disse ukunstlede, søsterlige Udbrud gjorde mere Indtryk på Sofie, end al anden Overtalelse vilde gjøre, hvad enten denne havde ytret sig i indtrængende Bønner, eller indhyllet sig i en falsk Resignation, og at de mere end alt Andet bidrog til at gjøre hende fortrolig med Tanken og ubemærket betage den sin Bråd.

[287] Thi *fremmed* var den hende ikke denne Tanke. *Når* den egentlig først var vakt – om allerede i Luises Hjem – kan Ingen bestemt sige. Det er ikke i *lykkelig* Jordbund, at det Slags Urter spirer, de trænger hverken til Pleie eller Læ. Det er Skuffelsens og Bitterhedens Frø, der skyder op i en Nat, som Bab-al-Babas Sverd i Eventyret, hvast og færdigt til at såre sin egen Eiermand. Den bedragne, fra sin

Lykke nedstyrte unge Pige vil kunne fatte en sådan Tanke, men den unge Pige, som endnu har sine Drømme i Behold, vil vanskelig kunne det.

Hvor mangen sådan fortvivlet Beslutning vilde dog måske bekjæmpes eller dø stille hen af sig selv! Men en ung Piges særegne Stilling til Yderverdenen vil i det sjeldneste Tilfælde tilstede et sådant Selvprøvelsens stille Verk. Hun vil ikke få Tid dertil, ikke Ro. Er først den svageste Spire til en Mulighed tilstede, vil Verden have tusinde Besværgelsesmidler i Beredskab, og da må hun tage sig iagt, Luften er svanger med dem. Fra alle Kanter vil der klinge hemmelighedsfulde Ord, hvoraf hvert enkelt er uskadeligt, men som tilsammen danner den hele Trylleformel. Hun vil¹³⁵ høre dem i sin Moders Suk, i sin Faders Taushed, i sine ^[288]Søskendes uskyldige Tale . . . Og så Veninder og Rygter og Folkesnak!

Vi har talt om de Tilskyndelser, Sofie havde været Gjenstand for fra sine Nærmeste. Også en anden Skikkelse skred hende manende forbi, en os bekjendt Skikkelse, den ulykkelige Lorenz Brandts.

[II, 19]

[289] Man havde hverken hørt eller seet Noget til Brandt på Gården hele Høsten. To Potteblomster, en Geranium og en Myrt, der straks visnede, var til forskellige Tider på en hemmelighedsfuld Måde sat ind i Sofies Værelse; hun vilde ikke spørge, men det anede hende, at det var en Hilsen fra ham.

En trist Februarmorgen var hun beskjeftiget i sit Værelse, da hørte hun de labbende Trin af en Hund i Forværelset. Krøsus sprang logrende mod hende, og inden den forskrækkede Pige kunde komme til at lukke Døren, stod allerede Lorenz Brandt på Terskelen.

[290] Det var ham og det var ikke ham. Hans Dragt, hans Holdning var anderledes, end man var vant til at se, og denne Forvandling strakte sig ligetil hans hele Figur, der syntes mindre og tyndere end sædvanlig. Han havde fået en anden, afdanket Kjole på, der, omhyggelig børstet, dog ikke syntes at kræve nogen Opmærksomhed for sin egen Skyld, men kun at være til for at skjule så meget som muligt en dito broget Fløielsvest, dertil nye Støvler, der knirkede stærkt, og en ganske ren Skjortekrave. Der var over det Hele udbredt en vis kummerlig Pyntelighed, som kræver et dybere Studium, et større Forbrug af Tid og Kunst, end det rigeste Toilette.

Sofie veg uvilkårlig tilbage, men et Blik på Lorenz overbeviste hende om, at han ikke var kommet for at volde hende Frygt, men måske netop for at beseire enhver Rest af denne Følelse hos hende.

Han havde beskeden nedladt sig på en Stol ved Døren. Medens han sad der med Albuen støttet på Knæet og sit Hoved hvilende i Hånden, blev Forandringen også i hans Ansigtstræk iøjnefaldende.

Det unaturligt Oppustede var forsvundet, men havde efterladt Trækkene hule og skarpe. [291] Således synker Strømmen, der længe har været opsvulmet, ofte for lavt, så at den usynlige Harmoni mellem den og dens Bredder forstyrres. Blyfarven var veget for en mat terra cotta-Gulhed, der end mere fremhævede det oprindelig Rene, næsten Klassiske i hans Træk. En Uhildet, der i Ro havde kunnet betragte ham, medens han sad således med Blikket ligesom fasttryllet, vilde have sagt, at her var en herlig menneskelig Form gået tilgrunde, som selv i sin Ruin var mærkelig at skue.

Vi vil ikke Ord for Ord gjengive den pinlige Samtale eller rettere Monolog, der nu fandt Sted. Læser! har Du nogensinde drømt, at Du skulde holde en Tale, hvorpå dit og Verdens Vel beroede, for et spendt Publikum, og at Du pludselig ikke huskede et eneste Ord? En sådan Fornemmelse måtte Lorenz have, da han begyndte sin første, stammende Indledning. Han talte om sin Forbedring, om sin *virkelige* Forbedring, om de Ofre, han havde bragt den, han talte om nogle Forhåbninger, han nærede, om at komme ind i en agtet Stilling. Men han troede måske ikke på det selv, han vrøvlede frem og tilbage, han stammede, som om det var noget Ondt, han vilde bekjende. Hans Humor, hans Svada, hans tillidsfulde Uforskommethed [292] havde forladt ham, og medens han roste sig af den Selvovertindelse, der havde fordrevet disse Dæmoner, havde han måske i samme Øieblik givet sit Liv, om En af dem var kommet ham til Hjælp. Hans Sjels Strømme var også sunkne under den Vandstand, hvor de ophører at være Strømme,

og hvor de neppe kan dække de Dødens og Ødelæggelsens Spor, der dølges på Bunden.

Sofie havde Intet sagt endnu. Hun havde selv, siden hun så ham sist, erfaret såmeget Smerteligt, hun havde hørt Ord, der var gået som Dolkestik gennem hendes Hjerte, hun havde lært, hvor let ethvert Ord kan blive sårende. Hun stod ubevægelig med Hånden støttet til Bordet, det stille, tankefulde Blik stivt heftet på ham. Hvorhen svævede hendes Tanke idetsamme? . . . Langt, langt fra ham. Hun tænkte på den syge Ada. Hun hørte måske ikke det Halve af hvad han sagde, og et Øieblik var det, som om hun atter så det lidende Barns Øie bønlig rettet mod sig.

Modigere ved at Sofie hverken viste Skræk eller Afsky, – han troede måske endog at høre et Svar gennem den milde, sørgmodige Mine – gjenvandt Lorenz efterhånden Sikkerhed og Ro i sine Forklaringer. Han fortalte hende, hvorledes [293] han, siden den Forandring, der var foregået med ham – en Forandring, der skrev sig ligefra den Dag, da han havde voldt hende såmeget Skræk – havde følt sig mere forladt og forskudt, end nogensinde før. De Seire, han havde vundet over sig selv, forekom ham så uhyre, så overmenneskelige, at Alt, hvad der var til, måtte forundres over dem. Når han gik gennem en Skov, syntes han, at Fuglene kvidrede derom . . . Hans Hund havde vist ham dobbelt Ydmyghed, dobbelt Hengivenhed siden. Kun Menneskene, de kloge Mennesker, vilde ikke tro det, kun de havde mødt ham med Kulde og hånlig Tvivl. Hans Moders Bebrejdelser traf ham nu værgeløs. Og denne Trang til et eneste opmuntrende Menneskeblik var i den sidste Tid blevet fortærende; han var kommet til det Punkt, hvor han syntes, at ét hårdt Ord til vilde støde ham redningsløst tilbage i Svælget. Og da var han kommet til hende, som måtte afsky ham mest, modløs, sønderknust . . . Og hun havde ikke sagt det hårde Ord, men ladet sit milde Blik hvile på ham.

Nu føler jeg mig dog styrket og modig og *rig*, endte han, skjønt jeg blot eier fire Skilling i min Lomme, og de er bestemt til en [294] Kugle for stakkels Krøsus, der bliver gammel og begynder at få onde Dage hos mig.

Krøsus hævede Hovedet fra Poterne og så logrende på sin Herre, som om den forstod, hvad han sagde, og påskjønnede dette Bevis på hans Ømhed.

Ja Gutten, ja stakkels Gutten, Du skal have dem! . . . Og nu vil jeg sige Dig Farvel, Sofie, sagde Lorenz og nærmede sig. Jeg vil ikke misbruge din Godhed. Jeg har seet Dig, Du har tålmodig hørt på mig, mere fordrer jeg ikke for denne Gang. Gud velsigne Dig derfor. Lev vel!

Han var allerede ved Døren, men stansede forlegen. Se, Sofie, sagde han og trak usikkert en Pakke frem under Kjolen, der under sin omhyggelige Indhylling – et gult Bomuldslommetørklæde, dernæst et gråt Papir og endelig et Stykke fint Silkepapir – viste sig at være et lidet poleret Træskrin, af det Slags, som man på Markederne køber for en Bagatel . . . Tag det ikke ilde op, Sofie, sagde han, men jeg vilde så gjerne give Dig dette til Erindring . . . For det varer længe, meget længe, inden Du ser mig igjen . . . Ikke før det er skeet, som jeg har sagt Dig. Lad det stå på dit Bord *heroppe*, men ikke *nede* . . . Når Du ser det, så [295] husk på mig og send en Bøn op for mig . . . Se her er Saks og Fingerbøl og dette lille Speil, hvori jeg har indbildt mig at se dit Billede, ligesom nu –

En skarp Røst afbrød dem her. Fru Ramm stod i Døren, de mørke Bryn truende optrukne, og med en livligere Teglstenskolorit end sedvanligt. Sofie forstod straks af den Mine, som hendes Moder søgte at give

Udtrykket af ligegyldig Forundring, at hun havde været i Forværelset og hørt Alt.

Hvad i al Verden! Er det Dem, Brandt? Jeg kunde ikke begribe, hvad det var for knirkende Støvler heroppe! Er De endnu så ukjendt i Huset, at De kan tage sådan feil af Dørene? Det er din egen Skyld, Sofie, som lader dem stå åbne. Vil De have Frokost, Brandt, så står den nu nede. Men jeg vil sige Dem i Forveien, at der drikkes *Kaffe* og *intet Andet*.

Nei Tak, Frue, stammede Lorenz bleg som Døden.

Som De vil. Vi nøder aldrig Nogen.

Hun slog Døren op og jog efter Hunden: ud med Dig . . . Lorenz . . . hvad siger jeg! . . . Karo, Krøsus, ud med Dig.

Gjennem den åbne Dør sneg Hunden og dens Herre sig.

[296] Bi lidt. Er det ikke deres Skrin? I deres Sted, Brandt, vilde jeg forsøge at finde Eiermanden til det igjen. Jeg vilde avertere. Dog, for mig må De gjøre, hvad De vil, jeg forsøker ikke efter, hvor De har fået det.

O, Mor! råbte Sofie oprørt.

Da hun var alene, kastede hun et Blik omkring sig, et af de Blik, hvormed man søger et Redningsmiddel, Noget, hvormed man kan stanse en Forblødning. Da river man det Bedste, det Kostbareste itu, som man netop har ved Hånden. Ja, her stod hun ligeoverfor en af disse Vunder, for hvilke den Enkelte ingen Lægedom kan bringe, ikke engang Lindring. I Sofies Alder er man endnu så uvant med at se dem, endnu har Vanen ikke sløvet Indtrykket, man synes, at man for at dulme denne Lidelse måtte give en Del af sig selv, og man har intet Andet end Almisse, og bestandig Almisse! Man vil så gjerne lægge en Velsignelse, et Gud styrke dig! på dette elendige Hoved, der forsøger på at reise sig, men det bliver kun en Fornærmelse; man vil yde en Opreisning, men man kommer med én Ydmygelse til. Den unge Pige følte dette såmeget smerteligere, siden hun selv var blevet et Redskab i denne Ulykkeliges Liv, [297] der, da det ikke mægtede at drage ham op, måske kunde støde ham endnu dybere ned.

Forstyrret lukkede hun alle sine Skuffer op og i, to Gange havde hun allerede taget alle de Penge, hun eiede, i Hånden, og med Væmmelse kastet dem igjen. Alligevel tog hun disse Penge, og hun tømte Amalies Beholdning og allerede var hun på Trappen . . . Nei! De brændte hende i Hånden, han skulde idetmindste ikke se dem. Atter ilede hun ind igjen, slog en Konvolut om dem, forseglede den og for afsted.

Veiret var mildt og stille, det tøde lidt og det dryppede fra Tagene, på hvilke der endnu var Spor af et flygtigt Snelag. Enkelte store Sneflokke flagrede i den stille Luft og syntes gjækkende at nyde sin Tilværelse, inden de forgik på den våde, smudsige Jord. Man hørte de dumpe Slag af Pleielen, når den faldt på de fulde Kornneg. Det var rigtig et Veir for Spurvvene, som i store Flokke fløi omkring i Gården og kviddrede og levede flot.

Sofie havde nået Alleen. Hun kunde se en Skikkelse, som hun antog for Lorenz, bevæge sig langt henne, men pludselig forsvandt den, og hun frygtede for, at han havde fået et for [298] stort Forspring. Hun bevingede sine Skridt, da hørte hun sit Navn nævne med Glædens Overraskelse.

På Randen af Grøften sad Lorenz beskjeftiget med at skjære nogle Stykker Brød med en Foldekniv til sin Hund. Da han så Sofie, kastede han det Hele til Hunden.

Den unge Pige var åndeløs af Sindsbevægelse og den hurtige Gang, og Lorenz, der ikke havde regnet på den Lykke at se hende endnu engang, stirrede målløs på hende.

Jeg kommer, sagde hun endelig, jeg vilde kun . . . Lorenz, hvorfor gik *Du* så hastigt! . . . Jeg skal give *Dig* dette fra Far.

En Rødme for over hans Kind. Hun havde aldrig før tiltalt ham med det søsterlige *Du* fra fordums Dage. Af sit overstrømmende Hjerte gav hun ham *det*, da hun intet Andet havde. Han lyttede henrykt.

Jeg skal give *Dig* dette fra Far, gjentog hun. Det var Noget for en Tjeneste, *Du* har gjort ham.

[299] Ja vist, en Tjeneste, sagde Lorenz smilende, jeg har i seks Måneder ikke besøgt ham. En stor Tjeneste det.

Hvem siger det! *Du* ved selv, hvad det er. *Du* har jo havt noget Skriveri for ham.

Ja vist, ja vist, noget Skriveri . . Et ikke ubetydeligt Skriveri, sagde Lorenz med et Anstrøg af sit gamle Lune, og blinkede med Øiet.

Han læste Udskriften på Brevet, så smilende på Sofie og atter igjen på Brevet.

Sofie, hvis jeg nu var fuld – bliv ikke bange! Jeg siger bare, *hvis* jeg var det . . . Det er dog bedre at tale om det, end at være det, det er altid et Skridt, ikke sandt, et Skridt fremad? . . . Hvis jeg nu var fuld, vilde jeg holde *Dig* en dundrende Tale om Stolthed og Menneskeværd, jeg vilde ende med at kaste disse Penge foragtelig for dine Fødder . . førend jeg stak dem i Lommen . . . Og selv nu bobler der Noget op fra Dybet af min Sjel, som protesterer mod disse Penge. Men det er Bobler, Sofie! De kommer ikke langt nok op, og jeg kan ikke finde de gamle Ord for dem. Hvad jeg derimod husker grant, er, at disse Støvler ikke er betalte og at jeg i to Dage ikke har spist til Middag. Tak for disse Penge . . . De kommer beleiligt.

Tårerne strømmede ned ad Sofies Kinder. O, Lorenz, gør mig ikke skamfuld, tal ikke om dem. Væk med dem! . . . Lorenz, gå til din Mor, sig hende alt det Gode og Håbefulde, *Du* [300] har sagt mig, og hun vil tro *Dig*, hun *skal* tro *Dig*. Eller kan *Du* ikke det engang, så sig *Dig* det selv, i din inderste, dybeste Sjel sig *Dig* det. Én vil høre det, som vil give *Dig* Mere, end Menneskene kan give *Dig*. Ak, Lorenz, Menneskene kan ikke give hverandre Noget, nei Intet, Intet, de kan blot såre og gjøre hverandre Ondt.

Har *Du* alt opdaget det, Sofie, sagde Lorenz, og så nu forskende på dette før så friske Ansigt, hvorpå Sorgen allerede havde sat sit første, usynlige Mærke. Det er for tidligt at gjøre sådanne Erfaringer. Hvad har *Du* oplevet?

Meget, meget, Farvel.

Farvel, sagde han sørgmodig og holdt hendes Hånd fast. Farvel, Barmhjertighedens Engel . . . *Du* Stråle på Fængselsvæggen, Farvel!

Hun var alt nogle Skridt borte, da vendte hun endnu engang om.

Lorenz, sagde hun med et Smil, Du vilde jo give mig det lille Skrin? Skal jeg ikke have det?

O Gud . . . Sofie! Hvordan skal jeg lønne Dig! Du skal aldrig se mig mere, *aldrig*.

Derfor råder Gud, vær sterk og håb på ^[301] ham. Hun tog Skrinet under Shawlet og gik langsomt hjemad.

Atter førte Tanken hende til Adas Hjem. Hun følte Noget af den Husvælelse, den forunderlige Fred, der var dalet over hende under Angstens Omsorg for det syge Barn, og hun tabte sig i en Række af Muligheder og Billeder.

Lorenz stirrede efter hende, så længe endnu en Flig af hende var synlig.

[II, 20]

[302] Rygter og Folkesak! Af alle Skrækkedilleder i en Kvindes Liv det mest Chimæriske, af alle Chimærer den skrækkeligste! Intet har en større Magt til at kue hende og bøie hende til Lydighed. Intet griber mere dæmonisk ind i hendes Liv end disse herre- og ansvarsløse Angreb, som vi er vant til at betegne ved hine Navne. Alt det Øvrige har kun bearbejdet Grunden, disse vil drive den bitre Vækst frem. Det behøver ikke at være noget Slemme eller Ærerørigt, det der siges, nei – takket være denne vort Samfunds dybe Billighedsfølelse, der opstillede Kvindelighedens skjære Krystal midt i sin egen Urenhed, med den Fordring til Krystallet altid at være [303] *krystalrent*, – der behøves intet Stænk, blot et Åndepust til at fordunkle det. Der behøves blot, at *der tales*. Det er ubeskriveligt, hvilken mystisk Rædsel dette elendige Tohuwabohu kan øve på et ungt Gemyt.

En ung Pige har en Hjertesorg. Hendes Sind har lig en Mimose lukket sig over den, måske så længe, så længe indtil det fine, strålende Insekt, Kjerligheden, er død. Da folder hun det stille, smertefuldt ud igjen mod Verden, mod Lyset. Hun tror naivt, at Ingen har mærket det, hun tror det i Bevidstheden af sin Smertes Adel og Uantastelighed. Hun har Intet bortgivet, hun eier sin Hemmelighed. Stakkels Mimose! Din Hemmelighed eier Alle, Du kan læse den i alles Blikke. Fra alle Kanter vil Du høre den fortolket, besmykket, fordreiet, besudlet; her en Gjenstand for Medlidenhed, der for Spot. Er den meget interessant, vil den måske falbydes i Bogladerne. En Rædsel griber hende da; hun vil flygte tilbage i sit eget Indre. Men Helligdommen er jo skjændet, Klenodiet borte, og hun kaster sig da i Armene på en eller anden Ulykke, der aldrig mangler at være ved Hånden.

Vor stakkels Sofie var ligesålidt hævet over dette som enhver Anden. Hendes Moder havde seet hende blegne ved den sagteste Hentydning [304] til hendes Forhold til Georg. Fra denne Side var det værdt at vove et Angreb, og hendes Moder besluttede at vove et Angreb fra denne Side.

En Dag kom hun hjem fra en Visit hos den omtalte Fru Breien. Med den moderlige Indignations Iver fortalte hun sine Døtre en Scene, der var forefaldt mellem hende og den nævnte Dame. Fru Breien havde med hykkelsk Deltagelse spurgt til Sofies Befindende, og endelig efter tilbørlige Omsvøb ytret den Formening, at dennes lidende Udseende havde sin Grund i en forsmået Kjerlighed til den bortreiste Huslærer. Det var såmen ikke hendes Formening alene, men Alles, havde hun lagt til, da hun så Fru Ramms pikerede Mine. En Pige, som havde tjent hos Amtmandens og siden var kommet til Andre, havde fortalt, at hun med egne Øine havde seet Frøkenen i høieste Bevægelse række ham et Brev, som han ikke vilde modtage, at det var faldt på Gulvet og at Pigen havde rakt ham det, så måtte han tage det. Man vil erindre hin Scene, hvor Sofie tilbageviste hans Brev. Postbudet havde flere Gange bragt Breve fra Sofie på Posthuset, og hun havde skyndt sig så med at komme hjem fra [305] Besøget hos sin Søster, bare for at træffe Kold, men hun var dog kommet for sent, Fuglen var alt fløien.

O, råbte hendes Moder, der ikke syntes at ville lade sig berolige, skal vi endnu have Fortræd af det Menneske! Det er ikke nok, Sofie, at han har holdt Dig for Nar, nu skal ovenikjøbet Bygdens Sladderhanke

få fat på Historien og tærskelanghalm på den et År eller to. Bedst var det, om Du kunde være borte en Stund, indtil man fik snakket ud . . . Ja sandelig – så hårdt som det vilde være for mig at give Slip på Dig, nu da også Amalie reiser – det var dog det Bedste for Dig. Var det ikke en Umulighed, vilde jeg foreslå Dig at drage med hende og blive der nogen Tid.

Det er ingen Umulighed, mumlede Sofie, hvid i Ansigtet som et Klæde.

Jo, min Pige, med *din* Delikatesse vilde jeg dog betænke mig derpå . . . Ja, jeg ved ikke . . . efter *min* Følelse vilde jeg det ikke.

Som hans Hustru *kan* og *vil* jeg det, sagde Sofie koldt og rolig, men med lydelig Stemme.

Med et Glædesskrik styrtede Amalie hende om Halsen.

Om Aftenen skrev Sofie et Brev til Provsten, [306] og fjorten Dage efter var Svaret indløbet i den bedste Form.

Først da blev Sofies Fader draget ind i Hemmeligheden.

Den Gamle vilde ikke tro det. Det kom ham altfor uventet.

Hvorledes, Sofie! Provsten! Sofie, siger du? . . . Mariane, lagde han næsten forskrækket til, vi har dog vel ingen Skyld? . . .

Vi nogen Skyld? . . . Hvad falder Dig ind? Ikke med en Stavelse er Sofie blevet påvirket, ikke med en Stavelse. Jeg falder jo selv som ned fra Skyerne, da Barnet fortæller mig det.

Sofie! Provsten! Min lille Sofie! . . . Nei, vil man se! . . . Min stakkels Pige! . . . Det er jo en stor Lykke! sagde han og stirrede hen for sig.

[II, 21]

[307] Med næsten en Moders Omhyggelighed havde Müller våget ved Kolds Sygeleie. Stum, afmægtig, forbløffet stod nu den kolde Forstand ligeoverfor den utilslørede Lidenskab. Müller havde vænnet sig til at betragte denne som en Sygdom, der krævede en egen Behandling, ligesom Tyfus og Nervefeber, og som ikke mere var farlig, når den havde overstået sin Krisis, *Nærheden*. Den fremmedartede Vending, Kolds Sygdom tog, bragte ham lidt ud af Fatning. Halv forbauset, halv nysgjerrig sad han ved hans Seng og lyttede til disse Udbrud, der mer eller mindre forvirrede altid dreiede sig om ét Navn, altid henvendtes til én Person, som [308] han vekselvis bønfuldt og beskyldte. Det var både ynkeligt og hjerteskjærende tillige at høre den Syge, der så dyrekjøbt havde vogtet sin Hemmelighed fra at blive Müllers Bytte, uafladeligt at opramse Gangen i den ulykkelige Historie, og dette med en Gjentagelsens Omstændelighed, en Lidelsens Inderlighed, som når man skrifter for en øm Moder. Var han derimod ved sin Bevidsthed, viste han Müller en Kulde, en Mistro, der ofte var fuld af Bitterhed, men her må man lade denne, at han virkelig fortjente den Ros, som kun en utrættelig, altid overbærende Moder kan yde. Med en Stoikers Tålmodighed bar han den Syges Luner. Müller forstod måske ikke et Ord af den hele Sammenhæng, men det Hele havde vakt en uhyggelig Følelse hos ham, og han spurgte sig selv, om han dog virkelig havde nogen Skyld i sin Vens Lidelse.

Maisolen skinnede kraftigere ind i Sygeværelset. Kold kunde sidde oppe. Der kom Venner og besøgte ham. Der blev passiareret og spillet Kort. Som alle Rekonvalescenter var Kold livlig og tog Del i al Underholdning. Men Müller var nu blevet mistroisk. Denne Livlighed huede ham ikke, og af en vis fordybet Henstirren midt i en sådan oprømt Stemning [309] forstod han, at en eller anden fik Tanke beskjeftigede ham. Nogen Reise eller et andet voldsomt Skridt kunde det neppe være; Dagen, den ominøse Dag, da Sofie skulde forenes med Rein, var dertil rykket for nær. Kunde han blot lykkelig og vel bringe Patienten ud over denne, så var han reddet. Kold havde måske ikke så nøie lagt Mærke til Datoen, første Juni, og den havde siden slet ikke været omtalt imellem dem.

En ung, åndrig Svenske, som de Begge kjendte, gjestede dengang Kristiania. Müller vilde bede ham samt nogle andre Venner sammen den Dag, og feire Kolds første Tilladelse til at være ude, med et Aftenlag i det Grønne. En halv Tønde Østers og en Kasse fine Vine, som var bleven sendt Müller fra en taknemlig Helbredet i en af Byerne på Vestlandet, kom netop som bestilt til Festen.

Det var den næstsidste Dag i Mai. Såre tilfreds med den sindrige Plan, han havde lagt, skiltes Müller fra Kold om Morgenen. Aftenen tilbragte han med at søge et Sted til Festen og træffe nogle Anstalter: Først henimod Middag Dagen efter kunde han opsøge Kold igjen.

Neppe kommet ind i Huset mødte Vertinden [310] ham med et uroligt Ansigt. Ak, er det Dem, Doktor! og han er ikke med *Dem* heller?

Hvem mener De?

Ei, naturligvis Kandidaten. Ligesom De var gået fra ham igår, gik han ud og har siden ikke været hjemme. Var det ikke sådant et stille, ordentligt Menneske, skulde man tro, han havde gjort en Ulykke på sig! Jeg har sandt for Gud ikke lukket et Øie den hele Nat.

Müller hørte ikke mere. Han var allerede ovenpå. I Kolds Værelse var alt forladt i Skynding. På Bordet lå en Seddel.

Ikke vred, kjere Müller, ikke vred – De havde dog ikke kunnet holde på mig. En Strid med Dem vilde blot røvet mig de få Kræfter, jeg så vel trænger til. Når jeg ser Dem igjen, er jeg roligere. Tro mig, jeg er ikke utaknemmelig.

G.

Bed min Vertinde at lukke alle Vinduer op og lade dem stå åbne til jeg kommer tilbage.

Afsted efter ham! var Müllers første Tanke. Den rasende! sagde han, besindende sig, han er allerede deroppe.

Reisen op til Amtmandens Gård medtog i Regelen to Dage. Ved at reise hele Dagen og den følgende Nat med bestilt Skyds lykkedes det Kold allerede ved Daggry at nå den sidste ^[311] Station, hvorfra der nu kun var en kort Spadsertur hen til Gården. Han undte sig her kun en kort Frist for at bringe sit forstyrrede Udvortes lidt i Orden, og begav sig derpå tilfods det sidste Stykke af Veien.

Klokken var omtrent syv, da han nåede Indkjørselen til Alleen. Han gik først nogle Skridt ned ad den, sprang så over Gjerdet og fulgte en liden Marksti, der ad en Omvei ubemærket førte ind i Haven. Fra det tætte Buskads kunde han iagttage Huset og Enhver, der forlod det.

Det var ret en deilig Forårmorgen, så klar og varm! Naturen udfoldede al sin første, vårfriske Pragt. Hvert Træ, hver Busk syntes stolt af at vise det unge, skinnende Løv, som endnu ikke Solbrand havde mørknet, eller et eneste Støvnug berørt. Haven var netop pudset og færdig. Om alle Bede slyngede Pintselilierne og Auriklerne sine Kranse. I de nyragede Gange viste sig endnu ikke et menneskeligt Spor, men Æbletræet og Hæggen havde festlig strøet sine Blade ned på dem. Kold ænsede dog ikke Noget af dette. Hans Blik var ufravendt rettet mod Huset. Der indenfor var der allerede Liv og Travlhed. Man hørte Lyd af Kjøkkenredskaber og mange surrende Stemmer ^[312] gennem dette trængte Fru Ramms Diskantrøst kort og diktatorisk som en Generals gennem Slaglarmen. Fra det åbne Vindu blandede Kanarifuglen sin skingrende Røst med Bogfinkernes udenfor . . . En Pige pudsede Vinduerne i Havedøren, de blinkede i Morgensolen. Men Sofies Vindu ovenpå stod åbent, et hvidt Gardin viftede ud og ind som en Hilsen – eller som en Afsked. Hun er allerede nede, sagde han. Det var det, han vilde vide. Nu forlod han sin Post og søgte gennem de ensomste Gange i Haven hen til den velbekjendte Grind, der førte ud til Marken, og tog Veien ned ad Møllen.

Duggen perlede endnu på Græsset langs Stien, denne Sti, hvor han så ofte havde forfulgt Sofies Spor. Først her sagtnede han sin Gang og lod Blikket streife omkring. Hver Busk hilsende ham som en gammel Ven, han kjendte hver særskilt liden Blomsterfamilie igjen. En sådan stenet Engbund udvikler også fortrinsvis en broget Flora, som man forgjeves søger i den federe Græsmark. Marienøglen var der allerede og den rosenrøde Skovpyrd; Gjøgesyren stod i fuld Flor . . Over de brune Mostuer bredte de sidste Anemoner rødlig Tepper. Konvalen knoppede bag de brede Blade, men havde ikke udfoldet en eneste af

sine skjere Klokker endnu; [313] måske vægrede den sig ved at bringe Festen noget Offer. Overalt flagrede og rørte det sig, overalt en Summen, en Hvisken, en Knitren af tusinde små usynlige Liv. Den stakkels Kold, lige sluppet ud af sit Vinterfængsel, havde ikke tænkt på Våren, han var ikke belavet på dette nye, mægtige Indtryk. En sagte, vemodig Musik tonede hen over Engen, det var den fjollede Ole, der sad på en Tue og blæste på en Siljefløite; i de døsig, blå Øine rørte sig ikke Tegn til Forundring eller Gjenkendelse, idet Kold gik forbi . . . Uforstyrret klang Fløiten. Den blide, drømmende, vårlige Lyd greb ham med nye Erindringer og vakte den hele Sammenligning mellem før og nu. Hvor freidigt havde han ikke før på denne Sti hilst Våren! Og endnu siste Gang – det var netop i de Dage, Sofie ventedes hjem – med hvilken Længsel og svulmende Forventning! . . . Nu sneg han sig som en Fremmed hen ad den, syg, miskjendt, krænket, martret af Angst og Uvished, – Alt overvældede ham. Den søde, berusende Duft af Marken rystede hans Nerver og vakte en usigelig smertelig Fornemmelse. Han kastede sig ned på Jorden og brød ud i en Tårestrøm. Et Øieblik følte han et Raseri mod sig selv over dette ufrivillige Udbrud, og han så sig truende [314] omkring, om en eller anden Småfugl havde mærket det.

Disse Tårer styrkede ham. De efterlod en Følelse af Vrede, Vrede mod hende, mod ham selv Blot Tanken på, hvad han havde lidt, og at Synet af hende måske vilde smelte ham, kunde gjøre ham rasende. Nei, nei, ingen Blødhed, ingen Svaghed skulde forstyrre ham dette Møde, dette dyrekjøbte Møde, hvoraf Liv og Død syntes at afhænge.

Fra Møllen sendte han hende en Seddel med en Forbigående, derefter vilde han oppebie hende i Grotten.

Med hurtige Skridt ilede han op ad den bekjendte Hulvei. Om den nu kom sikkert i hendes Hænder . . . Hvorledes hun vilde optage det . . . Om hun vilde komme – *straks* – *villieløs*, som man lyder en Døendes Forlangende, Alt dette beskjeftigede ham så, at han Intet sansede, førend han var ved Indgangen til Grotten. Han stod ligeoverfor Sofie.

Hun sad på den brede Stenbænk i Klippen. Det hvide Shawl, hun havde svøbt om sig, smeltede i Belysningen ovenfra således sammen med hendes hvide Hals og blege Ansigt, at den hele Fremtoning antog noget Busteagtigt. Et Øieblik troede Kold for Alvor, at hans Indbildningskraft [315] foregjøglede ham denne Skikkelse, der idelig sysselsatte hans Tanker. Men Skikkelsen gjorde en Bevægelse, den reiste sig halvt og sank derpå tilbage igjen med Blikket stivt heftet på ham. En Stund stirrede de på hinanden.

De kjender mig nok ikke, Frøken Ramm? sagde Kold endelig med usikker Røst, som om han frygtede for at se Synet svinde.

Jeg kjendte Dem straks . . . skjønt! . . . Et forundret Blik på hans forandrede Udseende fuldendte hendes Tanke. Har De allerede truffet Far? Skal vi opsøge ham? Hun vilde atter reise sig.

Det er ikke for at søge Deres Far, at jeg er kommet. Jeg er kommet for at søge en Samtale med Dem. Nu, da vi står Ansigt til Ansigt, turde det måske lykkes mig engang . . .

Jeg har aldrig vidst, at dette Ønske var Dem så vigtigt. For første Gang erfarer jeg det nu.

Det er sandt, De har ikke læst mine Breve. De har negtet mig al Adgang. Selv en Forbryder har dog Ret

til at tale sin Sag.

Fordi jeg var overbevist om, at De, Hr. Kold, Intet, – nei *Intet* havde at sige mig, som jeg burde høre på.

Ikke, Frøken Sofie, virkelig ikke? Tror ^[316] De da, at jeg ligefra Sygesengen vilde være stormet herop, at jeg vilde udsætte mig for den Tort at blive seet her på en Dag som denne . . . at jeg godvillig vilde tjene som Dekoration ved Deres Bryllupsfest? . . . Og tror De endelig, at jeg vilde have trodset det Værste af Alt, at falde Dem besværlig, når det, jeg havde at sige, ikke netop var Noget, De *burde* høre? Og vil De da nu høre mig? . . . Er det Dem beleiligt?

Al Farve var vejet fra Sofies Kinder. Hun reiste sig og sank atter tilbage. Et Blik, bønfoldende og vegtigere end Ord, traf ham.

Jeg vil ikke forskrække Dem. Lad os tale roligt . . . De ser, hvor rolig jeg er . . . Sofie, vær oprigtig . . . Der er Noget imellem os, et Punkt, et dunkelt Punkt, som jeg ikke kan tyde . . . Forklar mig det! . . . Hvorfor har De mishandlet mig så?

Har *jeg* mishandlet *Dem*? sagde Sofie og så på ham med et Smil, som fortalte om, hvad hun havde lidt.

Husker De den Dag, da De, ligesom drevet af en himmelsk Indskydelse, betroede mig Deres Livs dyrebareste Hemmelighed? . . . De kastede Dem om min Hals og sagde, at De elskede mig.

^[317] Skal jeg erindres derom, udrød Sofie og skjulte Ansigtet i begge Hænder.

Rødm ikke derover. I hin Time var De sand og naturlig, Noget, Deres Kjøen aldrig vover at være. Ved De, hvorledes jeg optog det? Jeg var beruset af min Lykke, jeg kunde neppe tro den. Da jeg så Dem igjen, var De kold og afmålt. Jeg troede endnu, at det var den Tvang, Omgivelserne pålagde Dem, og jeg ventede tålmodig . . . nei ikke tålmodig, men jeg ventede dog. Et sådant tvangfrit Øieblik kom ikke, og det var Dem, der skyede det. De var og blev utilgjængelig og vidste med en mageløs Behændighed at undvige al Anledning til Forklaring. Sig selv, om jeg har forsømt Noget, hvormed jeg kunde røre Dem! Tror De ikke, at jeg har *lidt*! Der er Intet, der kan martre en Mand mere, end det *Uforståelige*, det, han ikke kan angribe, og mod hvilket han idelig støder sit Hoved som mod en usynlig Mur. Jeg vilde takket Dem, havde De i rene, tørre Ord sagt mig, hvorfor De behandlede mig så. Sig mig det nu. Sig mig det Hårdeste, at det Hele var en Feiltagelse, at De i hin Stund udtalte Ord, som De måske selv ikke sansede i den Skræk, De var . . . Ikke sandt, således forholder det sig?

^[318] Nei, sagde Sofie, der med sælsomme Blikke havde lyttet til hans Ord, det forholder sig ikke så. Jeg sagde sandt, og jeg vidste fuldkommen, hvad jeg sagde. ⁿ³⁶

De vidste det? denne Lykke, som jeg følte, den delte De også?

Ja, også jeg var lykkelig.

Han grundede lidt.

Har Nogen bagtalt mig for Dem?

Sofie rystede på Hovedet.

O, var det ikke Andet! Ingen kunde bedre end jeg selv have sagt Dem Sligt. Ja, jeg har været svag, jeg har begået Vildfarelser, jeg har som de fleste Mennesker Angerpletter i min Sjel, som jeg ønskede, jeg kunde udslutte! Men De må dog tro, at jeg afskyr Alt, hvad der er lavt og urent. Jeg har intet Menneskes Ulykke på min Samvittighed. Forlang det, og jeg skal brede hver Fold i mit Liv ud for Dem.

Jeg har tænkt på *Dem*, men jeg har aldrig tænkt på Deres *Dyder* eller *Feil*, sagde Sofie med en ringeagtende Betoning. Hvad De end kunde have havt at betro mig, skulde jeg aldrig – såmeget ved jeg – have forlangt at vide

Ikke sandt, Kjerligheden ved Alt, den fordrager ^[319]Alt, den tilgiver Alt? sagde Kold bittert. Og denne Følelse, der var så ophøiet, så ubetinget, den levede en hél Dag tilende, og så slukkede den som et andet Natlys, som man sover fra, og som man om Morgenen ikke husker mere på . . ?

Fordi den måtte slukkes, De slukkede den jo selv. Ikke jeg, ikke nogen Anden bærer Skylden De selv fremkaldte en Tilståelse for siden grusomt at spotte og forhåne den!

Jeg? hvordan?

Nu vil jeg sige Dem Alt. Den Aften just kom en af deres Venner for at besøge Dem.

Doktor Müller! hm ja . . . Det var netop den Aften. Han kom ubeleiligt nok.

Til ham betroede De Alt, hvad der foregik i Deres Sjel, som jeg var for enfoldig til at gennemskue. Jeg hørte denne Samtale, først ufrivillig, siden fordi jeg måtte og vilde høre den tilende. Til denne Fremmede, som jeg vidste var Deres fortroligste Ven, røbede De omtrent, hvad der var foregået mellem os. De fornegtede Deres egen Følelse og gav min spottende til Pris . . .

Åndeløs havde Kold lyttet. En ubeskrivelig Blanding af Forbauselse, granskende Uro, Uvished og Håb bevægede sig i hans Træk. ^[320]Sofie, sagde han efter et Øiebliks Taushed, er denne Samtale, som De har hørt, det Eneste, der har skilt os ad?

Ja, det Eneste.

Er det vist? . . . Sværg mig til, er der intet Andet end dette, som har vendt Deres Hjerter fra mig?

Intet Andet! Intet Andet! gjentog Sofie smertelig for sig selv. Nu vel, nei, der er intet *Andet* . . .

O, Gud ske Lov, udbrød Kold jublende. Så kan Alt endnu blive godt! Hvad har jeg sagt? . . . Jeg ved det ikke mere! . . . Har jeg fornegtet Dem? . . . Det er nok muligt. I den Time havde jeg kunnet begå et Mord, før jeg havde forrådet Nogen vor Hemmelighed . . . Og til *ham*, min *Ven* siger De? Han var den Sidste på Jorden, jeg vilde betroet den til. O, De ved ikke, hvad man kan falde på at sige i en sådan Time! . . . Der gives Mennesker, i hvis Nærværelse man føler en Trang til at vrænge Alting, til at rive ned på, hvad der er os dyrebarest . . . Men det forstår De ikke. O, Alt skal blive godt, men vi må have Mod! Der er ikke et Minut at spille.

Hun sad ubevægelig og stirrede på ham. ^[321] Den Hånd, han havde grebet, var kold og tung som Marmor.

Og han bad hende. Alt, hvad den flyvende Angst kan lægge veltalende på en Mennesketunge, alt hvad sand Æmhed kan opbyde til at røre og bevæge med, det forsøgte han.

Sofie, sagde han, jeg har holdt af Dem siden De var Barn. Forskudt og misforstået af de Andre, fandt De altid et taust Forsvar hos mig. For denne Villiekraft, for denne unge Selvstændighed, som de kaldte barnligt Egensind, bøiede jeg mig. Måske min Karakter trængte til denne Støtte hos en Anden. Da De reiste, blev jeg . . . for at vente på Dem . . . tror jeg . . . O, alt hvad jeg havde tænkt og drømt, fandt jeg overgået, da De trådte mig imøde ved Deres Hjemkomst! Min selvkjærlige Angst for at se mig skuffet, forvandlede sig til en anden langt værre Angst. Jeg vilde enten det Høieste eller Intet. Deres Kjerlighed skulde være prøvet og ægte, og jeg svor ved mig selv, at jeg skulde vinde den på en ædel Måde; De skulde lære at agte mig først. Så tillidsfuld skulde De blive, at De som et Barn kunde flyve mig om Halsen og fortælle mig det selv. Har jeg ikke skånet min fine Blomst? Jeg var dog på Post mod mig selv. Al den Råhed, det uværdige ^[322] Spil, som en Mand så ofte tillader sig i et Forhold som dette, disse Beruselser i den Andens Lidelser, det skulde aldrig øves mod Dem. De var for naiv til at forstå det, for stolt til at tåle det . . . O Gud, og nu skal et Øieblik, et eneste Øieblik usalige Misforståelse . . .

Misforståelse! nei, nei, ikke Misforståelse. Hvor kunde jeg tvivle på, hvad jeg hørte? . . . Og havde jeg et Øieblik været svag nok til at tvivle, så skal De vide, at . . . jeg vilde først ikke sige Dem det . . .

Hvad, hvad?

At Deres Ven, at Dr. Müller siden bekræftede Alt, hvad jeg havde hørt. Deres Følelse for mig var blot en forbigående, en af dem, som oftere før havde skuffet Dem selv . . . De stod i Begreb med at gå ind i en Stilling, en glimrende Stilling; men for at kunne dette måtte De være fri for ethvert Bånd . . . Han tryglede mig om at give Slip på Dem.

Virkelig? . . . derom tryglede han Dem! . . . ha ha! . . . Müller? men han talte jo ikke med Dem?

Han opsøgte mig om Morgenens, for at sige mig dette.

Altså dog. Müller! . . . Og alt det har han fortalt Dem så roligt og tørt . . . O, så grundigt! ^[323] Stakkels Sofie, ja også Du har lidt. Men beskyld ikke mig eller denne Ven, som Du kalder ham. Din egen grænseløse Mangel på Tillid bærer Skylden. *Mig* skulde Du troet, ikke mine Ord. O, jeg forstår Alt! . . . Min Feil, min uhyre Feil var, at jeg ikke kunde vinde denne Tillid. Jeg formåede ikke at gjøre Dig mit Væsen forståeligt, jeg kunde ikke løfte Dig op til det Punkt, hvor Du vilde lært dette! . . . Men min *Kjerlighed* havde jeg dog – thi jeg har elsket Dig, Sofie, ja jeg *har!* – Og netop fordi jeg vilde skjule det for alle Andre, fordi jeg vidste, at ikke En i denne lunkne Slægt, der har glemt, hvad Kjerlighed er, ikke Én vilde forstå en Følelse som min, netop fordi jeg holdt den så høit, måtte det gå så! . . . Men at også Du kunde tvivle på den! Kunde tillade en så rædsom Misforståelse af mig, af Dig selv . . . Sofie! . . . Og var dette muligt, og Du kunde virkelig tro, at jeg var en sådan skjændig Usling, som Du måtte tro . . . som Du troede jeg var . . . hvorfor krævede Du mig ikke til Regnskab? Hvorfor knuste Du mig ikke med din Foragt! . . . O, Sofie, Sofie, hvorfor *talte* Du ikke!

Den stakkels Pige kastede blot et Blik på ^[324] ham, som det bundne Rådyr, hvilket man tilføier en Smerte.

Kom, kom, sagde han voldsomt og greb hendes Hænder, vi spilder Tiden med Snak. Det er ikke forsent. Det er *vort* Bryllup, man bereder . . . Din Fader er os god . . . Jeg skal tage al Skylden . . . O, lad os bare gå! . .

Men om Himlens Engle var nedstegne idetsamme og havde forenet sine Bønner med hans, vilde det dog ikke have bevæget Sofie.

Ikke letsindig, men med sin Sjels hele dybe Alvor, efterat hun lykkelig og vel havde vænnet sit Hjerte af – måske som den sidste Akt af dette Selvdødsens Verk – havde hun grebet og sat sig ind i sin nye Tilværelse. Hun havde selv rakt den Mand, hun skulde tilhøre, Hånden over den frivillige Kløft, hun havde lagt mellem sig og Kold. Ligeså tillidsfuldt som den var givet, ligeså tillidsfuldt, ligeså taknemligt var den blevet modtaget. Hendes naturlige Retsindighed oprørtes blot ved Tanken om at skuffe en Tillid som denne. Men nu forlangte hendes Elsker, at det skulde ske på en opsigtvækkende, det er en rigtig krænkende Måde. Her var ikke mere Tale om hin Opsigelse, som Verden sanktionerer, når den sker i kontraktmæssig Tid, og den skjuler sin Bråd i et lidet fint, velforseglet ^[325] og velfrankeret Stykke Velin. Det var Oprør, Mord, Brandstiftelse, det var et Frafald i Slagets Øieblik, det var et Brud Dagen før et Bryllup. Hun skulde bringe Forvirring ind i det festsmykkede Hus, Sorg og Forfærdelse over alle Sine! For voldsomt, for uforberedt kom dette over hende. Ligesålidt som de første varme Stråler, Martssolen sender ned til den frosne Jord, kan trænge igjennem og løsne det fængslede Liv dernede, ligesålidt formåede hendes Elskers Stemme i dette Øieblik at trænge ind i hendes Bryst. Den ungdommelige Kjækhed, hvormed hun engang vilde have forsvaret Kjerlighedens Førstefødselsret ligeoverfor den hele Verden, den var brudt, elendigen brudt med Modet, med Håbet og Tilliden. En uendelig Skræk havde grebet hende fra det første Ord imellem dem. Den lammede næsten hendes Evne til at tale, til at forstå, hvad hun siden med sådan frygtelig Klarhed huskede hvert Ord af. En Stemme i hende overdøvede Alt: Indlader Du Dig i Kampen, så er Alt forlorent, Pligt, Ære, Lykke på engang – knus, tilintetgør – men gør det bare kort. Hun søgte efter det Våben, der dødeligst kunde føre Slaget.

Du elsker mig jo? sagde han, ¹³⁷ forfærdet over hendes Ubevægelighed.

^[326] Hun bevægede Læberne, men man hørte ingen Lyd.

Du elsker mig jo? Han bøiede sit Øre ned mod hendes Mund.

Hvad hun sagde, vilde de neppe have hørt de lyttende Bjerggænder, der så skadefro belurer Menneskenes jammerfulde Hemmeligheder, men *han* havde hørt det. I næste Øieblik stod han lænet mod Fjeldvæggen med Hænderne for Ansigtet.

Ja, vedblev Sofie i sælsom Hast, ja, jeg tog feil af mig selv. Det var et Blændverk, der svandt i hin Time, da Deres Ord trængte så sårende ind i mit Hjerte. Vi passer ikke for hinanden! For enfoldig, for alvorlig er jeg for Dem . . . *Ham*, den gode, Ligefremme vil jeg tilhøre. Han holder af mig, han agter mig og aldrig vil han fornegte denne Agtelse ligeoverfor en Anden . . . Ja, hans er jeg, jeg har lovet ham det . . . Jeg skal passe hans Hus . . . Jeg skal passe hans Børn! . . . O, jeg skal blive en god Hustru, det forsikrer jeg Dem.

Jeg tvivler ikke derpå, De vil blive et Mønster, sagde han uden Ironi, men bedrøvetⁿ³⁸. Og nu har De søgt denne Ensomhed for at samle Deres Tanker til Opfyldelsen af disse Pligter . . . ^[327] Og jeg! . . . Alt for længe er jeg faldt Dem besværlig.

Ja, ja, så er det, netop derfor har jeg søgt Ensomheden. For at tænke over disse Pligter . . . O, på Knæ burde jeg trygle Himlen om Styrke til at opfylde dem! . . . Ja, det er sandt, De burde ikke forstyrret mig, De har gjort Synd i det, stor Synd . . .

Han sank ned for hende i unævnelig Angst. Kald dem tilbage disse grusomme Ord, Du ved ikke selv af dem, nei, Du ved ikke selv af dem. Du siger dem blot, dit Hjerte kjender Intet til dem . . . Det er dog *mit* dette Hjerte, jeg eier det med en helligere Ret, end nogen Anden! O, Sofie, forstød mig ikke! . . . Elskede . . . Dyrebare! . . .

Bort, bort med slige Ord! skreg Sofie, næsten i Vildelse. En af os skal gå herfra, og vil De ikke tillade mig det, så skal De . . . Eller bliv! bliv! men så sandt Gud vil hjælpe mig, intet Ord skal skiftes mere mellem Dem og mig.

Hun trak det hvide Shawl over Hovedet, hyllede sig deri som i et Gravklæde, og blev siddende.

Der var ganske stille i Grotten. I lange Mellemrum hørtes kun Dryppet af en Dråbe, ^[328] når den faldt med en Lyd som et klagende Suk ned i Hulingen. Der klang mange sådanne Suk. Der var så stille i Grotten.

Sofie så iveiret. Som vågnet af en Forstenelse for hun op, og med et dumpt Udråb, næsten som en Kalden, styrtede hun udenfor. Lyset faldt på hendes ligblege Ansigt, hvis ene Kind Bevægelsen havde mærket med et mørkt, flammende Punkt. Og hun fløi afsted, først nølende, speidende, som om hun frygtede for hvad hun søgte, men, da hun Intet så, Intet fandt, med Angstens stigende Hurtighed.

Hun mødte Ingen på sin sælsomme Jagt. Dog jo, på Broen mødte hun en gammel Husmand med sin Gut, der begge bar tunge Kornsække til Møllen; de skulde ikke have hvilet forinden de havde nået denne. Men oppe i Bakken havde den gamle Husmand og hans Gut mødt en Jammerskikkelse, som de syntes de skulde kjende, og da havde de sat sine Sække ned og havde stirret efter den, og derpå ganske tause læsset sin Byrde på Nakken igjen, for at bære den til Møllen. Men ved det nye Syn, der for dem forbi, satte de atter sine Sække ned og stirrede efter det, så længe de kunde, og vandrede så tause videre. Hvad tænkte den gamle Husmand, medens han så efter Synet og ^[329] betænksomt vendte Skråen i Munden? Måske faldt det ham ind, at en sådan Sæk vistnok var en Byrde, men at ikke alle Byrder var Sække, at der kunde gives meget Andet, der var tungt at bære, og at Vorherre uddeler det Tunge ligeligere til sine Skabninger end sådan gammel Fattigmand mangengang tænker.

Ved sin Faders Dør stansede Sofie. Hun kunde intet Andet høre end sit eget Hjerteslag. Der var ganske tyst derinde. Han var alene.

Alene! Hvorfor skulde han ikke være alene? Hun hørte ham rolig vende Bladet i en Bog. Arme Sofie! Ikke på den fredelige Gamle spille Du dit oplussende Mod! Han har kun et Hjerte, et Suk for din Nød, og det hjælper til Ingenting. Dernede går det brusende Maskineri, der har grebet Fligen af dit nye Håb, stans

det, om Du kan.

Dernede beredes et *Bryllup*.

Et Bryllup! «En latterlig Ting i Grunden» havde Müller kaldt det. Nei ikke latterlig, *fygtelig* er den Fest, vi kalder Bryllup. Vi vil ikke engang tale om denne Udstilling af Brudens Skjønhed og rødmende Kinder; hvis *han* har Hjertet på det rette Sted, og det overhovedet kan tænkes, at han bringer et Sind med, som Vedtægten ikke ganske har afstumpet, må Harne, ^[330] martrende Jalousi overdøve alle andre Følelser på en sådan Dag; herom taler vi som sagt ikke, men kun om den hele banale Prunk, hvormed det Helligste udmaies, og hvormed man gjør sig Umage for at betage det sin ophøiede Simpelhed. *Vielsen*, den, hvorpå Gud selv lægger sine Hænder, er indstiftet for de viede Hjerter, de lykkelige Brude, men Brylluper er opfundne for de Ulykkelige. De gjør ganske samme Nytte som Cymblerne og Paukerne ved de Vildes Ofringer, de bedøver Offeret og overdøve dets Skrig.

Foran en *Vielse* vilde altid et modstræbende Hjerte finde Mod til at redde sig – Gud er barmhjertigere end Menneskene – men foran en *Bryllupsfest* er der ingen Frelse.

Måske vilde endog vore Elskende, som havde fundet hinanden for sent, vundet hinanden for sent, være blevne reddede, måske havde de to Ædle, der rådede for deres Skjæbne, kunnet beslutte sig til at gjøre disse Børn lykkelige, når det havde kunnet ske uden Opsigt, men det kunde ikke ske uden Opsigt. Bryllupet var proklameret, Veninderne havde allerede syet Presenter, Gjesterne var tilsagte, og Præsten havde af sit åndelige Herbarium fremfundet og memoreret en Tale, der var så gammel, at den kunde gjælde for ganske ny.

^[331] Med et Råb om Frelse på Læben var Sofie ilet nedenunder. Forstuen var opfyldt med Løv og Kranse, Vinduer og Døre stod åbne, og i Værelserne var endel Tjenestefolk ifærd med at flytte Møblerne. Der var Ingen af dem, hun søgte. Men fra Kjøkkenet kom Amalie hende glædestrålende imøde. Den er kommen! Den er kommen! råbte hun og drog den viljeløse Sofie med sig.

Kassen, den længe ventede Kasse fra Byen, var kommen. Kassen med Bryllupsstadsen, der var forfærdiget hos de første Modehandlerinder i Kristiania, og mange andre skjønne Ting til Festen. I Havestuen stod Fru Ramm beskjæftiget med at pakke ud. Den lidt echaufferede Mine vidnede om Travlhed og en høi Grad af Veltfredshed. Borde, Stole, ligetil Vinduskarme lå fulde af udpakkede Sager. Overalt skinnede det festlige Hvide i Atlask, Bånd og Flor. Amalie løb beundrende fra det Ene til det Andet. Sofie var sunket ned på en Kanape. Ved et Tilfælde var det netop ligeunder den ulykkelige Reginas Portræt. At der fra dette faldt som et stumt Anathema ned over Scenen, som om det vilde forkynde: Ve over min Slægts Døtre! Jeg har ikke skuuet, skal ikke skue ned på en lykkelig Brud mer! – det var Tanker og Syner, som vi ^[332] må overlade en Fremtidens Genius at vække – vist er det, at det på hin Dag i vor Tidsregning, neppe vilde faldt nogen Mors Sjel ind.

Nei, se Slørene, Mor! råbte Amalie. Hvor yndige! Er de ens? . . Se engang, hvor det tager sig ud på Sofie! Hun kastede Sløret over Sofies Hår, hvis rige Fletninger under det hurtige Løb var faldne ned.

Jo, jeg takker, sagde Fru Ramm oprømt, det vil blive Noget at «glane» efter.

Mor, sagde Sofie, men så sagte, så brustent. Ingen hørte det.

Og Kjolerne! vedblev Amalie, hvor de er prægtige! Nei, slige Atlaskeskjoler er virkelig for elegante for et Par Bygdefrøkener som vi. Jeg kommer til at blive ganske undselig i min.

Å Fjas, sagde hendes Moder, Du finder Dig nok i det. Jeg synes nu, at en Brudekjole, som ikke er af Atlask, er ingen Brudekjole. *Jeg* stod Brud i Atlask, og jeg har lovet mig selv, at, såsandt jeg havde Råd til det, skulde mine Døtre det også.

Mor . . . sagde Sofie atter. Det klang som et fjernt Nødskrig, det Sidste, som et af hine uforklarlige, der stundom ved Nattetid træffer Øret, og om hvilke man ikke ved, hvad enten de er virkelige eller ei.

[333] Dog jo, til Søsterens Øre trængte det. Det trængte dybere, til hendes Hjerte. Hun stirrede i Speilet. De opløftede Arme, hvormed hun netop befæstede en Prydelse, stansede, og med det Angstråb: O Gud, Sofie besvimer! styrtede hun til og greb den Segnende.

De sædvanlige Midler anvendtes. Fru Ramm løste Sofies Kjole, men Amalie tog grædende Sløret bort og kyssede hende på den blege Pande.

Vær ikke ængstelig, Amalie, det går snart over. Jeg har havt det akkurat ligedan. Det kommer blot af at gå fastende ud . . . Og Sofien min! med de tynde Sko i Duggen! . . . Ser Du, nu kommer hun sig. En Kop Kaffe vil styrke hende! Amalie, en rigtig god Kop!

Fruen må ikke stole på, at Provsten først kommer iaften, råbte Husholdersken i Døren. Per fortæller, at Skydsen på Bratli er bestilt¹³⁹ til Klokken Et. Så bliver det alligevel bedst som *jeg* sagde, at belave sig på Middagen.

En Strøm af de forskjelligste Ordre besvarede denne vigtige Efterretning.

Er det nu bedre, mit søde Barn? spurgte Moderen.

Ja, meget bedre.

[334] Vor Fortælling ender her, og de Læsere, der er fornøiede, ja kanske for længesiden fornøiede, kan godt her lægge Bogen bort. Men for de Læsere, der ikke er fornøiede, men ligesom Børnene, hvem man har fortalt Eventyret, gjerne vil vide mer, tilføie vi endnu nogle Ord, hvori vi vil forsøge at samle de få Træk af Personernes senere Skjæbne, som vi med fuldstændig Vished tør anføre som pålidelige.

[II, 22]

[335] Georg Kold var vendt tilbage til Kristiania. Det er en gammel Sætning, at en Mands Hjertesorg ytrer sig heftigere, men også mindre varigt end Kvindens. Måske. Han eier ikke Skuffelsens Fatning i det afgjørende Øieblik, han er ikke forberedt på den, som hun. Vist er det, at Georgs Smerte over at han måtte opgive sit Håb ikke havde denne Fatning. Han rasede mod sig selv, mod Müller, han lukkede sig inde i lang Tid og vilde ikke se noget Menneske – han reiste til Stockholm. Men lad end hin Sætning gjælde i Almindelighed, så ved vi dog af sikre Kilder, at hans Sorg i al sin Heftighed [336] var dyb og varig, at den længe kastede en vemodig Skygning over al hans Glæde, og at han under sit senere Livs mangehånde Konflikter og på den Bane, hvor Æren og Lykken siden blev hans stadige Følgesvende, aldrig glemte sin første Elskede.

Om Müller ved vi kun, at han var bleven nødt til at opholde sig nogle Uger i Huset hos en Embedsmand i det Trondhjemske for at kurere et farligt Tilfælde, hvoraf denne led. Men her faldt han selv som et Offer for sin menneskekjærlige Iver, eller om man vil, for den aldrig slumrende Nemesis. Han blev forelsket i Datteren, forlovet og gift. Bryllupet var meget storartet og muntert. Der manglede ingen Formaliteter. Af de jevnlige Forsikringer, han lader falde i sine Breve til Kold om sin ægteherrelige Myndighed og de Ængstelser, han nærer for, at en Karakter som hans skal knuse et sådant svagt, skrøbeligt Redskab som en Hustru, slutter Kold, at han er kommen under Tøflen, en Gisning, der også deles af alle dem, der har Anledning til at betragte Dr. Müllers Huslighed i Nærheden.

Sofies første Tanke, da hun så sig i Besiddelse af timeligt Velfærd og sin Mands Tillid, var Lorenz Brandt. Hun havde forlængesiden [337] vakt Provstens varme Interesse for ham. Men en anden Beskytter, mægtigere end han, der trofastere holder ud, og ingen Tak begjærer, var kommet ham i Forkjøbet. Brandts Forbedring havde været alvorlig ment, og Forvandlingen var virkelig foregået. Kun bukkede han under for den. Han havde ikke Kræfter nok til at gennemgå denne for Menneskenaturen måske vanskeligste og smerteligste af alle Processer. Hvor mange har i Sandhed udholdt disse den gjenvakte Selvbevidstheds Kvaler, hvor man til Andres Ringeagt endnu skal føie den bitreste at døie, sin egen, og det, medens man martyriserer et allerede undergravet Legeme? Han skyede mere og mere de menneskelige Boliger, og til Tider, hvor Andre søge Ly, så man ikke sjelden ham og hans Hund slumrende på bar Mark eller under nogle Graners gjestmilde Tag. En Bonde, der en Aften ud på Sommeren kørte ned fra Skoven med et Læs nyslået Græs for at tørre det på Sletterne, blev et Stykke fulgt af en grå Hund, der viste en påfaldende Uro. Ledet af den fandt han Brandt få Skridt fra Veien liggende midt i Lyngen med Armene under Hovedet, men med rolige, milde Ansigtstræk, som om han sov. Han måtte være død ganske nylig. Måltrosten sang en smeltende Cantate [338] over hans Hoved, men Bonden lagde ham på det duftende Græs og kørte ham til Hjemmet, ledsaget af den sørgende Krøsus.

Med hede Tårer begræd Sofie ham. Hun gemte det lille Skrin som en Relikve. Det er kun den Lykkelige, og de, der udbreder den største Lykke, som begrædes af *Alle*. Men bitrere, mere brændende, flyder den lønlige Tåre for dem, som i dobbelt Grad medbragte Forjettelserne til Lykken, men som blev

bedraget og bedrog sig selv for dem Alle, for dem, hvis rigeste Evner vendte sig som en Spot mod dem selv, hvis altfor yppige Livskrav, utilfredsstillede i en nødtørftig Virkelighed, slukkedes i Fornedrelse – for disse Ulykkelige endelig, hvis Ulykke «man skyr på Jord at nævne, hvis Kummers Navn er kun i Himlen kjendt.»

Og Sofie! . . . Læser, vi har gjenseet Sofie i hendes Hjem. Hun var ældet, derimod havde Lykken forynget ham, hvilket bevirkede, at Forskjellen i deres Alder slet ikke var påfaldende. Hun syntes kun at leve for alle Andre. Ikke tilfreds med at være alle sine Nærmestes Lys og Trøst, sin Mands beundrede Ideal og Adas kjerlige Veninde, søger hun at drage Alt, hvad der er lidende, ind i den dulmende Kreds af hendes Ømhed og Omsorg. Hvilket *høiere* ^[339] Lysets og Fredens Liv, der endnu vil oprinde i hende, og hvortil det År af hendes Liv, hvis mangehånde Kampe og Bevægelser disse Blade kun ufuldkomment har gjengivet, måske allerede har lagt en kraftig, om end *usynlig* Spire – det tilhører Fremtiden, men Anelsen derom berører os lindrende, idet vi skilles fra hende.

Luise er blevet Enke, og Søstrene besøger hinanden ofte.

Amalies lånte Romantik har ikke holdt Stand i Forbindelsen med Brøcher. Den havde sporløst taget Flugten og havde efterladt den rene, uforfalskede Prosa. Det Blide, Smægtende i hendes Væsen havde givet Plads for en vis tør, husbagt Fornuftighed, som klæder hende mindre godt.

Søstrenes Værelse ovenpå var undergået nogle Forandringer. Amalie havde ladet det tapetsere, og der var virkelig kommet hvide Molls Gardiner. Tager vi ikke fejl, var disse opheftede med forgyldte Pile. Men fra Væggen er Kjerlighedens Sangere borttagne, og den gamle Oldemoder ser strengt og triumferende ned på sin unge Slægt.

Noter

[n1.](#) Åndens] rettet fra: Andens

[n2.](#) Å] rettet fra: A

[n3.](#) År] rettet fra: Ar

[n4.](#) Forfatternote: Tiden, denne store Kommentator, har på flere Måder bekræftet det Anelsesfulde i disse Betragtninger af vor Fortællings Helt. Den har ikke alene forsonende anerkjendt begge Retningers Ligeberettigelse, men den er næsten nået til en Ombytning af Rollerne, således at den mer og mer i Wergeland erkjender Universaldigteren, Kosmopoliten, og i Welhaven den mere specifik nationale Digter. Hvorledes denne Sidste selv har opfattet dette Punkt, hvorledes hans Sindelag mod hin sin Ungdomsmodstander i hans senere Livsår artede sig, må forblive mere uvist; men at han forsonet er gået ind til sin Gud, derom synes en Drøm, han havde næstsidste Nat før sin Død, smukt at vidne: at en uimodståelig Trang drev ham op til Wergelands Grav.

[n5.](#) Huset.] rettet fra: Huset,

[n6.](#) dem.] rettet fra: dem,

[n7.](#) det,] rettet fra: det.

[n8.](#) søsterlige] rettet fra: føsterlige

[n9.](#) Forfatternote: En dengang bekjendt Drikkebroder, der var bleven typisk.

[n10.](#) Brøcher] rettet fra: Brøeher

[n11.](#) ligeså] rettet fra: ljgeså

[n12.](#) År] rettet fra: Ar

[n13.](#) Fru] rettet fra: Eru

[n14.](#) og] rettet fra: eg

[n15.](#) Åbningen] rettet fra: Abningen

[n16.](#) År] rettet fra: Ar

[n17.](#) og] rettet fra: sg

[n18.](#) tilsyneladende] rettet fra: tilsynelande

[n19.](#) bekjendte] rettet fra: hekjendte

[n20.](#) Forfatternote: Margrethe synes her i sin Opfatning af *Georges Sand* at være noget hildet i den Misforståelse der fulgte dennes første Optræden som Forfatter, en dengang almindelig Betragtning deraf, som hendes senere Produktioner betydelig har modificeret.

[n21.](#) Forfatternote: Sandheden tro må vi minde om at Tiden i dette Punkt af vor Lovgivning, hvortil Margrethe hentyder, har medført en med Ret og Billighed mere stemmende Forandring.

[n22.](#) Ånd] rettet fra: And

[n23.](#) tifold] rettet fra: tilfold

[n24.](#) Lea.] rettet fra: Lea (uten punktum)

[n25.](#) langtfra] rettet fra: langtfa

[n26.](#) Bibliothek] rettet fra: Bibliothet

[n27.](#) beherske] rettet fra: behershe

- [n28](#). fængslede] rettet fra: fænglede
[n29](#). foran] rettet fra: forån
[n30](#). Dagen] rettet fra: Dågen
[n31](#). bliv] rettet fra: hliv
[n32](#). vilde] rettet fra: vild
[n33](#). behøver] rettet fra: hehøver
[n34](#). Forfatternote: Se Walter Scotts Roman.
[n35](#). vil] rettet fra: vi
[n36](#). sagde] rettet fra: sagde (uten punktum)
[n37](#). sagde han,] rettet fra: sagde, han
[n38](#). bedrøvet] rettet fra: bedøvet
[n39](#). bestilt] rettet fra: besilt
-

Camilla Colletts *Amtmandens Døtre* er lastet ned gratis fra bokselskap.no